

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

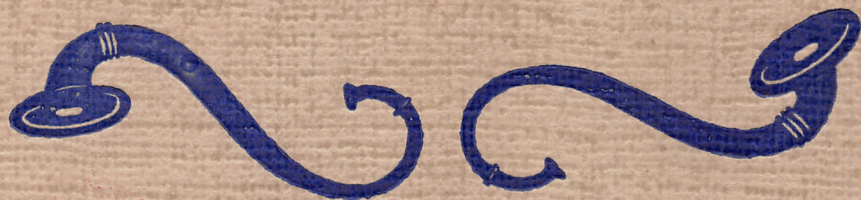
Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

FREDERIKSSUND

ANDELS

SVINSLAGTERI

1894-1944

FREDERIKSSUND
ANDELS-SVINESLAGSFERI
1894—1944

FREDERIKSSUND
ANDELS-SVINESLAGTERI
1894—1944

VED
A. AXELSEN DREJER

UDGIVET AF
FREDERIKSSUND ANDELS-SVINESLAGTERI
1944

Vignetter: Overdyrlæge, Dr. med. veter. Will. W. Petersen
Clichéer: Charles Hansens Reproduktionsanstalt

LIDT·FORHISTORIE

Det danske Andelssvineslagteri af i Dag — saadan som det møder os, naar vi nærmer os Købstaden, og saadan som vi jo ser et smukt Eksempel derpaa i Frederikssund — har som alt andet sit historiske Grundlag. Det vil sige, at der maatte hengaa mange Aar, og indvindes mange Erfaringer, før man naaede saa vidt, som Nutiden viser os det. Men det samme gælder med Hensyn til, hvad der danner Forudsætningerne og Grundlaget for Slagteriets Virksomhed: selve Produktionen af Svin. En Udvikling gennem Aarhundreder er foregaaet, før man havde det Slagterisvin, som vi nu anser for den rigtige Type, og i det hele taget før man som et Led i Arbejdet ogsaa paa andre Omraader af Landbruget naaede til saa at sige Herredømmet over, hvordan Svin skulde være bygget og se ud.

Fra de helt gamle Dage —.

Begyndelsen til denne Udvikling er ganske naturligt, at Svinet i længst forsvundne Tider blev Husdyr og altsaa blev draget ind i Landbrugsbedriften, med den Bekostning, men ogsaa den Udsigt til Indtægt, som det medførte. Denne begyndende Udvikling har sikkert strakt sig over adskillige Aarhundreder. Der har været Overgangsformer fra Vildsvin til Tamsvin, hvor man vanskeligt kan sige, om det drejede sig om halvtamme Vildsvin eller halvville Tamsvin. Her i Danmark kan man, bl. a. efter Fund i Køkkenmøddinger og andre Udgravninger, regne med, at vore Forfædre fra omkring Begyndelsen af vor Tidsregning, altsaa i den Periode, vi kalder Jernalderen, har haft Svinet som Husdyr, om end selvsagt langt fra under de komfortable Vilkaar, som vi nu forbinder med dets Tilværelse.

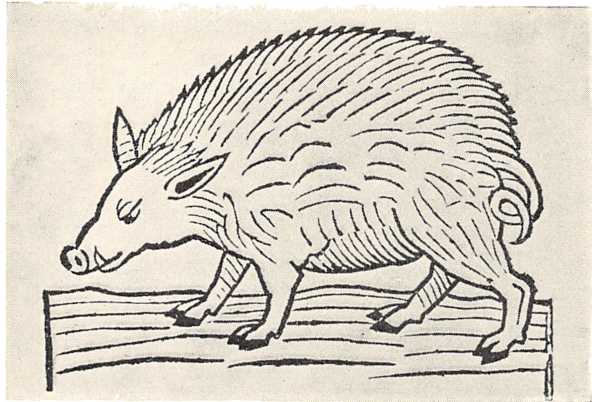
Thi endnu gennem Aarhundreder og i Virkeligheden til forholdsvis nær op mod vor egen Tid var Svinet henvist til for en væsentlig Del selv at bjerge sig Føden. Det foregik paa Græsningspladser eller maaske omkring Gaarde og Huse, hvor der vankede lidt Affald, ved Ladeporten eller Køkkendøren eller paa Møddingspladsen. Navnlig spillede dog fra Arilds Tid Skovene en væsentlig Rolle, og de nedfaldne Frugter af Eg og Bøg («Olden») var her det tiltrækkende Foder, endogsaa paa en saadan Maade, at man beregnede en vigtig Side af Skovenes Værdi efter det Antal Svin, der kunde fødes i dem.

Vi skal op i Tiden til det Punkt, hvor man begynder at kunne regne med et mere rationelt Landbrug, for at vi rigtig kan sætte Svineholdet i Forhold til de andre Grene af Bedriften. Og endnu længe efter dette Tidspunkt kan man slet ikke tale om, hvad vi vil kalde rationel Svineavl. Det viser sig da ogsaa, at Svineavlen i første Omgang staar i Forbindelse med Udviklingen i Landbruget paa den Maade, at jo mere rationelt Landbruget som Helhed blev drevet, desto mindre populær bliver Svineavlen. Vi regner med, at det 17. og 18. Aarhundrede gav væsentlige driftsmæssige Fremskridt for Landbruget, dog navnlig for Herregaardene og Godserne, og netop i Forbindelse med denne Udvikling blev Svinebestanden utvivlsomt betydeligt indskrænket. Og den nærliggende Grund hertil var ganske simpelt, at man indenfor Landbruget fik mere Sans for Værdierne. Der blev inddraget en Del af de uopdyrkede Jorder, og det samme gjaldt Overdrev, hvor Svinene havde holdt til. Og hvad værre var, man gik ogsaa i denne Periode løs paa Skovene, der hidtil havde været Svinenes kæreste og mest udbyttegivende Tilholdssted. I det hele taget skaffede man sig af med mange af Svinene, fordi de med deres omstrefjende Tilværelse gik og ødelagde baade det ene og det andet.

Fra de første Spirer til virkelig Fremgang i Landbruget var det derfor ikke med venlige Øjne, man betragtede Svinene. Fra gammel Tid havde man baade i de enkelte Landsbyers Vedtægter («Byskraaen») og i kongelige Forordninger Bestemmelser om, at Svinene skulde »ringes«, d. v. s. have anbragt et Stykke Jern eller en Ring i Trynen, saa at de blev hemmede i at rode for meget rundt. Uringede Svin kunde »optages« af den, der traf dem paa Andenmands Ejendom. Et stærkt Udtryk i samme Retning har man i Forbindelse med Bestræbelserne i Slutningen af det 18. Aarhundrede for Udskiftning af Jorden og Hævdelse af Markfred. Det blev f. Eks. fastsat,

at man maatte dræbe Svin, som brød gennem lovligt Hegn ind i Andenmands Kornmarker, og i visse Tilfælde forpligtede Bønderne sig til ved en foretagen Udskiftning overhovedet ikke at lade deres Svin gaa løse.

Under hele den primitive Form for Svinehold, som vi maa regne med i hvert Fald til op imod Slutningen af det 18. Aarhundrede, havde det altsaa været Tilfældigheden og sikkert i mange Tilfælde Kummerligheden, der var det mest fremtrædende for Svinehold og Svinet selv. Det kan derfor heller ikke undre, at der blev holdt Svin ogsaa udenfor det egentlige Landbrug, hvor der i det hele taget forekom større Mængder af Affald og lignende. Dette var saaledes Tilfældet i Købstæderne og Hovedstaden, hvor f. Eks. Brændevinsbrænderier, Bagerier,

Svin fra det 15de Aarhundrede.

Bryggerier o. s. v. holdt en Del Svin paa det ofte rigelige Affald og de ofte særdeles værdifulde Biprodukter, som saadanne Virksomheder afgav. Men i Byerne var det som hos Landmanden, at Svinene langt fra altid var afholdt af Borgerne og Øvrigheden. Forskellige Beretninger fra gammel Tid fortæller herom. Saaledes var Helsingør, berettes det, i det 15. og 16. Aarhundrede særlig rigt paa Svin, som uden nogen Hemning i Retning af Færdselskultur udfoldede sig paa Gaderne, ja endogsaa paa Kirkegaardene, saa at til sidst Byens Skarpretter fik Ret til at indfange og beholde løsgaaende Svin. I sin Iver foranstaltede han ligefrem Klapjagt paa Svinene, iøvrigt med det pudsige Resultat, at disse omgaaende blev yderst populære indenfor Borgerskabet, der altsaa ogsaa den Gang havde Sans for at gaa paa Tværs af en for ivrig Ordenshaandhæver. Omtrent samtidig fortælles fra København, at Svinene ogsaa her var slemme til at rode paa Kirkegaardene, hvad et formeligt Forbud herimod, for Nicolai Kirkegaards Vedkommende, udstedt af Øvrigheden, er Udtryk for.

Og hvad var det saa for Svin, man holdt i de helt gamle Dage? Fra foreliggende Billeder og spredte Omtaler kan vi i hvert Fald slaa fast, at det ikke var Skønhedsaaftenbaringer. En Nutidsbedømmelse vilde sikkert have vanskeligt ved at finde Udtryk stærke nok for deres skrutryggede, langbenede Fremtoning. Billedet, som gengives foran, stammer fra det 15. Aarhundrede og giver jo et noget miserabelt Indtryk af Skabningen. Velsagtens kom der efterhaanden lidt mere Skik ogsaa paa Udseendet, og omkring Midten af det 18. Aarhundrede nævnes i en Beskrivelse (Erik Pontoppidans »Danske Atlas«), at man havde to indenlandske Racer, nemlig en »langstrækket«, som var den bedste, og en mindre Race. Desuden var der enkelte særlig interesserede Svineholdere omkring København, der paa dette Tidspunkt havde indført nogle Eksemplarer af den kinesiske Race, et Væsen, der jo ogsaa var lidt for sig selv, som man kan se paa hosstaaende Afbildning.

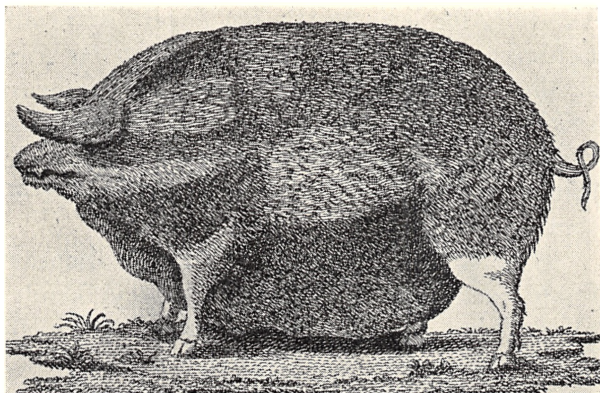
Men selv om altsaa Svinet var kummerligt nok baade med Hensyn til Ydre og den øvrige Eksistens, maa vi paa den anden Side slaa fast, at det helt tilbage fra Oldtiden og op gennem Aarhundreder spillede en fremtrædende Rolle i vore Forfædres daglige Ernæring. Flæsk og Sulemad fra Svinene var baade til Hverdag og paa Gildesbordet, baade i fersk og saltet Tilstand, særdeles højt værdsat. Det var Mandfolkemad, hvortil rigelig Drikke gled godt ned. Og det gjaldt sikkert alle Klasser i Samfundet. Ja, end ikke i Gudernes og de hedengangne Kæmpers Husholdning i Valhal savnedes Flæsket. Den gavmilde Galt Særimner var Leverandøren af lige saa meget Flæsk, det skulde være, idet den som bekendt lod sig slagte og fortære for stadig at vokse ud igen, klar til næste Omgang.

Grundlaget for, at der saadan i den daglige Husholdning kunde være Sulemad fra Svinene i ret vid Udstrækning, maa naturligvis have været, at Produktionen trods alt ikke var helt ringe, i hvert Fald i Forhold til, hvad der ellers produceredes af Husdyrbruget. Dog var sikkert selve Svineholdets Størrelse højst uensartet, baade paa Herregaardene, hvor det navnlig havde Betydning, om der var Skove til Gaarden eller ej, og paa Bøndergaardene, hvor det ser ud til, at man fra tidlig Tid holdt omkring en halv Snes Svin, men iøvrigt som nævnt meget varierende. Som Regel blev Svinene 2—3 Aar gamle, før de slagtedes, trods dette ofte i ringe Størrelse og meget lidt fede. Det var almindeligt, at man af et Kuld Grise til-

lagde 4—5 Stykker, medens de andre Pattedrise blev slagtede og fortærede som en stor Delikatesse.

Om nogen større egentlig Afsætning af Svin eller Svineprodukter var der i hine fjerne Tider næppe Tale. En Undtagelse udgjorde dog tidligt de nærmeste Egne omkring Købstæderne og navnlig København, hvor der trods det stedlige Svinehold tilførtes en Del ude fra. Vi har en Oplysning fra omkring 1730, der gaar ud paa, at der paa dette Tidspunkt aarlig blev tilført København 2.350 Skippund Flæsk, d. v. s. ca.

375.000 kg. Egentlig Udførsel her fra Landet ved vi meget lidt om fra helt gamle Dage, og først fra omkring Midten af det 18. Aarhundrede har vi i Erik Pontoppidans »Økonomiske Balance« nogle Tal herfor. Udførselen af Svin og Svineprodukter beløb sig den Gang til hen-

Det kinesiske Svin.

imod 100.000 Rigsdaler aarlig. Navnlig gik der iøvrigt en Del Svin fra Jylland »til Elben og Ejderen«, mest dog i gode Oldenaar. Endvidere udførtes der en Del grønt, saltet og fersk Flæsk til de nordtyske Byer samt Holland og Norge, ialt omkring 4.000 Skippund til en Værdi af 64.000 Rigsdaler. Ogsaa Svinebørster og Krølhaar udførtes til Bearbejdning i Udlandet.

Selv om altsaa den handelsmæssige Side af Svineproduktionen spillede en noget underordnet Rolle, kan det være af Interesse at oplyse lidt om Prisforholdene. I Datidens Kapitelstakster, som vi kender fra Begyndelsen af det 18. Aarhundrede, har vi et Materiale til en fortløbende Belysning heraf. Altsaa fra omkring 1700 var Kapitelstaksten for Flæsk, der dog ikke var ansat for alle Landsdele og f. Eks. ikke for Sjællands Stift, omkring 10—12 Øre pr. Pund, men steg indtil omkring 1800 til omtrent det dobbelte, i Ti-aaret 1785—94 saaledes 22 Øre pr. Pund, og egentlig var det først

over et halvt Hundred Aar senere, at der viste sig nogen nævneværdig Ændring i Prisniveauet.

Produktionen begynder at tage Form.

Det Billede, der nu er givet af Svineavlens ældste Udvikling og af den Produktion og det Forbrug, der knyttede sig dertil, kan vi i Hovedsagen regne med som varende ved til op omkring 1800. Endnu nogle Aartier hengik dog, før der skete nogen afgørende Vending, for ikke at tale om noget Gennembrud for denne Produktionsgren, men vi møder alligevel fra omkring dette Tidspunkt forskellige Tegn paa, at der i hvert Fald indenfor visse Kredse var Bestræbelser for at vække noget mere Interesse for Svineavl og mere Forstaaelse af, hvordan en mere rationel Fremgangsmaade kunde bringe et Udbytte, der svarede til Svinets mange gode Egenskaber som Husdyr.

Med Rette kan man omkring Aarhundredskiftet pege paa den første egentlige Svineavlslære, som vi kender: *Erik Viborgs* Skrift »Vejledning til Svinets Behandling som Huusdyr«, der udkom i 1804. Han paataaler den Maade, man indtil nu havde behandlet Svinet paa, og fremhæver, hvordan alle dets Bestanddele kan tjene til særdeles nyttig Anvendelse, baade Flæsket i Husholdningen og de øvrige Dele paa forskellig Maade, Indmaden, Børsterne, Huden, ja selv Tænderne. Han lovpriser Svinegødning som Næring for Planterne og endvidere til Brug ved Klædevalkning, endogsaa som Lægemiddel for Heste mod Kolik og for Mennesker mod Næseblod og »Durkløb« og endvidere mod Koldfeber. I Tilfælde af Næseblod skal Gødningen i varm Tilstand holdes under Næsen, hvorimod den ved »Durkløb« skal indtages af Patienten — dog kun, som Viborg skriver »quiutviis«. Hertil føjer han endvidere, at Mælken af Svin kan bruges som Middel mod Øresusen.

Viborg fortæller ogsaa om de forskellige Svineracer, bl. a. at en Brændevinsbrænder *Rugaard* i Slingerup havde indført Eksemplarer af »den engelske store Race«. Det var et udpræget Fedesvin, der kunde naa en Vægt paa omkring 500 Pund. En anden Forfatter oplyser som et talende Bevis for disse Svins Fedme, at et af dem, der skulde leveres til København, var i den Grad overbelæsset med Fedme, at det maatte køres til Staden, hvad altsaa aabenbart ellers ikke var sædvanligt, og undervejs maatte det »flittigt afkøles med

Vand, og dog holdt man med Møje Liv i det, skønt der kun var fire Mil at køre«.

Ogsaa andre Forfattere end Erik Viborg udgav Skrifter til Gunst for det miskendte Svin, saaledes den daværende Ejer af Sophienborg ved Hørsholm, Oberst *A. Falkenskjold*, der for Resten sammen med Ejeren af Kokkedal, Generalmajor *Walterstorff*, havde indført Avlssvin fra England af Yorkshire- og Suffolk-Race.

Til Trods for disse forskellige Bestræbelser for at sætte lidt Skik paa Svineproduktionen — hvilket jo altsaa foregik, samtidig med at man paa saa mange andre Omraader gennemførte store Fremskridt for Landbruget — maa vi imidlertid fastslaa, at der ikke skete afgørende Forøgelse eller Forbedringer paa Svineområdet i Virkeligheden gennem hele den første Halvdel af det 19. Aarhundrede. Skilddringer af Landbruget i den Periode ofrer ikke Svineholdet nævneværdig Interesse. I sin »Beskrivelse over Agerdyrkningens Tilstand« omkring 1805 siger Professor *G. Begtrup*, at »mange Svin og mange Heste skade mangan Bonde«, og et andet Sted citerer han en sjællandsk Præst, der aabenhjertigt betegner Svinet som »det mest ødelæggende, som vel kan tænkes«. Og i Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs berømte Amtsbeskrivelser fra 1830'erne samler Opmærksomheden sig særlig om andre Grene af Husdyrbruget. Beskrivelsen af Frederiksborg Amt, der er forfattet af kgl. Skovrider *G. Sarauw*, omtaler Svinene i Forbindelse med Sommerstaldfodringen, hvor det hedder, at »ikke en Gang Svinene holdes hos de fleste med Grønfoder, thi for det meste ser man dem endnu blandt Faar og Gæs vogtede paa Marken.«

Landbrugets Fremgang efter Krisen i Begyndelsen af Aarhundredet tog i det hele først og fremmest Sigte paa Planteavlen, med den Følge, at der med Rette kunde tales om Rovdrift af Jorden. Og da denne Periode afløstes af Erstatningsdriften, hvor man gik over til et udvidet Husdyrbrug, om end stadig kun som et Middel til at opretholde Planteavlen, medførte dette vel nok en Stigning ogsaa i Svineholdet, men dog i første Omgang ikke paa nogen afgørende Maade. Det var mest de store Gaarde, der bl. a. som Følge af deres noget udvidede Mejeridrift kunde opføde flere Svin, og iøvrigt var der fra denne Side en vaagnende Interesse for at faa Svineracerne forbedret, navnlig i Retning af en Type, der paa kortest mulig Tid kunde belæsse sig med den størst mulige Vægt og Fedme.

Det er da ogsaa interessant at bemærke, at de officielle Tællinger

af Svinebestanden endnu f. Eks. omkring 1860 udviste Tal, der ingenlunde var Udtryk for noget større Svinehold. Ved den første egentlige Husdyrtælling i 1837 var der i hele Landet 235.000 Svin, og ganske vist steg dette Tal til godt 300.000 i 1861, men naar man ser nærmere til, svarer disse Tal dog kun til, at der ikke en Gang var 50 Svin pr. 100 Tdr. Hartkorn i 1837 og ca. 80 i 1861, altsaa gennemsnitlig kun ganske faa paa hver Landejendom. Forøvrigt kan det nævnes i denne Forbindelse, at Svinetallet i Frederiksborg Amt i 1837 var godt 20.000, men derefter kun steg til godt 22.000 i 1861. Det sidstnævnte Tal er opgjort til at svare til omtrent 140 Svin pr. 100 Tdr. Hartkorn, altsaa dog langt fra noget imponerende Tal.

Ud fra et Nutidssynspunkt er det nærliggende at spørge, hvordan det stod til med Udførselen, og i den Henseende udviser Perioden helt op til omkring 1864, at der gennem disse Aartier fra den Del af Monarkiet, der svarer til det nuværende Landomraade, var en ret konstant aarlig Udførsel af et Par Millioner Pund Flæsk og 2—3.000 Svin. Priserne var derimod noget stigende i Perioden 1830—60, saaledes efter Kapitelstaksterne fra omkring 20 Øre til op imod 40 Øre pr. Pund Flæsk.

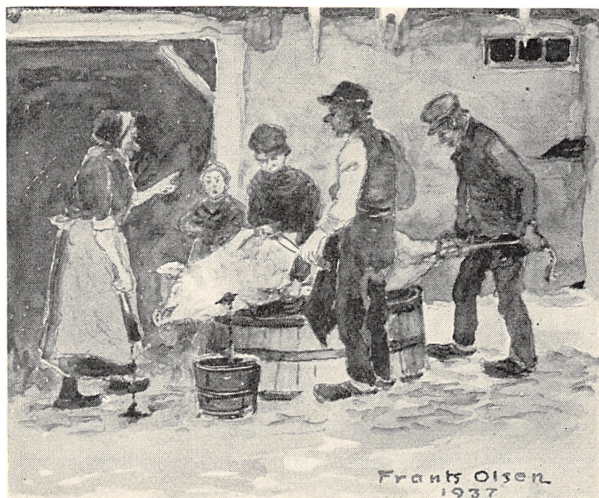
Men disse faktiske Oplysninger om Svinebestanden og Udførselen viser altsaa, at det endnu fremdeles var Dækningen af Hjemmeforbruget og Salget til Hjemmemarkedet, der var det egentlige Formaal for Produktionen. Udførselen var at betragte som Anbringelse af et Overskud, og kun under primitive sæsonmæssige Former var der Tale om et særligt Produktionsapparat med Udførsel for Øje. Det var iøvrigt saaledes, at Hjemmeslagtning var det almindelige Endeligt for Svinene saavel paa større som mindre Ejendomme.

Ved Siden af et meget stort Hjemmeforbrug af Flæsk og andre gode Sager af Grisen solgtes der en Del til Købstaden eller, forsaavidt angaar Omegnen af København, i ret betydeligt Omfang hertil. Dette Salg foregik enten gennem private Forbindelser eller paa Flæsketorvet, hvor bl. a. Byens Slagtere mødte op. Ogsaa en Del levende Svin solgtes fra Gaardene, i Reglen til de saakaldte »Handelsmænd«, der i det hele taget spillede en stor Rolle for Omsætningen baade af Svin og andet Smaakreatur som Faar, Lam, Høns, Gæs o. s. v. Disse Handelsmænd var et yderst forskelligartet Folkefærd, ogsaa med Hensyn til Dimensionerne af deres Forretning. Nogle af dem var Storopkøbere, havde Samlingspladser forskellige Steder i Egnen, hvorfra de saa under oftest yderst miserable Vilkaar for de stakkels Dyr,

f. Eks i de ret berygtede Stakitvogne, transporterede Dyrene til Byen. Ofte var det Købstadens Slagtere, der saaledes direkte eller ved Mellemænd forskaffede sig, hvad de selv skulde bruge til deres Kundekreds eller til at videresælge engros. Vi kan saaledes fastslaa, at disse Storslagtere med deres ofte ret talrige Mandskab saa smaat betegnede en Spire til de senere Slagterier. Men Handelsmændene var ogsaa, og maaske endda almindeligvis, mere anlagt paa Forretning i det smaa. De købte og gjorde i det hele taget Forretning ved personlige Besøg i Gaardene, hvor de saa fik en Snak med Manden eller ofte Konen i Huset, for hvem de paa forskellig Maade var som en Slags Kommissionær.

I hele Udviklingen af Svineproduktionen og dermed vort Emne i Almindelighed nærmer vi os imidlertid nu i

Aarene efter 1860 til noget i Retning af et Vendepunkt. Gennem Landbrugets Overgang til Erstatningsdrift var jo Husdyrbruget kommet til at betyde en vigtig Faktor, og dertil kom nu, at Forholdene ude i Verden i stigende Grad stillede danske Landmænd overfor en Konkurrence paa Kornomraadet fra oversøiske Lande og andre store, ekstensive Produktionspladser, og selvsagt opfordrede dette til en Fortsættelse af Udviklingen over paa Husdyrbruget. Dermed kom Landbruget ind i en Periode, rig paa Enkeltheder, som vi imidlertid paa dette Sted maa forbigaa, men med det Resultat, at Produktionen delvis og efterhaanden stærkere og stærkere blev omlagt fra Korn og Planteavl som det ene afgørende til et stadig udvidet Husdyrbrug med de dertil knyttede Produktioner og Afsætningsformer. Dette Omslag tog til sin Fuldblydelse det meste af Perioden op mod Aar 1900, men førte i sin første typiske Fase til en væsentlig Forøgelse navnlig af

Hjemmeslagtning i gamle Dage.

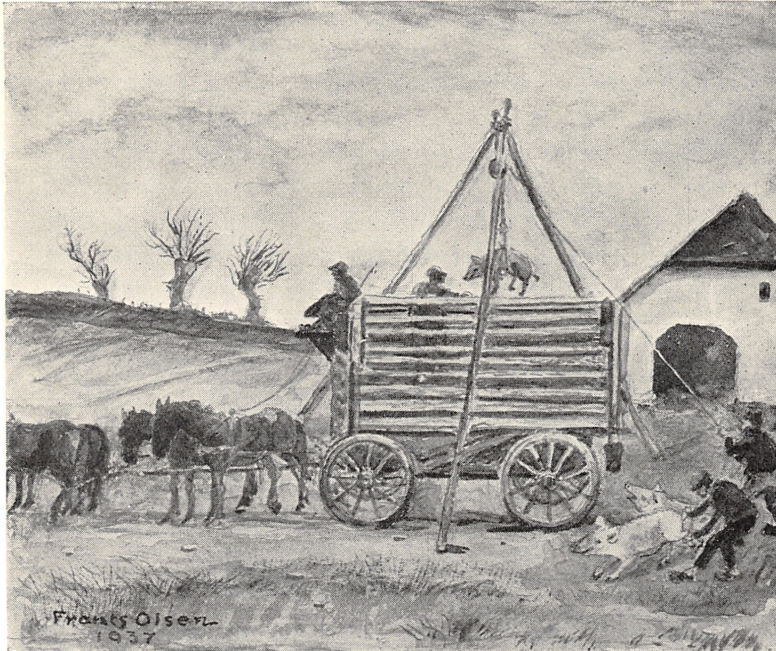
Mælkeproduktionen og dermed af Mejeribruget, særlig efter at dette havde faaet sit egentlige Gennembrud med Andelsmejerierne fra 1882. Og netop derigennem blev der skabt stærkt udvidede Muligheder for Produktionen af Svin, saaledes som det da ogsaa blev et af de meget iøjnefaldende Resultater af hele Omlægningsperioden.

Gennem nogle enkelte Tal kan vi fastslaa Gangen heri. Svinebestanden, der som tidligere nævnt beløb sig til godt 300.000 i 1861, voksede i det følgende Tiaar, og navnlig efter 1864, til 420.000 eller ikke mindre end med 47 pCt. Og Stigningen fortsattes, saa at der indtil 1881 naaedes et Tal paa 527.000, og derefter endnu et vældigt Opsving i de følgende Aar, nemlig til 771.000 i 1888. Disse Tal er Udtryk for, at Stigningen f. Eks. i Aarene 1861—71 var paa 4 pCt. aarlig og i Aarene 1881—88 endogsaa over 5 pCt. aarlig. Det skal lige nævnes, at det Omraade, vi paa dette Sted særlig interesserer os for, nemlig Frederiksborg Amt, udviste en Stigning i Svinebestanden fra de nævnte 22.000 i 1861 til 29.400 i 1871, derefter til 30.500 i 1881 og endelig til 43.250 i 1888. Tallene tilkendegiver, at Stigningen kom noget senere og iøvrigt i det hele taget var noget mindre for Amtet end for Landet som Helhed. Dette ligger jo ganske naturligt deri, at Frederiksborg Amt hørte til de gamle Landbrugsegne, medens Fremgangen i disse Aar baade paa Svineavlens og andre Omraader var langt mere omfattende i de tidligere ret uopdyrkede Omraader af Landet.

Denne stærke Stigning i Svinetal og Produktion i det hele taget ledsagedes af et omfattende Arbejde for en Forbedring af Racerne. Det gav sig først Udslag i Tilvejebringelsen af det bedst mulige Fedesvin, men efterhaanden skete der paa dette Punkt et Omslag — selvsagt paa Baggrund af de ændrede Markedsforhold — i Retning af, at man tilskyndede til en Krydsning mellem det store Yorkshiresvin og dansk Landrace og derved fremskaffede den Type, der efterhaanden blev Maalet, nemlig et mere kødrigt og fintbygget Svin, altsaa i Retning af Bacon-Typen.

Vi maa nemlig samtidig gøre os klart, at der med Hensyn til Afsætningen var ved at foregaa en gennemgribende Forandring. Udførselen laa i hele Perioden fra 1864 til omkring 1880 ret konstant for Flæsk, nemlig paa ca. 10 Mill. Pund aarlig, hvoraf en væsentlig Del gik til England. Men selve Stigningen i Produktionen gav sig for Udførselens Vedkommende Udtryk i Antallet af levende Svin, der steg fra omkring 30.000 aarlig i Gennemsnit for Perioden 1864—

70, derefter til det femdobbelte i Aarene 1871—75, nemlig 154.000, og endogsaa til over 200.000 i Gennemsnit for Aarene 1876—80. Hovedparten heraf gik til Slesvig-Holsten, d. v. s. Tyskland, særlig Hamborg, hvis store Slagterier havde en betydelig Afsætning først og fremmest naturligvis til Hjemmemarkedet, men ogsaa til England. Og nu sker der efterhaanden en gennemgribende Vending i de dan-

Den berygtede Stakitvogn.

ske Afsætningsinteresser, idet man fra Midten af 60'erne, men særlig op omkring 1880 faar Øje for det formaalstjenlige i, at Danmark paa Eksportomraadet søger at oparbejde den direkte Forbindelse med England i saa stort Omfang som muligt. Man støttedes i disse Bestræbelser ogsaa af den politiske Udvikling i Tyskland, bl. a. ved Hamborgs Tilslutning til den tyske Toldunion i 1887 og dermed Udsigten til vanskeligere Salgsvilkaar Syd paa.

Og allerede tidligt under denne Udvikling indtraf da en vigtig Begivenhed paa Svineproduktionens og -afsætningens Omraade, idet en fremtrædende københavnsk Forretningsmand, Grosserer, Etatsraad *A. N. Hansen*, i 1865 oprettede det første Svineslagteri i Danmark.

I og for sig var Springet fra den store almindelige Slagterforretning til Slagteriet ikke særlig stort, men den stedfundne Nydannelse lader sig dog markere ved, at man nu i det nye Slagteri lagde Virksomheden an paa en stadig Slagteproduktion med en stadig løbende Afsætning til Eksport som Formaalet. Aaret efter oprettede en anden københavnsk Forretningsmand, Grosserer *Philip W. Heyman*, den næste Slagterivirksomhed, kaldet Københavns Svineslagteri, og derefter fulgte i Aarene indtil 1887 Oprettelsen af yderligere 9 Slagterier. Det mest kendte af disse var det, som Købmand *P. Schou* i 1879 oprettede i Holstebro med *Magnus Kjær* som Direktør og senere som dets Ejer. Dette Slagteri kom nemlig paa sin Egn, men i nogen Maade med Virkninger ogsaa uden for denne, til at yde en Indsats med Hensyn til Oparbejdelse af den rigtige Svinetype til den nye Eksport.

Uden Forklejnelse af disse Virksomheder og deres dygtige forretningsmæssige Ledere maa det imidlertid siges, at den saa stærkt forøgede Svineproduktion hos Landmændene og dermed den i øget Omfang nødvendiggjorte Afsætning og paa den anden Side de Vilkaar, som de oprettede Slagterier gav for Leveringen af et stadig større Antal Svin, i adskillige Tilfælde gav Anledning til Gnidning og en vis Usikkerhed mellem de to Parter. Ved en bestemt Lejlighed, hvor man særlig tænkte paa den Opkøbsvirksomhed ude hos Landmændene, der knyttede sig til dette Leveringsforhold, udtrykte man det saaledes, at Svinehandelen foregik »dels paa Slump efter Principet: den kloge narrer den mindre kloge, og dels efter levende Vægt.« Vi maa erindre, at der paa forskellig Maade var lidt Røre i Forholdet mellem Land og By: den politiske Udvikling bidrog hertil, og f. Eks. gennem Andelsbevægelsen baade i Brugsforeninger og Mejerier styrkedes Landbefolkningens Evner og Trang til økonomisk Selvstyre gennem fælles Varetagelse af vigtige Opgaver.

Det er denne Tilstand, der ogsaa specielt paa Slagteriomraadet danner den egentlige Baggrund for, at Tiden modnedes for det nye Skridt, der foregik i 1887, med den særlige Anledning, som en foreliggende Situation gav Landmændene og deres Talsmænd i Horsens-egnen.

Det første Andelsslagteri og Aarene derefter.

Ligesom i andre Egne af Landet maatte ogsaa i Horsenseggen Landmændene lade deres Levering af Svin underkaste forskellige Kon-

trolforanstaltninger fra Køberens Side. Størst Vigtighed i denne Forbindelse havde selvfølgelig Vægtspørgsmaalet, idet Vægten jo var bestemmende for selve Betalingen. Og samtidig med, at der som nævnt var en vis Spænding under Udvikling mellem Landmændene og deres Aftagere af Svin, var det ikke frit for, at disse forskellige Omstændigheder ved Svinensalget nu og da irriterede Landmændene lidt. Det gjaldt f. Eks. Betalingen af Vejpenge her paa Horsens Station. Det kostede 35 Øre pr. Svin, hvad man fandt lidt urimeligt. Og Tid tog det jo ogsaa for Landmændene, naar de holdt og ventede paa at komme af med Svinene.

Og faktisk var denne lille Utilfredshed Anledningen — men som berørt tidligere og ogsaa kun Anledningen, idet selve det egentlige Grundlag var langt mere vidtrækkende — til, at det første Andels-Svineslagteri blev rejst. I Horsens Landbrugsforening besluttedes det nemlig i Januar 1887 at ansøge

Andelsslagteriernes Fader, *P. Bojsen*, Gedved.

Indenrigsministeriet om Tilalelse til selv at opstille en Kreaturvægt ved Stationen. Svaret paa det aabenbart rigsvigtige Andragende lod vente paa sig, og da det kom, var det et Afslag. Men allerede i Mellemtiden havde Landbrugsforeningens Formand, Forstander *Peter Bojsen*, Gedved, der iøvrigt ogsaa var en interesseret Landmand, forelagt sin Generalforsamling et Forslag om, at man skulde slutte sig sammen og selv tage sig af Svinenslagtingen og Afsætningen af Flæsk m. m. eller dog i hvert Fald danne en Salgs- eller Eksportforening for Svin, paa Grundlag af Vejning paa den Vægt, som man jo nu altsaa ikke fik Lov til at opstille. Bojsen henviste ganske naturligt til de Resultater, som allerede efter

faa Aars Forløb var naaet ved Andelsmejerierne. Han var selv overbevist om Muligheden for og det gavnlige i, at man nu gik videre paa Slagteriomraadet. Han var fuld af Begejstring for Tanken og fandt med sine Planer og Overvejelser ogsaa Forstaaelse indenfor Medlemskredsen.

Efter at Landbrugsforeningens Bestyrelse havde besluttet, at man skulde arbejde for den Del af Forslaget, som gik ud paa at oprette et Slagteri, fulgte der saa en Henvendelse til Egnens Landmænd, først og fremmest for at faa tegnet det fornødne Antal Svin til Levering, men iøvrigt for at klarlægge, hvad det hele drejede sig om, altsaa dette at rejse et Samarbejde om det nye Slagteri paa Andelsprincippet. I denne Henvendelse og øvrigt under Sagens Behandling lagde man ikke Skjul paa det Modsætningsforhold, som man derved kom i til Privatslagterierne saavel som den Udsigt til Modstand fra disses Side, som Landmændenes Optræden paa egen Haand indebar.

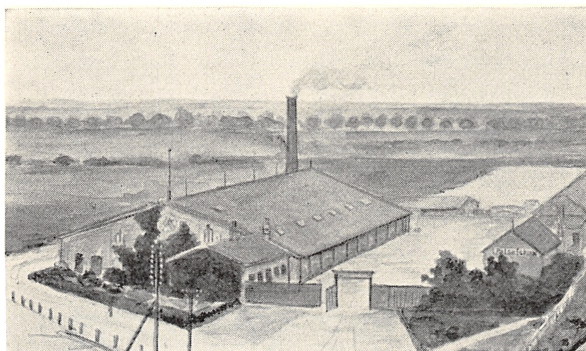
Men Værket lykkedes, og den 14. Juli kunde man afholde den stiftende Generalforsamling i *Horsens Andels-Svineslagteri*, Danmarks og dermed Verdens første Andelsforetagende af denne Art. I Vedtægterne blev klart og tydeligt tilkendegivet de afgørende Punkter for Slagteriets andelsmæssige Karakter, Leverandørernes fulde økonomiske Ansvar, men ogsaa deres Rettigheder med Hensyn til Ejendomsforhold og Ledelse af Slagteriet saavel som deres Adkomst til det fulde Udbytte af Produktion og Afsætning. Endnu inden Udgangen af 1887 kunde man begynde Slagtningen paa det nyopførte Slagteri, og hermed indlededes et nyt Tidsafsnit for dansk Svineavl, for Slagteriproduktionen som en stadig vigtigere Gren af Landbruget og — ikke mindst — for Afsætningen paa dette Omraade.

I Løbet af godt en halv Snes Aar, altsaa indtil omkring 1900, kan det siges, at den nye Produktionsgren, i alt væsentligt med de efterhaanden oprettede Andelsvirksomheder som Formidlere, fandt sin Form og gennemgik sin første afgørende Udvikling. Denne Periode var i alle Henseender præget af et indgaaende og grundlæggende Arbejde paa disse Omraader. Forstaaelsen af Avlsspørgsmaalets Betydning udbredtes gennem et frodigt Samarbejde mellem Praksis og Teori, ved Oprettelse af Avlscentre, ved dertil knyttede Afkomsundersøgelser m. m. Til Svinenes Fodring og paa et senere Stadium til Konstatering af Produkternes Kvalitet knyttedes omfattende Forsøg. Og sidst, men ikke mindst, udfoldedes et banebrydende Arbejde for Afsætningen af Slagteriprodukter. Navnene paa tre Mænd knytter

sig ganske naturligt til disse Bestræbelser af forskellig Art: Statskonsulent *P. A. Mørkeberg*, Docent *N. J. Fjord* og Statskonsulent *Harald Faber*.

Med den Udvikling rent kvantitativt, som Svineproduktionen og Slagterivirksomheden gennemgik i disse Aar, maatte Opmærksomheden i fremtrædende Grad knytte sig til Afsætningsforholdene. Og i denne Henseende medførte først en midlertidig og senere en endelig Lukning af det tyske Marked for levende Svin, at Afsætningen til Eksport saagodt som

udelukkende kom til at samle sig om det engelske Marked og dermed om Slagteriproduktet Bacon. Baade til Belysning af Udførselens Vækst og af dens Art skal det saaledes nævnes, at Udførselen af Flæsk, der i de første Aar af 80'erne

Danmarks første Andelsslagteri i Horsens. (1887.)

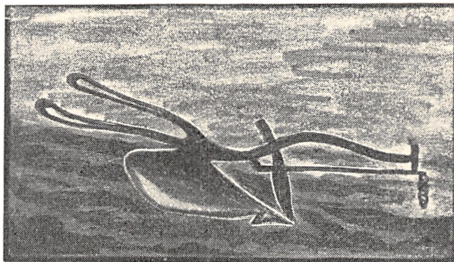
laa omkring godt 10 Mill. kg, endnu indtil 1890 steg til 30 Mill. kg og derefter til mere end det dobbelte endnu inden Aarhundredskiftet. Og samtidig blev Udførselen af levende Svin, der var paa mellem 250.000 og 300.000 Stk. i Begyndelsen af 80'erne, reduceret til Nul i de seneste Aar før 1900, dog med en mindre Opblussen, som de stærkt varierende Udførselsforhold indtil Midten af 90'erne medførte.

Og hvorledes gik det nu efter Oprettelsen af det første Andelsslagteri, forsaavidt angaar selve Bevægelsens Udvikling? Det ligger i Sagens Natur, at denne Nydannelse ikke foregik uden Brydninger. Fra Privatslagteriernes Side og fra andre, som var interesserede i, at Landmændene ikke inddrog deres Salgsinteresser under deres egen Varetagelse, blev der ydet Modstand paa forskellig Maade. I offentlige Diskussioner, i Pjecer og Mand og Mand imellem fremdroges Enkeltheder i Afregning og andre Betingelser henholdsvis for Andelshavere i et Andelsslagteri og for Leverandører til et Privatslagteri. Men uanset disse Enkeltheder var Bevægelsen i Gang. Der laa andet og mere bag den end blot nogle Øres højere eller lavere Afregningspris. Og allerede i de nærmeste Aar efter 1887 oprettedes der Andels-

svineslagterier i andre Egne af Landet. I 1888 stiftedes saaledes Slagterierne i Odder, Esbjerg, Faaborg, Holbæk, Kolding og Slagelse, og i 1889 fulgte Masnedsund, Nykøbing F., Køge, Skanderborg og Randers, og endelig i 1890 Slagterierne i Hjørring, Nørresundby og Rønne.

I Tid og Udvikling er vi dermed naaet frem til et Punkt, hvor den nye Gren af dansk Andelsbevægelse var i fuld Gang. Erfaringer forelaa fra den praktiske Virksomhed i et Andelsslagteri. Man kunde lære deraf, og man kunde føre Erfaringer og Resultater videre paa sin Egn. Dermed var det nærliggende, at der Landet over blandt Landmændene var Røre i disse Aar om Slagterispørgsmaalet.

Hvorledes dette var Tilfældet ogsaa i den Egn, der oprettede *Frederikssund Andels-Svineslagteri*, og hvorledes dermed dettes egentlige Historie begynder, skal derefter berettes.

SENNEM·BRYDNINSE- TIL·MAALET

I Tilblivelsen og Udviklingen af det danske Landbrugs Foreningsvæsen er det gaaet ligesom paa mange andre tilsvarende Omraader: at der fra de først oprettede Foreninger og Organisationer, i de fleste Tilfælde *Landboforeningerne*, foregik en Udskillelse af særlige Opgavers Varetagelse ved Dannelse af særlige Foreninger og Selskaber. Efterhaanden som Opgaverne voksede i Omfang og Betydning, fandt de altsaa deres særlige foreningsmæssige Hjemsted, de medførte og krævede en Specialisering, der f. Eks. ogsaa gav sig Udslag i, at de Mænd, der tog sig af de nye Opgaver, maatte specialisere sig, maatte hellige sig denne eller hin særlige Gren af de fælles Interesser.

Denne saa at sige organiske Udvikling kom bl. a. til at gælde vore Andelsforetagender. Man drøftede dem Mand og Mand imellem, men ogsaa i den Foreningskreds, hvor Landmænd nu en Gang paa den Tid samledes til Drøftelse af fælles Anliggender, og da særlig i Landboforeningerne. Og ofte udgaar derfor Initiativet til Oprettelse af dette eller hint lokale Andelsforetagende fra den stedlige Landboforening.

Forhandlinger i Horns Herreds Landboforening 1887—89.

Dette var, som det foran er berørt, Tilfældet ved Oprettelsen af det første Andelsslagteri i Horsens i 1887, og en lignende Udviklingslinie er vi Vidne til ogsaa i andre Egne. Og naar vi skal udrede Oprindelsen til *Frederikssund Andels-Svineslagteri*, henvises vi da

ogsaa til Egnens Landboforeninger, først og fremmest til *Horns Herreds Landboforening*.

Øget Interesse for Svineproduktionen var, som vi har set, noget af det, der prægede Landbruget stærkest i Slutningen af 1880'erne. Flere Aarsager, men særlig den stærkt forøgede Mejeriproduktion og dennes Varetagelse gennem Andelsmejerierne, var den direkte Baggrund herfor. For Sjællands Vedkommende, hvor Salget af Svineavlens Overskudsproduktion i første Række foregik til det københavnske Marked, havde *De samvirkende sjællandske Landboforeninger* allerede 1884 haft Svineafsætningen til Behandling i Anledning af en Henvendelse fra Grosserer *Philip W. Heyman*. Det drejede sig netop om en Ændring i Leveringsforholdene til København. Men Landboforeningernes Folk gav her Udtryk for deres fortsatte Ønske om at opretholde de gamle Forbindelser uændret, særlig de lokale »Handelsmænd«, som man efter Aartiens grundfæstede Erfaring nu alligevel mente betalte den rigtige Pris. En lidt pessimistisk Indstilling til den københavnske Handelsverden kom til Orde ved den paa-gældende Lejlighed og gik ud paa, at man hellere vilde fortsætte paa den gamle Manér, »da Landmændene paa Omsætningens Omraade nu en Gang ikke var vant til, at der vises dem Velvilje«.

Et Par Aar senere, i Foraaret 1887, beskæftigede de sjællandske Landboforeningers Samvirksomhed sig paany med Svineslagteriet, idet den foretog en Indsamling af talmæssigt Materiale til Belysning af Forholdene i de enkelte Egne. I Horns Herreds Landboforening møder vi denne Sag ved et Bestyrelsesmøde hos Gæstgiver *Japp* i Dalby den 16. April. Der blev her nedsat et Udvalg til at udarbejde og indsamle Beretninger fra Egnen angaaende Antallet af solgte Svin og de opnaaede Priser for disse.

Men for Svineproduktionen og da ganske særlig for selve Slagterisagen blev som tidligere omtalt 1887 Mærkeaaet ved Stiftelsen af det første Andelsslagteri i Horsens den 14. Juli. Og sikkert nok under Indflydelse af denne Begivenhed, eller i hvert Fald med den samme Udvikling som Baggrund, blev der paa Landboforeningens Efteraarsgeneralforsamling i Oktober 1887 stillet et Forslag, formentlig fra Bestyrelsen ved dennes Formand, Gartner *J. Christiansen*, Svanholm, om at optage et Arbejde for Oprettelse af et Svineslagteri i Frederikssund, eventuelt ved at nedsætte et Udvalg til at forberede Sagen. Formanden henviste bl. a. til de Tab, som i ret stort Omfang paaførtes Sælgerne ved at eksportere levende Svin, væsentligst til Eng-

land, en Transport, som paa de Tider var ret usikker og paa mange Maader rummede en ret barbarisk Behandling af de ulykkelige Dyr. Paa Generalforsamlingen drøftedes Sagen iøvrigt nærmere. Her møder vi for første Gang i Slagterisagen Gaardejer *N. Erlandsen*, O. Draaby, der gav Udtryk for den Opfattelse, at det vilde overstige Landboforeningens Evner at oprette et Slagteri, som vilde komme til at koste over 100.000 Kr. Derimod anbefalede han Nedsættelsen af et forberedende Udvalg. Og et saadant blev da ogsaa Resultatet og kom til at bestaa af Formanden samt *N. Erlandsen* og Gaardejer *S. Ludvigsen*, Skibby. Senere udvidedes Udvalget med Proprietær *H. Sørensen*, Dildal, Møllejer *Carl Jørgensen*, Værebros, og Gartner *N. Jensen*, Sølyst.

Nærmere i Enkeltheder at følge dette Udvalgs Arbejde er vi ikke i Stand til efter Landboforeningens Protokol, men der har øjensynligt været afholdt forskellige Møder, ogsaa med Henblik paa at undersøge Stemningen ude blandt Egnens Svineproducenter for Oprettelsen af et Andels-Svineslagteri i Frederikssund. Saaledes er i den lokale Presse omtalt et Møde, averteret af Landboforeningen, paa »Isefjord« i Frederikssund den 3. April 1888, hvis direkte Formaal var at blive klar over Stemningen. Formanden, Gartner *J. Christiansen*, understregede her, at man maatte vide, hvad Egnens Folk mente om Sagen. Han fremlagde iøvrigt en Oversigt over Priserne for Svin leveret til Hamborg i 1887, dels paa store Fedesvin og dels paa Slagterisvin, beregnede paa Levering til de i Hamborg oprettede Slagterier. Disse Slagterisvin kaldte man den Gang i Almindelighed »Sengsvin«, et Ord, der ikke har noget med »Seng« at gøre, men er afledt af det tyske Ord for at »svide« (sengen), og de betaltes med et Par Øre mere end de andre. Christiansen fremlagde ogsaa en Oversigt over Svineholdets Størrelse i en Række europæiske Lande, bl. a. for at paavise, at England, som havde et lavt Svinetal, maatte forventes at blive et godt Marked for Danmark. England havde, oplyste han, 1 Svin pr. 10 Mennesker, Danmark 1 Svin pr. 4 Mennesker. Endelig forelagde Christiansen et sandsynligt Regnskab for et Andelsslagteri med 12.500 Slagtninger aarlig. Det gik ud paa, at der kunde paaregnes en Fordel for Leverandørerne paa ca. 20 pCt. sammenlignet med Levering til private Købere. Interessant er det ogsaa, at der ved samme Lejlighed, af Entreprenør *L. Petersen*, blev fremlagt en Tegning af det nye Andelsslagteri i Horsens med Forklaring af hele Driften, ligesom der blev givet forskellige Oplysninger fra et Udvalg,

der paa dette Tidspunkt var nedsat i Holbæk for at forberede et Andelsslagteri. Resultatet af Mødet blev sluttelig, at man udtalte Ønsket om at faa oprettet et Andelsslagteri i Frederikssund.

Et Par Dage efter, den 6. April 1888, var der Generalforsamling i Landboforeningen, som sædvanlig hos Gæstgiver Japp i Dalby. Der blev ført en længere Forhandling om Slagterisagen, indledet af Formanden (J. Christiansen), og givet Meddelelse om Kalkulationer for Anlæg og Drift af et Andelsslagteri. I den paafølgende Forhandling udtrykte bl. a. *J. P. Hansen*, Udlejre, sin Tvivl om Fordelen ved at producere Sengsvin; fordi, som han sagde, »vi er i en vekslende Periode«. Han foreslog derfor, at man udsatte Sagen noget. »Tager man fejl deri, saa er det bedre at tage disse Lærepenge end at vælte sig ind i noget, man vanskeligt kan komme bort fra«. Ogsaa denne Gang blev da Resultatet Udsættelse. Betegnende for den Periode, man den Gang befandt sig i, er det iøvrigt, at Generalforsamlingen afsluttedes med et Foredrag af daværende Konsulent, senere Professor ved Landbohøjskolen, *B. Bøggild* om Andelsmejerierne. Disses Sejrsang over Landet efter Begyndelsen med Hjedding Andelsmejeri i 1882 var jo ingenlunde uden Betydning for Svineproduktionen og Oprettelsen af Slagterier. Og specielt i Frederikssund-Eggen og Frederiksborg Amt i det hele taget var der allerede tidligt oprettet Andelsmejerier, saaledes Borup (Skævinge) i 1885, og særlig i 1888 fulgte en Del flere, nemlig Blidstrup, Ferslev-Vellerup, Græsted, »Horns Herred«, Jørlunde, Kildevæld (Helsing), Langager, Sigerlev og Ørekilde.

Ved Landboforeningens Efteraarsgeneralforsamling i November 1888 blev Forslaget atter fremført, og Bestyrelsen foreslog Nedsættelse af et Udvalg, som i Løbet af Vinteren skulde undersøge, om der var Stemning for Sagen omkring i Eggen. Men heller ikke denne Gang var der rigtig Jordbund. Vi bemærker en Udtalelse af *N. Erlandsen*, der mente, at man burde se Tiden an og faa lidt mere Klarhed over, hvordan det gik andre Steder med deres Slagterier. Og saa tilføjede han: »Jo flere der oprettes af disse, des bedre bliver det for de andre Leverandører. Her, saa nær København, er der ingen særlig Trang til noget Slagteri.« Han kunde derfor ikke anbefale Nedsættelsen af noget Udvalg, og det besluttedes at »udsætte Forslaget til en anden Gang«.

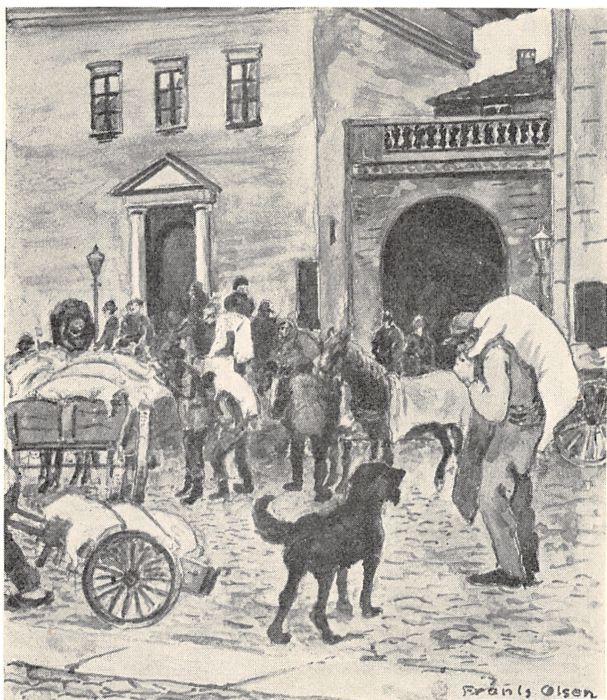
Endnu en Gang stod Slagterisagen paa Dagsordenen, ved Efteraarsgeneralforsamlingen i November 1889, og en vis Interesse har

den altsaa stadig haft. Det gav sig bl. a. til Kende ved, at man havde faaet den kendte Foregangsmand paa Andelsslagteriernes Omraade, Konsulent, senere Direktør, *A. Hansen* fra Horsens over at holde Foredrag om Spørgsmaalet. Baade ved et særligt Møde i Frederikssund Dagen før Generalforsamlingen og paa selve denne, den 9. November, redegjorde han for indvundne Erfaringer i Horsenseggen. Han fremhævede Værdien af det Vaaben, som Landbruget havde i sine Andelsforetagender mod en Udnyttelse fra anden Side, og var iøvrigt af den Formening, at der virkelig var Grundlag for Oprettelse af et Andelsslagteri i Frederikssund og Udsigt til at naa det ønskelige Antal leverede Svin paa 10—12.000 Stk. For Horsenseggen havde Andelsslagteriet allerede vist sin store Fordel for Landmændene, fordi der sparede Transportudgifter, Vejpenge og Betaling til Opkøberne. Stor Betydning havde det ogsaa, at Leverandørerne havde billig Adgang til at faa det saakaldte »Affald« — en Glose, der jo dækkede over adskillig god Sulemad. Paa Mødet i Frederikssund var der en Del Forhandling efter Foredraget. Sagfører *A. C. Hansen* drøftede saaledes indgaaende forskellige Spørgsmaal med Konsulent Hansen, bl. a. Rentabilitet, Kapitalbehov, Leveringspligtens Omfang m. m.

I sit Foredrag forud for Generalforsamlingen den følgende Dag kom Konsulent Hansen udførligt ind paa selve Spørgsmaalet om Udsigterne for det paatænkte Slagteri i Frederikssund, og hans sunde og nøgterne Bedømmelse heraf kan sammenfattes i, at hvis man ikke paa Forhaand var paa det rene med, at det kunde betale sig at oprette Andelsslagteriet, skulde man ikke indlade sig derpaa. I hvor høj Grad hans Standpunkt har været bestemmende for Generalforsamlingens Beslutning, skal være usagt, men denne gik i hvert Fald ud paa, at »hele Sagen skulde stilles i Bero indtil videre.« Muligt har den direkte Anledning hertil ogsaa været, at et nedsat Udvalg, som havde foretaget forskellige Undersøgelser, bl. a. en Tælling af Svinene i en 2 Miles Omkreds af Frederikssund, nu hos Generalforsamlingen udbad sig Dækning for de dermed forbundne Udgifter. Denne Bevilling blev nemlig ogsaa afslaaet.

Efter disse første Tilløb til Planer om et Andelsslagteri i Frederikssund indtraf der, baade for saa vidt angaar Horns Herreds Landboforenings og man kan sige hele Egnens Interesse, Stilstand og Stilhed derom i de nærmest følgende Aar. Og dette maa utvivlsomt ses og bedømmes i væsentlig Grad paa Baggrund af Uviklingen i Almindelighed, for Svineproduktionen og dermed Slagterisagen. For-

holdet er nemlig det, at der efter Oprettelsen af en Del Andelsslagterier i Aarene 1888—90, ialt 14 foruden Horsens i 1887, ikke oprettedes flere i de følgende 4 Aar. Denne umiskendelige Stilstand i Andelsslagteri-Bevægelsen finder sin naturlige Forklaring i de foreliggende ydre Vilkaar. I Juli 1890 var det tyske Marked paany blevet

Fra det gamle Flæsketorv i København.

aabnet for levende Svin, og det varede til Slutningen af 1895, da der atter lukkedes — og denne Gang jo for en længere Aarrække. Genaabningen i 1890 af Svineeksporten maatte selvsagt paavirke Slagteriernes Muligheder for at vinde Terræn, og for de allerede bestaaende, gennemgaaende nyoprettede, Slagterier betød den en skærpet Konkurrence og dermed direkte forringede Vilkaar. Man kan da heller ikke se bort fra, at forskel-

lige af de unge Andelsslagterier i disse Aar kom ud for Vanskeligheder af forskellig Art, ogsaa en stærk og stadig forøget Modstand fra de bestaaende private Slagteriers Side, Forsøg paa at undergrave Interessen for Andelsslagterierne og at svække deres Arbejde i det hele taget.

»Svinekrigen« i 1893—1894.

Men vi vender tilbage til Sagens Udvikling i Frederikssund-Eggen. Der var her stadig Interesse for Slagterispørgsmaalet, al den Stund Svineproduktionen jo Aar for Aar kom til at indtage en stadig

større Plads i Økonomien, som nævnt bl. a. i direkte Sammenhæng med Mejeribrugets Udvikling, ja, hele »Omlægningen« i Landbruget til den forøgede Husdyrproduktion. Vi er naaet frem til Foraaret 1893, da den tilstedeværende Interesse gav sig Udslag i fornyet Røre om Sagen. Det mærkes i de lokale Landboforeninger, baade »Horns Herreds« og navnlig i *Frederiksborg Amts Landboforening*. Her blev der paa Foraarsgeneralforsamlingen nedsat et Slagteriudvalg, øjensynligt paa Baggrund af Henvendelse om at støtte Planen om et Slagteri i *Helsingør*. Dermed var altsaa en ny Fase indtraadt i Spørgsmaalet, og man kan i det hele taget sige, at det centrale heri var, og blev det endnu i det følgende Aarstid, hvor Slagteriet skulde ligge, eller man maa rettere udtrykke det saadan: hvilken af de tre af Amtets Købstæder, Frederikssund, Helsingør eller Hillerød, der skulde være Hjemsted for Slagteriet. Og hverken i Retning af livlige Begivenheder eller Udfoldelse af Temperament og Følelser kom der til at mangle noget i hele denne Periode, som efterhaanden udviklede sig til en Tilstand, der med Rette er gaaet over i den lokale Historie som »Svinekrigen«.

Det var navnlig Forkæmperne for et Slagteri i Helsingør, der var »Uroen« i Værket, og da først og fremmest Proprietær *C. Holstein*, Sindshvile, en iøvrigt interesseret og virksom, men nok noget paa-gaaende Mand. I Sommeren 1893 begyndte Sagen for Helsingørs Vedkommende at tage lidt fastere Form. Der stilledes fra Byens Borgere en vis Garanti i Udsigt med Hensyn til et Slagteris Byggesum, men navnlig samlede Anstrengelserne sig om Afholdelse af Møder i Amtets forskellige Egne og ikke mindst en personlig Agitation blandt Landmændene for Tegning af Svin. I Dagspressen omtales et Møde i Asminderød i Juli Maaned, hvor forøvrigt de almindelige Deltagere udeblev, men hvor saa Holstein gav de fremmødte Pressefolk et Indblik i sin Plan om Helsingør-Slagteriet, som skulde slagte baade Svin og Kreaturer til Eksport. Senere nævnes et Møde i Tikøb den 1. August, men betegnende nok for Situationen manes der i samme Omtale i »Frederiksborg Amts Avis« til Forsigtighed fra Landmændenes Side, saa længe der ikke forelaa en upartisk og saglig Undersøgelse af, hvilken By der vilde give den mest formaalstjenlige Beliggenhed for Slagteriet.

Men samtidig med, at Holstein som Vaabendrager for Helsingør fortsatte sine Møder og sin Hus-Agitation, til Tider desuden førte Avisfejder med alenlange Indlæg, Forklaringer og Forviklinger, arbej-

dede Frederiksborg Amts Landboforening med Sagen i Almindelighed. Enkelte Medlemmer af det i Foraaret 1893 nedsatte Udvalg foretog Rejser til nyoprettede Andelsslagterier i andre Egne af Landet, og man indhentede omfattende Materiale fra disse om deres Drifts- og Prisforhold og øvrige Vilkaar. I Slutningen af September 1893 forelaa fra Udvalget en omfattende og i sig selv særdeles interessant Betænkning til Landboforeningen, hvori forskellige Spørgsmaal af almindelig Betydning for Forstaaelse af Muligheden og Betimeligheden af Oprettelse af et Slagteri i Amtet belyses.

Betænkningen opstiller først Spørgsmaalet, om Amtets Produktion er stor nok til et Slagteri, og besvarer det bekræftende. Thi, siges der, »selv om Frederiksborg Amts Beboere altid vil se deres Fordel ved — sammen med Københavns Amt — at levere nogle slagtede Svin til Hovedstaden, har denne Produktion dog en Grænse, der ikke uden Prisfald kan overvindes.« Et følgende Punkt i Betænkningen omhandler Slagteriernes Rentabilitet og Udbytte til Leverandørerne. Tal indhentede fra Andelsslagterierne i Horsens og Randers gaar ud paa, at der i Perioden fra 1890 til 1. Halvaar 1893 var betalt en stigende Overpris sammenlignet med, hvad selv en Leverandør til det københavnske Marked opnaaede i de samme Aar, f. Eks. i 1892 34 og 33½ Øre pr. Pd. mod 30½ Øre, i 1. Halvaar 1893 for begge de nævnte Andelsslagterier 36 Øre mod 32 Øre. Om Stedet for Slagteriet udtaler Betænkningen, at det maa være centralt beliggende, saa at Leveringen af Svin saa vidt muligt kan foregaa pr. Vogn, »pr. Aksel«, som man udtrykte det. Foruden dette siges det til Slut, at et Slagteri vil gavne Landmændene og skaffe disse højere Priser saavel i gode som i daarlige Tider, men det kan kun anbefales som Andelsslagteri, »naar der hos Landmændene raader en endrægtig Vilje til at støtte Sagen, og 20.000 Svin kunde paaregnes«.

Med Betænkningen fulgte et indholdsrigt Bilag med Udtalelser fra de ledende Mænd ved det i Juli 1888 oprettede Andelsslagteri i Slagelse, Direktør *Martin Dessau* og Formanden, *Hans Frandsen*, Gudum, bl. a. om et Tilbud om at ville foretage Opkøb og Indsamling af Svin paa forskellige Steder i Nordsjælland et Par Gange om Ugen og for de saaledes leverede Svin at ville betale samme Pris som den, der noteredes for direkte Levering paa Slagteriet i Slagelse. Ogsaa fra *Randers* Andelsslagteri indeholdt Bilaget en interessant Redegørelse, der bl. a. beskæftiger sig med det principielle Spørgsmaal om det formaalstjenlige i at oprette et Andelsslagteri. Herom

siges, at »bevirker Anlægget af et Slagteri en Konkurrence i Svineprisen fra de allerede bestaaende Slagteriers Side, vil denne Pris kunne gaa over den reelle Værdi af Varen, og Slagteriet som Forretning betaler sig selvfølgelig ikke. Da de fremkomne høje Priser imidlertid gaar i Producenternes Lomme, og Andelsslagteriet maa betragtes som Aarsag til Prisstigningen, vil det jo alligevel — indirekte — være et rentabelt Foretagende.« I Bilaget fulgte endelig en Redegørelse fra *Holbæk* Andelsslagteri, ved den daværende Direktør, *Alex Poulsen*.

Trods dette omfattende Arbejde fra det nedsatte Udvalg førte det dog ikke til noget positivt Resultat. Paa Generalforsamlingen i Frederiksborg Amts Landboforening i Begyndelsen af December 1893 blev det endogsaa positivt besluttet, i Forbindelse med en ny Drøftelse af Stedet for Slagteriet, at Svineslagterisagen skulde »udgaa af Landboforeningens Haand til privat Initiativ.« Først paa Aaret 1894 maatte man dog paany beskæftige sig med Sagen, bl. a. sikkert paa Foranledning af en Opfordring i Dagspressen fra »en Kreds af Landmænd«, men en Generalforsamling i Slutningen af Februar forkastede et Forslag om, at Landboforeningen paany skulde tage Slagterisagen i sin Haand.

Det er saa lige til, at den Usikkerhed og Tilbageholdenhed, der paa denne Maade prægede Bestræbelsen for at samle sig om Frederikssund eller muligvis Hillerød — saadan som det var kommet til Udtryk bl. a. i de to Landboforeningers Behandling af Sagen — maatte blive draget til Nytte af Helsingør-Mændene, først og fremmest Proprietær *Holstein*. I Eftersommeren 1893 og fortsat i de første Maaneder af 1894 havde han afholdt Møder rundt om i Amtet, hvor han kæmpede som en Løve for at faa tegnet Leverandører. Han gjorde — jo med nogen Ret — bl. a. gældende, at »Ævret var opgivet« baade med Hensyn til Frederikssund og Hillerød, og hvorfor saa ikke tegne sig til Helsingør? Egentlig populær var hans Sag dog tilsyneladende ikke, og heller ikke selve »Svinekrigen«. I et Dagblad skriver allerede i Oktober »en Interessent« følgende Bemærkninger til »den megen Strid«: »Hvad er Hensigten med Oprettelsen af et Andelsslagteri? Er det, for at Landmanden kan faa det fulde Udbytte af sin Svineproduktion eller for at lykسالiggøre den ene eller den anden Købstad med Anlægget af et saadant Etablissement, der naturligvis altid fører nogle Fordele med sig?«

Ogsaa i Horns Herred og iøvrigt i Omegnen af Frederikssund

gik Holstein haardt paa med Møder og anden Agitation. Paa et Møde i selve Frederikssund nogle Dage før Julen 1893 gjorde Sagfører *A. C. Hansen*, Frederikssund, opmærksom paa, at Horns Herreds Landboforening jo ingenlunde havde været uinteresseret i Sagen. Paa dens Foranledning havde han nogle Aar tidligere foretaget en Optælling af Svinene i Horns Herred, Halsnæs-Frederiksværk Birk m. fl. Sogne, med det Resultat, at der skulde findes 14.000 Svin i denne Del af Amtet. Paa det samme Møde advarede *Jens Svendsen*, Sundbylille, mod at lade sig forblinde af Tilbudet fra Helsingør, idet dog i hvert Fald Hillerød vilde være et heldigere Sted for Slagteriet.

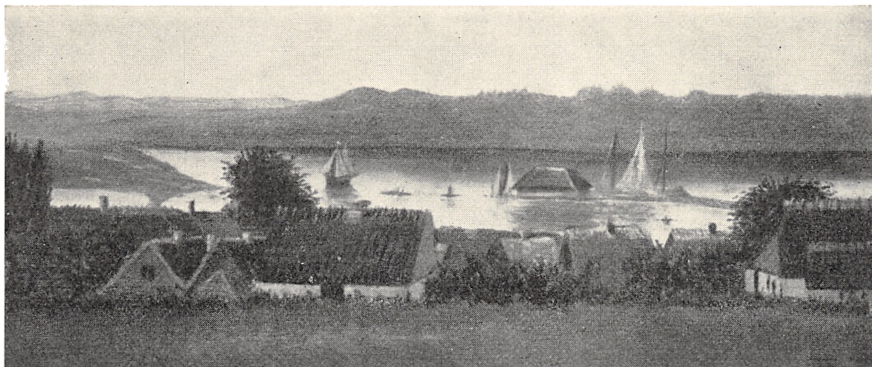
Men virkelig naaede Helsingør-Planen saa vidt, at der den 17. Januar (1894) afholdtes en Generalforsamling, i Esrom, hvor det blev vedtaget at oprette et »Andels- og Eksportslagteri« i Helsingør. Der var ganske vist kun tegnet ca. 3.000 Andelssvin, men man henviste til, at der af Helsingør By var tegnet en Garantikapital og skænket Byggegrund. Saa der skulde være klar Bane — dog navnlig i Retning af at tegne flere Andelshavere! I denne Henseende lægger man Mærke til, at der nok var valgt en Bestyrelse paa Generalforsamlingen, men der manglede et eller to Medlemmer fra Horns Herred.

Opmærksomheden var altsaa ganske naturligt rettet Syd paa, og Møder til Tegning af Tilslutning fulgte da ogsaa ret snart i denne Del af Amtet — og under en saadan Stemning, at »Svinekrigen« ikke mindst i denne Periode fik sin særlige Karakter og satte Sindene stærkt i Bevægelse. Mere end nogensinde var det *Stedet* for Slagteriet, der diskuteredes, men ved Siden heraf rejste sig ogsaa Røster om, at det maaske var tvivlsomt, at et Slagteri i det hele taget vilde blive en Fordel, og man maaske meget hellere skulde holde sig til den hævdvundne Leverance til Københavns Marked.

Frederikssund rykker frem igen —.

Netop ved denne Tid, altsaa i de sidste Vintermaaneder 1894, indtraadte der imidlertid en ny Fase i Udviklingen derved, at Tanken om at lægge Slagteriet i Frederikssund dukkede op med fornyet Styrke og, som vi skal se det, denne Gang med en positiv Løsning som Resultat. Vi møder det i Dagspressen, hvor »En Sammenslutningsmand« en af de første Dage i Marts skrev et Indlæg i Frederiksborg Amts Avis. I Forbindelse med en paa dette Tidspunkt livlig Drøftelse særlig af et Samarbejde om Hillerød skriver han bl. a. føl-

gende: »Hvorfor har vi Landmænd i Frederikssunds Opland ikke straks taget Sagen op, saa snart man begyndte at røre ved Spørgsmaalet her i Amtet, saa meget mere som Horns Herreds Landboforening jo var den første, som i sin Tid begyndte at arbejde paa Slagterispørgsmaalet og den Gang fik udført en Del forberedende Arbejde. Og tillige ligger jo Frederikssund i en langt bedre Svineegn end nogen af de stridende Købstæder.« Han anbefaler derfor Horns

Frederikssund omkring 1850, set fra Kirkebakken.

Herreds Landboforening at genoptage Sagen og slutter: »Lad Helsingør i Fred, og lad os bygge et Slagteri i Frederikssund! Lad os Landmænd gaa vore egne Veje i dette Spørgsmaal og ikke Købstædernes!«

Mand og Mand imellem var Tanken om Frederikssund ogsaa ved at tage fastere Form. I Skildringen af Slagteriets første 25 Aar paapeger Forfatteren, sikkert med Rette, at den standende Strid mellem de to andre Købstæder, Hillerød og Helsingør, jo sikkert nok var den indirekte Anledning til, at ogsaa Frederikssund kom i Betragtning, og oven i Købet i Forgrunden, som Kandidat. Det nævnes, hvorledes forskellige Mænd tog sig for at forelægge Spørgsmaalet for de ledende indenfor Horns Herreds Landboforening, blandt disse særlig Formanden, Gartner *J. Christiansen*, Svanholm, der nok iøvrigt havde været indtegnet som Leverandør til Slagteriet i Helsingør. Blandt dem, der var mest virksomme som Fortalere for, at Frederikssund-Planerne nu maatte tages op, var forskellige fremtrædende Landmænd, f. Eks. Gaardejer *Chr. Larsen*, Ordrup, og saa vidt det kan skønnes, ogsaa *N. Erlandsen*, O. Draaby. Over for Landboforeningen

havde det ogsaa betydelig Vægt, at Stationsinspektør *Høgermann*, Frederikssund, gik stærkt ind for Sagen, ganske naturligt ud fra sit Kendskab til, hvor stort et Salg af Svin og Svineprodukter der i Virkeligheden foregik fra Egnen, f. Eks. alene til København, men iøvrigt var han i Almindelighed en varm Talsmand for det bedst mulige Samarbejde mellem Land og By. Ogsaa Handelsforeningen i Frederikssund viste sin Interesse, og ved et Møde den 7. Marts mellem Repræsentanter for Byen og Oplandet, hvor man særlig drøftede et Spørgsmaal angaaende Toggangen paa Frederikssundbanen, kom man ogsaa ind paa Slagterisagen og sluttede med at tilkendegive Enighed om, at man burde arbejde for at faa et Slakteri i Frederikssund.

Begivenhederne begyndte da ogsaa snart at udfolde sig i denne Retning. Faa Dage senere afholdt Bestyrelsen for Horns Herreds Landboforening Møde i Dalby Kro, det var den 11. Marts, og dette Møde blev afgørende for Slakteriets Tilblivelse. De, der deltog ved denne Lejlighed, var de 7 Bestyrelsesmedlemmer Gaardejerne *J. Christoffersen*, *Gerløv*, *Peder Hansen*, *Nyvang*, *Anders Larsen*, *Dalby Mark*, *Niels Mortensen*, *Sigerslevvester*, og *L. Pedersen*, *Børregaard*, samt Gartner *N. Jensen*, *Sølyst*, og Formanden, Gartner *J. Christiansen*. I den kortfattede Protokol fra Mødet hedder det, at det »vedtoges enstemmigt, at Horns Herreds Landboforening arbejder for Anlæggelsen af et eventuelt Svineslagteri (Andelsslagteri) i Frederikssund, ved Afholdelse af Møder for Tegning af Levering af Svin til samme«. Det vedtoges tillige, at disse Møder skulde afholdes i Ugen 17.—24. Marts i Jægerspris, Skuldelev, Skibby, Dalby, Venslev, Frederikssund og Ølstykke.

Naturligvis var Sagen ikke hermed klaret, men man faar dog det bestemte Indtryk, at denne Beslutning faktisk ligesom udløste en Stemning og aabnede Øjnene for, at man jo virkelig havde været lige ved at gaa over Aaen efter Vand, ved at tænke paa Tilslutning til Hillerød, endsige da Helsingør. Den følgende Kampagne for Sagens Gennemførelse var da ogsaa præget af en forbavsende Fasthed og Beslutsomhed, selv om der jo ogsaa i denne Periode lod sig høre Røster i Retning af Tvivl om, at Frederikssund var det rette Sted.

Heldigt var det i dette som andre Tilfælde, at Optakten blev vellykket. Denne fandt Sted ved Mødet i Jægerspris den 17. Marts. Gartner *J. Christiansen* gjorde paa Landboforeningens Vegne Rede for Sagens Udvikling og forklarede, at naar man nu gik ind for Frederikssund, var det bl. a. fordi man paa denne Maade kunde levere

alle Svinene »pr. Aksel«, d. v. s. tilkøbt pr. Vogn af Leverandørerne selv. N. Jensen, Sølyst, understregede, at man først maatte have de nødvendige Svin tegnet, og han nævnede et meget højt Tal for, hvad der gennem det sidste Aar var afsendt af Svin pr. Bane alene fra Frederikssund og Ølstykke — over 30.000, deraf som levende Svin 4—5000. N. Erlandsen takkede Landboforeningen for, at Sagen var taget op paany, men mente nu som tidligere, at denne skulde finde sin endelige Løsning uden for selve Landboforeningen, ved Nedsættelse af et særligt Udvalg. »Da man forrige Gang behandlede Sagen,« udtalte han, »var Tiden ugunstig, desto bedre maa vi tage fat nu, for at Sagen ikke skal forspildes.« Og han sluttede med følgende Bemærkning med Adresse til den stadige Kappelstrid mellem Købstæderne om at faa Slagteriet: »Vi maa hævde, at det er og bliver et Landbospørgsmaal og ikke, hvad det andet Sted er gjort til, et Købstadsspørgsmaal.«

Ogsaa de følgende Møder viste god Stemning og de fleste Steder næsten Enstemmighed for Frederikssund, og saavel i Jægerspris som ved de andre Møder resulterede de foreløbig i Nedsættelse af lokale Udvalg til at tage sig af selve Tegningen af de enkelte Leverandører. F. Eks. ved Mødet i Ølstykke havde N. Erlandsen Lejlighed til at uddybe sit Syn paa Købstædernes Deltagelse i Sagen, idet han — saadan som Forholdene endnu laa paa dette Tidspunkt — bemærkede: »Frederikssund byder ikke noget, saa beskedne er de Gud ske Lov dernede, og det passer sig ogsaa bedst for Købstæderne; thi det er os Landmænd, der skal bygge Slagteriet.« En anden kendt Mand, *J. P. Hansen*, Udlejre, der tidligere havde været stemt for at fortsætte med Salget til København, var nu overbevist om Nyttens af et Slagteri i Frederikssund, idet han særlig paapegede, at det var Frederikssund-Oplandet, der havde Svinene.

Det er jo ganske naturligt, at den resolute Optræden af Frederikssund-Folkene skærpede Røret om Slagteriets Beliggenhed indenfor Amtet, og selv paa Møderne, der blev afholdt af Horns Herreds Landboforening specielt med Frederikssund som Maalet, kunde det nu og da gaa livligt til. Ogsaa her mødte der nemlig stadig Fortalere op for baade Hillerød og Helsingør, og særlig var Proprietær Holstein fremdeles fast Opponent.

Det var sikkert nok Hillerød, der paa dette Tidspunkt var den virksomste Konkurrent til Frederikssund, selv efter at Frederiksborg Amts Landboforening som tidligere omtalt havde besluttet, at den

ikke vilde have noget med Sagen at gøre. Der var saaledes endnu i Begyndelsen af Marts paa privat Initiativ nedsat et Udvalg til at virke for Hillerød, bestaaende bl. a. af Proprietær *E. W. Scheibel*, Holmerødgaard, og Proprietær *Moe*, Lyngø. Og dette Udvalg holdt sine Møder netop i de samme Uger som Frederikssund-Folkene og jo altsaa i ganske den samme Egn, hvad der naturligvis medførte, at Kampagnen koncentreredes og bragte den hurtigst mulige Klaring i Sagen. Saaledes omtales i den samtidige Presse et stort Møde i Slangrup den 20. Marts, hvor det var Hillerød-Tilhængerne, der førte Ordet. En Mand, der senere kom til at indtage en ledende Plads i Frederikssund-Slagteriet, nemlig *Jens Svendsen*, Sundbylille, fik ved denne Lejlighed sagt sin Mening om Tingene. Han var, udtalte han, bleven »lidt vildfarende i denne Slagteristrid, der alt for meget er kommen til at dreje sig om Byernes Tilbud, der ikke er meget værd. Sagen er forplumret ved, at den er gjort til et Købstadsspørgsmaal.« Men han havde nu mest Forkærlighed for et Slakteri i Frederikssund og sluttede iøvrigt med følgende: »Et Aktieslagteri tror jeg aldrig vil blive til Gavn for os Landmænd. Det bliver kun Aktionærerne og vedkommende Købstad, der meler deres Kage.« Og som det her er givet Udtryk af *Jens Svendsen*, var der vel mange, der efterhaanden blev klar over deres Indstilling og var ved at være lidt trætte af den stadige Diskussion.

Møderne, som Horns Herreds Landboforening afholdt, var sikkert paa dette Tidspunkt Kærnen i Sagens Behandling. Og det er nærliggende at gaa ud fra, at man havde lagt disse Møder til Rette med den nært forestaaende Foraarsgeneralforsamling for Øje, idet man paa denne vilde have Spørgsmaalet til en afgørende og om muligt afsluttende Behandling.

Slagteriets foreløbige og endelige Stiftelse.

Og netop saadan kom det da ogsaa til at forme sig. Generalforsamlingen var indvarslet til den 14. April Kl. 2, som sædvanlig paa Jernbanehotellet i Frederikssund. Til Bekendtgørelsen herom knyttede sig imidlertid følgende Tilføjelse:

»Samme Dag og Sted Kl. 4 indvarsles herved til Generalforsamling alle de, som har tegnet sig for Levering af Svin til Slagteriet i Frederikssund, samt de, som har Interesse for

samme Sag. Lovene for Slagteriet vil blive fremlagt til Drøftelse og Vedtagelse af den samlede Generalforsamling. De Andelshavere, som udebliver, maa finde sig i at være bundne for den af dem indtegnede Svineleverance til Slagteriet efter de her vedtagne Love. — Slagteriet betragtes som startet, da der er indtegnet omtrent 800 Andelshavere fra ca. 70 Byer.«

Efter denne Bekendtgørelse er det forstaaeligt, at der mødte mange ogsaa til Landboforeningens Generalforsamling — der nævnes omkring 500 — idet de fleste jo havde tegnet sig for Svin til Slagteriet og derfor var interesserede ogsaa i Programmets sidste Del. Iøvrigt lægger man Mærke til, at Landboforeningens Bestyrelse, der altsaa var Indbyder ogsaa til Mødet, som vedrørte Slagteriet, udtrykkelig betegner Sammenkomsten som Generalforsamling, og navnlig, at der jo unægtelig i den sidst anførte Del af Bekendtgørelsen, der ovenikøbet fremtræder i Bladene med særlig iøjnefaldende Typer, vel nok er foruddiskonteret lidt af Udviklingen, som man endnu havde til gode hos Fremtiden.

Paa selve Dagen den 14. April formede det sig saaledes, at den første Del af Mødet altsaa omfattede selve Landboforeningens Anliggender, og saa vidt man kan skønne, blev der ikke fremdraget noget angaaende Slagterisagen. Til Trods herfor nævnes det i Bladene, at Overretssagfører *Nøkkentved*, Frederikssund, benyttede Lejligheden til inden Generalforsamlingens Slutning at takke Bestyrelsen for dens Arbejde i Slagterisagen.

Der blev nu holdt en lille Pause, hvorefter man tog fat paa Mødet eller, som det altsaa var betegnet, Generalforsamlingen angaaende Andelsslagteriet. Det var dog ogsaa her Landboforeningens Formand, Gartner *J. Christiansen*, Svanholm, der talte først, og som Mødets Dirigent fungerede Gartner *N. Jensen*, Sølyst, der iøvrigt begyndte med at understrege, at den udsendte Bekendtgørelse vilde blive strengt overholdt med Hensyn til, hvad der kunde fremføres. »Ingen kan faa Lov til at tale for andre Slagteriprojekter end Frederikssund,« udtalte han, »og jeg haaber, vi skal blive enige om at starte Forretningen i Dag.« Han meddelte, at der var »foreløbigt tegnet« 5.500 Andelssvin hos ca. 600 Andelshavere, og tilføjede, at man nok kunde gaa ud fra, at disse ialt kunde levere 12.000 Svin, som Slagteriet kunde regne med, naar det først var kommet i Gang. Endvidere omtales det fra Mødet, at Arkitekt *J. Wendelbo Madsen*, København, der

formentlig var til Stede som særlig slagterikyndig, oplæste det af Bestyrelsen affattede Udkast til Vedtægter, idet han i denne Forbindelse gav forskellige Oplysninger om, hvordan der i andre Egne af Landet var taget fat paa Oprettelse af Andelsslagterier. Nogen større Debat var der tilsyneladende ikke. Under Drøftelsen af de enkelte Paragraffer i Vedtægtsforslaget foreslog *Jens Svendsen*, Sundbylille, at man, hvis man vilde begynde Slagteriet med det indtil nu tegnede Antal Svin, skulde lade Andelshavernes Leveringspligt omfatte alle deres Svin, altsaa uden nogen Begrænsning ved et særligt Tegningstal. Dette blev nu ikke vedtaget, om end der, som det senere skal blive nævnt, blev knyttet en særlig Vedtagelse til den foretagne Tegning.

Om det centrale i Sagen: Beslutning om Slagteriets Oprettelse, siger den gamle Forhandlingsprotokol, efter at have angivet den foreløbige Tegnings Omfang, følgende: »Generalforsamlingen vedtog derfor, at Slagteriet skulde betragtes som startet, naar der blev indtegnet med Forpligtelse til aarlig Levering mindst et lige saa stort Antal som ved denne Tegning.« Og saa kommer Tilføjelsen, som vist iøvrigt *N. Erlandsen*, *O. Draaby*, var Fader til. Herom siger Protokollen i Fortsættelse af det anførte: »Dog at der blev givet Bestyrelsen Bemyndigelse til, at hvis et noget mindre Antal blev indtegnet, skulde Bestyrelsen have Ret til at starte Slagteriet, naar to Trediedele af Bestyrelsesmedlemmerne stemte for samme.«

Derefter vedtoges Lovene enstemmigt, og et Eksempplar skulde tilgaa samtlige, der tegnede sig som Andelshavere. Endelig var der Valg til de forskellige Tillidsposter, først og fremmest Bestyrelsen, men iøvrigt ogsaa af Revisorer m. m. Følgende valgtes til Medlemmer af Bestyrelsen: *J. Christiansen*, *Svanholm*, *Chr. Larsen*, *Ordrup*, *J. Christoffersen*, *Gerlev*, *N. Erlandsen*, *O. Draaby*, *L. Petersen*, *Skuldelev*, *V. Olsen*, *Sønderby*, *P. Andersen*, *Vejleby*, *N. Jensen*, *Jyllinge*, *C. Jørgensen*, *Værebros Mølle*, *N. Larsen*, *Veksø*, *L. P. Jensen*, *Søsum*, *L. Willumsen*, *L. Rørbæk*, *J. P. Hansen*, *Udlejre*, *A. Hansen*, *Svedstrup*, *H. Bonnevie*, *Lundsgaard*, *O. Andreasen*, *Bonderup*, *O. H. Petersen*, *Oppesundby*, *N. Jensen*, *Frederikssund (Sølyst)*, *M. Sylvest*, *Sigerslevvester*, *O. Hansen*, *Hagelse*, og *A. Jacobsen*, *Jørlunde*.

Til Revisorer valgtes Sagfører *A. C. Hansen*, *Frederikssund*, og Førstelærer *L. P. Andersen*, *Ordrup*, med Overretssagfører *Nøkkentved* som Suppleant. Til Noteringsudvalget valgtes Slagtermester *O.*

Rasmussen, Jægerspris, og til Voldgiftsmænd *L. Erlandsen*, *O. Draaby*, og Sognefoged *O. Pedersen*, Hørup.

Der var altsaa paa Generalforsamlingen truffet foreløbig Beslutning om Slagteriet, og dertil knyttede sig nu i den følgende Tid, og allerede de nærmest følgende Dage, en livlig Avispolemik navnlig med Forkæmpere for Hillerød som Hjemsted for et Slagteri. Fra denne Side kom der Indlæg fra Proprietær *E. W. Scheibel*, der blev imødegaaet af *N. Jensen*, *Sølyst*, og *N. Erlandsen*. Det er nærliggende, at baade selve den afholdte Generalforsamling og den derpaa følgende endelige Tegning af Svin satte særlig Liv i Sagen.

Men iøvrigt gik det programmæssigt med denne Tegning og med Bevægelsen i det hele taget for Frederikssund-Planen. Allerede den 16. Maj, altsaa kun en Maanedstid efter den foreløbige Stiftelse, kunde der holdes et Bestyrelsesmøde, hvor der forelaa definitiv Tegning af 5.638 Andelssvin, hvortil yderligere kom fra en Kreds af Borgere i Frederikssund en Garantitegning svarende til 1500 Svin. Paa dette Grundlag optog Bestyrelsen da Spørgsmaalet om den endelige Beslutning om Slagteriets Stiftelse, i Henhold til den Bemyndigelse, der i saa Henseende var givet af Generalforsamlingen. Og Resultatet af Bestyrelsens Behandling blev, at det med 17 Stemmer mod 3 — altsaa en langt større Majoritet, end der var fordret af Generalforsamlingen — blev vedtaget, som det hedder i Protokollen, »at starte Slagteriet i Frederikssund.«

Hermed var Beslutningen altsaa endelig og afgørende, og med Rette nævner vi derfor den 16. Maj 1894 som Frederikssund Andels-Svineslagteris endelige Stiftelsesdag.

En Række Opgaver melder sig nu for det nystiftede Slagteris Bestyrelse, i første Omgang med Hensyn til Erhvervelse af Byggegrund og Opførelse af Bygninger for den kommende Virksomhed saavel som i det hele taget dennes Tilrettelægning i Enkeltheder.

Frederikssund Andels-Svineslagteri bliver til.

Allerede før Generalforsamlingen den 14. April havde Frederikssund Byraad besluttet at skænke en Byggeplads til Slagteriet og endvidere eventuelt at ville stille en Garanti svarende til et bestemt Beløb. I en senere Meddelelse blev denne Garanti fra Byens Side angivet til indtil 12.000 Kroner, dog kun paa Betingelse af Sikkerhed i Slagteriets Ejendom og af en nærmere angiven Afdragsperiode paa

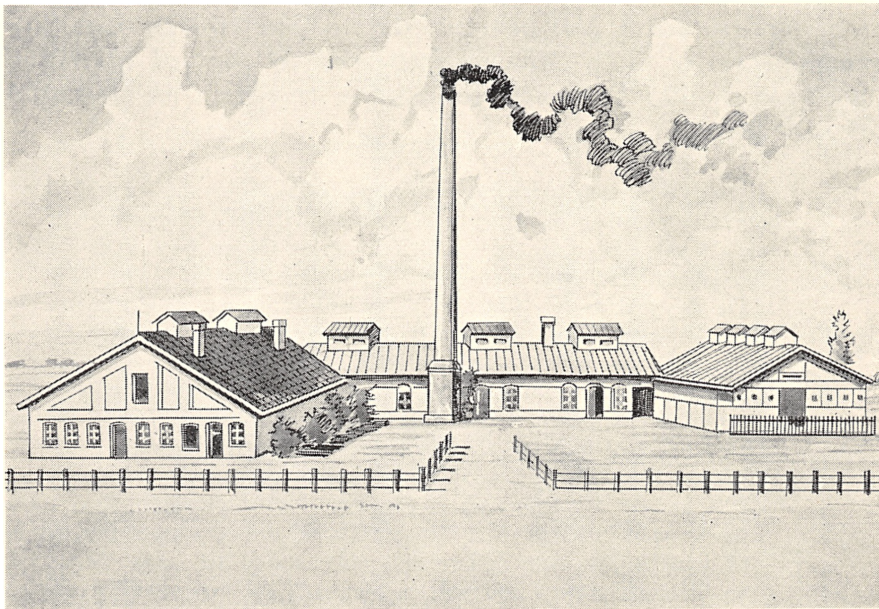
den stiftede Byggegæld. Endelig knyttedes Garantien ogsaa til, at den bortfaldt, saafremt et nærmere angivet Antal Svin var tegnet den Dag, Slagteriet blev endeligt besluttet. Det blev en af den nyvalgte Bestyrelses første Opgaver at forhandle nærmere med et af Byraadet nedsat Udvalg angaaende Byggegrund, og efter en saadan Forhandling meddeltes det Byraadet, at Bestyrelsen havde besluttet at opføre Slagteriet paa Enkefru Werdelins Ejendom »Syd og Øst for Stationsbygningen og helst denne saa nær som muligt.« Man regnede med en Byggeplads paa 6—8 Skpr. Land. Man takkede Byraadet for Tilsagnet om at skænke Byggegrunden og gjorde iøvrigt Rede for, at den tilbødte Garanti paa de 12.000 Kr. ikke kunde faa opfyldt de Betingelser, som var stillet, og sidst men ikke mindst, at der ved Beslutningen om Slagteriets Start faktisk forelaa Tegning af over 7.000 Garantisvin, heri indbefattet det tegnede Antal af 1500 Svin, som var stillet af en Kreds af Borgere i Byen. Bestyrelsen udtalte sin Beklagelse over, om de stillede Betingelser skulde blive fastholdt, ogsaa fordi, som det hedder i Skrivelsen til Byraadet, at »mange, særlig vordende, Andelshavere derved maaske vil komme til at betragte Slagteriet som et endnu mere risikabelt Foretagende og derved afholde sig fra at gaa med de første Aar.«

Der blev endnu lidt senere, efter at man havde ført Forhandlinger med *Den sjællandske Bondestands Sparekasse* om Ordning af Pengeforholdene, tilskrevet Byraadet om forskellige Enkeltheder vedrørende den Garanti, som var stillet i Udsigt, og man sluttede med at anmode Byraadet om hellere at tegne sig for en Garanti svarende til 3.000 Svin, dog ikke ud over et Beløb paa 12.000 Kr.

Men selvsagt meldte Opgaverne sig nu med Hensyn til selve Slagteriets Opførelse. Til at varetage alle den Slags Opgaver nedsattes der paa det vigtige Bestyrelsesmøde den 16. Maj et Byggeudvalg, der kom til at bestaa af *N. Erlandsen, O. H. Petersen, N. Jensen, L. Willumsen* og *P. Andersen* (Vejleby). Ret snart efter skete der den Ændring, at *L. Petersen*, Skuldelev, indtraadte i Stedet for *L. Willumsen*, og som nyt Medlem indvalgtes yderligere *O. Andreasen*, Oppesundby. Byggeudvalget, til hvis Formand *N. Erlandsen* valgtes, fik ogsaa til Opgave at ordne de nødvendige Pengelaan og i det hele taget at sørge for, at Slagteriet kom til at svare til alle Samtidens Fordringer, dog saaledes at Anlægskapitalen ikke oversteg 50.000 Kr. Naturligvis var det stadig saadan, at den samlede Bestyrelse deltog i de mere principielle Beslutninger ogsaa angaaende Byg-

geriet. Dette gjaldt saaledes, at man traf Overenskomst med Arkitekt *J. Wendelbo Madsen*, København, om at udarbejde Tegninger til Slagteriet samt Beskrivelse, Konditioner for de forskellige Haandværksarbejder m. m. og at føre Tilsyn med Anlæggets Opførelse.

Byggeudvalget bestræbte sig for at fremme Arbejdet saa hurtig som muligt. Ved Rejser til forskellige andre Slagterier, saaledes Køge

Frederikssund Andels-Svineslagteri 1894.

og Faaborg, satte man sig ind i Indretningen af disse, og i det hele taget søgte man med Held at faa Forberedelserne i reel Gænge.

Samtidig hermed var der imidlertid ogsaa andre og for saa vidt mere principielle Opgaver at varetage for Bestyrelsen. Denne havde iøvrigt i et Møde den 26. Maj konstitueret sig med *N. Erlandsen* som Formand og *O. H. Petersen*, Oppesundby, som Næstformand. Dermed var altsaa den »Personalunion« ophævet, som indtil da havde bestaaet mellem Slagteriet og Landboforeningen, idet dennes Formand, *J. Christiansen*, Svanholm, havde fungeret som Formand for begge.

Hvad der som nævnt paa dette Tidspunkt, nærmere betegnet i Maj—Juni 1894, kom til at optage Bestyrelsen, var et Ønske om at

søge en endelig Ordning af Forholdet til Planerne om et Andelsslagteri i Hillerød, der stadig blev holdt i Live og trods alt spillede en vis Rolle for Grundlaget ogsaa for Frederikssund-Slagteriet. Der var saaledes stadig en Del Landmænd, der ansaa en Sammenslutning af Hillerød- og Frederikssund-Planerne for den gunstigste Løsning af al den megen Kiv og Strid gennem snart et Par Aar.

Det var da ogsaa Tanker i denne Retning, der gav Anledning til, at Bestyrelsen den 9. Juni tilstillede det nedsatte Hillerød-Udvalget et skriftligt Forslag til en Ordning. Dette ved sin Klarhed og Ædruelighed saa smukke Dokument fortjener at gengives i sin Helhed og lød saaledes:

Bestyrelsen for Andelssvineslagteriet i Frederikssund har i Dag afholdt Bestyrelsesmøde, hvori man vedtog med alle Stemmer at rette følgende Henvendelse til det ærede Udvalg for Oprettelsen af et Andelssvineslagteri i Hillerød:

Da Bestyrelsen for Slagteriet i Frederikssund maa anse det som sin Pligt, efter den Kamp, der er rejst her i Amtet om denne Sag, at give de ærede Producenter af Svin frit Valg med Hensyn til, hvilket Slagteri de maatte foretrække at slutte sig til, og, idet man jo ikke gensidig kan tilføre hinanden noget af det Antal Svin, som man har faaet indtegnet paa Grundlag af Hillerød eller Frederikssund, saa tillader man sig at tilstille det ærede Udvalg for Hillerød følgende Forslag:

- 1) Alle de, der har tegnet sig til Slagteriet i Frederikssund som Andelshavere med Levering af et vist Antal Svin, løses fra deres Forpligtelse til dette Slagteri, naar de bevislig indtræder med det samme Antal Svin til Andelsslagteriet i Hillerød, og Slagteriet erklæres startet senest den 25. ds. og derefter snarest muligt fremmet til Drift; erklæres Slagteriet ikke startet til den anførte Tid og snarest muligt fremmet til Drift senest inden d. 5. November d. A., skal de udtraadte Andelshavere være paany bundet til Andelssvineslagteriet i Frederikssund.
- 2) Alle de, der har tegnet sig til Hillerød Andelssvineslagteri, kan paa samme Betingelse som i Post 1) anført overgaa til Andelssvineslagteriet i Frederikssund og saaledes være løst fra det paatænkte Slagteri i Hillerød.

Bestyrelsen.

Paa denne Henvendelse svarede Hillerød-Udvalget den 21. Juni med en Skrivelse, hvori man først udtaler en Beklagelse over, at der ikke har været vist Interesse for et Forslag om en samlet Optræden i Spørgsmaalet »til Gavn for alle Amtets Beboere.« Iøvrigt anerkendes det rigtige i Tanken om endnu at forsøge Opnaelse af Enighed. Som en Betingelse for »et stort centralt Slagteri i Amtet« stiller man

imidlertid, at der maa forsøges en Tegning paa samme Vilkaar for alle, hvorefter man saa »vil kunne danne sig en Mening om, hvilket Punkt i Amtet der har størst Udsigt til at samle de fleste Producenter om sig og saaledes afgiver den bedst mulige Garanti for et Slagteris fremtidige Rentabilitet.« Det paatænkte Tegningsgrundlag skulde, i Overensstemmelse med, hvad Hillerød-Udvalget for sit Vedkommende regnede med at praktisere, være, at Andelshaverne forpligtede sig til ikke at sælge Svin af en Vægt mellem 120 og 210 Pund til Opkøbere, medens de paa den anden Side frit skulde kunne sælge Svin i slagtet Tilstand ud over det til Slagteriet tegnede Antal. Det hedder i Skrivelsen i en senere Forbindelse, at Udvalget stadig er »gaaet ud fra, at man af Hensyn til det store Torv i Hillerød og København for slagtede Svin vel bør tillade Salget af slagtede Svin, men at man saa til Gengæld maa være enige om, at Producenterne af Kortsynethed ikke konkurrerer med sig selv og sælger Resten af de levende Svin til Opkøberne.«

Og sluttelig tilbyder Hillerød-Udvalget en Forhandling, hvorom det hedder: »For saa vidt det ærede Udvalg for Frederikssund vil frafalde de i samme Forslag angivne Tidsfrister, der er for korte til, at nogen alvorlig og fornuftig Forhandling om Sagen kan finde Sted, foreslaar man, at der fra begge Udvalg vælges 3 Delegerede, der kan forsøge at udarbejde en Basis for en fælles Optræden.«

Slagteriets Bestyrelse besluttede i denne Anledning at vælge sine 3 Delegerede til at forhandle, hvilke blev Formanden (Erlandsen), Næstformanden (O. H. Petersen) og *H. Bonnevie*, Lundsgaard. De fik ikke Bemyndigelse til at gaa med til nogen ny Tegning, men dog til at indgaa paa, at der paa den førstkommende Generalforsamling skulde blive stillet Forslag om en Vedtægtsændring i Retning af, at Andelshaverne blev bundne til at levere hele deres Svineproduktion til Slagteriet indenfor den fra Hillerød nævnte Vægt (120—210 Pund).

Det berammede Forhandlingsmøde mellem de to Parter fandt Sted i Slangerup den 18. Juli, hvor der fra Hillerød-Gruppen mødte som Delegerede Proprietær *Scheibel*, Gdr. *P. Andersen*, Jagtgaarden, og Forpagter *Ludvigsen*, Lønsgaard. Mødet førte imidlertid ikke til noget Resultat, hvad der ogsaa næppe var ventet, i hvert Fald fra Slagteriets Side. Man har sikkert betragtet denne Forhandling som en sidste Mulighed, der ikke skulde lades uforsøgt, og saaledes at der, hvis den glippede — hvad den altsaa gjorde — nu maatte sættes et Punktum for hele »Svinekrigen« i dens forskellige Faser. Og dette

skete da ved, at der netop samme Dag som Mødet i Slangerup blev indrykket en Annonce i Dagbladene, hvori Opførelsen af Slagteriet blev udbudt, og Tilbud indkaldt paa de forskellige Leverancer.

Men iøvrigt havde disse Forhandlinger ingenlunde sinket Arbejdet med Slagteriets Opførelse. Der var saaledes forhandlet med Byraadet om den endelige Form for dettes Støtte, der ikke blev som oprindelig tilkendegivet. Der synes at have været lidt Usikkerhed i denne Henseende fra Byraadets Side, og i hvert Fald tog Byggeudvalget i et Møde sidst i Juli sin Beslutning om at købe den omtalte Byggegrund paa Fru Werdelins Ejendom til en Pris af 25 Øre pr. Kvadratalen, allerede forinden Byraadet endnu havde givet sin endelige Besked. Men i Begyndelsen af August kom da denne, og den gik ud paa, at Byraadet vilde yde 2.000 Kroner til Byggegrundens Erhvervelse og endvidere tegne en Garanti paa 6.000 Kr., altsaa kun halvt saa meget som oprindelig stillet i Udsigt. Der henvistes imidlertid til, at der af Borgere i Byen var tegnet en Garanti paa andre 6.000 Kr., saadan som Bestyrelsen iøvrigt allerede tidligere havde faaet Besked om.

At der var *lidt* Knirkeri i Samarbejdet mellem Byraadet og Slagteriet i disse Uger, kan man ikke undgaa at bemærke baade i og mellem Linierne fra de Dage. Det gav sig bl. a. ogsaa til Kende i Forholdet til Sundhedskommissionen, der stillede ret stramme Krav til Slagteriet angaaende Afløbsforholdene. Og saa synlig var Gnidningen, at den endogsaa gav Anledning til et Forlydende i Frederiksborg Amts Avis om, at Byggeudvalget skulde spekulere paa at foreslaa Bestyrelsen at standse Byggeriet! Dette unægtelig jo ret sensationelle Forlydende fik Slagteriets Formand (Erlandsen) til at rykke frem med en Udtalelse, der for saa vidt ikke var noget rent Dementi, idet han siger, at der paa Grund af Kravene angaaende Afløbsforholdene havde været Tale om, at Slagteriet skulde lægges lidt længere mod Sydøst og dermed paa Oppesundbys Jorder. Og Erlandsen tilføjer, sikkert med et lille polisk Glimt i Øjet, at man her »maatte kunne forvente, at Sundhedsforholdene var mere sunde end indenfor en Købstad, særlig naar der i Forvejen maaske er lidt snavset.« Han slutter nu imidlertid med at oplyse, at Slagteriet vilde blive opført, »i Henhold til sket Bekendtgørelse,« hvormed sikkert maa forstaas, at det ogsaa skulde være paa den nu fastsatte Grund.

Gnidningen gav ogsaa paa anden Maade Genlyd i Pressen, saaledes i et Indlæg underskrevet »Flere Skatteydere«, hvor det dels

paatales, at Byraadet ikke havde opfyldt, hvad der oprindeligt var stillet i Udsigt, og endvidere udtales en stærk Beklagelse af de Vanskeligheder, som Sundhedskommissionen havde beredt Slagteriets Repræsentanter. Naa, Vanskeligheder og Misforstaaelser kan der jo let opstaa, og noget dybere Skaar i det gode Forhold mellem Byen og den Kreds af Oplandets Folk, som stod bag Slagteriet, satte disse Krusninger paa Vandene da heller ikke.

En vigtig Side af hele Byggeplanen var selvsagt Ordningen af Pengeforholdene, der blev bragt i Stand ved et Bestyrelsesmøde den 4. August, idet der blev optaget et Laan paa 100.000 Kr. i Bondestandens Sparekasse. Som Sikkerhed afgav Bestyrelsen en af den underskrevne Obligation bilagt med Andelshavernes Erklæring som Kautionister.

Og endnu et betydningsfuldt Skridt blev taget ved samme Lejlighed, idet man gennemgik de til dette Tidspunkt indkaldte Tilbud paa Opførelse af Slagteriets Bygninger, Levering af Inventar, Maskiner o. s. v. Efter Byggeudvalgets Beslutning foretoges samme Dag Fordeelingen af de forskellige Arbejder og Leverancer. Baade rent historisk og som Udtryk for Tidens Priser og Vilkaar kan det have Interesse at nævne nogle af disse Aftaler. Saaledes blev Hovedentreprisen om Bygningerne overdraget Tømrermester *F. Milner*, Hillerød, for knap 25.000 Kr., Tømrermester *Kornerup Koch*, København, fik overdraget Betonarbejdet for 48 Øre pr. Kubikfod, *Tuxen & Hammerich*, København, skulde levere Køleapparater m. m. for 10.600 Kr., og Fabrikant *M. C. Dreyer*, København, samtlige Maskiner for godt 7.000 Kr.

Hermed var altsaa de mange Hænder sat i Gang hver paa sit Omraade med Skabelsen af Slagteriet, og paa Byggepladsen begyndte snart Murene at rejse sig til Hjemstedet for den fremtidige Virksomhed. Men ogsaa dem, der til daglig skulde befolke denne, udføre selve Arbejdet, maatte der jo tænkes paa. Sidst i September tog man i et Bestyrelsesmøde Beslutning om, hvilke Pladser der skulde besættes, og med hvilke Lønninger. Den første Beslutning gik ud paa Ansættelse af en »Bestyrer« med en fast Løn af 2500 Kr. og 2 pCt. af Nettooverskudet, dog ikke over 3500 Kr. ialt. Endvidere skulde ansættes en Bogholder og en Kasserer, eller eventuelt skulde disse to Stillinger forenes i samme Person.

Der blev derefter udsendt Bekendtgørelse om Pladserne, og ikke mindre end 200 Ansøgninger forelaa, da Bestyrelsen paany behandlede Sagen den 9. Oktober. Og ved denne Lejlighed foretoges da

den vigtige Beslutning, at den hidtidige Direktør for Svendborg Aktie-Svineslagteri, *Fr. L. Sieck*, blev antaget som »Bestyrer af Slagteriet«. Tillige ansattes som Kasserer og Bogholder en lokal Mand, nemlig Regnskabsfører ved Oppesundby Andelsmejeri, *P. Nielsen*. Ved Ansættelsen af »Bestyreren« var der naturligvis tilført det forberedende Arbejde en betydelig Kraft, ikke mindst, da Valget var faldet paa en saa virksom Person som Direktør Sieck, og man mærker da ogsaa i den følgende Tid hans Deltagelse i Planlægningen af Enkeltheder paa forskellige Omraader. Det gjaldt saaledes ved Antagelsen af Arbejdsledere og Arbejdere, hvoraf tilmed nogle fulgte med ham fra Slagteriet i Svendborg.

Et Indtryk af, hvilket Omfang man tiltænkte Arbejdet i Slagteriet, og da ikke mindst af Lønningsforholdene den Gang, faar vi ved Oplysninger om disse Ansættelser. Der blev antaget en Formand til 25 Kroner ugentlig, en Slagtersvend til 21 Kr., en Svider til 17 Kr., en Tarmkone til 11 Kr., en Fedtkone til 17—18 Kr. og 4 Arbejdere til 12 Kr. om Ugen samt en Slagtersvend til 13 Kr. ugentlig. Senere blev der antaget en Fyrbøder og Maskinist til 22 Kr. samt en Bødkersvend til 13 Kr. ugentlig.

Den 9. Oktober blev ogsaa paa anden Maade en Mærkedag i Slagteriets Tilblivelse, idet man nemlig nu var naaet saa vidt i Byggearbejdet, at der paa denne Dag kunde holdes Rejsegilde. Det foregik under festlige Former med Taler bl. a. af Formanden, af Stationsinspektør Høgermann og ikke mindst af den nyantagne »Bestyrer«, Direktør Sieck, der iøvrigt i et Dagblad betegnedes som »en lille rask Mand, der taler smukt og flydende«. Denne sin sidstnævnte Færdighed bekræftede han i sin Tale, hvori han rettede en kraftig Appel til Andelshaverne om at levere baade mange og gode Svin til Slagteriet. Særlig Avlsarbejdet havde han allerede da Øje for.

Saa hurtig og præcist gik Byggeri og Installering af Maskiner m. m. for sig, at Slagteriet faktisk stod færdigt allerede omkring Midten af December, og det var kun paa Grund af Markedets særlige Tilstand op mod Jul, at den egentlige Igangsættelse blev udsat til Slutningen af Maanedens. Den 27. December »faldt det første Svineblod paa Slagteriet«, som et stedligt Blad helt drastisk udtrykker det, og to Dage efter, den 29. December, foretoges den egentlige Prøveslagtning. Til Trods for, at Slagtehallen var stuvende fuld af Tilskuere, forløb det hele paa bedste Maade og til stor Tilfredshed hos Andelshaverne. Det var noget nyt og af sin Art storslaaet, man her

var stillet overfor, og det var det synlige Udtryk for Resultatet af det optagne Samarbejde og af de mange forudgaaende Forhandlinger, Overvejelser og Beslutninger. En stor Dag for Deltagerne og en Mærkedag ogsaa for den By, der var blevet Hjemsted for et Arbejde, som baade i Ydre og i Omfang var egnet til at vække Opmærksomhed.

Fra Prøveslagtingen gik man iøvrigt lige til Slagteriets første ordinære Generalforsamling, der, som Sædvane blev gennem mange Aar, afholdtes paa Jernbanehotellet samme Dag, altsaa den 29. December 1894. En lille Episode ved Generalforsamlingens Begyndelse viser, at der endnu paa dette Tidspunkt gik Dønninger efter den forudgaaende Strid om Stedet for Slagteriet. Det viser sig ved, at den gamle Opposition gennem Proprietær *Holstein* endnu en Gang optræder paa Arenaen, idet han protesterede mod Generalforsamlingens Lovlighed, da Emnerne for denne efter hans Mening ikke var tilstrækkelig tydeligt angivne i Bekendtgørelsen. Protesten blev imidlertid afvist med stor Majoritet, og man kunde gaa til Behandling af de forskellige Punkter. Hvad der prægede denne Generalforsamling var først og fremmest en grundig Revision af de paa den foreløbigt stiftende Generalforsamlings vedtagne Love. I denne Henseende samlede Opmærksomheden sig særlig om § 4 angaaende Leveringspligtens Omfang og Formulering. Det vedtoges i saa Henseende at samle sig om den Ordning, som Bestyrelsen allerede tidligere havde stillet i Udsigt i Forhandlingen med Hillerød-Udvalget, altsaa saaledes, at Leveringspligten kom til at omfatte Andelshavernes hele Produktion af Svin med en levende Vægt af 120—210 Pund, men at Leverandørerne saa iøvrigt havde Ret til at disponere over deres slagtede Svin, som de vilde. Udvidelsen var jo rettet mod Salget af levende Slagterisvin til de private Handelsmænd og Opkøbere.

Ligeledes fik Generalforsamlingen forelagt en Oversigt over Pengeforholdene og Udgifterne ved Slagteriets Opførelse, der beløb sig til 53.632 Kr. De af Bestyrelsen trufne Dispositioner saavel som dens

Ole H. Petersen, Oppesundby.

Ligeledes fik Generalforsamlingen forelagt en Oversigt over Pengeforholdene og Udgifterne ved Slagteriets Opførelse, der beløb sig til 53.632 Kr. De af Bestyrelsen trufne Dispositioner saavel som dens

Forslag om Optagelse af et Driftslaan paa 20.000 Kr. blev godkendt af Generalforsamlingen. Yderligere foretoges Bestyrelsesvalg, idet 7 af den tidligere valgte Bestyrelses Medlemmer afgik ved Lodtrækning. Af disse genvalgtes 5, og nyvalgtes Gdr. *O. Petersen*, Hørup, i Stedet for *J. P. Hansen*, Udlejre, der var udtraadt paa et tidligere Tidspunkt, samt Møllejejer *L. Petersen*, Strøllille, i Stedet for *O. H. Petersen*, Oppesundby, altsaa den hidtidige Næstformand, der ikke ønskede at modtage Genvalg.

Der maatte imidlertid afholdes endnu en Generalforsamling til endelig Vedtagelse af Lovene, og denne fandt Sted den 15. Januar 1895, denne Gang paa selve Slagteriet, i dettes Slagtehal. Her blev de foreløbigt vedtagne Lovændringer saa endeligt vedtaget, alle med Enstemmighed med Undtagelse af Ændringen til § 4 om Leveringspligtens Omfang, der dog ogsaa vedtoges med stor Majoritet. Det gav iøvrigt Anledning til, at en Andelshaver, nemlig det udtraadte Bestyrelsesmedlem *J. P. Hansen*, Udlejre, forlangte en Protokolforsøl med en Protest mod den nye Formulering. Protokollen lader intet tilbage at ønske i Retning af Tydelighed, idet den slutter med, at han erklærer ikke at ville respektere Lovændringen, men »sælger mine levende Svin af Vægt fra 120 til 210 Pund, som jeg præsterer ud over mit tegnede Antal, til hvem som helst.« Bestyrelsens Formand, *N. Erlandsen*, bemærkede ved Generalforsamlingens Slutning, at det jo var Selvstændighedstrangen, der her gjorde sig gældende, men at man maatte se lidt bort fra den og staa enigt sammen, idet man, som han udtrykte det, kun tilsigtede med den nye Formulering »at sætte en Pind for Opkøberne«.

Der blev ved samme Lejlighed truffet Beslutning om forskellige Honorar-Lønninger, til Formanden og Revisorerne, samt foretaget Valg af et nyt Medlem af Noteringsudvalget, idet Slagtermester *O. Rasmussen*, Jægerspris, var bleven antaget af Bestyrelsen som Opkøber for Slagteriet, iøvrigt sammen med *P. Andersen*, Frederikssund. Som nyt Medlem af Noteringsudvalget valgtes Gdr. *P. Nielsen*, Frederikssund, og samtidig valgtes som ny Voldgiftsmand Gdr. *O. Petersen*, Oppesundby, som Afløser af *O. Petersen*, Hørup, der var valgt ind i Bestyrelsen ved Generalforsamlingen den 29. December.

Med den endelige Vedtagelse af Lovene, med Godkendelsen af Byggeregnskabet og sidst, men ikke mindst med Afslutningen af selve Byggearbejdet stod man da ved Overgangen fra den forberede-

dende Periode til det egentlige daglige Arbejde. Og som en festlig Markering af dette Tidehverv og navnlig som Indgang til den kommende Virksomhed blev der efter Bestyrelsens Beslutning afholdt en Indvielsesfest efter den ekstraordinære Generalforsamling, altsaa den 15. Januar. Denne Slagteriets første større Fest formede sig særdeles vellykket, med Festmaaltid og paafølgende Bal, som altsaa ogsaa Damerne bærede med deres Deltagelse. Med Rette blev der ved denne Lejlighed udtrykt Paaskønnelse af, hvad der allerede indtil da var udrettet. Thi der var godt begyndt — og dermed ifølge det gamle Ord altsaa »halvt fuldendt«.

Slagteriets Vedtægter.

Inden vi gaar videre, vil vi endnu betragte det Grundlag for Virksomheden, som var nedlagt i de nu vedtagne Love. I disse tilkendegives de Hovedprincipper, som fra en Begyndelse gav Arbejdet sin særlige Karakter: Fællesskabet mellem Andelshaverne om Varetagelse af dette vigtige Omraade i deres Økonomi, Reglerne for deres Rettigheder og Ansvar, Bestyrelsens og den daglige Ledelses Opgaver o. s. v.

§ 1.

I det Øjemed at ophjælpe Egnens Svineproduktion oprettes et Svineslagteri i Frederikssund under Navn af Frederikssund Andels-Svineslagteri.

§ 2.

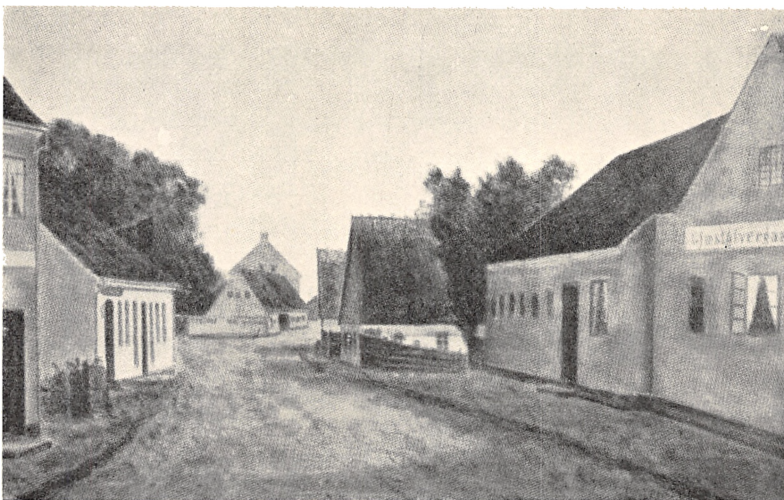
Andelshaver er enhver, der tegner sig for Levering af Svin til Slagteriet, og hæfter de overfor Slagteriets Forpligtelser i Forhold til det tegnede Antal Svin.

Andelshaverne ere bundne til Slagteriet, indtil Anlægskapitalen er udbetalt. I denne Tid kan Andelshaverne ikke løses fra deres Forpligtelser til at levere Svin, med mindre de flytter udenfor de Sogne, hvor der findes Andelshavere, eller opgiver deres Virksomhed som Landmænd og mejeridrivende. Skulde de paa ny inden Periodens Udløb blive Landmænd eller mejeridrivende, indtræder deres Forpligtelse paa ny fra den Dag, de tiltræder saadant.

Naar en Andelshaver sælger eller overdrager sin Bedrift til anden Mand, kan denne med Bestyrelsens Samtykke indtræde i hans Rettigheder og Pligter til Slagteriet.

Ved hvert Aars Generalforsamling fremlægger Bestyrelsen en trykt Fortegnelse over de i Aarets Løb til- eller fratrædende Andelshavere.

Ethvert Ejerskifte eller Overdragelse af Bedriften maa godtgøres for Bestyrelsen ved Forevisning af lovligt Overdragelses-Dokument, før Overdrageren kan løses fra sine Forpligtelser til Slagteriet.

Jernbanegade i Frederikssund, ca. 1870.

§ 3.

Anlægs- og Driftskapitalen tilvejebringes ved Optagelsen af Laan, for hvilke Andelshaverne hæfter soldarisk med hinanden. Laanene skal tilbagebetales i Løbet af 20 Aar. Laanenes Størrelse bestemmes af Generalforsamlingen.

§ 4.

Andelshaverne er forpligtede til at levere hele deres Produktion af Svin af levende Vægt fra 120 til 210 Pd., men er berettigede til, naar de leverer det tegnede Antal Svin, at sælge slagtede Svin, hvorhen de vil, ligesom at bortsælge Svin, der lider af Sygdom eller saadanne Legemsfejl, at der er Risiko forbunden med at føre dem til Slagteriet, saa der derved tilføjes dem særlige Smærter ved Transporten. Handler Andelshaverne mod disse Regler, er de pligtige til at betale en Erstatning til Slagteriet af 10 Kr. for hvert Svin, de saaledes har solgt. Dog kan Bestyrelsen, naar en Andelshaver oplyser, at han ikke har solgt Svin til andre end Slagteriet, eftergive Erstatningsbeløbet, naar han forpligter sig til at levere de manglende Svin næste Aar.

Svin under 120 Pd. levende Vægt kan Slagteriet nægte at modtage som Andels-svin. I Tilfælde af Ildebrand eller uforudsete Uheld i Besætningen bortfalder Forpligtelsen for det begrænsede Tidsrum.

Andelshavere, der har tegnet sig for Levering af Svin til andre Slagterier, er dog kun forpligtede til at levere det Antal Svin, de har tegnet hertil.

§ 5.

For at imødekomme de Andelshavere, der ønsker at producere store Export-svin, forhandler Slagteriet saadanne. De modtages efter Bestyrelsens Bestemmelse enten en Dag ugentlig eller en Dag hveranden Uge. Prisen sættes af Noteringsudvalget.

Jernbanegade i Frederikssund, ca. 1930.

§ 6.

Andelshavere, der bor i en Afstand af over 2 Mil fra Frederikssund, har Ret til at levere Svinene paa nærmeste Banestation. Fragten til Slagteriet betales af dette. Betalingen for de pr. Bane leverede Svin tilstilles Andelshaverne næste Dag pr. Post. Skulde Andelshaverne foretrække at levere Svinene direkte pr. Vogn til Slagteriet, og Befordringen strækker sig ud over 2 Mil, tilkommer dem Kjørepengene 50 Øre pr. Gris.

Efter Slagtingen inddeles Svinene i Klasser efter Kvalitet.

Prisen for de forskellige Klasser fastsættes af Noteringsudvalget Ugen forud.

Noteringsudvalget bestaar af Direktøren, Formanden og et af Generalforsamlingen for 1 Aar valgt Medlem.

§ 7.

Den noterede Pris udbetales Andelshaverne med Fradrag af 1 Øre pr. Pd. slagtet Vægt. Den endelige Afregning finder Sted i det første Kvartal efter Regnskabsaarets Slutning. Andelshaverne modtager da, efter Fradrag af Driftsomkostningerne, Bidrag til Reservefonden, Renter og Afdrag af Gjælden, saa stor en Part af Slagteriets i Aarets Løb indvundne Overskud, som svarer til Vægten af de Svin, de har leveret.

Søer og Orner betragtes ikke som Andelssvin.

Hvor stor en Del af Overskudet, der skal henlægges til Reservefonden, foreslaas af Bestyrelsen og vedtages af Generalforsamlingen.

Dog maa Tilskudet til Reservefonden, saa længe denne ikke er naaet op til 10.000 Kr., i intet Aar være mindre end $\frac{1}{2}$ pCt. af Beløbet for de af Andelshaverne leverede Svin.

Reservefonden gøres frugtbringende i en Sparekasse, og maa kun anvendes til ekstraordinære Udgifter.

§ 8.

For saa vidt det viser sig, at Andelshaverne ikke kan forsyne Slagteriet med et saa stort Antal Svin, som dette kan slagte, er Slagteriet berettiget til at forskaaffe sig flere ved Opkjøb. Prisen for disse fastsættes af Noteringsudvalget.

§ 9.

De Andelshavere, der har tegnet sig for et begrænset Antal Svin, kan med Bestyrelsens Samtykke forhøje Antallet. Bestyrelsen er til enhver Tid berettiget til at optage ny Andelshavere, mod at disse tegner sig for Levering af mindst 1 Andelssvin pr. Td. Hartkorn, de er Brugere af.

§ 10.

Slagteriet ejes af Andelshaverne i Forhold til det Antal Svin, de har tegnet. Naar Slagteriet efter 20 Aars Forløb er udbetalt, udstedes Andelsbeviserne, som forrentes med almindelig Rente. Ejerne af Andelsbeviserne har ikke Stemmeret paa Generalforsamlingen, med mindre de er Andelshavere.

§ 11.

Slagteriets Produkter og Ejendele skal holdes forsikrede saa vel mod Havari som Brandfare. Paa Slagteriet maa ikke i nogen som helst Form tilbydes eller modtages Drikkepenge.

§ 12.

Generalforsamlingen har den øverste Myndighed i alle Slagteriets Anliggender.

§ 13.

Enhver Andelshaver er berettiget til at møde paa Generalforsamlingen og afgive Stemme. Alle Andelshavere har én Stemme hver. Enhver Andelshaver maa, for at kunne afgive Stemme, personlig møde paa Generalforsamlingen. Enker kan møde selv eller lade sig repræsentere ved deres Bestyrer.

§ 14.

Den aarlige Generalforsamling afholdes i Frederikssund i det første Kvartal efter Regnskabsaarets Slutning. Formanden bestemmer Tid og Sted ved Bekjendtgørelser 14 Dage forud i de Blade, som Slagteriets Bestyrelse finder fornødent. Formanden kan sammenkalde ekstraordinære Generalforsamlinger og er pligtig dertil, naar over Halvdelen af Bestyrelsen eller mindst 50 Andelshavere tilstiller ham skriftlig Begjæring med Opgivelse af Forhandlingsæmnet. Ved Indvarsling til Generalforsamlinger angives hver Gang hvilke Sager, der vil komme til Forhandling. Enhver Andelshaver kan stille Forslag til Forhandling og Beslutning, naar saadant skriftlig meddeles Formanden inden 14 Dage efter Regnskabsaarets Udløb. Hvad der indkommer senere, kan ikke komme til Forhandling.

§ 15.

Bestyrelsen bestaar af 21 Medlemmer, der vælges blandt Andelshaverne. De fungerer i 3 Aar, saaledes at 7 Medlemmer afgaar hvert Aar; de to første Aar efter Lodtrækning. Bestyrelsen vælger aarligt af sin Midte en Formand og en Næstformand. Den holder Møde mindst hver 3die Maaned eller saa ofte, Formanden eller 3 af dens Medlemmer forlanger det. Hver Maaned skal 2 af Besty-

relsesmedlemmerne i Forening med Formanden revidere og efterse Selskabets Regnskaber og Kassebeholdning.

§ 16.

Bestyrelsen vælger og afskediger Direktøren og Kassereren.

Bestyrelsen vælger og afskediger efter Samraad med Direktøren alle Slagteriets Agenter og Kommissionærer og i det hele taget alle, der paa nogen Maade forhandler Slagteriets Varer.

Direktøren kan i særdeles paaatrængende Tilfælde afskedige en eller flere af Slagteriets Forhandlere og foreløbig antage ny i disses Sted, men skal da strax gjøre Anmeldelse derom til Formanden, der lader Spørgsmaalet afgjøre i første Bestyrelsesmøde.

De øvrige Funktionærer antages og afskediges af Direktøren, der bærer Ansvaret for Slagteriets Drift.

Efter Samraad med Direktøren bestemmer Bestyrelsen samtlige Funktionærers Løn. Bestyrelsen fastsætter Direktørens og Kassererens Kavtionsforpligtelser.

§ 17.

Generalforsamlingen vælger en Ordstyrer, der leder Forhandlingerne overensstemmende med Dagsordenen og afgjør alle Spørgsmaal vedrørende Sagernes Behandlingsmaade og Stemmegivningen.

§ 18.

Paa den aarlige Generalforsamling skal Bestyrelsen:

- a. afgive Meddelelse om Forretningens Gang i det forløbne Aar;
- b. fremlægge Regnskab for det forløbne Aar tillige med en Angivelse af Slagteriets Status.

End videre bliver paa Generalforsamlingen at foretage:

- c. Vedtagelse af det reviderede Regnskab for det forløbne Aar samt Godkendelse til Bestyrelsen for samme.
- d. Valg af 7 Bestyrelsesmedlemmer i de fratrædendes Sted.
- e. Valg af 2 Voldgiftsmænd og 2 Suppleanter.
- f. Valg af 2 Revisorer for de følgende 2 Aar og 2 Suppleanter.
Revisionen er saa vel kritisk som Talrevision.
- g. Valg af et Medlem til Noteringsudvalget og en Suppleant.
- h. Forhandling om de i rette Tid stillede Forslag.

§ 19.

Bestyrelsen nyder en Rejsegodtgjørelse af 50 Øre pr. løbende Mil for de Rejser, der foretages i Slagteriets Interesse, samt i Diæter 2 Kr. pr. Dag.

Formandens, Revisorernes og Noteringsudvalgets Medlemmers Løn bestemmes af Generalforsamlingen.

Andelshavere, der vælges til særlige Hværv, som Udvalg o. l., kan Bestyrelsen tilstaa en Rejsegodtgjørelse af 50 Øre pr. løbende Mil.

§ 20.

Generalforsamlingen fatter ved Stemme flerhed gyldig Beslutning i alle Slagteriets Anliggender.

Forandring i disse Love kan kun ske ved Afholdelse af 2 Generalforsamlinger, hvoraf den ene kan være extraordinær.

Vedtagelse eller Forkastelse af Forslagene sker ved simpel Stemme flerhed.

Afstemningerne sker ved Stemmesedler eller, naar Forsamlingens Flertal ønsker det, ved Haandsoprækning.

Beslutning om Slagteriets Opløsning eller Salg kan kun vedtages, naar over Halvdelen af samtlige Andelshavere stemmer for Beslutningen paa en i dette Øjemed indkaldt extraordinær Generalforsamling.

§ 21.

I Forhold vedrørende den daglige Forretningsgang er Direktøren samt et af Bestyrelsesmedlemmerne berettiget til i Forening at underskrive med bindende Virkning for Slagteriet.

§ 22.

Twistigheder mellem Slagteriet og Andelshaverne afgjøres stedse ved Voldgift og kan ikke indbringes for Domstolene.

Voldgiftsretten sammensættes af 5 Andelshavere, hvoraf de 3 vælges for et Aar ad Gangen, nemlig 2 af den ordinære Generalforsamling og en af Bestyrelsen.

De øvrige 2 Voldgiftsmænd vælges i hvert forekommende Tilfælde af vedkommende Andelshaver, med hvem Twisten er opstaaet.

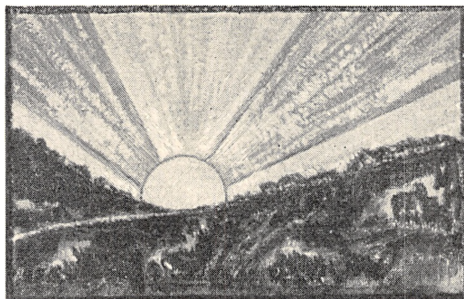
Voldgiftsmændene maa ikke være beslægtede med vedkommende Andelshavere fra Søkendebørn og opad og ej heller besvoglede. Skulde et saadant Tilfælde indtræffe, tilkaldes Suppleanten.

§ 23.

Bestyrelsen fører en Forhandlingsprotokol, hvori indføres Forhandlingerne i Bestyrelsesmøderne og paa Generalforsamlingerne, og hvori tillige bør optegnes, hvad mærkeligt der foregaar i Foreningen.

Den oplæses ved Generalforsamlingen og underskrives af Bestyrelsen og Ordstyreren.

Saaledes vedtaget i Frederikssund paa den ordinære Generalforsamling den 29. Desember 1894 og paa den extraordinære Generalforsamling den 15. Januar 1895.

VÆKST · OS · UDVIKLING

Torsdag den 3. Januar 1895 blev Slagteriets første normale Arbejdsdag, og derefter foretoges der i de første Aar Slagtning hver Tirsdag og Torsdag. Det daglige Arbejde var altsaa nu i Gang, saavel i selve Slagteriet som indenfor dettes forskellige Led, paa Kontoret, hos Ledelsen, baade den daglige og Bestyrelsen. Det blev dermed fra nu af denne daglige Virksomhed, der blev det afgørende, i første Række for det økonomiske Resultat og dermed ogsaa for, hvordan Betingelserne var til Stede med Hensyn til Udviklingen som Helhed, Omfanget af selve Arbejdet og Produktionen, Tilslutningen fra allerede deltagende eller nye tilkommende Kredse af Andelshavere o. s. v.

Dansk Landbrug var endnu omkring 1895 ikke naaet igennem Krisen og dens Vanskeligheder, som den delvise Omlægning til stærkt udvidet Husdyrproduktion havde medført fra 80'ernes Dage. Op imod Aarhundredskiftet mærkedes dog en virkelig Lettelse i Situationen, og selv om Solen vel ingenlunde var paa Himlen hele Døgnet i Perioden fra 1900 til Verdenskrigens Udbrud i 1914, kan disse Aar dog med Rette regnes for nogle af de frodigste og lykkeligste ogsaa for dansk Landbrug. Det gælder iøvrigt ikke mindst for den Produktionsgren af Landbruget, som Frederikssund Andels-Svineslagteri er Udtryk for, at den ydede et af de virksomste Bidrag til denne Udvikling, netop naar der henses til Landbrugserhvervets samlede Økonomi.

Lad os minde om, hvorledes der med Henblik paa selve Grundlaget for Slagteriproduktionen, nemlig Avlsarbejdet, blev gennemført en Systematisering af afgørende Betydning, ved Samarbejde mellem Producenter og deres Raadgivere og med Støtte af Lovgivningsmagten. Husdyrlovene af 1902 og 1912 bragte ogsaa for Svineavlens Ved-

kommende de Rammer for det praktiske Arbejde, som i disse Aar blev udfyldt paa den mest virkningsfulde Maade. Selve Svineholdet viste i disse Aar fortsat stigende Tal, i Perioden 1898—1914 mere end en Fordobling, nemlig fra 1.168.000 til 2.497.000. Først og fremmest gav det sig til Kende i Udførselen af Slagteriprodukter, der for Flæsks Vedkommende i Aarene omkring 1900 udgjorde ca. 65 Mill. kg til en Værdi af det samme Antal Kroner, men indtil Aarene 1911—14 var vokset til ca. 130 Mill. kg aarlig og en Værdi af over 150 Mill. Kr.

Det var i denne Periode, at Slagterieksperten fandt sin egentlige Udformning, med England som det afgørende Marked, med Frembringelse af det for dette egnede Produkt og ved Hjælp af de dertil knyttede Foranstaltninger ogsaa af offentlig Art, gennem Kontrolbestemmelser og paa anden Maade. Først og fremmest er der i saa Henseende Anledning til at nævne Lurmærkets Anvendelse ogsaa for Flæsk, i Henhold til den berømte »Grundlov« af 30. Marts 1906 og den særlige Anordning af 30. August samme Aar, ved hvilken det blev paabudt, at alt dansk letsaltet Flæsk, der udføres her fra Landet, skal være forsynet med Lurmærket.

Og det var i disse første Aartier af Aarhundredet, at Andelsslagterierne rejstes Landet over. Deres Antal, der omkring det Tidspunkt, da Slagteriet i Frederikssund blev oprettet, havde udgjort 16, voksede indtil 1911 til 42. Samtidig steg Antallet af slagtede Svin paa Andelsslagterierne fra 5—600.000 til op mod 2.500.000. Denne Udvikling var af en saa gennemgribende Karakter, at man kan sige, at det i Løbet af denne Periode blev *det normale*, at en Landmand med nævneværdig Interesse i Svineproduktion var Medlem af og Leverandør til et Andelsslagteri, og Tyngdepunktet for Varetagelsen af Interesser i Forbindelse med Slagterivirksomhed kom i alle Henseender til at ligge hos Andelsslagterierne.

At disse karakteristiske Træk i Udviklingen ogsaa kom til at gælde for Frederikssund Andels-Svineslagteri, skal vi se af det følgende.

Dagens Arbejde tilrettelægges.

Med Begyndelsen af Slagteriets daglige normale Virksomhed knytter Hovedinteressen sig til denne. Det er herigennem, at Slagteriets egentlige Historie skrives, selv om denne Side netop giver sig mindst

til Kende i Historien, som skrives paa Papiret. De større Begivenheder og Tallene for Vækst og Tilslutning tegner sig som Holdepunkter heri, men i Virkeligheden kun som Rammen om Dagens Arbejde. I fremtrædende Grad gælder det for Andelsslakterierne som en Gren af Andelsbevægelsen og for de enkelte af disse, at de fra de første Aar blev anlagt paa og var prægede i overvejende Grad af de praktiske Opgaver, den økonomiske og tekniske Side af Virksomheden. Dett: gjaldt ogsaa det Foretagende, som her skildres, og vi bør, naar vi i det følgende mest betragter »Fremspringene« i Udviklingen, ingen-sinde glemme den roligt rindende Strøm, som det praktiske Arbejde udgør, og som danner Bindeleddet og Baggrunden for, hvad Bestyrelsen beslutter og behandler, eller hvad Generalforsamlingen giver af Direktiver.

Allerede kort efter Virksomhedens Igangsættelse meldte sig en Række praktiske Spørgsmaal til Ordning. Man tog fat paa dem, man vandt sine Erfaringer, man supplerede Beslutninger eller rettede paa det ene og det andet, saadan at Maskineriet kom til at klappe bedst muligt — baade det med Hjulene og det paa andre Omraader.

Bestyrelsens Protokol fortæller os, at en af de første Opgaver, der laa paa Bordet efter den ekstraordinære Generalforsamling den 15. Januar 1895, var Ordningen af det Driftslaan paa 20.000 Kr., som Generalforsamlingen havde vedtaget. Bestyrelsens Medlemmer afgav som Selvskyldnerkautionister en Obligation til Den sjællandske Bondestands Sparekasse, men maatte iøvrigt et Aarstid efter yderligere lade optage en Kassekredit paa 30.000 Kr. i Handelsbanken.

En anden Opgave af en adskilligt mere praktisk Art skulde ordnes, nemlig Afsætningen og Fjernelsen af Affald fra Slagteriet. Det fortæller en Del om Priserne den Gang, at Blodaffald, Gødning m. m. blev afsat for 2 Øre pr. Gris, forøvrigt til *Hans Andreassen*, Oppesundby, men dog saaledes, at han yderligere skulde levere den Halm, som Slagteriet skulde bruge. Denne Ordning kom nu kun til at gælde det første Aar, thi da der igen skulde indhentes Bud, meldte der sig kun een Liebhaber, nemlig *R. P. Pedersen*, Oppesundby, som kun bød 1 Øre pr. Gris — og altsaa fik Affaldet til den Pris.

Det er imidlertid paafaldende, saa hurtig man efter den første Etape: Slagteriets Igangsættelse, stilles overfor Foranstaltninger, der under eet kan betegnes som Udvidelser. Grunden hertil var den nærliggende, at Virksomheden fra en Begyndelse gik fint, og at den derfor modtog en Del flere Svin end beregnet, baade fra de oprindelige

Andelshavere og nye tilkommende. Først maatte man udvide Antallet af Medarbejdere, bl. a. ved Antagelse af en Assistent paa Kontoret, idet Slagteriet — som det hedder i Protokollen — »nu er saa stort, at man ikke med Billighed kan forlange, at Bogholderen ene skulde udføre alt Arbejdet«. Men dertil kom Udvidelser i det ydre. Det besluttedes at opføre en Udbygning til Kulrum og Bødkerværksted samt endnu et Formaal, hvori Tonerne allerede anslaaes til et vigtigt Stykke Fremtidsmusik, nemlig til Pakning af Æg med Eksport for Øje.

Dette vigtige Spørgsmaal var rejst overfor Bestyrelsen fra forskellig Side. Salg af Æg paa Andelsgrundlag var foretaget i visse lokale Kredse andre Steder i Landet, navnlig i Jylland, og havde netop i 1895 ført til Optagelse af den landsomfattende Ægafsætning i »Dansk Andels Ægexport«, med dette Selskabs særlige Ordning af Producenternes Medansvar, ved Indførelse af Stempling. Men man skønnede nu altsaa, at det var en Opgave, der naturligt kunde løses i Forbindelse med det Samarbejde, som iøvrigt bestod om Slagteriet, saavel med Hensyn til den Kreds af Producenter, der var knyttet til dette, som ikke mindst for Afsætningens Vedkommende. Paa Generalforsamlingen i December 1895 besluttedes det at optage *Eksport af Æg*, og Bestyrelsen fik Bemyndigelse til at ordne Sagen paa bedste Maade. Der nedsattes i første Omgang, saaledes som det i de følgende Aar ved alle særlige Anliggender blev Sædvane, et Udvalg, der kom til at bestaa af Formanden og Direktøren samt *N. Bonnevie*, *Lundsgaard*, og *N. Jensen*, *Frederikssund*. Som Hovedlinie for den nye Virksomhed blev straks angivet, at der skulde foretages Stempling af Æggene og iøvrigt antages Opkøbere eller Samlere, der skulde indsamle Æggene mod et fastsat Vederlag. Endvidere blev det fra en Begyndelse fastslaaet, at Ægeksperten økonomisk og regnskabsmæssigt skulde holdes som en fra selve Slagteriets Drift adskilt Afdeling. Endnu i Løbet af Januar 1896 kunde Bestyrelsen tage Beslutning om et foreliggende Forslag til vedtægtsmæssigt Grundlag for Ægeksperten, og dennes Virksomhed paabegyndtes i Løbet af Aaret, efter at der var antaget »Samlere« for hver af de 13 Kredse, hvori Leverandørlandet blev inddelt.

Til Trods for, at der som nævnt allerede i Sommeren 1895 var foretaget en lille Nybygning, og man først paa Generalforsamlingen i December fik godkendt det endelige Regnskab for Opførelsen af selve Slagteriet, meldte sig tidligt paa Aaret 1896 Overvejelser om yderligere Udvidelser, endda i noget større Maalestok. Det skyldtes gan-

ske naturligt den straks indtrufne næsten overvældende Forøgelse af Produktionen, særlig ved Tilgang af nye Andelshavere. Som Formanden kunde oplyse paa en ekstraordinær Generalforsamling, der afholdtes i Anledning af det planlagte Byggeri den 11. Februar, var Antallet af Andelshavere mere end fordoblet i Løbet af et Aars Tid og udgjorde nu 1450 imod 6—700 ved Slagteriets Stiftelse. Egnens Landmænd havde, som en fremtrædende Mand, *L. Pedersen*, Strøllille, bemærkede ved en saadan Lejlighed, nu indset tilfulde, at Frederikssund var det Sted, hvor Andelsslagteriet trivedes bedst.

Med den stigende Produktion kneb det bl. a. med at faa Flæsket tilstrækkelig afkølet, hvilket jo selvsagt var meget farligt for Kvaliteten, som man ellers med Held lagde saa ubetinget Vægt paa. Byggeplanen gik derfor ud paa at opføre et nyt Kølerum samt et Opskæringsrum og endvidere et Affaldsrum, idet man tog det hidtidige Kølerum ind til Saltkælder. Endvidere skulde Kontorerne udvides og tilbygges en Etage med Bolig for Direktøren. Hele Projektet, hvis Varetagelse blev overdraget et Udvalg under Bestyrelsen, drejede sig om ialt 15.000 Kr. — man fik noget for Pengene! I Løbet af Sommeren byggedes der, og endnu i Begyndelsen af September var Udvidelsen gennemført, og dermed Pladsmangelen indtil videre afhjulpnet.

Selve den Vækst i Slagteriets Virksomhed, som altsaa hurtig havde givet Anledning til disse forskellige Foretagender, beroede som nævnt i væsentlig Grad paa Tilgang af nye Andelshavere, enten fra det tidligere Opland eller fra nye Egne. I Slagteriets Jubilæumsskrift ved 25-Aaret giver Forfatteren en levende og personlig Skildring af, hvordan de enkelte Bestyrelsesmedlemmer hver i sin Del af Oplandet gjorde et dygtigt Arbejde for at organisere Tilslutningen. Fra de første Aar nævner han saaledes *Niels Jensen*, Jyllinge, og *Carl Jørgensen*, Værebro Mølle, som virksomme i Egnen Syd paa langs Roskilde Fjord, *J. P. Jensen-Bjellekjær*, Søsum, der særlig virkede i Gandløse—Slagslunde, hvor der til at begynde med var meget faa Andelshavere, *Fr. Andersen*, Uggeløse, der ligesom sin senere indvalgte Broder, *Hans Andersen*, Højtoftegaard, var til Støtte i Egnen Øst paa, og længere Nord paa *Lars Larsen*, Harløse, og *Møller L. Pedersen*, Strøllille, som nogle af de virksomste.

Med Henblik paa selve den Produktion af Svin, der laa til Grund for Slagteriet, erkendte man fra en Begyndelse dettes Interesse i *Avlsarbejdet*, saaledes som det jo i det hele taget var Tilfældet for Andelsslagterierne Landet over. Paa iøjnefaldende Maade er hermed til-

kendegivet en vigtig og speciel Side ved Landbrugets Andelsbevægelse, nemlig dette, at den enkelte Virksomhed ikke begrænser sig til alene at interessere sig for den Del eller det Led af Produktionen, som den tager sig af, men ogsaa deltager i Arbejdet paa tidligere eller senere Stadier og dermed bidrager til at tilvejebringe den Enhed i Interesser, som ikke mindst har fundet sin Udfoldelse i Landbrugets Andelsforetagender. Som det gælder Slagterierne, at de har støttet Avlsarbejdet indenfor Svineproduktionen, saaledes møder vi ganske tionsgrene. For Frederikssund Andels-Svineslagteris Vedkommende tilsvarende Udtryk herfor indenfor Mejeribrugene og andre Produkvar de første Udtryk for Støtte af Avlsarbejdet, at der blev givet Tilskud til Dyrskuepræmier, baade indenfor de to lokale Landboforeninger (Frederiksborg og Horns Herreds) og indenfor De samvirkende sjællandske Landboforeninger. Allerede i 1897 drøftede man endvidere i Bestyrelsen et Forslag om at foretage Indkøb af Yorkshire-Orner, enten fra Jylland eller fra sjællandske Avlscentre, og videresælge dem til Slagteriets Andelshavere med et Tilskud fra Slagteriet til Nedbringelse af Prisen. Der indkøbtes da ogsaa i Løbet af de følgende Aar en Del Orner, som fordeltes med Tilskud, og da der efter *P. A. Mørkebergs* epokegørende Forslag af 1896 om Danmarks Svineavl blev taget fat paa Oprettelsen af Svineavlscentre indenfor de enkelte Landboforeninger, og da der ogsaa i Slagteriets Opland oprettedes saadanne, blev der iøvrigt ydet ret væsentlige Tilskud til disse, ogsaa i Slagteriets første Udviklingsperiode.

Ved adskillige Lejligheder kom det til Orde, at Interessen for selve *Produktionens Kvalitet* og Forstaaelsen af, hvad det betød, at Slagteriet kunde videresælge den rigtige Kvalitet af Flæsk, virkelig resulterede i, at denne Side af Sagen gennemgaaende ret hurtig var i Orden. Ved Slagteriets særlige Noteringsudvalg blev den gældende Afregningsnotering ansat for slagtet Vægt, iøvrigt i Forbindelse med en Klassificering i tre Klasser. I 1896 havde ganske vist de sjællandske Andelsslagterier paabegyndt en Fællesnotering, hvortil ogsaa Frederikssund sluttede sig, men det viste sig snart, at den sjællandske Notering maatte anses for at være for lav, hvilket gav Anledning til, at Slagteriet atter udmeldte sig.

Naturligvis mærkede man dog ogsaa til Afvigelser fra den gode Flæskekvalitet. Begrebet »blødt Flæsk« — desværre ogsaa andet end Begrebet — meldte sig som en Følgesvend til den Strøm af billig Majs, der i disse Aar flød til den danske Svineproduktion og fristede Pro-

ducenterne til at fodre løs med den. Der udgik Advarsler til Andels-
haverne mod Følgerne, men alligevel maatte Slagteriet paa forskellig
Maade reservere sig overfor det bløde Flæsk. Saaledes udskød man
Afrejningen til Dagen efter Slagtningen, og i 1898 foretoges en særlig
Ordning af Afrejningen, saadan at den paa en Maade deltes i to Af-
delinger, nemlig for prima og sekunda Flæsk, hvoraf den første som
hidtil omfattede tre Klasser, medens den sidste deltes i to Klasser:
halvblødt og blødt Flæsk. Trods Klagerne og Formaningerne baade
paa Generalforsamlinger og ved andre Lejligheder var Tendensen til
blødt Flæsk sejglivet, og det hjalp egentlig ikke, før Majspriserne i
Aarene efter Aarhundredskiftet steg, saa man ikke var saa fristet til
at overfodre med Majs.

Samarbejde med andre Andelsslagterier.

Det var allerede i disse Aar ikke alene Slagteriets egne lokale
Interesser og Tilværelse, man maatte beskæftige sig med. Med den
stadige Vækst i Andelsslagteriernes Tal og Betydning Landet over
meldte sig ogsaa naturligt Trangen til et organiseret Samarbejde til
Varetagelse af fælles Interesser. Da Bestræbelserne i denne Retning,
saavel som det opnaaede Resultat, kom til gennem Aarene at spille
en saa betydelig Rolle baade for Slagteriproduktionen som Helhed og
for de enkelte Slagterier, og dermed ogsaa for Frederikssund, skal vi
ganske kort oprække Hovedlinierne i denne Udvikling.

Oprindeligt havde Andelsslagterierne i 1890 stiftet *Andelsslagterier-
nes Fælleskontor*, hvis Formaal og Virksomhed nærmest samlede sig
om Regnskabsbehandling og Statistik samt iøvrigt Drøftelse af fæl-
les Anliggender. Dette foregik just i den bevægede Tid, da der fra
privat og højfinansiel Side — repræsenteret ved selve Geheimeetats-
raad *C. F. Tietgen* og for Privatslagteriernes Vedkommende Grosserer
Philip W. Heymann — blev udfoldet ivrige Bestræbelser for at sam-
menslutte alle Slagterier, baade private og Andelsslagterier, i eet stort
Aktieselskab. Netop i Juli 1890 afholdtes det første Møde paa Bør-
sen i København mellem de to Parter, men uden at det medførte no-
get Resultat. Formanden for Andelsslagteriernes Fælleskontor paa
dette Tidspunkt, Forstander *P. Bojsen*, Gedved, gjorde bl. a. gælden-
de, at Andelsslagteriernes Indføjelse i et saadant Aktieselskab vilde
indebære Faren for, at Producenternes Interesser og Indflydelse blev

forflygtiget og med Tiden gjort til intet. Andre Møder fulgte efter i de nærmest følgende Aar, men stadig med negativt Resultat.

I den for Landbruget saa vanskelige Periode lige over Midten af 90'erne kom der paany Liv i Planen om et mere fast Samarbejde, paa dette Tidspunkt særlig støttet af Agrarbevægelsens ledende Mænd, blandt disse Agrarforeningens Formand, Kammerherre *S. Barner*, Eskildstrup. Et Udvalg af Repræsentanter for Landmændene, for Andelsslagterierne og for de private Slagteri-Interesser udvirkede, at Sagen blev forebragt Det kongelige danske Landhusholdningsselskab paa et Møde i Juni 1896, der dog kun førte til, at der blev nedsat et Udvalg, med Barner som Formand, til at arbejde med en Plan til Sammenslutning, specielt med det Formaal at virke for en Stabilisering af selve Svinepriserne.

Imidlertid var der indenfor Andelsslagteriernes Kreds fremdeles en stærk Stemning for at udvide det i 1890 indledede Samarbejde for deres egen Kreds, samtidig med at en Fløj, særlig repræsenteret ved de nordjydske Andelsslagterier, var afgjort imod enhver Sammenslutning med de private Slagterier eller andre, idet man dermed forudsaa en væsentlig Begrænsning af de enkelte Andelsslagteriernes Handlefrihed. Dette var Baggrunden for, at den daværende Formand for Randers Andels-Svineslagteri, Proprietær *P. Bjerre*, Højstrup, fik afholdt et Fællesmøde for Andelsslagterierne i Aarhus i Sommeren 1897. Her vedtoges foreløbig Vedtægter for en virkelig Samvirksomhed, hvad der ved et Møde den 21. Oktober i Odense blev til *De samvirkende danske Andels-Svineslagterier*, og dermed til den Organisation, der senere har bestaaet til Varetagelse af Andelsslagteriernes Interesser paa mangfoldige Omraader.

Men ogsaa Agrarforeningens Folk lod høre fra sig. Netop ved et Møde i Forbindelse med Stiftelsen af Andelsslagteriernes Samvirksomhed i Odense forelagdes Kammerherre Barner's Plan, der nu var udformet i Retning af, at alle Slagterier skulde sluttes sammen i een stor Forretning og under et fælles Hovedfirma. Mødet med Andelsslagteriernes Folk, der jo altsaa netop havde vedtaget deres egen Organisation, fik det ejendommelige Forløb, at ingen af Andelsslagteriernes Repræsentanter overhovedet aabnede Munden, men derefter ved den følgende Afstemning pure forkastede Forslaget. For Fuldstændigheds Skyld skal nævnes, at Forslaget om en Sammenslutning dukkede op endnu en Gang, nemlig i 1898, men dog nu for endelig at opgive Aanden.

Det var disse Planer, som Bestyrelsen ogsaa for Frederikssund Andels-Svineslagteri blev stillet overfor i Sommeren 1897. Man havde modtaget baade Kammerherre Barners og P. Bjerres Forslag, og som det altsaa gik indenfor de andre Andelsslagteriers respektive Bestyrelser, blev ogsaa her det førstnævnte Forslag forkastet, fordi man indsaa, at det vilde begrænse Selvstændigheden i væsentlig Grad for det enkelte Slagteri, hvorimod man gav Tilslutning til P. Bjerres mere almene Organisationsforslag. Bestyrelsen bemyndigede derfor Formanden (*N. Erlandsen*) og Direktør *Sieck* til at deltage i det nævnte endeligt besluttende Møde i Odense den 21. Oktober, hvor iøvrigt 24 Andelsslagterier, eller faktisk saa at sige alle da bestaaende, var repræsenteret. Dette skete gennemgaaende ved de enkelte Slagteriers Formænd og Direktører, og i den tilstedeværende Forsamling i Odense møder vi altsaa den første Spire til de senere saa vigtige og omfattende Slagteri-Delegeretmøder.

Indre foreningsmæssige Opgaver.

Ogsaa andre foreningsmæssige, men mere interne Opgaver frembød disse Aar adskillige af. For at imødegaa den fra tidligere Tider rodfæstede Tendens hos nogle Andelshavere til at dyrke Slagteriinteresser uden om Slagteriet, nemlig derved, at de fremdeles solgte slagtede Svin til private Aftagere eller til Torvet i København, optoges i Sommeren 1897 *en Notering for hjemmeslagtede Svin*, men dog kun af Andelshavernes egen Produktion, og man tør vel gaa ud fra, at denne Noteringsansættelse betød, at man ogsaa modtog saadanne paa Slagteriet. Denne Foranstaltning stod iøvrigt sikkert i Forbindelse med, at der paa dette Tidspunkt var en Del Røre om Leveringsforholdene til Københavns Torv. Magistraten havde stillet et Forslag angaaende Vilkaarene for Tilførsel af Slagterieraffald, som blev mødt med Protest fra Slagterierne og gav Anledning til, at der fremsattes en Plan om at faa opført en Slagtehal i København og i det hele taget at faa en bedre Ordning paa Andelsslagteriernes Salgsvirksomhed i Hovedstaden. Paa et senere Tidspunkt førte disse Planer til Oprettelse af »*Andelsslagteriernes Flæskesalg*«, hvorimod den anden Side af Sagen, Rejsningen af en lukket Flæskehal, først realiseredes i 1910. Ogsaa disse Spørgsmaal var til Behandling i Slagteriets Bestyrelse, og man deltog i Protesten mod Magistratsforslaget angaaende Omsætningen af Slagterieraffald.

En vigtig Beslutning fra Generalforsamlingen i December 1897 skal nævnes. Det drejede sig om et Forslag fra Bestyrelsen med Hensyn til *Pengeforholdene* og i Anledning af den Trang til Udvidelse og visse Nyopførelser, der jo allerede hidtil havde vist sig som et jævnlgt forekommende Fænomen, og som fremdeles gennem Aarene meldte sig Gang paa Gang. Det vedtoges nemlig ved denne Lejlighed, at $\frac{1}{2}$ pCt. af det Beløb, som hvert Aar blev tilskrevet Reservefonden, i Henhold til Vedtægterne mindst $\frac{1}{2}$ Procent af Beløbet for de af Andelshaverne leverede Svin, »nu og fremdeles« skulde henlægges til en Nybygnings-Konto. I de følgende Aar henvistes der da ogsaa stadig under Behandling af Udvidelses-Forslag til denne meget nyttige Bestemmelse.

Netop ved denne Tid meldte sig endnu en Gang en »*Sammenslutningsplan*« til Behandling. Det drejede sig om Leverandørerne eller Andelshaverne i det tidligere saa meget omtalte Slagteri i Helsingør. Dette havde fra Starten kun vist ret kummerlige Resultater, til Tider Underskud paa meget store Beløb. Der fremkom derfor et Forslag om en samlet Ordning om Andelshavernes Tilslutning til Frederikssund Andels-Svineslagteri. Et nedsat Udvalg af Bestyrelsen førte nogle Forhandlinger dels i København og dels paa Slagteriet, og der fremsattes fra dettes Side et nærmere formuleret Tilbud, der bl. a. som Betingelse stillede, at det kom til at dreje sig om en Levering af mindst 2000 Svin aarlig. Forhandlingerne strandede imidlertid, idet der aldrig indløb noget Svar fra Helsingør-Folkene paa dette Tilbud, selv om der sikkert i Tilgangen af Andelshavere paa anden Maade var Resultater at paavise.

Produktionens almindelige Udvikling .

I Almindelighed kan det siges, at Slagteriet med Aarene til omkring Aarhundredskiftet havde traadt sine Børnesko. Adskilligt i Arbejdet havde fundet sit Leje, og gode Traditioner var ved at blive skabt paa forskellige Omraader. For selve Produktionen havde disse Aar som nævnt i det store og hele bragt en væsentlig Stigning, navnlig paa Grund af stadig Tilgang af Andelshavere, men selvsagt frembød allerede denne Periode ogsaa Svingninger i modsat Retning og Vanskeligheder af forskellig Art.

Begynderaaret 1895 havde vist et gunstigt Resultat, med Levering af omtrent 17.700 Svin og en samlet Omsætning paa godt 800.000 Kr. Og derpaa fulgte saa allerede i det følgende Aar paa det nærmeste en

Fordobling af Leveringerne, til et Antal af over 34.000 og en Omsætning paa omtrent 1,5 Mill. Kr. Prismæssigt var dette Aar mindre godt og betegnede iøvrigt for Landbruget som Helhed et af de mørkeste Punkter i Krisens sidste Del, inden det for Alvor gik mod bedre Tider. Det var da ogsaa Virkningen heraf, der for Slagteriets Vedkommende gav sig Udslag i, at Leveringerne i 1897 blev en Del færre, nemlig 28.256, der dog paa Grund af en højere Gennemsnitspris (74,5 Øre pr. kg slagtet Vægt) bragte paa det nærmeste den samme Omsætning som i 1896. Naar ogsaa Aaret 1898 udviste en fornyet Nedgang i Slagtingstallet, skyldtes dette efter Formandens Udtalelser paa Generalforsamlingen dels Sygdom i Besætningerne, et Forhold, som gjaldt hele Landet, og dels stadig Virkningerne af de Indskrænkninger, som navnlig 1896 havde medført i Tillægget. Da Priserne i 1898 kun viste en ubetydelig Stigning, blev ogsaa Omsætningen i Penge noget nedadgaaende, nemlig knap 1,2 Mill. Kr. Iøvrigt var det jo i dette Aar, at man mest mærkede Forekomsten af det bløde Flæsk, der endogsaa beregnedes til at have udgjort 8 pCt. af hele Produktionen, saaledes at der paaførtes Slagteriet et Tab paa 15—16.000 Kr. ved Salget.

En delvis Bedring i Flæskekvaliteten indtraf med Aaret 1899, ligesom ogsaa Antallet af modtagne Svin var noget større, ialt omtrent 28.000. Paa et andet Punkt gav Aaret imidlertid Anledning til nogen Bekymring, nemlig som Følge af den Uregelmæssighed og Ujævnhed, som gjorde sig gældende med Hensyn til Fordelingen af Leveringerne over Aaret. Indenfor de enkelte Uger af dette kunde Tallet variere flere Hundrede, hvilket frembød de største Vanskeligheder for en tilfredsstillende Afsætning. Dette gjorde sig næsten endnu mere udpræget gældende i det følgende Aar, 1900, hvor der iøvrigt igen var en Nedgang i Leveringen, til 23.417 Svin, men samtidig en væsentlig Prisstigning, til godt 79 Øre pr. kg, saaledes at Omsætningen endda blev lidt større end i 1899, nemlig omtrent 1,3 Mill. Kr.

Naar der ved flere Lejligheder i disse Aar blev gjort opmærksom paa Ønskeligheden af en mere jævn Produktion gennem hele Aaret, laa det i nogen Maade i, at det var et Forhold, der havde endogsaa særlig Interesse for Frederikssund. Thi medens den almindelige Afsætningsform for det store Tal af Andelsslagterier fra en Begyndelse og op gennem Aarene var den, at Flæsket blev sendt i Konsignation til store Forhandlerfirmaer, navnlig i London, kom Frederikssund

ret snart ind paa i vid Udstrækning at sælge sine Produkter i fast egentlig Ordre til en Række mindre Aftagere paa forskellige Pladser, bl. a. i Nordengland og i det hele taget særlig til Industricentre. Hele denne Udvikling blev af overordentlig stor Betydning, først og fremmest prismæssigt. Det gav vel en Del mere Arbejde med Afsætningen, men viste ogsaa sin Lønsomhed.

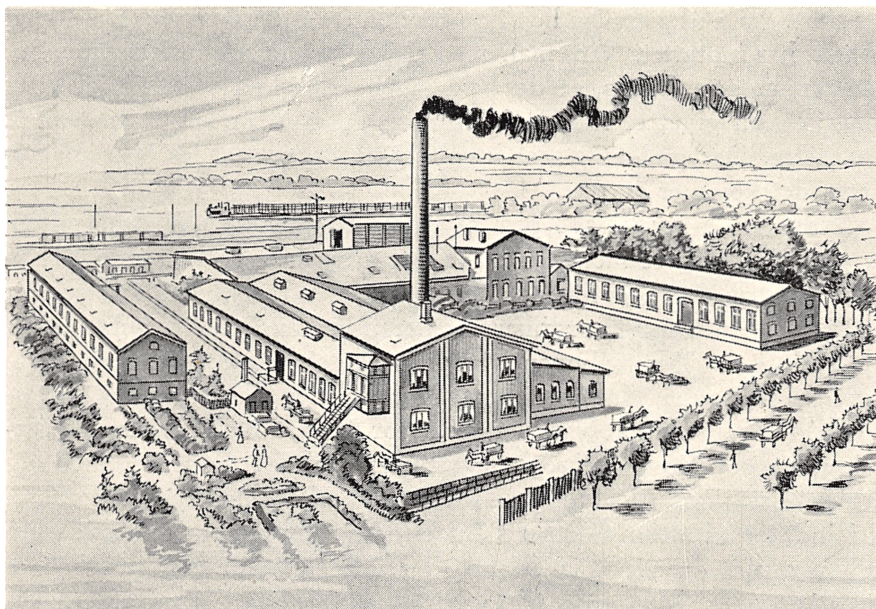
At Slagteriet utvivlsomt tidligere end de fleste andre kom ind paa denne Salgsmaade, skyldtes iøvrigt i væsentlig Grad, at det til Slagteriet knyttede Æg salg, saaledes som Sædvane var for dette, foregik til en Flerhed af faste Kunder, og disse udvidede da ganske naturligt deres Omsætning med Slagteriet ogsaa til Køb af dets Flæsk. Paa en Maade var det et Udslag af dette Fællesskab i Afsætningen, at Slagteriet netop omkring 1900 lod indregistrere sit særlige Varemærke, *Gefion*-Mærket, som ved Siden af Lurmærket bidrog til at sikre Frederikssund-Varerne en solid Position paa Markedet.

Hvad nu angaar Leveringen og Eksporten af Æg, var ogsaa for denne Gren af Virksomheden Aarene til omkring 1900 præget af stærk Udvikling og endda en mere iøjnefaldende Vækst end for de egentlige Slagteriprodukter. I det første normale Driftsaar, 1897, var der modtaget 172.000 kg Æg, og dermed opnaaet en Omsætning paa 132.000 Kr., men allerede i Løbet af et Par Aar var Leveringen steget til ca. $\frac{1}{2}$ Mill. kg, og Omsætningen til omtrent lige saa mange Kroner. Naturligt er det derfor, at der ikke mindst for Æg salget maatte føles en stærk Pladsmangel i det daglige Arbejde, hvilket medførte, at man drøftede en Udvidelse af Æg-Bygningen, eller rettere sagt en Nybygning.

Paa Generalforsamlingen i December 1900 forelagdes et Forslag i denne Retning, og Formanden (N. Erlandsen) paapegede, hvorledes Slagteriets Optagelse af Æghandelen utvivlsomt i Almindelighed havde bidraget til Fremme af Ægproduktionen paa Egnen og dermed skabt en ikke helt uvæsentlig Indtægtskilde. Generalforsamlingen udtalte sig da ogsaa for at foretage en Udvidelse af Ægpakkeriet og at anskaffe de dertil hørende Maskiner, Køleanlæg m. m. Der blev imidlertid ikke straks taget fat paa denne Udvidelse, idet der stadig var andre store Udgifter at dække, baade i selve Driften og ved Anskaffelser af forskellig Art. Dette gjaldt saaledes Maskinanlægget, ligesom der ogsaa var foretaget en Udvidelse af Svalehallen. Men da man paa den anden Side ansaa en Ændring af Ægpakkeriet for nødvendig, besluttedes det paa Generalforsamlingen Aaret efter (1901)

at optage et Laan hertil paa 20.000 Kr. i Frederiksborg Amts Sparekasse. Dette blev snarest muligt bragt i Orden, der nedsattes efter god Sædvane et særligt Byggeudvalg, og i Foraaret og Sommeren 1902 foretoges saa Byggeriet, der ogsaa omfattede Opførelse af en Præserveringsanstalt og ialt beløb sig til henimod 17.000 Kr.

Ogsaa selve Slagteriet var fremdeles i disse Aar Genstand for

Slagteriet efter Udvidelsen i 1909.

forskellige mindre Udvidelser og andre Forbedringer. I Foraaret 1904 blev der saaledes opført en Tilbygning til Kølerummet, Aaret efter en Betonmur langs Jernbanen, i 1907 en ny Svinestald, og lidt senere blev der foretaget en Udvidelse af Kontorerne.

Mændene bag Arbejdet.

Inden vi gaar videre og lader Begivenhederne fortælle om Slagteriets Tilværelse og Udvikling, kan der være Grund til ganske kort at nævne, hvorledes der bag denne Udvikling og bag Drøftelser og Vedtagelser jo stod en Kreds af Mænd, valgte til de forskellige Tilidsposter af Generalforsamlingen eller, med Hensyn til særlige

Hverv, af Bestyrelsen. Det ligger uden for Rammerne af denne Skildring at bringe en nærmere Omtale af hver enkelt af disse Mænd, men det faar gælde i Almindelighed, at der fra alle Sider i disse Aar blev ydet en dygtig og virksom Indsats til Fremme af det fælles Foretagende, Andelsslageriet. Det gælder jo navnlig for Bestyrelsens ret talrige Medlemskreds, at denne var valgt med særligt Henblik paa at give de enkelte Egne af Oplandet en Repræsentation i Ledelsen, og siges der end grumme lidt i de foreliggende Papirer om, hvad hver enkelt har udrettet, kan man med Erfaring fra andre lignende Foretagender gaa ud fra, at der ved given Lejlighed er faldet et Ord, maaske kun givet et lille Nik, naar Spørgsmaal af lokal Art var til Drøftelse. Det gælder i saadanne Forsamlinger, at det ikke er Ordene, det kommer an paa.

Naar vi da ser tilbage paa de valgte Medlemmer af Bestyrelsen, er allerede tidligere meddelt, hvem der kom med i den første Bestyrelse i April 1894, og ligeledes er omtalt, hvad der i saa Henseende foregik ved den første ordinære Generalforsamling i December 1894.

Ved Generalforsamlingen i 1895 nyvalgtes kun eet Medlem, nemlig Gdr. *L. Larsen*, Harløse, i Stedet for Gartner *J. Christiansen*, Svanholm, der som omtalt var Formand for Horns Herreds Landboforening paa det Tidspunkt, da Slagteriplanerne blev til Virkelighed, og derfor ogsaa kom til at fungere som Formand for det nystiftede Slagteri indtil Maj 1894. Gartner *Christiansen* skildres fra den Tid som en overordentlig virksom Mand, der ikke sparede sig selv for et omfattende Arbejde ogsaa til Gavn for andre. Paa Grund af Uregelmæssigheder i det, der var ham betroet som Gartner paa Svanholm, maatte han fratræde denne sin Stilling og dermed naturligvis ogsaa sine forskellige Tillidshverv, deriblandt som Bestyrelsesmedlem i Slagteriet.

Ved Generalforsamlingen i 1896 (4. December) foretoges 4 Nyvalg til Bestyrelsen, idet nemlig Gdr. *A. Hansen*, Svedstrup, og Gdr. *A. Jacobsen*, Jørlunde, afgik, medens endvidere Gdr. *H. Bonnievie*, Lundsgaard, var fraflyttet Egnen, og Sognefoged *L. Willumsen*, Ll. Rørbæk, var afgaaet ved Døden. Alle disse var Medlemmer af Slagteriets første Bestyrelse. *L. Willumsen* var i Januar 1895 bleven valgt til Bestyrelsens Næstformand i Stedet for Gdr. *O. H. Petersen*, Ope-sundby, og varetog denne Post indtil i Februar 1896, da han afløstes af *H. Bonnievie*. Dennes Virksomhed som Næstformand varede imid-

lertid kun indtil November s. A., da han fraflyttede Egnen og efterfulgtes af Møller *L. Petersen*, Strøllille.

I Stedet for de nævnte valgtes i 1896 følgende som Bestyrelsesmedlemmer: Gaardejer *O. Petersen*, Ll. Rørbæk, *R. Christensen*, Ramløse, *Fr. Andersen*, Uggeløse, og *Chr. Larsen*, Skibby, sidstnævnte paa et 2-aarigt Mandat i Stedet for *L. Willumsen*.

Medens der i 1897 kun foretoges Genvalg paa Generalforsamlin-

H. Bonnevie, Lundsgaard.

L. Willumsen, Rørbæk.

gen, foregik atter ved Generalforsamlingen i December 1898 nogle Forskydninger. Ved denne Lejlighed afgik Gaardejerne *J. P. Jensen*, Søsum, *Morten Sylvest*, Sigerslevvester, og *Niels Larsen*, Veksø, alle indvalgte i April 1894, og som deres Efterfølgere valgtes henholdsvis Gaardejerne *P. Andersen*, Jagtgaarden, *Morten Petersen*, Sigerslevvester, og *Ole Rasmussen*, Stenløse.

Et enkelt Personskifte i Bestyrelsen foregik ved Generalforsamlingen i December 1899, idet Gdr. *Chr. Larsen*, Ordrup, afløstes af Gdr. *Chr. Henriksen*, Onsved.

Ved Generalforsamlingen i December 1900 afgik Gdr. *O. Petersen*, Hørup (indvalgt 1894), samt Gdr. *L. Larsen*, Harløse (indvalgt 1895), og i Stedet valgtes Gaardejerne *Jens Svendsen*, Sundbylille, og *R. K. Søberg*, Harløse.

I 1901 ved Generalforsamlingen den 29. November afgik Gaard-

ejer *Chr. Larsen*, Skibby (indvalgt 1896), og i Stedet for ham valgtes Gaardejer *P. Hansen*, Kyndby.

Aaret efter, i December 1902, trak *Gdr. Fr. Andersen*, Uggeløse (indvalgt 1896), sig tilbage og blev efterfulgt af sin Broder, *Gdr. Hans Andersen*, Uggeløse.

I 1903 skete ved Generalforsamlingen den Ændring i Bestyrelsen, at *Gdr. O. Hansen*, St. Hagelse (indvalgt 1894), og *R. K. Søberg*, Harløse (indvalgt 1900), afløstes af *Afbygger Morten Jensen*, St. Hagelse, og *Husejer Søren Larsen*, Udlejre.

I 1904 foretoges kun et enkelt Nyvalg, idet *Gdr. Ole Rasmussen*, Stenløse (indvalgt 1898), afløstes af *Gdr. A. P. Hansen*, Stenløse.

Endelig i 1905, ved Generalforsamlingen den 4. December, udraadte *Møller Chr. Jørgensen*, Værebro (indvalgt 1894), samt *Gdr. Ole Petersen*, Ll. Rørbæk (indvalgt 1896), og efterfulgtes af *Gdr. Hans Aare Jensen*, Jyllinge, og *Gdr. Lars Nielsen*, Lavø.

Udvidet Leverandørkreds og nye Fremstød.

Hvad nu angaar den Leverandørkreds, der jo til syvende og sidst var det egentlige personlige Grundlag for Virksomheden og dermed dens Vækst, var der, som tidligere omtalt, en stadig Tilgang, tildels ogsaa fra nye Omraader af Oplandet. Og der foregik jævnlig Udvidelser af dette Opland, saaledes ved Tilslutning af en betydelig Kreds af Andelshavere fra *Helsing-Eggen*. Der havde oprindelig kun tegnet sig ret faa Andelshavere herfra, særlig fordi en stor Del havde sluttet sig til Slagteriet i Helsingør. Men med dettes lidt skæve Gang kom *Helsing-Folkene* til at staa uden fast Slagteriforbindelse. For imidlertid at opretholde et vist Fællesskab paa dette Omraade stiftede man saa en *Svinesalgforening*, der altsaa under eet skulde forestaa Medlemmernes Salg. Saadanne Foreninger var iøvrigt ikke noget ukendt, men fandtes ogsaa i andre Egne af Landet og spillede en vis Rolle i Andelsslagteriernes første Udviklingsaar.

Der blev derfor fra Slagteriets Side forhandlet med denne Svinesalgforening og truffet en Ordning om Levering, der utvivlsomt var væsentlig bidragende til den stærke Stigning, som Andelshavertallet viste omkring 1903—04. Hertil knyttedes nu imidlertid efter Bestyrelsens Beslutning et Tilbud om, at Medlemmer af Salgsforeningen kunde overgaa som Andelshavere i Slagteriet uden at betale det fastsatte Indskud paa 10 Kr. pr. Svin, eller de kunde indtræde

som saakaldte »Andels-Leverandører«. Dette sidste Begreb refererer sig til en Generalforsamlingsbeslutning af 1901, der gik ud paa at aabne Adgang for Optagelse af saadanne, d. v. s. Producenter, der ikke vilde binde sig som egentlige Andelshavere for en bestemt Aarrække. De skulde afregnes som Andelshaverne, men fik iøvrigt ikke disses Rettigheder i Retning af Medjendomsret, Stemmeret m. m. Resultatet af Forhandlingerne med Helsingø blev, at en væsentlig Del af Salgsforeningens Medlemmer intraadte som egentlige Andelshavere, saaledes at Salgsforeningen ophævedes, og gennem de følgende Aar udgjorde Helsingø-Eggen en solid og virksom Bestanddel af Slagteriets Opland.

At man saaledes søgte en Ordning gennemført oppe mod Nord, staa antagelig i Forbindelse med, at man i Almindelighed havde besluttet, at Slagteriet ikke længere skulde beskæftige sig med *Indkøb* af Svin (Købesvin), men holde sig udelukkende til, hvad Andelshaverne leverede. En Ændring i denne Retning, nemlig af Vedtægternes § 8, var efter Bestyrelsens Forslag vedtaget paa Generalforsamlingen i December 1903.

Endnu en Side, der er Udtryk for Virksomhedens Udvidelse og navnlig dens Specialisering, bragte disse Aar, nemlig *Oprettelse af Butiksudsalg*. Spørgsmaalet havde egentlig været rejst allerede saa tidligt som i Aaret 1897, da Gæstgiver *Olsen*, Frederikssund, havde rettet en Ansøgning til Bestyrelsen om at kunne oprette et Detailudsalg. Dette blev imidlertid afslaaet, og Spørgsmaalet hvilede indtil August 1904, da Bestyrelsen igen drøftede Sagen. Atter hengik imidlertid et Par Aar, idet man først i Sommeren 1906, efter at Sagen var nøje undersøgt ved et Udvalg, besluttede at leje et Butiklokale i Frederikssund i Jernbanegade og derefter at antage *Oscar Agerlin* som Bestyrer.

Det viste sig snart, at Udsalget baade blev vel modtaget hos Byens Publikum og en god Forretning for Slagteriet, og endnu efter et Aarstids Forløb oprettedes Udsalg ogsaa i Frederiksværk og Fredensborg, og hertil kom i 1909 yderligere Udsalg i Helsingø og Græsted.

I Forbindelse med denne Tilrettelægning af nye Foretagender er det naturligt at nævne, at der nogenlunde omkring samme Tidspunkt ogsaa meldte sig en anden Plan om en Udvidelse, omend af mere indgribende Art end Udsalgene, nemlig et Forslag om at oprette en *Filial af selve Slagteriet* enten i Hillerød eller, som det or-

taltes i Forhandlingerne, »Nord for Skoven«, altsaa formentlig i Helsing. I Hillerød var der, efter at Samlingsplanerne var strandede i sin Tid, oprettet et Privatslagteri, der havde begyndt sin Virksomhed i 1896. Men der var trods dette stadig en Del Landmænd, som foretrak Tilslutning til et Andelsslagteri, og nu sidst paa Vinteren 1906 var der nedsat et Udvalg til at forhandle med Frederikssund om at oprette en Filial. I første Omgang blev disse Planer dog ikke til mere, men nogle Aar efter, i 1910, dukkede Sagen atter op, nu underbygget af et Andragende fra forskellige lokale Kredse og under en saadan Form, at Slagteriets Bestyrelse ansaa det for ønskeligt at foretage en Realitetsundersøgelse af, om der virkelig var et Grundlag at bygge paa. Der blev saaledes udsendt Tegningslister baade med Hillerød og den anden Plads for Øje, men det viste sig herigennem, at der ud over dem, der allerede var Andelshavere, ikke tegnede sig et tilstrækkeligt Antal. For Filialen i Hillerød drejede det sig om ca. 600 nye Andelshavere med henimod 4.000 Svin og for den anden Plans Vedkommende om et lignende Antal Andelshavere, dog med lidt flere Svin.

Konsolidering og Byggeplaner.

Den Handlekraft fra Bestyrelsens Side, der prægede den praktiske Udvikling lige fra de første Aar, og den stadig tilstedeværende Mulighed for at opfylde de ofte ret store Krav, som Udvidelser og Foranstaltninger af mange Slags stillede til Slagteriets Pengekasse, maa naturligvis i første Række tilskrives, at selve Virksomheden og dens Varetagelse af de stillede Opgaver formede sig paa en saadan Maade, at det økonomiske Resultat blev tilfredsstillende. Men samtidig maa det ikke overses, at dette ogsaa skyldtes en forstandig Økonomi i Retning af at administrere og tilrettelægge Pengesagerne paa en fornuftig Maade.

Vi møder et typisk Udslag heraf i Sommeren 1908, altsaa paa et Tidspunkt, da Pengeforholdene i Almindelighed begyndte at vise den mindre venlige Side til, saaledes som Erhvervsforholdene paa mange Maader maatte føle det i disse Aar. Det er bemærkelsesværdigt, at Tidspunktet, hvor Slagteriet optog sine Pengeforhold til principiel Behandling, ligger forud for de alvorlige Begivenheder, knyttet til P. A. Albertis Fald, som indlededes hin skæbnesvangre 8. September. Bestyrelsens Drøftelse af Slagteriets økonomiske Forhold resulterede i

Nedsættelse af et Udvalg, der i November forelagde Resultatet af sine Overvejelser i Form af et Forslag om Oprettelse af en *Driftsfond*. Paa Aarets Generalforsamling i December Maaned mødte Forslaget Forstaelse og blev vedtaget.

Hensigten med denne Driftsfond, der endnu paa dette Tidspunkt var noget ret ukendt indenfor Andelsslagteriernes Kreds, var, som Navnet angiver, at sikre Slagteriet tilstrækkelig Driftskapital til enhver Tid. Som Tillæg til Forslaget blev Bestyrelsen da ogsaa bemyndiget til, indtil Driftsfonden naaede sin fastsatte Størrelse, at benytte en Kassekredit. Driftsfonden skulde iøvrigt tilvejebringes ved, at der hvert Aar skulde tilskrives Fonden et Beløb svarende til $\frac{1}{2}$ Øre pr. Pund slagtet Vægt af de i Aaret leverede Andelssvin, indtil Fonden havde naaet en Størrelse af 200.000 Kr. Hver enkelt Andelshaver skulde saa hvert Aar have Oplysning om sit Indestaaende, der skulde forrentes med 5 pCt. Endvidere blev der i Forbindelse med denne Beslutning aabnet Adgang for Andelshaverne til yderligere Indskud paa Driftsfonden paa indtil 100 Kr. for hver.

Som Udviklingen senere bekræftede, var det ingenlunde ubetydelige Beløb, der paa denne Maade indgik til Konsolidering af Slagteriets Økonomi, og ej heller i sig selv nogen ringe Støtte, ydet, som den var, af Slagteriets egen Interessentkreds.

Baggrunden for, at man saaledes havde rejst Spørgsmaalet om Pengeforholdene og givet det en god Løsning, har formentlig været, at man i Slagteriets Ledelse var klar over, at Virksomhedens Udvikling og Størrelse nærmede sig et Punkt, hvor der maatte foretages eller i hvert Fald forberedes en mere gennemgribende Udvidelse, end de lidt efter lidt stedfundne Udbedringer gav. Ikke alene var der allerede en adskilligt større Produktion, end Anlægget svarede til, men netop omkring dette Tidspunkt, altsaa i Sommeren 1908, regnede man ogsaa med en udvidet Leverance til Slagteriet paa Grund af en Nyordning af Flæsketilførselen til København. Medens nemlig de slagtede Svin hertil indtil nu havde kunnet leveres uden vedhængende »Organer« (Lever, Lunge og Hjerte), som Leverandørerne altsaa kunde beholde til Forbrug i deres hjemlige Husholdning, skulde Organerne efter den nye Ordning vedhænge Svinekroppene til København. Og dette vilde selvsagt lægge en Dæmper paa Hjemmeslagtingen og det dertil knyttede private Salg af Flæsk, ogsaa fra Slagteriets Andelshaverkreds, saaledes at Leveringen til Slagteriet blev tilsvarende udvidet.

Men vi vender tilbage til de Overvejelser og Beslutninger, som Byggeplanerne paany gav Anledning til i Slagteriets Ledelse.

Ved samme Bestyrelsesmøde, hvor Udvalget angaaende Pengeforholdene var nedsat, blev der nemlig ogsaa valgt et andet Udvalg til at foretage en Undersøgelse af, hvordan andre Slagterier var indrettede, og hvorledes deres Pladsforhold stillede sig sammenlignet med Forholdene i Frederikssund, naturligvis under Hensyn til de respektive Slagteriets Produktion. Efter at dette Udvalg havde foretaget Rejser til forskellige Slagterier og iøvrigt drøftet det foreliggende Materiale, afgav det, men dog først i November 1909, en Beretning derom til Bestyrelsen. Men denne Beretning indeholdt da ogsaa en Plan til en omfattende Udvidelse og Forbedring af hele Anlægget, af et saadant Omfang, at der regnedes med Optagelse af et Laan hertil paa 160.000 Kr. Med Bestyrelsens Tilslutning forelagdes Planen for Generalforsamlingen i December, men denne besluttede dog at udsætte Sagen. Et samtidig forelagt Forslag fra Bestyrelsen om at ændre Vedtægternes § 9 i Retning af, at Slagteriet fremtidig skulde ejes af Andelshaverne i Forhold til *leverede* Svin, og ikke som hidtil i Forhold til tegnede Svin, blev forkastet.

Det var dog ikke Generalforsamlingens Mening dermed at ville lade Bestyrelsen opgive Byggeplanen, og i Løbet af Foraaret 1910, efter grundige Forarbejder, bl. a. med Bistand af Andelsslagteriernes daværende tekniske Konsulent, Civilingeniør *Carl Madsen*, fremsatte Bestyrelsen paany Byggeforslaget paa en ekstraordinær Generalforsamling den 7. Maj. Denne gav med stor Majoritet sin Tilslutning til Planen og dermed til Optagelse af det foreslaaede Byggelaan paa 160.000 Kr. At Sagen nu blev besluttet, stod bl. a. ogsaa i Forbindelse med de foran omtalte Forhandlinger om Oprettelse af en Filial af Slagteriet, som netop paa dette Tidspunkt var opgivet.

Hermed stod altsaa Virksomheden paany i Byggeriets Tegn. Et nedsat Byggeudvalg paa 7 Medlemmer tog straks fat paa Forberedelserne, fik optaget Byggelaanet i Frederiksborg Amts Sparekasse, fik udarbejdet Tegninger og Overslag og truffet andre Dispositioner. Byggeplanen omfattede Opførelse af Direktørbolig, Kontor, Fedt-smelteri, Pøsemageri og Bygning til Destruktion — alt til et sanlet Beløb af godt 64.000 Kr. Ved den stedfundne Overdragelse af Arbejdet, iøvrigt til Muremester *N. Frandsen*, Jægerspris, og Tømrermester *H. P. Andersen*, Frederikssund, blev Beløbet beregnet til lidt mindre,

men hertil kom jo vel at mærke adskilligt, som var uden for Entreprisen, bl. a. Ombygningen af Slagteriets gamle Del.

Selve Byggearbejdet blev snarest muligt sat i Gang, og endnu inden Aarets Udgang var det i alt væsentligt afsluttet for den nye Dels Vedkommende, hvortil saa kom den nævnte Ombygning. I Løbet af Foraaret 1911 var det samlede Byggearbejde saaledes gennemført. Det havde iøvrigt faaet en ekstra Udvidelse ved, at Ægpakkeriet nogle faa Dage før Jul (1910) var udsat for en Ildebrand, hvorved en Del af Bygningen blev ødelagt. Nogen større Afbrydelse i Virksomheden kom det dog ikke til at betyde, og Begivenheden faldt jo altsaa for saa vidt ganske belejligt, som man nu kunde inddrage Genopførelsen i det samlede Byggeri. Selve Ægpakkeriet blev forbedret ved Indføjelse af brandfri Hvælvinger for at undgaa Gentagelse af Branden, der var opstaaet i Pakkeriets Emballagerum paa Loftet.

Det økonomiske Resultat af Slagteriets nu gennemførte væsentlige Udvidelse og Forbedring blev imidlertid en Overskridelse af det oprindelige Budget med ca. 40.000 Kr., idet der var medgaaet ialt 216.000 Kr., hvoraf Genopførelsen af Ægpakkeriet havde taget de 16.000 Kr. Paa den følgende Generalforsamling i December besluttedes det at optage et yderligere Laan og ikke, som Bestyrelsen nærmest havde tænkt sig, at afholde Overskridelsen paa Driften.

Med Udvidelsen havde Slagteriet, hvis nye Fremtræden fra alle Sider blev modtaget med den største Tilfredshed, nu ligesom faaet Luft under Vingerne til at gaa videre med sit Arbejde for selve Produktionen, ogsaa i Retning af Udvidelse af denne. Man tog saaledes fat paa et Spørgsmaal, som i nogen Tid havde trængt paa, nemlig en bedre Ordning af Leveringen fra de nordlige Egne af Oplandet, omkring Frederiksværk, Halsnæs o.s.v. Ogsaa fra denne Egn havde Leverandørerne hidtil skullet levere Svinene paa Slagteriet. De havde altsaa en lang Vej at køre — tilmed forbi deres egen Købstad, Frederiksværk, og det er derfor forstaaeligt, at Andelshaverne deroppe fra fremsatte deres Anmodning om en anden Ordning. Bestyrelsen, i hvilken den nordlige Egn var særdeles godt repræsenteret, særlig ved Møller P. Jørgensen, Brederød, besluttede at imødekomme Anmodningen, og i Sommeren 1912 blev der oprettet en Modtagelsesplads »paa Frederiksværk«, som det hedder, og saaledes, at Leverandørerne selv skulde afholde Omkostningerne, imod at Slagteriet betalte de fastsatte Kørepenge, 75 Øre pr. Svin. Slagteriet tog sig dog fremdeles af Transporten og fremskaffede et Par Lastvogne hertil.

Det er iøvrigt værd at nævne, at det sikkert ogsaa var bidragende til den trufne Ordning, at der ved denne Tid var en Bestræbelse i Gang blandt Hillerødegnens Landmænd for at faa det bestaaende Privatslagteri i Hillerød omdannet til et Andelsforetagende. Dette blev da ogsaa til Virkelighed ved den stiftende Generalforsamling i Oktober 1913, en Begivenhed, der jo selvsagt ogsaa kom til at spille sin Rolle for Frederikssund Andels-Svineslagteri.

Udviklingen i Produktion og Afsætning.

Var der end stadig Begivenheder og Beslutninger, der ved et historisk Tilbageblik særlig tildrager sig Opmærksomhed, maa vi som tidligere understreget ikke glemme, at den daglige Virksomhed paa Slagteriet og Funktioner direkte i Forbindelse hermed jo alligevel var det, der gav den ydre Udvikling sit Indhold. I denne Henseende er det naturligt at fremdrage enkelte Linier i Produktionens og Afsættningens Gang, det, der til syvende og sidst var bestemmende for det økonomiske Resultat.

Vi har paa et tidligere Sted omtalt nogle Enkeltheder fra dette Omraade i de første Begynderaar, til omkring 1900, og vi skal nu ganske kort se paa denne Udviklings Fortsættelse i de følgende Aar til op imod Verdenskrigens Udbrud. Det maa da nævnes, at Aaret 1901 udviste en ret stærk Nedgang i Svineproduktionen Landet over, hvad der ogsaa gjorde sig gældende for Slagteriet i Frederikssund. Bortset fra det første Driftsaar 1895 naaedes der saaledes et Minimum i Antallet af modtagne Svin, som for 1901 kun udgjorde godt 22.000. Der opnaaedes imidlertid gode Priser paa Grund af en livlig Efterspørgsel, saa at Omsætningen i Penge endda viste Stigning sammenlignet med det foregaaende Aar.

Men fra omkring dette Tidspunkt oplevede Slagteriet i de følgende Aar en stærk Forøgelse af Produktionen og øget Tilslutning af Andelshavere. Indtil 1905 naaedes et Antal af 48—49.000 modtagne Svin, ligesom Priserne samtidig viste en tilfredsstillende Fæstethed. Afgørende for disse Forhold var selvsagt Afsættningens Vilkaar, der saa godt som udelukkende bestemtes af det engelske Marked, den store og stærkt voksende Industribefolknings solide Forbrugerkreds. Specielt var det af Værdi, at Slagteriet i stigende Grad byggede paa direkte Afsætning til en ret talrig Kreds af faste Kunder, og allerede

omkring 1903 nævnes det, at man faktisk havde opnaaet denne Salgsmaade for den største Del af Salget.

Uden Skyer var Himlen dog heller ikke den Gang. Paa Generalforsamlingen netop i 1903 nævner Formanden saaledes i sin Beretning, at der raadede en vis Ængstelse for, at Joseph Chamberlains begyndende Imperie-Politik skulde give sig Udslag i Forringelse af Salgsmulighederne for andre Lande, men man regnede dog sikkert med, at Fødemidler i hvert Fald foreløbig vilde falde uden for eventuelle Toldforanstaltninger. Det meste af 30 Aar skulde jo ogsaa hengaa, før noget saadant blev Virkelighed. Ved samme Lejlighed nævnede Formanden, at der var visse Vanskeligheder ved Afsætningen af Indmad til Tyskland, og han fandt derfor Anledning til at opfordre Andels haverne til i deres hjemlige Husholdning at bruge noget mere heraf — f. Eks. at spise flere Finker!

Med Undtagelse af en lille Nedgang i Produktionen i 1906 var den stigende Linie uafbrudt indtil 1908, da der naaedes et foreløbigt Rekordtal paa over 57.000 modtagne Svin. Den næsten overvældende Produktion, der gjorde sig gældende over hele Landet, undlod dog ikke at øve Indflydelse paa Priserne, der laa en Del under Aarene forud, i Gennemsnit ca. 81 Øre pr. kg, og som det skal blive berørt senere, gav Forholdene Anledning til ret stærke Klager over dansk Flæsk, bl. a. dets Tilskæring — hvad enten denne Utilfredshed nu skyldtes for rigelige Tilførsler til Markedet og en dermed følgende Kræsenhed, eller de lidt sløje Priser netop fremkaldte en Trang hos de danske Slagterier til at »tage det hele med« — eller i hvert Fald lidt rigeligt.

Et typisk Omslag medførte Forholdene i hvert Fald, om end ogsaa af andre Grunde. I 1909—10 faldt Antallet af modtagne Svin en Del, særlig paa Grund af at Foderstofpriserne laa noget højere, og Stillingen paa det engelske Marked var paany saa gunstig som nogensinde. Der opnaaedes saaledes for Slagteriets Vedkommende i 1910 en Gennemsnitspris paa godt 110 Øre pr. kg. Nedgangen i Produktionen ændrede sig dog allerede for 1911 til en betydelig Stigning, saaledes for Frederikssunds Vedkommende fra 44—45.000 til omtrent 57.000. Samtidig indtraf imidlertid et væsentligt Nedslag i Priserne, saaledes at Formanden paa Generalforsamlingen i 1911 kunde bemærke, at der slet ikke var nogen Overensstemmelse mellem Priserne paa Svin og paa de anvendte Foderstoffer.

Denne svigtende Lønsomhed gav sig da ogsaa Udslag det føl-

gende Aar i en mindre Levering til Slagterierne i Almindelighed, hvilket dog ikke gjaldt Frederikssund, hvis Slagtingstal blev endnu større i 1913 end i 1912, ligesom Prisen rettede sig betydeligt. Gennemsnittet for 1913 blev saaledes omtrent 117 Øre pr. kg., imod 99,6 Øre i 1912, og med Prisen i 1913 forlod man Flæskeprisens Niveau under 1 Krone, som først maatte betrædes igen en Snes Aar senere, under Krisen 1931—32.

Var altsaa som Helhed den stigende Linie i selve Slagteriproduktionen særdeles iøjnefaldende i den blomstrende Periode 1900—1913, gjaldt dette næsten mere udpræget den til Slagteriet stedfundne Levering af Æg saavel som den videre Afsætning heraf. Fra omkring $\frac{1}{2}$ Mill kg ved Aarhundredskiftet — endda en Tredobling sammenlignet med Begynderaaret 1897 — voksede Ægomsætningen Aar efter Aar, saa at sige uden Afvigelse i nedadgaende Retning. I 1913 var man saaledes naaet op paa et Kvantum af omtrent 870.000 kg til en Pris af ca. 106 Øre pr. kg, hvorved Omsætningen kom paa meget nær 1 Mill. Kr.

Foranstaltninger til Kvalitetens Hævdelse og Fremgang.

Den Produktionsstigning, som i de meddelte Tal afspejler sig for Frederikssund Andels-Svineslagteris Vedkommende i denne Periode, gjorde sig, som ogsaa tidligere berørt, i det store og hele gældende for den danske Svineproduktion i Almindelighed. Men for Helheden saavel som for Frederikssund gjaldt det samtidig, at denne Udvikling underbyggedes af en stadig Agtpaagivenhed med Varernes Kvalitet, paa en saadan Maade, at det ikke alene lykkedes at hævde denne, men ogsaa at gennemføre afgørende Fremskridt og Forbedringer. Som det i Almindelighed gaar, blev Fremskridtet ofte fremkaldt af Tidens Krav, nærmere betegnet Markedets Krav, Konkurrencen fra andre Lande og Leverandører til Markedet, nu og da ogsaa af den direkte Ængstelse for at miste den solide Position paa dette, eller i det hele taget at lide Skade paa sin gode Stilling. Det er ofte, fra mindre venligtsindet Side, fremført over for Landbruget og specielt dëttes Eksportgrene, at i Aarene fra omkring Aarhundredskiftet til i hvert Fæld omkring Slutningen af Verdenskrigen »gik det hele af sig selv«. Urigtigheden af denne Paastand fremgaar af mange Kendsgerninger, bl. a. paa iøjnefaldende Maade af det Arbejde med Hævdelse og Sikring af de forskellige Produkters Kvalitet, hvoraf denne Periode frem-

bød adskillige Resultater. For Flæskeproduktionens Vedkommende vil nogle faa Hovedpunkter i Udviklingen, hvori ogsaa Frederikssund deltog paa ærefuld Maade, bekræfte dette.

Den Side, som jo egentlig er den grundlæggende for Kvaliteten, er Avlsarbejdet, der som tidligere nævnt ofredes betydelig Interesse. Man var fra en Begyndelse opmærksom herpaa, bl. a. ved Tilskud til

Slagterifolk, Avlscentrefolk, Konsulenter m. fl. samlede paa *Bjærnedegaarden* ved Sorø, hvor de første Svineforsøg foretoges. Som Nr. 3 fra venstre i forreste Række ses Ejeren, Sagfører *N. Svendsen*, Ringsted.

Landboforeningernes Foretagender og efterhaanden navnlig Fremskaffelse af Avlsdyr og Udstationering eller Salg af disse med et større eller mindre Tilskud fra Slagteriet til Nedbringelse af Prisen. Et betydningsfuldt Skridt var det dernæst, at man i Foraaret 1908 sluttede sig til det Arbejde, der var knyttet til Forsøgsstationen paa *Bjærnedegaard* ved Sorø, idet Slagteriet tegnede sig for et Tilskud svarende til $1\frac{1}{2}$ Øre pr. modtaget Svin, altsaa dog et ingenlunde ringe Beløb. Iøvrigt var Slagteriet med denne sin Beslutning paa en Maade forud for sin Tid, thi først efter Husdyrloven af 1912, der bl. a. lagde Vægt paa Oprettelse af saadanne Forsøgsstationer, blev det noget af en Forudsætning for dette Arbejdes Iværksættelse, at der skulde ydes Til-

skud fra Slagterierne, og netop med det nævnte Beløb af 1½ Øre pr. Svin, hvorom der iøvrigt blev truffet Beslutning netop paa Andelsslagteriernes Delegeretmøde i 1912.

Efterhaanden som Avlsarbejdet kunde siges at have faaet sit egentlige Tyngdepunkt i Andelsslagteriernes Kreds, fik disse ogsaa nært Samarbejde med selve de oprettede Avlscentre og deltog direkte i deres Ledelse. Saaledes valgtes for Frederikssunds Vedkommende, fra 1913, Medlemmer af det amtsvise Tilsynsudvalg, hvortil Bestyrelsen udpegede Grd. *Hans Andersen*, Uggeløse, og Direktør *Fr. L. Sieck*.

Men Kvalitetsbestræbelserne blev ganske naturligt ogsaa rettet paa senere Led af Produktionen, først og fremmest selve den færdige Vare, Flæsket. Allerede i 1898 gik Slagteriet til at iværksætte en fast Dyrlægekontrol med Varerne, idet der blev truffet Aftale med Dyr læge *Olaf Mortensen*, som for en Betaling af 2 Kr. pr. Dag plus 2 Øre pr. Svin foretog Kontrollen med de leverede Svin. Tilskyndelsen hertil havde man i en Lov af 1897 om Foranstaltninger mod daarligt Kød og Flæsk, uden at der iøvrigt ved denne blev tilvejebragt ensartet Optræden hos de enkelte Slagterier.

En betydelig Udvidelse fik hele det officielle Kontrolvæsen ved Loven af 1905 om indenrigsk Kødkontrol, iøvrigt fremkaldt af en kraftig Henstilling fra Andelsslagteriernes Delegeretmøde samme Foraar. Ved denne Lov blev der krævet en fast Dyrlægekontrol, saaledes at den kontrollerende Dyr læge endogsaa skulde ansættes af Ministeriet, men betales af Slagteriet. Der aabnedes i denne Forbindelse Adgang til, at en af et Slagteri i Forvejen ansat Dyr læge kunde opnaa Autorisation, hvilket netop blev praktiseret i Frederikssund, ved fortsat Samarbejde med Dyr læge *O. Mortensen*. I 1908 fik de offentlige Kontrolforanstaltninger atter en Skærpelse, i nogen Maade paa Grund af de fremkomne Klager over dansk Flæsk, og Skærpelsen gik bl. a. ud paa, at der under hele Arbejdet paa et Slagteri skulde være en autoriseret Dyr læge eller hans Assistent til Stede, ligesom selve Slagterierne skulde autoriseres.

Sideløbende med Kontrollens Udvikling var andre Bestræbelser, nært knyttede til specielt Andelsslagteriernes Kreds, nemlig med Hensigt paa at faa gennemført større Ensartethed i Afregningsforholdene paa de enkelte Slagterier og i denne Forbindelse ogsaa i Klassificeringen af Flæsket. Paa Andelsslagteriernes Delegeretmøder allerede ved Aarhundredets Begyndelse drøftedes det ønskelige i en saadan Ensartethed, og ikke mindst fra Direktørernes Side vistes der Spørgs-

maalet den største Interesse. Baade i 1902 og 1906 var det et af Delegeretmødets mere fremtrædende Punkter, men uden at et tilfredsstillende Resultat ude paa Slagterierne blev opnaaet. I et Anliggende som dette maatte saa at sige den fuldstændige Gennemførelse være afgørende for, om det hele overhovedet skulde være til nogen Nytte.

Ogsaa i Frederikssund deltog man med Interesse i hele denne Udvikling, hvorom vi faar Oplysning gennem Bestyrelsens Behandling deraf. Dertil kommer, at det i Virkeligheden var Direktør *Sieck*, der fik Sagen bragt ind paa en Bane, som gav et værdifuldt Resultat. Efter Drøftelse med sin Bestyrelse og ud fra sine indhøstede Erfaringer om, hvad det egentlig drejede sig om, fremsatte han nemlig paa Andelsslagteriernes Delegeretmøde i 1911 et Forslag, med en dertil knyttet omfattende og indholdsrig Motivering, om »Ensartede Regler for slagtet Vægts Afregning paa Andelsslagterierne.« Formaalet hermed var at faa fastslaaet som Grundlag for den ensartede Afregning, hvad der burde udvindes af et Svin, altsaa med andre Ord en nærmere Fastlæggelse af Tilskæringens Regler. Direktør *Sieck* og derigennem hans Principal, Frederikssund Andels-Svineslagteri, fik Glæde af Foretagendet, idet der efter en Udvalgsbehandling, hvori Direktør *Sieck* selvsagt blev Deltager, afgaves en Beretning til Delegeretmødet i 1913, som paa dette Grundlag vedtog fælles Regler angaaende de nævnte Punkter.

Ogsaa paa anden Maade beskæftigede Slagteriet sig med Afsætningsvarernes Kvalitet, saaledes selve Behandlingen af Flæsket, herunder baade Beskæring og Saltning. I Andelsslagteriernes Samvirksomhed blev Sagen Genstand for en Drøftelse paa Delegeretmødet i 1908, hvor det besluttedes at søge iværksat fælles Kvalitetsbedømmelser af Flæsk, altsaa for derigennem at udlede Erfaringer med Hensyn til den bedste Behandlingsmaade. I et Udvalg, som blev nedsat vedrørende Sagen, blev Direktør *Sieck* Medlem sammen med to andre veltjente Direktører, og Udvalgets Virksomhed resulterede i, at der allerede i September 1908 foretoges den første fælles Kvalitetsbedømmelse af Flæsk i Esbjerg.

Tillidsmænd og Medarbejdere.

Ligesom Slagteriets første Aar bragte ogsaa Aarene fra omkring 1905 til Verdenskrigens Begyndelse adskillige Forskydninger i Bestyrelsens Kreds.

I 1906, ved Generalforsamlingen i December afgik Grd. *J. Christoffersen*, Gerlev (valgt 1894), Grd. *P. Andersen*, Vejleby (valgt 1894), og Møllejer *L. Petersen*, Strøllille (valgt 1894). I Stedet for disse valgtes henholdsvis Grd. *N. P. Mortensen*, Tørslev, Grd. *A. P. Tolversen*, Venslev, og Sognefoged *A. Hansen*, Ll. Hagelse. Af de afgaaede er der særlig Grund til at omtale *L. Petersen*, Strøllille. Ikke alene havde han været Næstformand siden Februar 1897, men havde

Møllejer *L. Petersen*, Strøllille.

iøvrigt i alle Maader været Slagteriet en værdifuld Støtte, i Behandlingen af en Række Opgaver saavel som med Hensyn til den almindelige Udviklingslinie. Som Næstformand efterfulgtes han af Gdr. *Jens Svendsen*, Sundbylille.

Ved Generalforsamlingen i 1907 afgik Gartner *N. Jensen*, Sølyst (valgt 1894), Grd. *N. Jensen*, Gundsømagle (valgt 1894), og Grd. *Morten Petersen*, Sigerslevvester (valgt 1898). I deres Sted valgtes henholdsvis Grd. *Sylvest Nielsen*, Frederikssund, Sognefoged *Hans Jensen*, Sigerslevvester, og Grd. *P. Chr. Petersen*, Saxegaard, Søborg.

I 1908 afgik Grd. *N. Henriksen*, Gundsøllille (valgt 1894), Grd. *Ole Andreasen*, Bonderup (valgt 1894), Gdr. *Chr. Henriksen*, Onsved (valgt 1899), Gdr. *R. Christensen*, Ramløse (valgt 1896) og Gdr. *P. Andersen*, Jagtgaarden (valgt 1898). For disse valgtes henholdsvis Husmand *H. C. Birkebæk*, Østby, Sognefoged *A. H. Larsen*, Bonderup, Parcellist *J. P. Jensen*, Onsved, Grd. *N. J. Nielsen*, Ramløse, og Grd. *Chr. Jeppesen*, Ammindrup.

I 1909 afgik Grd. *A. P. Tolversen*, Venslev (valgt 1906), og i Stedet valgtes Grd. *Lars Nielsen*, Lyngerup.

I 1910 afgik Gdr. *P. Hansen*, Kyndby (valgt 1901), Gdr. *P. Chr. Petersen*, Saxegaard (valgt 1907), og Gdr. *A. P. Hansen*, Stenløse (valgt 1904). I Stedet for valgtes henholdsvis Sognefoged *A. Jensen*, Kyndby, Gdr. *L. P. Andersen*, Kirkebondegaard, Alme, og Gdr. *Mads Christensen*, Stenløse.

I 1911 afgik Parcellist *J. P. Jensen*, Tørslev (valgt 1908), Gdr.

Lars Nielsen, Lavø (valgt 1905), og Gdr. *N. J. Nielsen*, Ramløse (valgt 1908), og i Stedet for disse valgtes henholdsvis Gdr. *Chr. Alfatsen*, Skibby, Grd. *Chr. Christensen*, Hyldekjærgaard, Ørby, og Sognefoged *J. Jørgen Andersen*, Skærød.

I 1912 afgik Gdr. *L. Petersen*, Børregaard, og dermed den sidste — foruden Formanden, *N. Erlandsen* — af de Bestyrelsesmedlemmer, som blev valgt ved den foreløbig stiftende Generalforsamling i April 1894, endvidere Husejer *Søren Larsen*, Udleje (valgt 1903) og Sognefoged *A. Hansen*, Ll. Hagelse (valgt 1906), og i deres Sted valgtes Grd. *P. Jørgen Pedersen*, Vejleby, Grd. *Chr. Petersen*, Udlejre, og Grd. *P. Jørgensen*, Brederød.

I 1913 afgik Gdr. *Chr. Jeppesen*, Ammindrup (valgt 1908), Sognefoged *A. Jensen*, Kyndby (valgt 1910) og Gdr. *Sylvester Nielsen*, Stenløse (valgt 1907), og som deres Efterfølgere valgtes henholdsvis Grd. *H. Hejesen Olsen*, Lavø, Grd. *N. Hansen Nielsen*, Skævinge, og Grd. *A. Frederiksen*, Jørlunde.

I Forbindelse med denne Oversigt over Bestyrelsens Sammensætning skal nævnes, at der ved Juletid 1913 skete en delvis Nydannelse i Bestyrelsens Forretningsorden, idet det nemlig besluttedes — men altsaa ogsaa først nu — at vælge *et Forretningsudvalg*, et staaende Udvalg, som det betegnes. Hertil valgtes foruden Formanden (*N. Erlandsen*) og Næstformanden (*Jens Svendsen*) de tre Bestyrelsesmedlemmer *Lars Nielsen*, *Lyngerup*, *P. Jørgensen*, *Brederød*, og Sognefoged *A. H. Larsen*, *Bonderup*.

Endvidere skal det nævnes, at der ved Siden af Bestyrelsen jo ogsaa var andre Tillidsmænd, hvis Valg i Henhold til Vedtægterne fandt Sted paa de aarlige Generalforsamlinger.

Som *Revisorer* valgtes paa den stiftende Generalforsamling i April 1894 Sagfører *A. C. Hansen*, *Frederikssund*, og Førstelærer *L. P. Andersen*, *Ordrup*. Sagfører *Hansen* varetog Hvervet indtil 1908, da han afløstes af Overretssagfører *O. H. Nøkkentved*, *Frederikssund*, men var iøvrigt gennem en Aarrække Slagteriets juridiske Raadgiver og viste paa mange Maader sin Interesse for Arbejdet. Lærer *Andersen*, der var Revisor indtil 1899, havde bl. a. som Sekretær for Horns Herreds Landboforening nær Tilknytning til Egnens Foreningsarbejde. Da han ved Slagteriets 25 Aars Jubilæum i 1919 fik overdraget at skrive Festskriftet, løste han denne Opgave paa en smuk og personligt præget Maade. Som Revisor i Slagteriet afløstes han af Grd. *P. Bjerregaard*, *Ølsted*. Paa Revisionsomraadet skete der iøvrigt i

1905 en lille Nydannelse, idet Bestyrelsen nedsatte et specielt Revisionsudvalg, men navnlig foretoges i 1909 en mere principiel Ændring, idet Slagteriets Kasserer, *P. Nielsen*, som paa dette Tidspunkt trak sig tilbage fra sin Stilling, samtidig dermed fik overdraget Hvervet som daglig Revisor og dermed altsaa skulde følge Regnskabet mere i Enkeltheder.

Som Medlem af Slagteriets særlige *Noteringsudvalg* valgtes gennem hele den omtalte Periode Grd. *P. Nielsen*, Marienlyst, der sammen med Formanden og Direktøren hver Uge ansatte Slagteriets Notering. Det er tidligere nævnt og vil være naturligt at minde om i denne Forbindelse, at der i en kort Periode i Slagteriets første Aar bestod et Samarbejde med nogle andre sjællandske Slagterier om Ansættelse af en Notering. Dette Samarbejde saavel som selve Noteringen ophørte imidlertid ret snart, og først i 1908 genoptoges Noteringen, men nu omfattende samtlige sjællandske Slagterier, saaledes at ogsaa Frederikssund tilsluttede sig.

En vigtig Faktor i Slagteriets daglige Virksomhed var jo den Stab af *Medarbejdere*, som virkede paa de forskellige Pladser: paa Kontor og i Slagteri, Ægpakkeri, Pølsemageri, Destruktionsanstalt og Kød-foderfabrik m. m. En stadig Vækst fra den ret beskedne Begyndelse i 1894 var ogsaa her et typisk Træk, og som Helhed gav Arbejdsforholdene frem gennem Aarene kun yderst sjælden Anledning til andet end Tilfredshed. Med Hensyn til Ordning af Lønforhold kan nævnes, at der i 1901 ved Formanden og Direktøren blev forhandlet og truffet Aftale om Lønninger, som Bestyrelsen tiltraadte. Den gik ud paa Fastsættelse af en Opsigelse paa tre Maaneder, samt endvidere, at der ikke maatte forhandles gennem Fagforeningen. Netop omkring dette Tidspunkt havde Andelsslagteriernes Samvirksomhed sluttet sin første Overenskomst med Slagteriarbejderforbundet, dog uden direkte bindende Virkning for de enkelte Slagterier. Senere blev Arbejdsforholdene for Samvirksomhedens Vedkommende overdraget den særlige Arbejdsgiverorganisation, til hvilken Begyndelsen blev gjort i 1909 med »De danske Andelsslagteriernes Sammenslutning om Arbejdsforhold«. Til denne sluttede Frederikssund sig dog først i December 1913, og dermed blev altsaa de af Sammenslutningen truffne Aftaler gældende ogsaa for Slagteriet.

Ved Periodeskifte.

I Vedtægterne af 1894 var der fastsat en Periode paa 20 Aar for Slagteriets Virksomhed, saaledes at denne Periode altsaa udløb i 1914, man regnede ved 1. November. I denne Anledning drøftedes i Løbet af 1913, hvad der skulde foretages, og et Udvalg blev nedsat til at forberede Periodeskiftet. Først og fremmest drejede det sig om Affattelsen af Lovene for den efterfølgende Tid, og man tog Anledning til at foretage en Revision af de hidtil gældende paa forskellige Punkter.

Det nye Lovforslag forelagdes af Bestyrelsen paa en ekstraordinær Generalforsamling den 11. Oktober 1913, der iøvrigt for en Gangs Skyld afholdtes paa Kalvøpavillonen, medens man ellers i alle de senere Aar havde holdt Generalforsamling paa Jernbanehotellet. De nye Love blev her vedtaget ved første Behandling og blev senere endeligt vedtaget paa Aarets ordinære Generalforsamling i December. Enkelte af de vigtigste Ændringer skal kort omtales.

I Paragraf 1 og Paragraf 2 ændredes forskelligt, som i de gamle Vedtægter havde haft særlig Sigte paa Slagteriets Oprettelse, hvilket selvsagt udgik. I Paragraf 2 fremsattes forskellige Bestemmelser i Forbindelse med Indførelsen af den 5-aarige Periode samt angaaende Ordningen af Medlemsforholdet ved de enkelte Perioders Udløb. I Paragraf 3 ændredes den ubegrænsede solidariske Hæftelse, som var givet Udtryk i de gamle Vedtægter, til, at Andelshaverne vel hæftede solidarisk, men i Forhold til det tegnede Antal Svin, saaledes som det iøvrigt var blevet det almindelige i Andelsslagteriernes Vedtægter.

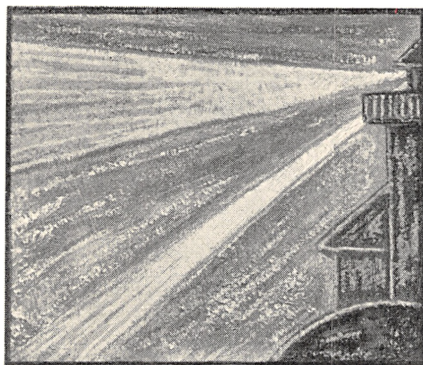
Paragraf 4 om Leveringspligten ændredes til, at denne gjaldt for hele Produktionen af levende Svin fra 120 Pd., saaledes at Begrænsningen opefter til 210 Pd. bortfaldt.

Paragraf 7 omhandlede Afregningsforholdene og ændredes bl. a. med Hensyn til Reservefonden, hvorom det i de gamle Vedtægter var bestemt, at mindst $\frac{1}{2}$ Procent af Beløbet for leverede Svin skulde henlægges hertil, medens de nye Vedtægter i Almindelighed bestemte, at Generalforsamlingen paa Bestyrelsens Forslag tog Beslutning om Henlæggelsens Størrelse.

Denne Ændring stod ganske naturligt i Forbindelse med, hvad der i de nye Vedtægters Paragraf 8 blev indsat om Oprettelse af Driftsfonden og de dertil knyttede Regler om Henlæggelse hertil samt Forrentning af indestaaende Beløb.

Endelig skal nævnes, at der i de nye Vedtægters Paragraf 9 bestemtes, at Slagteriet ejes af Andelshaverne i Forhold til det leverede Antal Svin, i Modsætning til, hvad de gamle Vedtægters Paragraf 10 bestemte, at det ejes af Andelshaverne i Forhold til det af disse *tegnede* Antal Svin.

Der foretoges iøvrigt en Del redaktionelle og rent praktiske Ændringer, der som Helhed var Udtryk for de Erfaringer, der ogsaa paa dette Omraade var indhøstede gennem den første 20-Aars-Periode — til Gavn og Støtte for Arbejdet i de følgende, i mange Henseender bevægede og krævende, Aar.

I · KRISENS · TÆSN

Som et Uvejr kom Krigen i de første Dage af August 1914 over Verden — eller i hvert Fald den Del af Verden, der geografisk, politisk og økonomisk var af særlig Betydning for Danmark. Spændende, skæbnetunge Dage indtraf, hvor man til det sidste vægrede sig ved at tro, at det virkelig var Alvor. Mon det dog ikke skulde drive over som saa mange Gange før under en højspændt Situation? — Men nej, Krigen kom, og med den en ny Periode i Tilværelsen for alt og alle. Mere eller mindre umærkeligt, i mange Tilfælde alt andet end umærkeligt, kom Krigens særlige Vilkaar ogsaa over Danmark, selv om det under dens Forløb gennem over fire Aar lykkedes at holde Landet neutralt og uden for direkte Krigsbegivenheder.

Ved *Det kongelige Budskab* af 1. August udtaltes Forventningen om, »at den strenge og til alle Sider ensartede Neutralitet, som altid har været hævdet som vort Lands Udenrigspolitik, og som nu uvægerligt vil blive fulgt, vil blive agtet af alle.« Dermed var selvsagt ikke alene udtrykt Kravet om politisk Neutralitet, men ogsaa om, at Handlinger af Landets Borgere i deres Erhvervs Udøvelse ikke maatte være Udtryk for nogen Fortrinsstilling for den ene eller den anden af de krigsførende Magtgrupper. Ikke mindst maatte dette fra en Begyndelse have nær Forbindelse med og direkte Indflydelse paa Udenrigshandelen og da særlig dennes aktive Side, Eksporten.

Hermed er tilkendegivet, at Krigens Indtræden maatte vise sine Følger ogsaa paa Udøvelsen af den Virksomhed, som her beskrives, Frederikssund Andels-Svineslagteri. Sammen med Landbrugets øvrige Eksportprodukter udgjorde Flæsk og andre Slagterivarer en afgørende Faktor i Eksportforbindelsen med Udlandet. Og hvad mere var, Produkter af denne Art betegnede, efterhaanden som Krigen

varede, for de krigsførende Magter værdifulde Bidrag til Forsyningen paa livsvigtige Omraader og dermed til Opretholdelse af Vilkaarene for Krigens Førelse. Dermed er forklaret det Forhold, der blev saa afgørende for de følgende Aars Udvikling indenfor Landbrugets Eksporterhverv, at den neutrale Optræden paa disse Omraader for Danmarks Vedkommende indgik som saa at sige et direkte Led i selve Hævdelsen af Neutraliteten, baade med Hensyn til, hvad der stilledes af Krav, og hvad der maatte undlades. Vi erfarede, hvorledes Neutraliteten var knyttet ikke alene til Politik og Følelser, men i høj Grad til Landets rent erhvervsmæssige og økonomiske Dispositioner og Udtryksformer.

Begivenhedernes Udvikling —

Krigens Udbrud bragte som en Eksplosion den lammende Virkning, at Eksporten standsede. Rederierne nægtede at modtage Varer til Indladning, og ingen kunde sige noget om, hvornaar eller hvorledes en mulig Ændring heri vilde melde sig. Dette bidrog til, at Landmændene nærmest forcerede deres Leveringer — ingen vidste jo, om ogsaa Danmark i Løbet af Dage, maaske Timer, var med i Krigen. Slagterierne svømmede over af Svin, og for ikke at forøge Panikstemningen kunde der ikke være Tale om at nægte Modtagelsen — uanset, at der i Øjeblikket kun var Udsigt til foreløbig Oplagring. Det tjener Slagterierne og deres daglige Ledere til Ære, at de mørke Augustdage 1914 blev overstaaet paa en for alle Parter skikkelig Maade.

Men som det gjaldt den enkelte, stillede jo i første Række Landets og Folkets Velfærd Krav til tunge Overvejelser og vigtige Beslutninger. Rigsdagen samledes snarst muligt i København og maatte foruden det udenrigspolitiske ogsaa tænke paa Tilrettelægningsen i Almindelighed af hele Statsmaskineriet og paa Foranstaltninger af indenrigsk, navnlig rent erhvervsmæssig og økonomisk Art. Den berømte og efterhaanden ikke særlig populære 7. August-Lov, Grundloven og Udgangspunktet for en Række indgribende Foranstaltninger, blev et af de første Krigsdages vidtgaende Resultater. Administrative Bestemmelser blev givet om Priser og Omsætningsforhold, ofte under famlende og ingenlunde altid lige heldbringende Former. Det hele var jo saa nyt og ukendt, og — hvad der ofte vanskeliggør en senere Bedømmelses Retfærdighed — man vidste intet om, hvordan den kommende Udvikling vilde forme sig.

Allerede hermed er antydet, hvad der betegner en af Krigsperiodens mest afgørende Sider: at en Række Anliggender, som stedse havde været overladt Erhvervene og de enkelte Virksomheder til fri Beslutning og Udøvelse, viste sig at være af indgribende Betydning for Samfundet som Helhed, saaledes at de derfor maatte inddrages under Statens og dennes Administrations Interesseomraade. Og ved Tilrettelægningen og Gennemførelsen af saadanne Opgaver tilkendegav sig snart endnu et vigtigt Træk ved den nye Tingenes Tilstand: at adskilligt med Henblik paa Erhvervenes Stilling og Vilkaar maatte ordnes under eet for den enkelte Gren, med Gyldighed for alle de dertil hørende Enkeltvirksomheder.

Herved kom Erhvervenes Organisationer paa de respektive Omraader til at spille en hidtil ukendt Rolle som Raadgivere for Lovgivning og Administration, som fælles Repræsentation for tilstedeværende Interesser og i mange Tilfælde som Udøvere af trufne Foranstaltninger af offentlig Art — med de umiskendelige Fordele, men ogsaa den delvise Ændring i Organisationernes Stilling, som dette maatte indebære.

Slagteriets Virksomhed under »Ordningerne«.

I mange Henseender frembød Slagteriernes Forhold i disse Aar typiske Eksempler paa en saadan Udvikling. Andelsslagteriernes Samvirksomhed, repræsenteret ved Fællesbestyrelsen og Fælleskontoret, tog med prisværdig Handlekraft Affære straks fra Krigens Begyndelse og varetog Slagteriproduktionens Interesser. Som Følge af, at der paa talrige og stadig flere Omraader op gennem Krigsaarene blev truffet Foranstaltninger gældende for alle Slagterier, blev i højere Grad end nogensinde den almindelige Udviklingslinie for det enkelte Slagteri i disse Aar saa at sige den samme, som netop gjaldt Helheden. Naar vi følger Forholdenes Gang, som i dette Tilfælde paa Frederikssund Andels-Svineslagteri, maa vi derfor stadig holde Øje med de fælles Foranstaltninger og da ganske særlig Bestemmelser og Ordninger fra det offentlige Side, fra de forskellige Ministerier eller disses særlige Organer.

Allerede den 9. August kom Eksporten delvis i Gang igen, men under ganske andre Vilkaar end hidtil kendt. Til at varetage de foreliggende vigtige Opgaver nedsatte Andelsslagteriernes Fællesbestyrelse et snævert Eksportudvalg, og endnu inden Udgangen af August

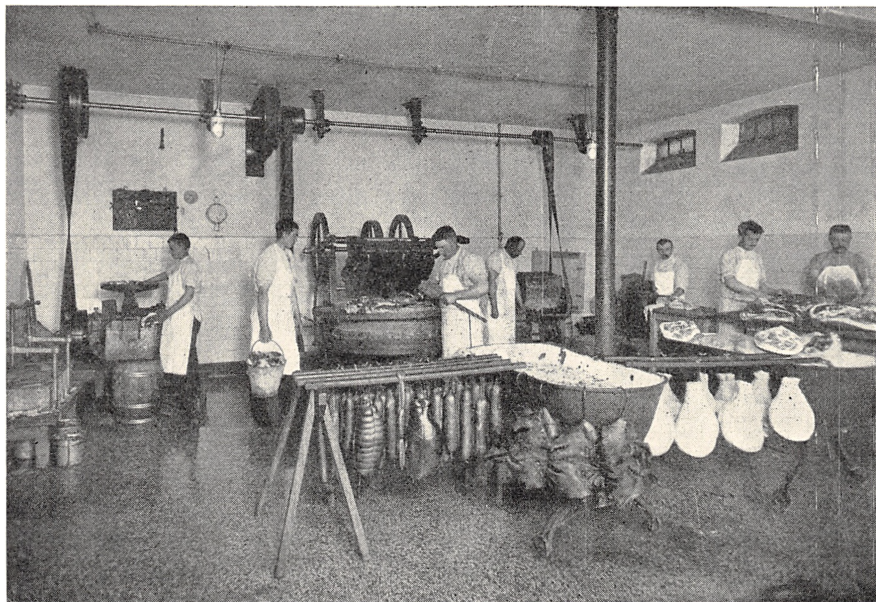
afholdtes et ekstraordinært Delegeretmøde, hvor der blev givet Fællesbestyrelsen uindskrænket Myndighed til at træffe Beslutninger i alle Eksportspørgsmaal med bindende Virkning for de enkelte Slagterier indenfor Samvirksomheden.

Et afgørende Punkt, hvis Betydning allerede Krigens første Maa- neder kun tjente til at bekræfte, var Spørgsmaalet om Eksportens For- deling til de krigsførende Magtgrupper, idet heri laa Grundlaget for Tilkendegivelse og Opretholdelse af Neutraliteten paa dette vigtige Omraade. Andelsslagterierne vedtog i saa Henseende paa et Delege- retmøde allerede i Oktober 1914 den klare og utvetydige Retnings- linie, at der med Hensyn til Afsætningen af Andelsslagteriernes Flæ- skeprodukter skulde bibeholdes den samme Fordeling af de forskel- lige Kvaliteter baade paa Udlandets Pladser og herhjemme, som havde været gældende før Krigens. Hertil knyttedes endnu en Udtalelse, nem- lig om at Delegeretmødet absolut tilraader Producenterne at fremme Svineavl i mindst samme Udstrækning som hidtil, idet man regner med høje Flæskepriser i den kommende Tid. Baggrunden for denne Opfordring var en vis Tilbøjelighed til at reducere Svinebestanden allerede paa dette Tidspunkt, særlig ved Salg eller Nedslagning af Grisesøer. Denne Tendens til Besætningsreduktion stod naturligt i Forbindelse med Krigens Usikkerhed, bl. a. med Hensyn til Frem- skaffelse af tilstrækkeligt importeret Foderkorn og andre Foderstoffer, ikke mindst Majs. Ved et Samarbejde mellem Andelsorganisationerne lykkedes det dog at faa frigivet betydelige Kvanta Foderstoffer, der her i Landet for Majsens Vedkommende blev overtaget i større eller mindre Partier af Andelsslagterierne og derefter tilgik Landmændene gennem Mejerierne. For Frederikssund Andels-Svineslagteri drejede det sig i Efteraarsmaanederne 1914 om ikke mindre end 40 Vognlad- ninger, der saaledes blev skaffet Andelshaverne som et kærkomment Supplement til den ringe Høst, for Nordsjællands Vedkommende den daarligste helt siden 1868.

Men iøvrigt maa det i Almindelighed siges, at der forbavsende hurtigt viste sig en Evne til at tilpasse sig Situationen. Slagteriet kom i nogenlunde normal Gænge og modtog Svinene i nogenlunde nor- malt Omfang, dog lidt præget af Situationen ved en Tilbøjelighed hos Landmændene til at skille sig af med det mest mulige og ikke saa sjælden alt muligt. Vigtigst var det, at Eksporten blev holdt i Gang, om end der udkrævedes baade Agtpaagivenhed og Opfindsomhed for at indordne sig under Krigens Kaar og gøre det med mindst muligt

Tab eller Risiko. Det er saaledes typisk for Tilpasningsevnen, at vi i Slagteriets Bestyrelsesprotokol for disse Maaneder kun yderst sjælden træffer paa Omtale af Krigen eller dens Afledninger.

I Slagteriets Produktion havde der gennem den første Del af Aaret været en betydelig Stigning, og selv om denne vel ikke fortsattes i den sidste Del af Aaret, blev dette dog et vældigt Rekordaar, med

Fra det gamle Pølsemageri.

en Levering af omtrent 74.400 Svin eller henved 30 pCt. mere end i 1913 og en Omsætning paa over 6 Mill. Kr. Tilbøjeligheden til Reduktion af Besætningerne mærkedes dog ved en betydelig Forøgelse af Kreaturslagtingerne i de sidste Maaneder af 1914, hvilket gav Anledning til Forøgelse af Slagteriets Fremstilling af Kødkonserver og en dertil hørende særdeles lønnende Afsætning. Dette prægede dog ingenlunde Virksomheden anderledes, end at den gamle Forbindelse med England fremdeles var det afgørende, iøvrigt i uformindsket Grad med en Række mindre Enkeltaftagere. Ogsaa Ægeksperten viste Stigning, og man havde allerede snart erfaret den store Fordel ved den Forbedring og Udvidelse af Præservingsskælderens, som var foretaget i Løbet af Sommeren.

I 1915 indtraf imidlertid et stærkt nedadgaaende Udsving, saaledes at Leveringstallet blev 62.900 eller godt 15 pCt. lavere end 1914, omend højere end i 1913. Det var den nu efterhaanden umiskendelige Nedgang i Svinebestanden, der gjorde sig gældende. Det kan nævnes for Frederiksborg Amt, at Reduktionen fra Sommeren 1914 til Sommeren 1915 var paa over 20 pCt. Hermed stilledes en fortsat Besætningsnedgang i Udsigt, saa meget mere som Tallet faldt mest for Søer. Men iøvrigt var der allerede i de første Maaneder af Aaret forskellige Spekulationstegn, som gav Anledning til, at Slakteriets Ledelse drøftede Ønskeligheden af, at der blev truffet fælles Foranstaltninger imod, at den nye Tids Handelsfyrster, Gullasch-Baronerne, skulde have frit Spil, til Skade for bl. a. Slagteriernes Bestræbelser for at faa en fornuftig Forsyning ikke alene af Eksportmarkederne, men ogsaa af Hjemmemarkedet.

Foranstaltninger imod saadanne Udskejelser blev først truffet angaaende Svinefedt, ved Udstedelse af et Udførselsforbud i Januar 1915, hvilket dog, særlig paa Foranledning af Andelsslakteriernes Standpunkt til Sagen, ændredes bl. a. ved Indførelse af en Maksimalpris for Hjemmemarkedet. Men ikke mindst Frederikssund Andels-Svineslagteri var medvirkende til, at der omkring dette Tidspunkt blev taget fat paa en mere principiel Ordning af Eksporten, med dennes sunde Opretholdelse og samtidig Hjemmemarkedets fornuftige Forsyning for Øje. Den 8. Marts udsendte Slakteriet nemlig til samtlige Andelsslakterier et Forslag om, at disse skulde tilstræbe at faa Eneret til Eksport imod at forsyne Hjemmemarkedet til en Pris i Forhold til de engelske Noteringer. Og faktisk blev netop en saadan Ordning Hovedgrundlaget for en Overenskomst, som i Slutningen af Marts, i Henhold til et Delegeretmøde, blev truffet mellem Slakterierne og Regeringen. Der blev herigennem truffet forskellige Foranstaltninger, som knyttede Eksportretten til Slakterierne, og samtidig fastsattes en Maksimalpris for Hjemmemarkedet, iøvrigt administreret af et specielt Direktør-Udvalg.

Fra dette Tidspunkt blev der nu angivet Procenter for Fordelingen af Eksporten, og vi møder da ogsaa Gang paa Gang Opgørelser og Beregninger over en saadan Fordeling for Slakteriets Vedkommende, hvorom Bestyrelsen eller Forretningsudvalget med Tilfredshed Gang paa Gang kunde konstatere, at de fastsatte Retningslinier nøje var overholdt. Det var i det hele taget en saare afgørende Ordning, denne af Foraaret 1915, og ved flere Lejligheder drøftedes paa Slagte-

riernes Delegeretmøder Anliggender i Forbindelse dermed. Det gjaldt saaledes det meget vigtige Forhold mellem Hjemmemarkeds-Maksimalprisen og Eksport-Noteringen, hvor man følte sig forurettet over, at der foregik Nedsættelser i Maksimalprisen, hvilket fik sin stadig større Betydning ved, at en forholdsvis større Del af Produktionen, efterhaanden som denne formindskedes som Helhed, maatte anvendes til Dækning af Hjemmemarkedets Behov.

Det er værd at nævne i denne Forbindelse, at den særlige Udvikling medførte, at de hidtil bestaaende to Noteringer for Flæsk, nemlig den jydsk-fynske og den sjællandske, ikke hver for sig kunde siges at have nogen Værdi under disse Forhold, og hen paa Efteraaret 1915 blev der derfor tilvejebragt en fælles Notering for hele Landet. Til denne sluttede ogsaa Frederikssund sig, idet der dog stilledes den Betingelse, at Noteringen blev ansat saa stramt som muligt. Et væsentligt Moment i hele Sagen og en ret afgørende Faktor for Noteringens Højde var iøvrigt Sterling-Kursen, der netop i denne Periode udviste meget betydelige Svingninger, saaledes fra 19,60 i Vinteren 1914—15 til 16,90 i December 1915, hvad der svarede til en mindre Pris paa omkring 20 Øre pr. kg Flæsk.

Slakteriets første Formandsskifte.

Paa en Maade fik Efteraaret 1915 imidlertid sit særlige Præg for Slakteriet derved, at dets hidtil eneste Formand fra Begyndelsen gennem de forløbne 21 Aar, Gdr. *Niels Erlandsen*, Over-Draaby, den 25. Oktober afgik ved Døden i en Alder af 65 Aar. Født og opvokset i den Egn, hvor han kom til at sætte Bo og øve sin Gerning, kom han tidligt i Berøring med offentlige og fælles Opgaver. Han var udrustet dertil med usædvanlig gode Evner, først og fremmest en sund Forstand, en hurtig Opfattelse og Erkendelse af det centrale i et Spørgsmaal eller en Opgave, dertil Veltalenhed og Slagfærdighed underbygget af Lune. De, der stod sammen med ham i Arbejdet, véd at fortælle, at han havde Organisatorens Evne ogsaa i Retning af at forstaa den taktiske Side ved en Sag og derfor dens Tilrettelæggelse til Fremme af, hvad han ansaa for rigtigt og gavnligt. Det nævnes i Omtalen af ham, at han kunde lade andre tale — og tale sig færdig — for saa at gribe ind i det rette Øjeblik og belyse det foreliggende Emne ud fra sine Synspunkter og — som Regel, ja maaske næsten altid — faa disse ført igennem.

Ganske naturligt fik han stor Indflydelse paa sin Egns Udvikling. Det gjaldt hans nærmeste Hjemsted, hvor han gennem mange Aar var Sogneraadsformand for den store Gerlev-Draaby Kommune, endvidere Medlem af Mejeriets Bestyrelse, saakaldt Forretningsfører for

Niels Erlandsen, Over-Draaby.

Brugsforeningen og meget andet. Men den særlige Udfoldelse af sine Evner fandt han dog i sit Arbejde for Slagteriet. Det er sagt om ham i denne Forbindelse — hvad der tjener en Natur som hans til Ære og bør nævnes, fordi man nu og da kan træffe andre Udslag deraf — at han netop i Arbejdet, som laa for, selv tog de drøjeste Tag, bl. a. ved Slagteriets Tilblivelse, i Agitationen og ved Tegning af Tilslutningen. I sin mangeaarige Formandstid fulgte han vaagent og interesseret Virksomhedens Gang, tog selv Initiativ til Rejsning af vig-

tige Spørgsmaal og Opgaver og viste Forstaaelse overfor andres Forslag og Meninger, virkede for deres Fremme, naar han indsaar deres Gavnlighed.

Allerede i nogle Aar før sin Død var Niels Erlandsen mærket af Sygdom, men trods dette svigtede han aldrig, naar Arbejdet kaldte, medmindre han var tvunget dertil af Sygdommen. Gennem 21 udviklingsrige Aar for Slagteriet var han det naturlige Midtpunkt i dettes valgte Repræsentation og værdsattes med Rette baade i levende Live og ved sin Død som Slagteriets værdifulde Foregangmand og foreningsmæssige Fører i en afgørende Periode.

Vanskelige og bevægede Produktionsaar.

Naar man ser tilbage paa Slagteriproduktionens Udvikling under Verdenskrigen, maa man i Virkeligheden, som allerede antydte, nærmest forbavses over, at det egentlig gennemgribende Nedslag lod vente paa sig saa længe, som Tilfældet var. Og dette gælder endda ganske særlig, naar man ser paa Resultaterne for Frederikssund. Thi efter Nedgangen i 1915 udviste igen Aaret 1916 en ikke uvæsentlig Stigning, nemlig fra de tidligere nævnte 62.900 til 76.600 modtagne Svin, eller paa over 20 pCt. Og som Følge af at Priserne atter var steget, fra 156 til 182 Øre pr. kg, blev Omsætningen i Slagteriprodukter lige ved 11 Mill. Kr., hvortil yderligere kom Omsætningen i Æg paa 1,8 Mill. Kr., idet iøvrigt baade dette Tal og den kvantitative Omsætning ligeledes var steget.

Nu maa man ikke se bort fra, at dette var et særligt Forhold for Frederikssund, idet der i Almindelighed i 1916 var en betydelig Nedgang i Slagteriernes Produktion. Og naar der altsaa var en Undtagelse for Frederikssund i denne Henseende, laa det i, at der ved denne Tid var udstedt Forbud mod Hjemmeslagtning, og da denne jo altid havde spillet en fremtrædende Rolle i Slagteriets Opland, baade paa Grund af et stort Forbrug og det navnlig tidligere omfattende Salg f. Eks. til København, maatte Forbudet ganske naturligt medføre forøget Leverance til Slagteriet. Hertil kom iøvrigt, at der stadig fra Aar til andet meldte sig nye Andelshavere.

Thi trods alt var Produktionsnedgangen ellers umiskendelig, og Vanskeligheder af forskellig Art gjorde sig gældende i stigende Grad. Først og fremmest gjaldt dette Fremskaffelsen af Foder. Tilførslerne heraf udefra og i det hele taget baade Dyrs og Menneskers Ernæ-

ringsmuligheder blev efterhaanden et Spørgsmaal af paatrængende Art, og fra den offentlige Administrations Side rejste Spørgsmaalet sig, hvor stor en Del af Landets tilstedeværende Fødemidler der i det hele taget turde anvendes til Dyrene, og paa den anden Side hvor stor en Del der burde anvendes som direkte Forsyning af Befolkningen. Denne Periode af Krigstiden frembød altsaa paa en Maade en Konkurrence mellem Folk og Fæ, og Diskussionen stod ret ivrigt herom.

Som nævnt blev efterhaanden Hjemmemarkedets Forsyning Punkt 1 paa Dagsordenen, og dette gjaldt selvsagt ogsaa for Slagteriernes Vedkommende med Hensyn til Afsætningen af Flæsk. Saare oplysende er det, at det for Frederikssund Andels-Svineslagteris Afsætning nævnes, at Hjemmemarkedets Kvantum for Aaret 1916 som Helhed laa paa op imod 50 pCt. af Produktionen, medens det f. Eks. endnu i 1915 kun havde udgjort 10 pCt. En saadan Omlægning af Afsætningen maatte ganske naturligt berede store Vanskeligheder for Slagteriets Ledelse, idet man — iøvrigt med afgjort Held — bestræbte sig for at opretholde Forbindelsen med gamle Kunder i England selv i denne Periode.

Lige glat gik det da heller ikke paa alle Slagterier med at gennemføre Fordelingen mellem Eksport og Hjemmemarked paa retmæssig Maade. Slagteriernes Delegeretmøde i December 1916 saa sig nødsaget til at udtale sig for en skarpere Haandhævelse af de forskellige Fordelingsprocenter, samtidig med at der fastsattes nye Regler for Perioden fra 1. Januar 1917. Med berettiget Tilfredshed kunde det dog paa et Bestyrelsesmøde i Frederikssund fastslaas, at Slagteriet fuldt ud havde overholdt Eksportudvalgets fastsatte Udførselsprocent saavel som gældende Regler paa et andet Omraade i denne Forbindelse, nemlig Tilskæringen, der ogsaa visse Steder havde givet Anledning til Paatale.

Alle Bestræbelser for at tilpasse sig og træffe Foranstaltninger til Opretholdelse af Produktion og Afsætning blev imidlertid voldsomt kuldkastede ved Krigens pludselige Skærpelse med Udgangen af Januar 1917, ved den uindskrænkede Undervandsbaads-Blokade. Paa ny maatte Slagteriet som alle andre lignende Virksomheder tage Del i Oplagringen af Eksportvarerne gennem adskillige Uger, og selv efter at Eksporten var begyndt at komme lidt i Gang paany, foregik den kun under de yderste Vanskeligheder og til svimlende Satser for Fragt og Forsikring, hvortil endda kom særlige Vanskeligheder ved Trans-

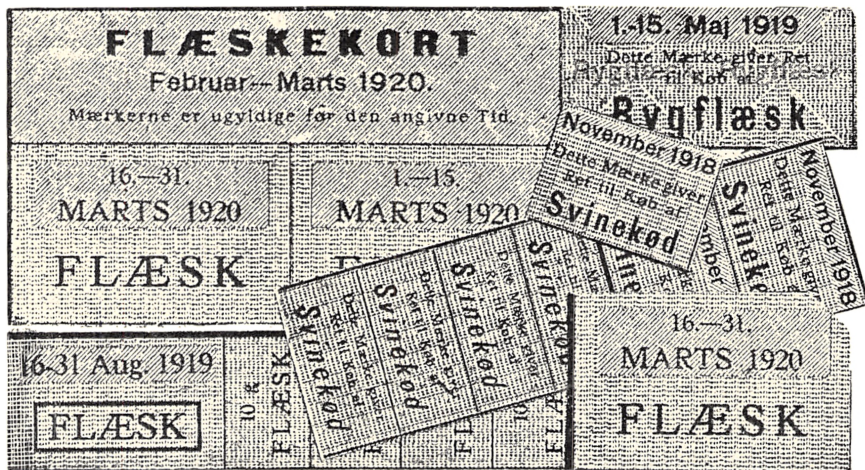
porten i England. Gennem Andelsslagteriernes Fælleskontor forsøgte iværksat Tegning af en gensidig Krigsforsikring ligesom tidligere. Denne kom i Orden for 25 pCt. af Varernes Værdi hen paa Sommeren, og et lille Begreb om Størrelsen af den nødvendige Forsikring faar man ved at erfare, at Frederikssund for Forsendelse af sine Varer i Maanederne fra midt i Februar til sidst i August maatte betale 332.000 Kr. i Krigsforsikringspræmie og derefter indtil Udgangen af Regnskabsaaret, altsaa indtil 1. Oktober, yderligere 53.000 Kr.

Den næste Fase i Udviklingen — efter at Hjemmemarkedet var blevet saa godt som eneafgørende — var, at der ved offentlige Foranstaltninger blev lagt an paa at stimulere Produktionen under de forhaandenværende højst begrænsede Fodringsmuligheder. Ernæringsraadet, der oprettedes i Sommeren 1917, var Hjemstedet for Drøftelser og Beslutninger i denne Henseende, der paa en indgribende Maade berørte Slagteriernes Virksomhed. Bl. a. blev der i Kornloven af August 1917 fastsat et direkte Tilskud til Flæskeproduktionen, i første Omgang paa godt 32 Øre pr. kg, idet man derved vilde udligne den lavere Maksimalpris i Forhold til Foderpriserne. Det var ogsaa i denne Periode, at en anden Bestemmelse blev iværksat, som ligeledes berørte bl. a. Frederikssund Andels-Svineslagteri, nemlig Nedsaltningen af Flæsk som Forraad til Forsyning af Byerne under eventuelle yderligere Vanskeligheder.

I hele Krigstidens ernæringsmæssige Udvikling skete der endnu i Slutningen af 1917 det meget vigtige, at der udformedes en egentlig Lovgivning om Befolkningens Forsyning med en Række vigtige Varer, deriblandt Flæsk. Der indførtes en Rationering, som for Flæskets Vedkommende udgjorde 240 gr om Ugen, men efterhaanden gennem de nærmest følgende Aar faldt til 120 gr ugentlig. Og det er i Almindelighed naturligt, at Gennemførelsen af hele det Administrations-Maskineri, som denne Udvikling krævede, maatte lægge Beslag paa baade Arbejde og Agtpaagivenhed hos Slagteriets Ledelse, vel ogsaa i nogen Maade saaledes, at andre Opgaver traadte i Baggrunden. Det er typisk, at saavel Bestyrelsen som Generalforsamlingen for en væsentlig Del maatte samle sig om at tage de forskellige Ordninger ude fra eller inde fra til Efterretning og til Efterfølgelse, med de Overvejelser og Beslutninger, som dette medførte for at naa det bedst mulige Resultat.

Med Hensyn til Slagteriets Produktion havde imidlertid de sidste Maaneder af 1916 givet ret store Leveringer af Svin, og selv om der

navnlig hen paa Efteraaret 1917 kom et gennemgribende Nedslag paa Grund af hele Fodersituationen, kunde dog Aaret som Helhed frembyde et Slagtningstal paa 75.600 eller kun godt 1 pCt. mindre end i 1916. Omsætningen blev da ogsaa paa over 10 Mill. Kr. i Slagteri-produkter foruden et Par Mill. Kr. i Ægomsætning. Det er nærliggende, at det store Tal for Levering af Svin jo var Udtryk for, at Folk maatte af med dem, men iøvrigt gav Situationen sig Udslag i

Fra Rationeringens Guldalder.

en stærk Forøgelse af Leveringen af Kreaturer til Slagteriet, ca. 4.000 større og mindre Dyr, saadan at denne Del af Virksomheden kom til at spille en væsentlig Rolle, bl. a. ogsaa ved, at Fremstilling af Pølser og Konserver udvidedes stærkt. Netop i Efteraaret 1917 blev iøvrigt et nyt Omraade inddraget under Slagteriet, om end af en lidt særlig Art, idet det efter Anmodning fra Byen Frederikssund besluttedes at indgaa paa at producere og levere Elektricitet til dennes Forsyning. Sidst i November var de fornødne Installationer bragt i Orden, og Forsyningen i fuld Gang til almindelig Tilfredshed — naturligvis ogsaa et Udslag af de ekstraordinære Vilkaar for Tilførsel af Brændsel, bl. a. til Fremstilling af Gas.

Trods alt var man jo imidlertid nu naaet gennem Krigens første tre Aar uden egentligt Dødvande for Slagteriets Virksomhed, men Retningen var ved Aarets Slutning katastrofalt nedadgaaende, saadan som det gjaldt Slagterierne i Almindelighed, ja, i Virkeligheden hele

det danske Erhvervsliv. Saa iøjnefaldende som tænkeligt blev dette fastslaaet ved, at Slagteriproduktionen som Helhed i Løbet af Februar 1918 naaede det Lavmaal, at enhver Eksport ophørte, ganske simpelt fordi der intet var at undvære fra det paa dette Tidspunkt endda yderst sparsomt forsynede Hjemmemarked. Fra det offentliges Side gjorde man sig fremdeles hæderlige Bestræbelser for at fremme Pro-

Fra et Bestyrelsesmøde omkring 1918.

duktionen, bl. a. ved at det omtalte Tilskud i Forbindelse med de bestaaende Kornordninger gentagne Gange blev forhøjet og i Løbet af Sommeren 1918 udgjorde 129 Øre pr. kg. Hertil kom i Løbet af Efteraaret særlige Begunstigelser ved Tegning af de saakaldte »Kontraktsvin«, en Ordning, der oprindelig var tiltænkt Slagterierne til Administration, men dog blev overladt de kommunale Kornnævn. Et andet typisk Udtryk for den herskende Tilstand var det, at der fra Statens Side ydedes Tilskud til Dækning af Slagteriernes Driftsudgifter, som ganske naturligt var uforholdsmæssig store under den begrænsede Produktion.

Men de nøgne Tal fortæller iøvrigt saa tydeligt om Forholdene, som ønskes kan. For Frederikssund blev saaledes Resultatet for Drifts-

aaret 1918, at Slagtningstallet — fra de nævnte 75.600 i 1917 — gik ned til godt en Sjettedel, nemlig 13.449. En Trøst var det fremdeles, at der leveredes mange Kreaturer, men trods høje Priser paa alle Varer gik Pengeomsætningen dog ned til 1,8 Mill. Kr. — fra over 10 Mill. Kr. Aaret før! Ogsaa Ægomsætningen viste betydelig Nedgang paa Grund af Bestandens Nedskæring, om end dog kun til godt ½ Mill. kg, og saaledes, at Ægomsætningen i dette Aar beløb sig til

Fra en Bestyrelses-Udflugt, omkring 1918, for første Gang foretaget pr. Lastautomobil.

paa det allernærme-
ste samme Beløb
som Omsætningen
i Slagteriprodukter.
Man kan ikke und-
dre sig over, at det
kunde tage lidt paa
Humøret hos Slag-
teriets Ledelse saa-
vel som hos Andels-
haverne at være stil-
let overfor denne
saa at sige Tomgang
for den dejlige store
Virksomhed og et
positivt Driftsun-

derskud navnlig i Løbet af Sommeren trods Tilskud og andre Lap-
perier.

At Udviklingen paa den anden Side ikke rokkede ved selve det økonomiske Udbytte af Slagteriet, gav sig til Kende ved, at Aarsregnskabet for 1918 muliggjorde, at en Restgæld til Frederiksborg Amts Sparekasse paa 40.000 Kr. kunde betales, hvorved Slagteriet var gældfrit — et Faktum, som man konstaterede med stor Tilfredshed, bl. a. fordi Slagteriet netop stod overfor 5-Aars-Periodens Udløb og dermed Passeringen af 25-Aaret for Virksomhedens Begyndelse. Der-
til kom, at Stemningen naturligvis ogsaa var præget af, at Vaabenstilstanden var blevet sluttet den 11. November. Man begyndte at regne med større Tilførsel af Foderstoffer og dermed bedre Pro-
duktionsmuligheder, og man saa med Længsel hen til Genopnaelse af Dispositionsfrihed paa dette som paa andre af Krigens Administra-
tionsmaskine baandlagte Omraader.

En Lysning viste sig da virkelig ogsaa allerede fra Begyndelsen af det nye Fredens Aar 1919 i Form af lidt rigeligere Indførsel af Foderstoffer, om end man samtidig oplevede det ejendommelige, at der ogsaa indførtes amerikansk Flæsk til den hjemlige Forsyning — og at det oven i Købet hilstes med Glæde! Paa Grundlag af Slagteriernes Forhandlinger med Regeringen foretoges i Løbet af Sommeren 1919 forskellige Lempelser i hele Reguleringen, særlig efter at Eksporten i Juni Maaned saa smaat var genoptaget. Og fra September blev som Helhed den gældende Overenskomst mellem Slagterierne og Regeringen bragt til Afslutning, og Eksportudvalget blev ophævet, om end der endnu gennem et Par Maaneder blev opretholdt en Regulering af Hjemmemarkedet ved et særligt Direktørudvalg, hvoraf iøvrigt Direktør *Sieck* var Medlem. Selv efter at dettes Funktion var ophørt ved Udgangen af Oktober, betød dette dog ikke en almindelig Frigivelse af Produktion og Omsætning, og navnlig maatte Genindførelse af den frie Eksport endnu en Tid lang lade vente paa sig, til Trods for et levende og enstemmigt Ønske herom i Slagterikredse.

Produktionsmæssigt naaede Følgerne af Krigens Afslutning da heller ikke at vise sine Virkninger i væsentlig Grad endnu i 1919, idet dette tilmed udviste et Minimum med Hensyn til leverede Svin saavel for Slagterierne i Almindelighed som for Frederikssund. Dette skyldtes de indførte Foderstoffers meget høje Pris, men iøvrigt Eftervirkningerne af de foregaaende Aars stærke Besætningsreduktion bl. a. ogsaa af Malkekøer, idet derved Muligheden for Anvendelse af Skummetmælk til Svinefodring fremdeles var yderst begrænset. Til Slagteriet leveredes saaledes ialt kun 10.465 Svin, altsaa sammenlignet med 1918 yderligere en Nedgang paa godt en Snes Procent. Paa den anden Side medførte de opnaaede Priser, som laa adskilligt højere end nogensinde tidligere, at Omsætningen blev en Del større end i 1918, nemlig paa 2,7 Mill. Kr., hvortil kom en Ægomsætning paa 2,6 Mill. Kr.

Det var altsaa et højst unormalt Aar, Slagteriet maatte afslutte sin første 25-Aars-Tilværelse med. Desuagtet kunde denne Milepæl passeres med fuld Hønnør for de Resultater, der var opnaaet. Med Tilfredshed kunde der paa Generalforsamlingen i December 1919 peges paa de store Tal, som kendetegnede Udviklingen gennem de forløbne Aar. Fra Begyndelsen i 1894 var Antallet af Andelshavere steget fra ca. 800 til 3.476, og Slagteriet havde gennem Aarene faaet tilført over 1 Mill. Svin repræsenterende en Omsætning paa omtrent 87 Mill. Kr. foruden en Ægomsætning paa ca. 23 Mill. Kr.

Hvorledes iøvrigt Virksomheden i forskellig Henseende havde for-
met sig, blev fremdraget i det ved denne Lejlighed udgivne Festskrift,
skrevet af Førstelærer *L. P. Andersen*, Ordrup, og med Bidrag af
Direktør *Sieck*, ikke mindst med Fremdragelse af de Mænd, som paa
de forskellige Tillidsposter og Pladser hver især havde ydet deres
Bidrag til det betydningsfulde Samarbejdes smukke Forløb.

Netop i December 1919 var der med enstemmig Tilslutning fra
alle Sider indenfor Andelsslagteriernes Kreds gjort det endelige Skridt
til at bringe Slagteriernes Deltagelse i enhver Regulering af saavel
udenlandsk som indenlandsk Handelsfrihed til Ophør fra Begyndel-
sen af 1920. Fuldt ud frie var Eksportforholdene dog ikke, idet der
nemlig fra Englands Side fremdeles opretholdtes en centraliseret Im-
port gennem hele dette Aar og endda de første Maaneder af 1921.
Salget fra Danmark maatte derfor foregaa ved generelle Aftaler, selv
om der blev foretaget afgørende Lempelser i de gældende Ordninger,
først og fremmest derved, at Slagteriernes Eneret til Eksport ophørte
allerede i Sommeren 1920.

Omend ikke i noget overvældende Format betegnede Aaret 1920
da ogsaa for Slagteriet paany den opadgaaende Linie i Produktionen.
Antallet af Leveringer fordobledes sammenlignet med 1919 og ud-
gjorde godt 21.000. Dertil kom, at Priserne laa ret højt, særlig paa
Grund af høj Sterling-Kurs, saa at Aarets Omsætning i Penge beløb
sig til 6,8 Mill. Kr. eller mere end i noget Aar forud for Krigsperioden.
Selve Afsætningen voldte ganske naturligt ingen Vanskeligheder, men
disse meldte sig saa meget desto stærkere paa andre Omraader, bl. a.
Arbejdsforholdene, som omtales nedenfor. For Ægomsætningen var
paa den anden Side Aaret 1920 et Minimumsaar, men de opnaaede
Priser, der var højere end Gennemsnittet i noget Aar baade før og
senere, nemlig 488 Øre pr. kg, medførte, at der naaedes en Pengeom-
sætning paa omtrent 3 Mill. Kr.

Selvom som nævnt en væsentlig Del af Interessen gennem Krigs-
aarene maatte ofres de særlige Vilkaar, der var beskaaret Produktio-
nen i snævraste Forstand, var dog ogsaa andre, tilgrænsende Spørgs-
maal og Opgaver til Behandling i Slagteriets Ledelse. Saaledes blev
Avlsarbejdet til Stadighed fulgt og støttet paa forskellig Maade. Det
gjaldt Fortsættelse af de aarlige Tilskud til Dyrskuerne saavel som
Slagteriets Interesse i Arbejdet paa de lokale Avlscentre. Da den
strenge Foderknaphed, navnlig fra 1917, vanskeliggjorde Fodringen,

blev der gentagne Gange gennem Andelsslagteriernes Fælleskontor forhandlet med Myndighederne om at sikre disse Avlscentre det nødvendige til Bestandens tilfredsstillende Opretholdelse. Det overdroges i denne Forbindelse Ledelsen af Frederikssund Andels-Svineslagteri sammen med Slagteriet i Hillerød at tilrettelægge Kaaringen af Grise-søer indenfor Amtet.

Men navnlig gav dog *Arbejdsforholdene* ved forskellige Lejligheder Anledning til Uro. Slagteriet var som tidligere nævnt tilsluttet den særlige Sammenslutning om Arbejdsforhold indenfor Samvirk-somheden, saaledes at der altsaa ikke var Krav om eller Plads for særskilte Forhandlinger. Saavel i 1915 som navnlig i Februar 1917 blev der bevilget Dyrtidstillæg indenfor Rammerne af den bestaaende Overenskomst, som iøvrigt udløb og fornyedes i 1917 med en Lønfor-højelse paa ca. 8 Kr. ugentlig. For hele Arbejdsspørgsmaalet skete der nu i Januar 1919 det vigtige, at Andelsslagteriernes Sammenslut-ning om Arbejdsforhold indmeldte sig i *Dansk Arbejdsgiverforening*, gennem hvilken der derefter sluttedes Overenskomst i 1919 og for-handledes først paa Aaret 1920. Det var altsaa som Led i Arbejds-giverforeningen, at Slagteriet i Foraaret 1920 mødte de alvorlige Van-skeligheder, som indtraf ved den paa dette Tidspunkt raadende Strejke paa samtlige Andelsslagterier og iøvrigt indenfor andre vigtige, og livsvigtige, Grene af Erhvervslivet. De bevægede Paaskedage 1920, hvis Følger blev ikke alene erhvervsmæssige men ogsaa politiske Uro-ligheder, gav Anledning til, at Slagteriarbejder-Strejken udvidedes til at omfatte Søfolkene, og det danske Landbrug blev derefter i de føl-gende Uger Vidne til en skarp og saare beklagelig Konflikt, hvis Dønninger var baade langvarige og alvorlige. Udgangen heraf blev, at Landbrugets Eksportorganisationer under Ledelse af deres Første-mænd og med Bistand bl. a. fra Slagterikredse Landet over gennemførte Landbrugseksporten ved frivilligt Mandskab, ikke alene til Arbejdet i Havnene, men ogsaa til Bemanding af Skibene. Først i Begyndel-sen af Juni Maaned var den urolige Periode overstaaet, og Arbejdet paa Slagteriet kunde paany gaa sin Gang, uden at man med Ængstelse skulde spejde i Avisernes Telegramspalter om Udsigterne for de nær-meste Dage.

— — Med Udgangen af 1920 var Krigsperioden i produktions- og handelsmæssig Henseende i alt væsentligt afsluttet. For Frederiks-sund Andels-Svineslagteri, som for dansk Erhvervsliv i det hele taget,

var der vel slaaet alvorlige Skaar paa forskellige Omraader, og først og fremmest var den frodige Udvikling indtil 1914 blevet afbrudt, for i Virkeligheden ingensinde senere at fortsættes efter den daværende Linie, men paa den anden Side viste de følgende Aar ogsaa for Slagteriets Vedkommende, at Skaderne ret snart var afbødede, saaledes at Virksomheden kunde fortsættes til ny og hidtil ukendt Udfoldelse.

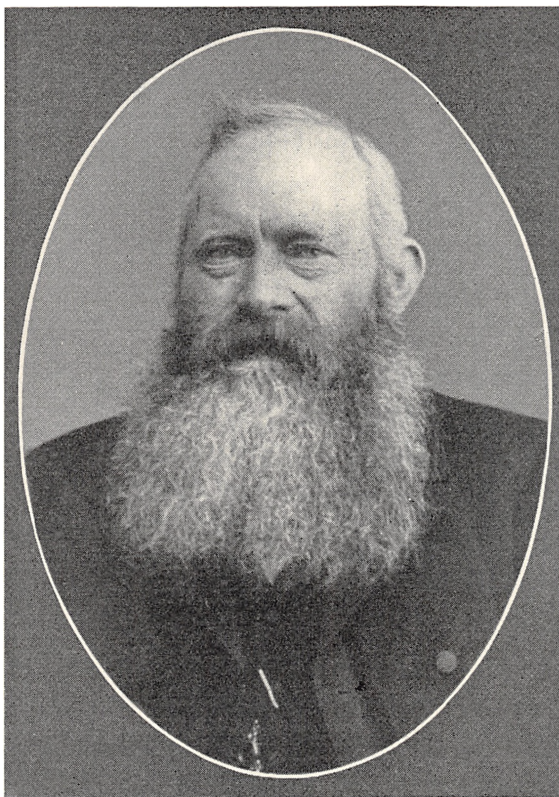
Paany Formandsskifte i Slagteriet.

I den personlige Ledelse var der imidlertid allerede i Begyndelsen af 1919 indtruffet et vigtigt Skifte, idet Bestyrelsens Formand siden Nytaar 1916, Gaardejer *Jens Svendsen*, Sundbylille, afgik ved Døden den 14. Januar, 70 Aar gammel, og til hans Efterfølger var valgt Gaardejer *Niels Larsen*, Højager. Gennem mange Aar indtog Jens Svendsen en fremtrædende Plads paa sin Egn og indenfor sin Stand, som en smuk og værdig Repræsentant for denne paa mange Omraader, saavel kulturelle som erhvervsmæssige. Med vaagen Interesse for Livets Værdier deltog han i Arbejdet for Fremme af fælles Opgaver indenfor sin Hjemegn og i videre Kredse, og som af Ydre den stoute og karakteristiske Bondeskikkelse blev han med sine gode Evner taget i Anvendelse i Ledelsen af vigtige og værdifulde Foretagender. Her er det naturligt at nævne hans Virke indenfor Andelsbevægelsen, hans Indsats ved Iværksættelse af et Samarbejde paa Foderstofområdet, som blev til »Øernes Andelsselskab«, i hvis Bestyrelse han var et højt anset Medlem i adskillige Aar, og først og fremmest hans Deltagelse i Arbejdet for Slagteriet. Som hans Ord altid vejede til i en Forsamling, blev det af Betydning, da han gik ind for dettes Oprettelse i Frederikssund, og ganske naturligt indvalgte han efter faa Aars Forløb i Bestyrelsen (1900) og blev i 1907 dennes Næstformand. Efter at han i 1916 havde overtaget Formandshvervet, udrettede han i de følgende bevægede Aar et dygtigt Arbejde for Slagteriet, udadtil som indadtil. Ud fra sin retlinede Karakter bidrog han til Løsningen af de mange og ofte vanskelige Opgaver paa en for alle berettigede Interesser værdig Maade. Som andre satte Pris paa Samarbejdet med ham, tillagde han selv den personlige Side af fælles Indsats stor Betydning.

I det korte Aaremaal, hvori Jens Svendsen varetog Formandspladsens Arbejde, satte han sig et smukt Minde ogsaa i Slagteriets Udvikling og Historie.

Mænd, der kom, og Mænd, der gik.

Foruden at der altsaa under den Periode af Slagteriets Udvikling, vi har betegnet som Krigstiden, skiftedes Mænd paa Formandspladsen, foregik der ogsaa i disse Aar en Række Personskifter indenfor

Jens Svendsen, Sundbylille.

Bestyrelsen saavel som de øvrige særlige Organer i Repræsentationen.

Hvad *Bestyrelsen* angaar, skete ved Generalforsamlingen i December 1915 Fratrædelse af en stor Del af Medlemmerne, ganske naturligt i Forbindelse med 20-Aars-Periodens Udløb. De, der afgik, var Gdr. *Lars Nielsen*, Lyngerup (valgt 1909), der iøvrigt havde været Medlem af Forretningsudvalget siden 1913, endvidere Gdr. *N. P. Mortensen*, Tørslev (valgt 1906), Gdr. *P. Jørgen Pedersen*, Vejleby (valgt 1912), Grd. *Morten Jensen*, St. Havelse (valgt 1903), og Grd. *Chr.*

Petersen, Udlejre (valgt 1912). Dertil kom, at der skulde vælges et Medlem i Stedet for den afdøde Formand, *Niels Erlandsen*. Til Efterfølgere af disse Mænd valgtes Gdr. *Vilhelm Andersen*, Kollerød, Gdr. *H. P. Hansen*, Tørslev, Gdr. *H. P. Jørgensen*, Ferslev, Sognefoged *Ole Petersen*, Ll. Rørbæk, der iøvrigt havde været Medlem af Bestyrelsen i Aarene 1896—1905, endvidere Gdr. *Chr. Andersen*, St. Havelse, samt endelig Gdr. *Niels Larsen*, Højager.

Ole Pedersen, Ll. Rørbæk.

I 1916 udgik af Bestyrelsen Gdr. *L. P. Andersen*, Kirkebondegaard, Alme (valgt 1910), og Gdr. *H. Hejlesen Olsen*, Lavø (valgt 1913), og i Stedet valgtes Sogneraadsformand *Hans Larsen*, Alme, og Gdr. *P. A. Petersen*, Lavø.

Ved Generalforsamlingen i December 1917 var samtlige de stedfundne Valg saavel til Bestyrelsen som andre Tillidsposter Genvalg.

I 1918 afgik Gdr. *Vilh. Andersen*, Kollerød (valgt 1915), Gdr. *Chr. Andersen*, St. Havelse (valgt 1915), samt Sognefoged *Ole Petersen*, Ll. Rørbæk, der efter sin Indtræden paa ny i Bestyrelsen i 1915 var dennes Næstformand indtil Februar 1918, da

han paa Grund af Sygdom frabad sig Genvalg dertil. I Stedet for disse valgtes Gdr. *N. P. Rasmussen*, Lyng, Gdr. *Ole Nielsen*, Ll. Havelse, og Proprietær *J. Nevermann*, Dildalgaard, Jørlunde.

I 1919 afgik Gdr. *N. H. Nielsen*, Skævinge (valgt 1913), Sogneraadsformand *Hans Larsen*, Alme (valgt 1916), Gdr. *Mads Christensen*, Stenløse (valgt 1910), og endvidere var som omtalt Gdr. *Jens Svendsen*, Sundbylille, afgaaet ved Døden i Januar, og Gdr. *Hans Andersen*, Uggeløse (valgt 1902), i April 1919. I Stedet for disse valgtes Gdr. *A. C. Andersen*, Skævinge, Gdr. *Kr. Petersen*, Pibemosegaard, Græsted, Gdr. *P. C. Sievertsen*, Kirkerup, Sognefoged *H. P. Mathiasen*, Stenløse, og Forstander *Oluf Jensen*, Slangstrup.

Endelig i 1920 udtraadte to Medlemmer af Bestyrelsen, nemlig Parcellist *H. B. Birkebæk*, Østby (valgt 1908), der var Medlem af Forretningsudvalget siden Februar 1919, og Gdr. *Chr. Alfastsen*,

Skibby (valgt 1911). Til deres Efterfølgere valgtes Parcellist *Peter Jensen*, Østby, og Gdr. *Andreas Hansen*, Ventegaard, Skibby.

Foruden disse Ændringer i Bestyrelsen skete der i 1915 Nyvalg af et Medlem til *Noteringsudvalget*, idet Gdr. *P. Nielsen*, Marienlyst, afgik efter at have varetaget dette Hverv siden Slagteriets Oprettelse i 1894 og efterfulgtes af Gdr. *O. C. Larsen*, Udesundby. Samme Aar foretoges den Ændring i *Revisionen*, at der ved Overretssagfører *O. N. Nøkkentveds* Afgang i hans Sted valgtes *Revisions- og Forvaltningsinstituttet, København*. Det andet personlige Medlem af *Revisionen*, Gdr. *P. Bjerregaard*, Ølsted, varetog dette Hverv indtil 1919 og dermed gennem tyve Aar, idet han var valgt i 1899. Han efterfulgtes af daværende Proprietær, senere Kreditforeningsdirektør, cand. juris. *Gunnar Hall*, Toftegaard.

PAA·DE·STORE·HØJDER

Naar den Periode i Slagteriets Historie, som i alt væsentligt omfatter Aarene 1921—31, med Rette kan faa Overskriften »Paa de store Højder«, skyldes det, at det mest karakteristiske for dette Tidsrum var den Stigning, som Produktionen, med kun faa og smaa Afbrydelser, udviste saa at sige fra Aar til Aar. Den naaede et Omfang, der laa i et helt andet Niveau, end hvad Fortiden tilnærmelsesvis havde kunnet opvise, og overtraf faktisk ogsaa Samtidens Forventninger Gang paa Gang. Og det kan tilføjes, at denne Vækst foregik under saadanne prismæssige Vilkaar, at Svineproduktionen og dens Videreførelse gennem Slagterierne ogsaa økonomisk kom til at indtage en afgørende Plads i Landbruget som Helhed, og man kan med Rette sige, at den paa forskellige Tidspunkter indenfor denne Periode endogsaa var den egentlige Grundpille for Opretholdelsen af en blot taalelig Rentabilitet for Landbruget.

Dog ogsaa i andre vigtige Henseender adskilte den genvundne Fredsperiode sig fra Aarene før Verdenskrigen. Man erfarede nemlig snart, at Krigsaarenes Erfaringer i de forskellige Lande bl. a. havde medført en mere indgaaende Forbindelse og Tilknytning mellem Erhvervslivet med sine Interesser og Landenes Politik, med de deraf følgende Foranstaltninger som Udtryk for den ene eller den anden Indstilling og Bestræbelse. Denne mere aabenbare og mere iøjnefaldende Inddragelse af Erhvervsforholdene i den politiske Sfære ytrede sig da ikke mindst med Hensyn til Landenes Udenrigshandel og dermed altsaa et Omraade, som indgaaende berørte den Virksomhed, der omhandles her. Denne Udvikling — hvad Navn man nu end vil give den — i Retning af, at rent erhvervsmæssige Anliggender helt eller delvis fandt deres Varetagelse gennem Landenes Politik og For-

anstaltninger af politisk Art, føltes ganske naturligt som mere indgribende, end hvad tidligere Perioder havde udvist. Den var mere aktivistisk, bragte Resultaterne hurtigere og mere voldsomt end under tidligere Fredsperioders jævne Udviklingsforløb.

Det er derfor typisk, at den enkelte Virksomhed, f. Eks. det enkelte Slagteri og dets Ledelse, mere maatte spejde udad for at blive klar over den forestaaende Tids Retningslinier, idet man vandt den Erfaring, at Faktorer, som i og for sig laa udenfor selve Erhvervet, Gang paa Gang fik den mest direkte Indflydelse paa Vilkaar og Muligheder for Erhvervet. Først og fremmest var denne Spejdertjeneste naturligvis knyttet til Afsætningsmarkedet og de Faktorer, som var afgørende for dets Indstilling og Bestræbelser.

Man kan ikke se bort fra, at denne Tingenes Udvikling medførte større og voldsommere Udslag i den ene og den anden Retning, og at dette i høj Grad maatte vanskeliggøre Dispositioner for Produktion og Afsætning, ikke mindst naar disse, som Tilfældet er for Slagterivirksomhed, omfatter flere Led og derfor kræver en vis Tid mellem Beslutning og Virkeliggørelse af en bestemt Fremgangsmaade. Med den vældige Produktionsstigning for Slagterierne var det derfor ingen let Tid, men tværtimod en Periode fuld af Bekymringer og Ængstelser, alt imens det bar — netop mod »de store Højder«.

Hvorledes den angivne Linie gjorde sig gældende for Slagterierne, vil i det følgende finde sin naturlige Belysning i Forbindelse med Skildringen af Udviklingen, som den formede sig i Frederikssund, og netop den enkelte Virksomhed afgiver et levende Billede af, hvorledes Virkningerne viste sig for den paagældende interesserede Kreds. Men det vil være af Interesse at paapege, hvorledes den kvantitative Udvikling i den samlede Slagteriproduktion i disse Aar gav sig talmæssige Udtryk baade for Produktionen og Afsætningen.

I selve Grundlaget herfor, nemlig Bestanden af Svin, foregik, fra et Antal i 1921 paa ialt 1.430.000, en Stigning allerede gennem de nærmest følgende 3—4 Aar til næsten det dobbelte, nemlig 2.517.000 i 1925. Men endnu en Fordobling skete der, inden 10-Aaret var forløbet, nemlig til 5.453.000 i 1931. Hvordan denne voldsomme Stigning gav sig Udtryk i Leverancerne til Andelsslagterierne som Helhed, kan paapeges ved at nævne disses Slagtningstal paa forskellige Tidspunkter. Fra 1,4 Mill. i 1921 steg dette Tal saaledes til 3,1 Mill. i 1925 og derefter gennem de følgende seks Aar til 6,1 Mill. i 1931. Dette sidste Tal betegnede, sammenlignet med det største Antal mod-

tagne Svin paa Andelsslagterierne før Verdenskrigen — i gamle Dage, som man siger — en Stigning paa over 250 pCt. eller et godt Stykke op imod en Tredobling, idet Tallet nemlig udgjorde 2,0 Mill. i 1913.

Endelig giver Tallene for Eksporten et meget iøjnefaldende Udtryk for Produktionsstigningen i disse Aar. Medens der saaledes i 1921 eksporteredes af Bacon og Flæsk 86 Mill. kg til en Værdi af 324 Mill. Kr., steg Tallene indtil 1925 til 152 Mill. kg og et Beløb paa 424 Mill. Kr. og endnu yderligere indtil 1931 til en samlet Vægt af 376 Mill. kg, men nu et mindre Beløb end i 1925, nemlig 417 Mill. Kr. Overfor de gigantiske Tal omkring 1930 kan det være af Interesse at nævne de tilsvarende Maksimumstal fra Førkrigstiden, nemlig 1913, med en Eksport paa 128 Mill. kg til en Værdi af 146 Mill. Kr. Intet understreger kraftigere, hvad der indledningsvis er anført om denne Forskydning: at det faktisk fra 1913 til omkring 1930 drejede sig om en Ændring i Produktionens og Afsætningens *Niveau*.

Den tilsvarende Udvikling for Slagteriet.

Naar vi derefter ser paa, hvorledes denne Udvikling formede sig for og paa Frederikssund Andels-Svineslagteri, møder vi fuldt ud den samme Retningslinie. Som det gjaldt Helheden, var ogsaa for Slagteriet Aarene fra Efterkrigstiden og til Begyndelsen af 30'erne en Periode, hvor det mest iøjnefaldende, og næsten alt andet overskyggende, historiske Fænomen var den stadige Vækst. Under Indflydelse af Enkeltheder i Priser og andre Produktionsforudsætninger, der kommer mere til Udtryk for den enkelte Virksomhed end for Helheden, viste Udviklingen naturligvis visse stærkere og visse svagere Stigningsperioder, men uden at dette forstyrrer Helhedsbilledet.

Naar man saaledes følger Aarenes Gang paa Slagteriet, er det imidlertid af Betydning at paapege, at der foruden — og som Baggrund for — denne Vækst i Slagteriets Produktion foregik en stadig og ret jævn Tilgang af nye Andelshavere. Ved Begyndelsen af 1921 udgjorde Antallet af disse godt 3.600, og det voksede derefter jævnt med en Nettotilgang paa noget over 100 om Aaret, saaledes at det i 1931 var oppe paa omtrent 5.000. Nogen større Bevægelse i nedadgaaende Retning var der paa den anden Side ikke Tale om, og navnlig er det værd at fastslaa, at heller ikke de indtræffende Periodeskifter for hvert 5-Aar gav Anledning hertil.

Saadan som Aarene nærmest efter Krigens formelle Afslutning

allerede havde vist det, og som Eksportens endelige Frigivelse fra Foraaret 1921 yderligere havde bestyrket, var der gode Muligheder for Afsætningens og dermed Produktionens Udvidelse med stærke Skridt. Fra en Modtagelse paa 37.400 Svin i 1921 skete det første store Opsving i Produktionen i Løbet af de følgende tre Aar, saaledes at der i 1924 naaedes et Tal paa op imod 94.000 og en Pengeomsætning

En travl Leveringsdag paa Slagteriet. Hver Vogn blev nummereret, saa Aflæsningen foregik efter Tur. Vognene holdt som Regel hen til den gamle Banegaard.

paa omtrent 15 Mill. Kr. eller det højeste, der er opnaaet baade før og siden. Allerede Aaret før, i 1923, havde Tallet for modtagne Svin været paa lige ved 80.000 og dermed var der indtil det nævnte Aar ligeledes passeret et Maksimum i Slagteriets Historie. Det var altsaa Rekordtallenes Periode, vi allerede var inde i nu. Til Sammenligning med Fortiden kan det saaledes nævnes, at det højeste Tal hidtil var 76.600, som var naaet i 1916.

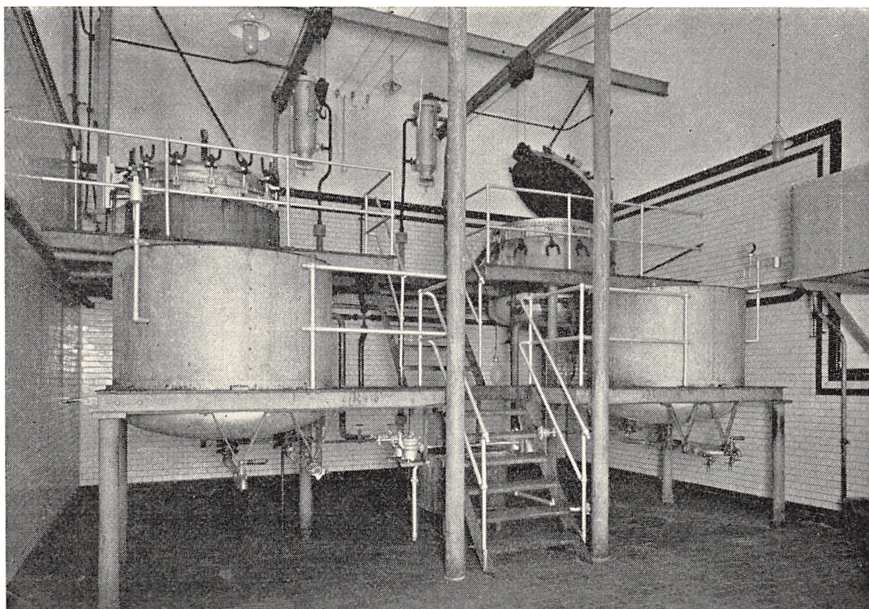
Det er forstaaeligt, at en saadan Udvikling maatte stille betydelige Krav til selve Arbejdets Tilrettelæggelse paa Slagteriet. Saaledes var man allerede i 1922 gaaet over til at slagte paa Ugens første fire Dage, medens der hidtil kun havde været slagtet Tirsdag og Torsdag, men

iøvrigt modtaget Svin alle de fire første Dage. Udvidelsen af Slagtningsdagene skyldtes foruden den større Levering ogsaa den Omstændighed, at en stigende Del af Svinene, og efterhaanden saa godt som alle, blev leveret pr. Vogn direkte paa Slagteriet, naturligvis i voksende Grad pr. Lastbil.

Allerede i disse Aar meldte sig selvsagt det store Spørgsmaal, efterhaanden iblandet en vis Ængstelse, om Markedet kunde holde under denne Produktionsstigning. Foruden Spørgsmaalet om selve Forbrugets tilsvarende Vækst dukkede ogsaa netop i disse Aar visse Imperie-Planer op i England, særlig i Forbindelse med en Rigskonference i London i 1923 og et Par Aar senere Nedsættelsen af et Rigs-Økonomi-Udvalg, der skulde beskæftige sig med visse for Danmark ikke særlig lovende Planer. Men det maa dog som Helhed siges, at Spørgsmaalet om Markedets Holdbarhed kunde besvares bekræftende. Vel havde der været enkelte svage Perioder allerede, men navnlig 1922 og 1923 gav gode Priser hjem til Slagteriet, samtidig med at der kunde gennemføres en ret væsentlig Nedgang i Driftsudgifterne paa Slagteriet saavel som i Omkostningerne i det hele taget. Det kan ogsaa nævnes, at der med Tilslutning af Generalforsamlingerne Gang paa Gang blev foretaget Nedsættelse af Slagteriets Kørepenge til Andelshaverne. Og til den Lettelse, der paa forskellig Maade indtraadte, kom ogsaa, at disse Aar, uanset de nævnte Imperie-Planer i England, udviste en særlig stærk Stilling for det danske Flæsk paa Englands-Markedet, hvor det opnaaede en ret betydelig Overpris sammenlignet med andre Landes Varer.

I 1924 indtraf imidlertid en ret følelig Reaktion, der for de nærmest følgende Aar satte en lille Dæmper paa Produktionen, bl. a. ogsaa paa Grund af de høje Priser paa Korn og andre Foderstoffer. Som Formanden for Slagteriet (Niels Larsen) gav Udtryk for paa Generalforsamlingen, var man i den sidste Del af 1924 faktisk stillet overfor en vis Overproduktion, og han paapegede i denne Forbindelse navnlig det uheldige i, at der ikke foretoges hyppigere officielle Tællinger af Svinebestanden og navnlig Sobestanden, der kunde tjene som Rettesnor for Produktionens Tilrettelægning med den nærmeste Fremtid for Øje. At der efterhaanden skete Forbedringer med Hensyn til disse Tællinger, havde Slagteriet da ogsaa sin Del af Æren for, bl. a. ved, at Sagen ved forskellige Lejligheder blev fremdraget paa Andelsslagteriernes Delegeretmøder, hvorfra Henvendelse gik videre til Statistisk Departement.

Nu maa det som Helhed ved en Betragtning af Udviklingen i disse Aar ikke overses, hvilken Rolle Valutaforholdene, nærmere betegnet Sterlingkursen, spillede for Prisen her i Danmark. Den Stigning i Sterlingkursen — men altsaa den tilsvarende Nedgang i Kronens Værdi — der var et saa typisk Træk i den økonomiske Udvikling, stillede jo nemlig Eksporten forholdsvis gunstigt. Kursen steg saaledes

Fra Fedtsmelteriet.

fra 21,61 i Gennemsnit for 1921 til 26,40 i 1924. Naar Slagteriets hjembragte Pris samtidig faldt fra 334 Øre pr. kg i 1921 til 222 Øre i 1924, var dette altsaa Udtryk for et væsentlig større Prisfald i engelske Penge.

Og saa kom da i December 1924 den danske Rigsdags Beslutning om Stabilisering af Kronen og dermed den for Landbruget som Eksporterhverv saa indgribende Tilbageføring af Kronen til Pari, altsaa en tilsvarende Nedsættelse af Kronebeløbet, som Eksporten hjembragte. Uheldigvis ledsagedes denne Udvikling ikke af nævneværdig Mulighed for Nedbringelse af Produktionsomkostningerne, og da der i 1924—25 indtraf et ondartet og udbredt Angreb af Mund- og Klovesyge, medførte dette en Nedgang i Slagteriets Produktion, saadan som

det blev Tilfældet for andre Slagterier Landet over. Mund- og Klovesyge-Epidemien medførte saaledes for Slagteriet, at Aarets Generalforsamling i 1924, der som sadvanlig var fastsat til Afholdelse i Begyndelsen af December, maatte udsættes til sidst i Februar 1925. Den saaledes nedsatte Produktion gav iøvrigt Anledning til en Prisstigning, trods Sterlingkursens nu indtrufne nedadgaende Bevægelse, og ved denne Prisstigning fik Produktionen paany et Skub opad.

For Slagteriet formede dette sig saaledes, at 1925—26 kom til at ligge paa omkring 80—85.000 Slagtninger, men derefter kom der paany en mægtig Stigning i 1927, hvor man i Løbet af et Aar naaede et hidtil uanet Maksimumstal paa omtrent 111.000 Svin, der dog kun gav en Omsætning paa 11,2 Mill. Kr. Som det ogsaa blev paapeget af Formanden i hans Beretning til Generalforsamlingen i 1927, er det værd at understrege, at Slagteriproduktionen i Virkeligheden i disse Aar ændrede sin Stilling noget. Thi naar der saaledes altsaa blev sat ind med fuld Kraft fra Andelshavernes Side, skyldtes det nu mere og mere, at Svinene var den Del af Bedriften, der relativt — men maaske ogsaa kun relativt — gav det bedste Udbytte. Thi absolut Tilfredshed gav heller ikke Svineproduktionen Anledning til. Niels Larsen udtrykte det ved den nævnte Lejlighed saa stærkt, som at Prisforholdene faktisk havde medført, at den sidste Del af Aarets Eksport ikke havde givet noget Vederlag til Produktionen, og han saa den eneste Fordel deri, at de lave Priser havde skaffet mange nye Kunder i England.

Medens Svineproduktionen i Landet som Helhed viste en lille Reaktion overfor den lavere Pris, gjaldt dette imidlertid ikke specielt for Slagteriets Opland, og Slagtningstallet viste fortsat Stigning i 1928, nemlig til omtrent 119.000, men derefter en lille Nedgang i 1929, dog kun til ca. 114.300. Prisen var nu igen ret fast, trods den stadige Nedgang i Sterlingkursen, og 1929 viste endog en Opgang i Prisen, nemlig til 168 Øre pr. kg.

Endnu 1930 kan betragtes som en Del af de nærmest forudgaaende Aars Udvikling, hvor Prisforholdet stillede sig forholdsvis gunstigt, navnlig i Betragtning af de lave Foderstofpriser og sammenlignet med den allerede paa dette Tidspunkt stærkt reducerede Smørpris, et Forhold, som indirekte bidrog sit til at forøge Svineopdrættet og Flæskeproduktionen. Vi stilles derfor paany med 1930 overfor en nærmest overvældende Stigning i Produktionstillene. For Slagteriets Vedkommende steg Antallet af modtagne Svin med omtrent 27.000, til godt 141.000. Og hvad mere er: Stigningen var endnu langt fra

kulmineret, thi med 1931 naaedes atter en Stigning paa endnu mere end i 1930, nemlig med 30.000 Svin, til over 171.000! At denne Udvikling havde kunnet fortsætte, skyldtes udelukkende de lave Kornpriser, idet altsaa dette første af de store Rekordaar i Henseende til Produktionens Omfang ledsagedes af et i Virkeligheden katastrofalt Nedslag i Prisen, nemlig fra 143 Øre i 1930 til 93 Øre i 1931. Hermed var der paa det prismæssige Omraade foregaaet en Niveauforskydning, og de følgende Aars Begivenheder var under Optræk.

Indledningen hertil var, at England sidst i September 1931 »gik fra Guldet«, d. v. s. ophævede Guldindløseligheden for Sterling. Dette Skridt maatte selvsagt for det danske Landbrug og dets Eksportinteresser virke som en Bombe. Der vakledes fra dansk Side lidt med Hensyn til, om man skulde forsøge at fastholde sin egen Kurs for Kronen, et Forhold, der iøvrigt paaførte Slagteriet ret store Tab, men Resultatet blev dog snart Beslutningen om at lade Kronen følge Sterling og ogsaa herhjemme altsaa at »forlade Guldet«.

Under denne voldsomme Udviklingsperiode for Slagteriets Hovedproduktion var der ogsaa med Hensyn til *Ægeksperten* foregaaet en væsentlig Stigning. Fra en Modtagelse paa godt 560.000 kg i 1920 steg denne med 300.000 kg i Løbet af et Aar og fortsatte til over 1.100.000 kg i 1924—25, samtidig med at Prisen vel var meget lavere men dog fremdeles laa et godt Stykke over 2 Kr. pr. kg, saaledes at Omsætningen i disse Aar var paa mellem 3 og 4 Mill. Kr. Ogsaa paa dette Omraade øvede imidlertid den dalende Sterlingkurs sin Indflydelse, saa at Prisen i de følgende Aar som Helhed var nedadgaaende, men dog stadig indtil omkring 1930 betingede en ret lønnende Produktion. Modtagelsen af Æg laa da ogsaa i disse Aar fremdeles paa 8—900.000 kg, og Omsætningen paa 1½—2 Mill. Kr. Som Helhed maa det iøvrigt siges, at Slagteriets Indsats paa hele Ægomraadet fremdeles viste sin store Betydning baade med Hensyn til Omfanget af Oplandets Produktion og de kvalitetsmæssige Fremskridt, som paa iøjnefaldende Maade viste sig. Med Rette kunde Slagteriet tilskrive sig en god Del af Æren herfor.

Det er som Baggrund for selve Produktionen og Afsætningen værd at understrege, at der allerede tidligt efter Ophøret af Krigsaarenes særlige Salgsformer paany var knyttet Forbindelse fra Slagteriets Side med de gamle Forbindelser, for en stor Del større Detailfirmaer, paa de forskellige Pladser i England og tildels Skotland, og nu som tidligere foregik Afsætningen saavel af Slagteriets Produkter som af Æg paa Grundlag af et »frit-om-Bord-Salg«.

Deltagelse i fælles Opgavers Løsning.

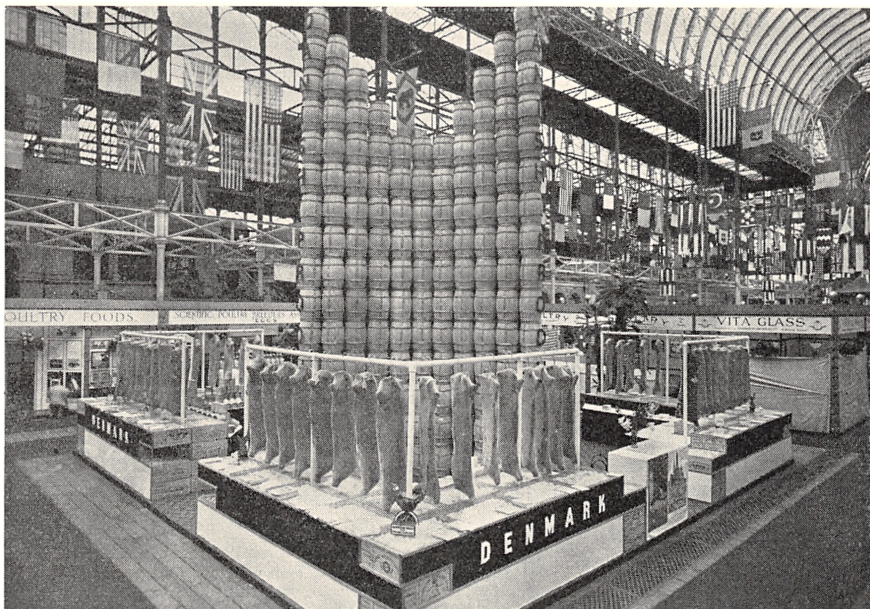
I nær Forbindelse med Produktions- og Afsætningsforholdene meldte sig ogsaa i Aarene 1921—31 en Række vigtige Opgaver, der for en væsentlig Del blev løst gennem et Samarbejde mellem Andels-slagterierne som Helhed og derfor fik deres forberedende Behandling i Samvirksomheden og paa Delegeretmøderne. Som det vil fremgaa af det følgende, var Frederikssund Andels-Svineslagteri ikke alene en interesseret Deltager i disse fælles Anliggender, men spillede ogsaa i flere Tilfælde en Rolle med Hensyn til Initiativet og ved Gennemførelsen deraf.

Hvad saaledes angaar *Noteringen*, havde denne under Krigsperioden været ansat i Fællesskab for samtlige Andelsslagterier. Heri skete der i 1921 ved Handelens fuldstændige Frigivelse den Ændring, at der i Følge et Delegeretmødes Beslutning paany blev oprettet to Noteringer, en for Øerne og en for Jylland. Med Noteringsudvalget for Øerne fik Slagteriet nær Forbindelse, idet Direktør *Sieck* ligesom tidligere blev Medlem heraf og tillige varetog Udvalgets Sekretariat. Frederikssund var derfor paa en Maade Centralen for Noteringens Ansættelse fra Uge til Uge, og Direktøren modtog med fuld Ret sin Del af Anerkendelsen for de Retningslinier, navnlig den Fasthed, som blev fulgt i disse Aar. Ogsaa efter at der i 1928 paany blev tilvejebragt Grundlag for Ansættelse af en fælles Landsnotering, opretholdt Slagteriet sin personlige Tilknytning dertil, idet Direktør *Sieck* fremdeles blev Medlem af Udvalget, som nedsattes paa dette Grundlag.

Til Noteringsspørgsmaalet var imidlertid, særlig i denne Periode knyttet Behandlingen af en Række andre vigtige Foranstaltninger, der tog Sigte paa at underbygge Noteringen bedst muligt ved Gennemførelse af et ensartet Grundlag for Afregningen paa de enkelte Slagterier og i denne Forbindelse ogsaa Bestræbelser for at hævde Varernes Kvalitet og Ensartetheden udadtil mod Markedet. Vigtigt var det i denne Henseende, at de fælles *Flæskebedømmelser* var genoptaget i 1921 og derefter i de følgende Aar var Genstand for delvis Nyordning i forskellig Henseende. I 1925 foretoges saaledes en Inddeling af Slagterierne i tre Hold efter opnaaet Pointsantal, og samtidig naaedes Gennemførelse af en aarlig Bedømmelse i England. Som Helhed tog disse Bedømmelser mere og mere Sigte paa Markedets Krav ikke alene til selve Kvaliteten af Varerne, men ogsaa deres Behandling paa Slagterierne, saaledes at Opfyldelsen af Bedømmelsens Fordringer endogsaa blev en Betingelse for Bevarelse af Eksportretten for det

enkelte Slagteri. Fra 1926 optoges yderligere en særlig Bedømmelse af *Fedt*, hvis Baggrund var den stadig mere fremtrædende Plads, som dette og andre Biprodukter kom til at indtage i Slagteriernes Afsætning. Paa sidstnævnte Omraade viste Frederikssund sin særlige Interesse ved Forslag om og i det hele taget nær Tilknytning til Noteringens Ansættelse.

I direkte Forbindelse med Noteringen i Almindelighed stod ogsaa

Fra en Levnedsmiddeludstilling i London, hvor Slagteriet var repræsenteret med sine forskellige Varer, som ses i Forgrunden.

Bestræbelserne for at fremme Udarbejdelse af en *Drifts-Statistik* for Andelsslagterierne. Efter at Forslaget var blevet fremsat paa et Delegeretmøde i 1924, blev det Aaret efter paany Genstand for Forhandling. Med Anbefaling af Direktør *Sieck* i hans Egenskab af Formand for Direktørforeningen blev der nedsat et Udvalg med *Sieck* som Formand, og dette fremkom derefter i 1926 med en Plan for Drifts-Statistikken. Vigtigt er det imidlertid, at dette Forslag var underbygget af et Forslag om Indførelse af *Fællesregler for Afregningen* saavel som for Tilsikring m. m. Som det ogsaa fremgaar af Drøftelser og Meddelelser ved forskellige Lejligheder indenfor Slagteriets Ledelse,

spillede disse Spørgsmaal en betydelig Rolle, og selv om der paa Grund af manglende Tilslutning ikke viste sig Mulighed for at gennemføre en almindelig Drifts-Statistik for Slagterierne, betegnede disse Spørgsmaals Fremførelse og Praktisering dog en væsentlig Del af Grundlaget for den nævnte fælles Landsnotering af 1928. Ved denne var ogsaa Afregningsreglerne indført i Grundlaget, men mødte iøvrigt adskillige Vanskeligheder i de følgende Aar.

Ogsaa andre Spørgsmaal og Opgaver af fælles Art blev Slagteriet stillet overfor. Saaledes fik Bestyrelsen i 1924 forelagt til Behandling et paa dette Tidspunkt meget omtalt Forslag om Oprettelse af et *Andels-Rederi*. Slagteriet nøjedes imidlertid med i Almindelighed at udtale sin Sympati for Tanken, men kunde iøvrigt ikke binde Slagteriet til at tegne sig som Deltager i den Forsendelse af Varer via Esbjerg, der var stillet som en Betingelse. Det blev oplyst, at det for Slagteriet vilde medføre en Merudgift paa over 100.000 Kr. om Aaret, hvis man skulde ændre den hidtidige Forsendelsesmaade af Hensyn til Andels-Rederiet.

Under de bevægede Bestræbelser i 1925 for at støtte og dermed skabe Mulighed for Opretholdelse af *Den danske Andelsbank* drøftedes ogsaa i Slagteriets Repræsentation Spørgsmaalet om Tegning af Kapital. Saavel overfor disse Planer som senere, da der tilstræbtes en Nytegning af Kapital af en saadan Størrelse, at Banken kunde genaabnes, indtog Bestyrelsen saavel som en ekstraordinær Generalforsamling, der blev afholdt i Slutningen af Maj 1925, det Standpunkt, at man ikke mente at være interesseret i Tegning.

Naar man iøvrigt i Almindelighed ser paa Udviklingen i Aarene efter Krigen, bekræftedes det ogsaa fra Slagteriets Synspunkt, at en Række Opgaver fremdeles blev varetaget i Fællesskab med de øvrige Andelsslagterier, først og fremmest gennem Samvirksomheden og Fælleskontoret i København. Paa adskillige Omraader drejede det sig ikke alene om Varetagelse af mere almene Interesse-Anliggender, men i betydeligt, og stigende, Omfang om forretningsmæssige Forhold, saaledes at det kom til at betyde ogsaa et omfattende økonomisk, rent pengeligt Fællesskab. Et iøjnefaldende Udtryk herfor fik man, da Slagteriet paa et bestemt Tidspunkt, i Sommeren 1926, foranledigede en Opgørelse over sin *Andel i forskellige Fonds* ved Fælleskontoret. Det samlede Beløb herfor udgjorde 184.000 Kr. og var fremkommet ved Deltagelse i Krigs- og Søforsikring samt forskellig anden Om-sætning, hvorved der yderligere var oparbejdet et Reservefond.

Endelig skal det nævnes, at der fremdeles paa et vigtigt Omraade praktiseredes en fælles Optræden af Andelsslagterierne, nemlig med Hensyn til Ordning af *Arbejdsforholdene*, saaledes at Slagteriet i alt væsentligt gennem disse Aar henholdt sig til de Overenskomster, som afsluttedes paa dette Grundlag. Aarene navnlig umiddelbart efter Kri-gen var ret vanskelige og urolige paa dette Omraade. I 1919 havde Andelsslagterierne, som tidligere omtalt, indmeldt sig i Dansk Arbejdsgiverforening, og Overenskomsterne i de nærmest følgende Aar fandt derfor deres Udformning under dennes Førerskab, iøvrigt i adskillige Tilfælde ved en Ordning af Slagteriernes Forhold som Led af mere omfattende Lønordninger. Dette gjaldt saaledes i 1921 og 1922, paa sidstnævnte Tidspunkt i Forbindelse med en Havnestrejke, der gav Anledning til, at der atter blev gennemført Indladning af Landbrugsprodukter i Havnene ved frivilligt Mandskab fra Landbrugets egne Kredse. Men allerede indtil da havde Forholdene bekræftet Vanskeligheden ved at faa Andelsslagteriernes særlige Interesser og i visse Henseender særlige Indstilling til at passe ind i Arbejdsgiverforeningens Rammer og Taktik. Paa et ekstraordinært Delegeretmøde i Andelsslagterierne i November 1922 besluttedes det derfor at udtræde af Arbejdsgiverforeningen, hvorefter »Sammenslutningen om Arbejdsforhold« paany blev en Kendsgerning. Fra 1924 ændredes Navnet til »De samvirkende danske Andelsslagteriers Arbejdsgiverforening«, og der iværksattes fra dette Tidspunkt et nært Samarbejde med Privatslagterierne med Hensyn til Arbejdsforholdene. Ofte under uhyre Vanskeligheder afsluttedes der nu Overenskomster med Slagteri-arbejderforbundet i de følgende Aar. I enkelte Tilfælde skete det først efter Konflikter, saaledes navnlig i 1925, da Forholdene havde en saa omfattende og alvorlig Karakter, at Landbrugets frivillige Mandskab endnu en Gang var i Funktion i nogle Eksporthavne.

Nu maa det ingenlunde slttes ud af disse nævnte Vanskeligheder og Tilfælde af Spænding mellem Slagterierne og deres Medarbejderstab — hvad man ellers let kan være tilbøjelig til — at disse Situationer i Aarenes Løb var det, der i og for sig prægede Forholdet mellem Arbejdsgiver og Arbejder. Thi tværtimod kan det med Rette siges, at ogsaa disse Aars mangeartede Resultater udadtil selvsagt bl. a. byggede paa, at netop den enkeltes Indsats saavel som Samarbejdet paa Slagterierne blev udført med Dygtighed og Forstaaelse og under Opfyldelse af de Krav hertil, som nødvendigvis maatte følge af, hvad der i stigende Grad blev forlangt med Hensyn til de fær-

dige Varers Kvalitet og Tilstand. I denne Henseende tilkommer der med Rette baade Arbejdsledere og Arbejdere en Anerkendelse, som det iøvrigt heller ikke har skortet paa.

Forskellige Fremstød og Begivenheder.

Slagteriets fortsatte Udvikling og Tidens Gang i Almindelighed maatte selvsagt fra Aar til andet stille Ledelsen overfor et mangedartet Arbejdsstof i Forbindelse med den daglige Virksomhed. Dertil kom Fremstød af forskellig Art til Gavn for Arbejdet og til Fremme af fælles Interesser.

Et Foretagende, hvis Drøftelse og senere Gennemførelse saaledes kom til at spille en stor Rolle, var *Salget af Pattegrise*, der enkelte andre Steder i Landet var taget op af Andelsslagterier i Aarene kort efter Krigen. Og som det i disse Egne var Formaalet at skaffe flere og bedre Grise frem til Omsætning i Oplandet og i det hele taget at sætte Sælger og Køber i Forbindelse med hinanden gennem en saadan lokal Centralisering, saaledes var dette ogsaa Bevæggrunden, da Bestyrelsen i Frederikssund ved et Møde i Februar 1922 første Gang behandlede Sagen. Man valgte *H. P. Hansen*, Tørslev, og Direktør *Sieck* til at undersøge, hvordan Planen var praktiseret paa et af de Steder, hvor et saadant Arbejde var sat i Gang, nemlig i Odder. Der skete imidlertid ikke noget yderligere før i Efteraaret 1924, da Sagen blev genoptaget, men nu paa Grundlag af et Samarbejde amtsvis mellem Landbo- og Husmandsforeningerne og de stedlige Andelsslagterier. Der nedsattes et Udvalg, af hvilket Direktør *Sieck* blev Medlem, og i Løbet af de følgende Maaneder var Arbejdet fremmet saaledes, at der i Begyndelsen af Juli 1926 kunde tages fat paa selve Planens Realisering, et fælles Salg af Pattegrise. Dette fandt Sted paa bestemte Steder i Amtet (Frederikssund, Hillerød, Helsingør og Græsted) og paa bestemte Dage i Ugen. Allerede i Løbet af kort Tid erfarede man Fordelen ved denne Foranstaltning, bl. a. i Retning af, at der kom langt flere Grise paa Markedet end tidligere. Endnu ved Generalforsamlingen i 1926 kunde det saaledes oplyses, at Omsætningen drejede sig om over 2.000 Pattegrise om Maaneden, og de følgende Aar med den stærke Forøgelse af Svineproduktionen satte yderligere Tallet op.

At det saaledes tilrettelagte Grisesalg havde sin Betydning ogsaa for *Avlsarbejdet*, er nærliggende, men iøvrigt deltog Slagteriet ogsaa

fremdeles paa anden Maade virksomt i dette. Aarene efter Krigen havde i Almindelighed paany bragt Mulighed for den fulde Udfoldelse af Avlsarbejdet. Forsøgsstationer oprettedes paa Foranledning af det organiserede Samarbejde mellem Landbo-Organisationerne og Slagterierne for hele Landet. Særlig havde man fra 1925 Opmærksomheden henvendt paa denne Side, og for Sjællands Vedkommende

Balning af Flæsk ved „Rulleborde“.

oprettedes en ny Forsøgsstation i Høng foruden den tidligere beliggende paa Bregentved. Hertil kom fra omkring 1930 et stadig udvidet Samarbejde mellem de nævnte Organisationer om Oprettelse og Drift af lokale Forsøgsstationer. Nævnes maa tillige de fra 1927 gennemførte rationelle Fodringsforsøg og senere Undersøgelser angaaende Svinesygdomme. Og endelig er der Grund til at nævne, hvorledes Avlsarbejdet for hele Landet fik sin delvise Nyordning ved Oprettelsen i 1931 af »Landsudvalget til Svineavlens Ledelse«. Baade ved Forberedelsen og Gennemførelsen af disse Foranstaltninger viste Slagteriet sin aktive Deltagelse, ogsaa ved given Lejlighed paa Andelsslagteriernes Delegeretmøde ved, at der stilledes positive Forslag fra Frederikssund. Dertil kom dog særlig Slagteriets Indsats for Eg-

nens Avlsarbejde, ved Tilskud til Forsøgsstationer og Avlscentre og ved Deltagelse i Ledelsen af disse.

Men ogsaa paa de Omraader, der mere direkte knytter sig til Slagteriets Virksomhed, frembød Aarene 1921—1931 adskilligt af Interesse. Sidst paa Vinteren 1923 rettedes der fra *Hillerød* Andels-Svineslagteri en Henvendelse til Bestyrelsen om at faa en Drøftelse med denne om et saa betydningsfuldt Fremstød som en eventuel *Sammenslutning af de to Slagterier*, hvilket for Frederikssunds Vedkommende jo altsaa vilde sige Overtagelse af *Hillerød* som en Filial. En Forhandling blev bragt i Stand paa Slagteriet i Frederikssund den 19. Marts mellem et Udvalg fra *Hillerød* og Forretningsudvalget, men Mødet afsluttedes med, at Repræsentanterne for Slagteriet maatte erklære, at de ikke mente sig bemyndigede til at tage nogen Stilling til Sagen. Man efterkom en Indbydelse til nogle Dage senere at besøge *Hillerød-Slagteriet*, men iøvrigt blev der, samme Dag som dette Besøg fandt Sted (den 29. Marts), afholdt et Bestyrelsesmøde, hvor det besluttedes at afgive følgende særdeles diplomatisk affattede, men iøvrigt ret utvetydige Svar:

Bestyrelsen har i Dag været samlet til Møde for at drøfte Sagen. Der fremkom under Forhandlingen Oplysninger om, at det kan have sine Vanskeligheder at bibringe vore Andelshavere Forstaaelsen af Fordelene for Frederikssund ved Oprettelsen af en Filial i *Hillerød*. Maatte der imidlertid paa Generalforsamlingen i *Hillerød* paa Mandag vise sig at være overvejende Stemning for en *Sammenslutning* med Frederikssund, vil Bestyrelsen her nærmere overveje Spørgsmaalet.

Da imidlertid den nævnte Generalforsamling i *Hillerød* gav Udtryk for, at der blandt Andelshaverne var højst delte Meninger om Spørgsmaalet, blev Forhandlingerne ikke genoptaget, og Sagen bortfaldt dermed.

Gennem hele Slagteriets Udvikling havde, som det fremgaar af den forudgaaende Skildring, Forholdene medført, at der jævnlig maatte foretages *Udvidelser af forskellig Art*, ved Nybygning, Anskaffelse af Maskiner o. s. v. Den stærke Vækstperiode efter Krigen maatte ganske naturligt ogsaa stille Krav i denne Henseende. Men naar der alligevel ikke blev Tale om større Foretagender af denne Art, hvad man i og for sig skulde vente, ligger Forklaringen i, hvad der ogsaa med Anerkendelse kom til Orde ved visse Lejligheder: at der ved Slagteriets store Udvidelse i 1910 havde været vist saa megen Forudseenhed, at man den Gang udvidede langt mere, end hvad

den øjeblikkelige Situation i og for sig havde krævet — altsaa paa langt Sigt.

Men et og andet skete der dog paa dette Omraade. Saaledes foretoges i 1922 Opførelse af to nye Saltekummer og forskellige Udbedringer af Saltekælderen, og navnlig maa nævnes, at der i 1927 blev planlagt en gennemgribende Ombygning af Tarmrenseriet og Slagtegangen samt iøvrigt paany opført nogle Kummer i Saltekælderen — alt til et samlet Beløb af henved 50.000 Kr. Allerede disse Udvidelser og Forbedringer viste snart deres gavnlige Virkning for den stærkt udvidede Produktion, men kunde ganske naturligt ikke slaa til under den vældige Vækst i Aarene 1929—30. Paa dette Tidspunkt trak det derfor sammen til et større Fremstød paa Byggeriets Omraade. Indledningen hertil var, at Slagteriet afkøbte Statsbanerne et Grundstykke paa ca. 6.000 Kvadratalen, og man begyndte derefter at sysle med Planer og Tegninger. Hvad man først rettede Opmærksomheden paa, var Opførelse af en Svinestald og et nyt Kreaturslagteri samt Forandring af Destruktionsanstalten og eventuelt Tilbygning til Oprettelse af et Fjerkræslagteri. Dertil kom saa Omlavning af det gamle Kreaturslagteri og forskellige nødvendige Forandringer i den hidtidige Svalegang.

I Foraaret 1930 tog Bestyrelsen Beslutning om Ombygning af Svalegangen og Opførelse af en Svinefold, særlig paa Grund af at Svinene nu saa godt som udelukkende blev tilkøbt pr. Bil, endvidere Opførelse af det nye Kreaturslagteri og Fjerkræslagteriet, hvortil kom Ombygning af Destruktionsanstalten i Henhold til et Krav fra Veterinærdirektoratet. Disse Arbejder blev nu for Størstedelen gennemført i Løbet af det følgende Aarstid og betegnede i sig selv ret store Byggeforetagender ogsaa økonomisk set, saaledes til et samlet Beløb af over 130.000 Kr. Hvad specielt angaar det omtalte Fjerkræslagteri, der jo betegnede en ny Gren af Slagteriets Produktion, var der taget Beslutning herom af Bestyrelsen i Henhold til et fremsat Ønske fra interesserede Fjerkræproducenter i Efteraaret 1929. Virksomheden tog sin Begyndelse først paa Aaret 1931, og der naedes i Løbet af det første Driftsaar en Slagtning af 8—9000 Stk. Fjerkræ, der under Iagttagelse af Slagteriets vanlige Omhu med de afsatte Varers Kvalitet og handelsmæssige Fremtræden dannede et værdigt Supplement til den øvrige Afsætning.

Men med disse Udvidelser var Trangen til Plads ikke afhjulpen, og Bestyrelsen besluttede derfor at forelægge Generalforsamlingen

Forslag til yderligere betydelige Udvidelser samt tillige Anskaffelse af nyt Kraftanlæg: Dampkedel, Dampmaskine, Dynamo samt Køleanlæg. Man regnede med, at der vilde medgaa et samlet Beløb paa 180—200.000 Kr. til hele Byggearbejdets Gennemførelse. Generalforsamlingen i December 1930 gav da ogsaa sin Tilslutning til Planen, og kort efter Nytaar foretoges Anskaffelse og Installering af de om-

Engelske Gæster besøger Frederikssund. Billedet stammer fra Aarene omkring 1918. I forreste Række fra højre ses *Jens Svendsen*, Sundbylille, Statskonsulent *P. A. Mørkeberg* og Direktør *Fr. L. Sieck*.

talte Maskinanlæg m. m., idet man iøvrigt fremdeles beskæftigede sig med Udformningen af de andre Punkter i det store Program. Men nu satte imidlertid de ydre Begivenheder en Kæp i Hjulet. Thi under Indtrykket af den Vending, som i Løbet af Sommeren indtraf med Hensyn til de fremtidige Afsætningsmuligheder og dermed Økonomien i det hele taget, og hvis Virkninger Slagteriet allerede havde faaet at føle paa dette Tidspunkt, tog Bestyrelsen resolut den Beslutning, at der indtil videre ikke skulde fortsættes med Forarbejde eller Gennemførelse af yderligere Udvidelse og Modernisering af Slagteriet.

Fra Slutningen af 1920'erne skal endnu omtales en foreningsmæs-

sig Nydannelse indenfor Slagteriets Arbejdsomraade, nemlig Stiftelsen af en *Forsikringsfond mod Tab ved Svinedifteritis*. Spørgsmaalet om en Svineforsikring var i og for sig af gammel Dato — endogsaa fra Slagteriets allerførste Aar — men det blev nu altsaa aktuelt med Henblik paa Svinedifteritis, hvoraf der forelaa en Del Tilfælde særlig i bestemte Egne af Slagteriets Opland. Dette gav Anledning til, at der efter Drøftelse i Bestyrelsen i Efteraaret 1928 forelagdes Generalforsamlingen et Forslag om Foreningens Oprettelse, og Love for denne blev vedtaget ved Generalforsamlingen den 7. December. Heri fastsættes Foreningens Omraade til at være Besætninger tilhørende Slagteriets Andelshavere, og iøvrigt gives der nærmere Regler for de forskellige Kategorier af Svin, som falder ind under Forsikringen, med de dertil svarende Takster for Erstatningens Ydelse. Administrationen saavel som Myndigheden i Forsikringsforeningens Anliggender henlagdes helt og holdent til Slagteriet og dets forskellige Organer.

Forsikringen traadte i Virksomhed fra Nytaar 1929 og fik allerede i Løbet af det første Aar Tilslutning fra langt den overvejende Del af Andelshaverne, ligesom der paa den anden Side ogsaa ret snart kom ikke helt uvæsentlige Beløb til Udbetaling som Erstatning til Ejere af smittede Besætninger.

Flaget vises hjemme og ude.

Slagteriets Historie gennem Aarene maa naturnødvendigt i alt overvejende Grad beskæftige sig med de saglige og faglige Emner, hvortil Arbejdets Tilrettelægning og Gennemførelse knytter sig. Man maa imidlertid ikke derved glemme, at der i ethvert Arbejde altid er andre Bestanddele end de, der giver sig Udslag i det rent ydre Resultat, i et Produkt, i en Omsætning, med andre Ord i Penge. Og dette gælder selvsagt ogsaa en saa stor og levende Virksomhed som Slagteriet. Stemningen over Arbejdet, en utallig Række Enkeltheder i det daglige, det personlige Samvær og Samkvem mellem den Stab indbyrdes, som har haft sin Tilværelse en væsentlig Del af Døgnet paa Slagteriet — alt saadant har naturligvis spillet sin store Rolle for og under den Udvikling, der er foregaaet, altsaa for Slagteriets Historie.

Men foruden dette er det endnu værd at nævne, hvorledes en Side af Tilværelsen og Arbejdet er udtrykt ved *Forbindelsen med Omverdenen* under mere festlige Former, Begivenheder lidt ud over

det sædvanlige, hvorved der paa forskellig Maade kastedes Glans og Fest over Dagens Spørgsmaal og Opgaver — en Faktor, som ingen selv fra et fagligt Synspunkt kan undervurdere Betydningen af.

I denne Forbindelse skal saaledes mindes om de forskellige Lejligheder, ved hvilke Slagteriet sammen med andre Virksomheder har deltaget i *Udstillinger* af danske Landbrugsprodukter, saavel her-

Direktør Sieck og Frue udfolder deres Gæstfrihed i Direktørboligen.

hjemme som navnlig i Udlandet. Under mere beskedne Former interesserede man sig ved en og anden Lejlighed ogsaa under de første Aars Udvikling for Udstillingsspørgsmaalet, men det var dog navnlig under den vældige Vækst i Produktionen efter Verdenskrigen, at der ligesom knyttedes ogsaa et forretningsmæssigt Moment til Udstillinger af denne Art. Med Hæder er der Grund til at nævne, hvorledes det i 1927 blev overdraget Frederikssund Andels-Svineslagteri at repræsentere danske Andelsslagterier ved en omfattende Levnedsmiddel-Udstilling i Berlin, tilmed fortrinsvis at udstille de Varer, der havde særlig Betydning for det tyske Marked og dermed særlig Interesse fra dansk Side, saaledes Fedt og forskellige andre Biprodukter. Eller vi kan nævne, hvorledes Slagteriet omtrent i de samme Aar, lige-

貴下の懇切なる説明と親切なる
歡待を深く謝し併て貴家
及び貴國の隆昌と幸福を祈
る。

昭和三年八月十四日 乙午

伊藤 兆司
(Choji. Ito)

John A. Marten
Minister of Agriculture

Vice Admiral Richelieu

Prins Erik 28 December 1928.

H. Bael
formerly Minister of Agriculture
in Belgium

Louchery
deputé, ancien ministre
3 Nov 1931

ledes som Repræsentant for Andelsslagterierne i Almindelighed, deltog i en Levnedsmiddeludstilling i Chrystal-Palace i London. Slagteriets Produkter, der sammen med det mægtige Taarn af danske Smørdritler ses paa et Billede, som findes foran paa Side 115, var ved denne som andre Lejligheder at tage som Udtryk for den Kvalitets-Standard, der var knyttet til danske Landbrugsprodukter, og hvis Position ogsaa denne Udstilling var beregnet paa at hævde og værne.

En Scene fra Psilander-Filmen, som blev optaget bl. a. paa Slagteriet.

En anden Side af Forbindelsen med Omverdenen kom gennem Aarene til at indtage en fremtrædende Plads, sikkert i særlig Grad netop for Frederikssund. Hermed tænkes paa de talrige Besøg, som Gæster fra Udland og Hjemland gennem Aarene har aflagt paa Slagteriet. Vel nok bidrog hertil Slagteriets forholdsvis nære Beliggenhed ved København, hvorfra der ved adskillige Lejligheder blev planlagt Udflugter særlig for besøgende fra Udlandet. Men afgørende var tilige den Gæstfrihed, som ikke alene Slagteriet som saadant ved enhver Lejlighed udviste, men ogsaa det særlig personlige Præg, der blev over disse Besøg derved, at Direktør Sieck og hans Hustru, Fru *Anna Marie Sieck*, aabnede deres Hjem og i vid Udstrækning betrag-

tede Gæsterne som deres private. En Gæstebog, der befinder sig i Fru Siecks Eje, viser bedre end mange Ord, hvorledes der blandt disse Gæster var Folk af alle Slags: fyrstelige Personer, Politikere, og ofte Berømtheder paa dette Omraade, Videnskabsmænd, praktiske Landmænd, Østens Sønner og Døtre saavel som Amerikanere, der »gjorde« Europa inclusive Danmark og Frederikssund, og endnu mange flere.

Men endnu skal nævnes et »Besøg« af sin særlige Art, nemlig da der i 1914 optoges en dramatisk Film paa Slagteriet med en af Stumfilmens Verdensberømtheder, den danske Skuespiller *Valdemar Psilander* i Hovedrollen. Filmen, der blev Resultatet af denne og mange andre vidtspændende Optagelser, havde Titlen »Et Læreaar« og handlede om en letsindig ung Københavner, der blev sendt til Amerika for at vise, om han duede til noget. Og dermed faar Filmsoptagelsen med Psilander paa Frederikssund Slagteri endnu et romantisk Plus, idet nemlig den optagne Handling i Filmen foregik paa et af Verdens største Slagterier i Chicago (!), hvor den unge vidtløftige Dansker tjente sine Sporer, og hvorfra han hjemførte Prinsessen i Skikkelse af Direktørens Datter. At de Frederikssund'ske Enemærker med Hæder hævdede sig som Skueplads for Handlingen i Chicago, er der ingen Grund til at tvivle om, og i hvert Fald udgør denne Episode et lille bemærkelsesværdigt Punkt i Slagteriets Historie.

Person-Ændringer i Slagteriets Ledelse.

For Tidsafsnittet 1921—31 skal i det følgende, paa lignende Maade som foran, gives en kort Oversigt over de personlige Ændringer, der foregik i Bestyrelsen gennem disse Aar.

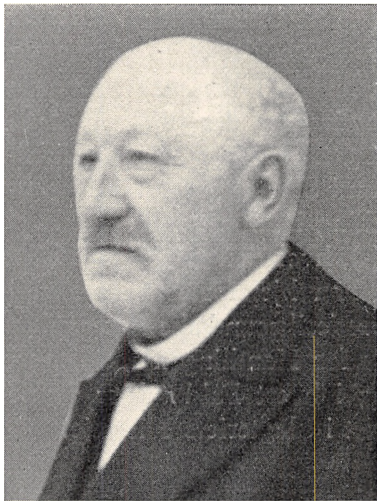
I 1921 afgik Gaardejer *H. P. Jørgensen*, Ferslev (valgt 1915), og Gaardejer *H. P. Hansen*, Tørslev (valgt 1915). I Stedet for disse nyvalgte Gaardejer *Laurits Jensen*, Vellerup, og Parcellist *And. Hansen*, Druedal.

Ved Generalforsamlingen i 1922 afgik Sognefoged *Hans Jensen*, Sigerslevvester (valgt 1907), Gaardejer *Kr. Petersen*, Pibemosegaard, Græsted (valgt 1919), og Gaardejer *P. A. Petersen*, Lavø (valgt 1916). I Stedet for disse valgtes Sognefoged *Oluf Nielsen*, Græsted, Gaardejer *Chr. Nielsen*, Lavø, og Gaardejer *And. Poulsen*, Græse.

Ved Generalforsamlingen i December 1923 afgik Sognefoged *A. H. Larsen*, Bonderup (valgt 1908), Parcellist *Peter Jensen*, Østby (valgt 1920), Gaardejer *H. P. Hansen*, Jyllinge (valgt 1914), og Gaard-

ejer *P. Petersen*, Ramløse (valgt 1914). Nyvalgt blev ved denne Lejlighed Gaardejer *Chr. Sylvest Olsen*, Udesundby, Parcellist *Lars Jørgensen*, Sønderby, Sognefoged *Ole Jensen*, Jyllinge, og Gaardejer *Christoffer Larsen*, Ramløse.

Ved Generalforsamlingen for Driftsaaret 1924, der imidlertid, som foran omtalt, paa Grund af Mund- og Klovesyge først blev afholdt i Februar 1925, afgik Gaardejer og Møller *P. Jørgensen*, Brederød,

P. Jørgensen, Brederød.

der var valgt til Bestyrelsen i 1912, derefter blev Medlem af Forretningsudvalget i 1913 og endelig Bestyrelsens Næstformand i Februar 1918. Paa adskillige Maader havde han udført et virksomt Arbejde ogsaa for Slagteriet og bevarede iøvrigt endnu en Del Aar direkte Forbindelsen med dette, bl. a. som Generalforsamlingens Dirigent. Endvidere afgik Gaardejer *N. P. Rasmussen*, Lynge (valgt 1918), og Gaardejer *Ole Nielsen*, Ll. Havelse (valgt 1918). I deres Sted nyvalgtes Gaardejer *P. Pedersen*, Damgaard, Knardrup, Gaardejer *P. Petersen*, Kassepose, og Gaardejer *Søren Sylvest*, Ll. Havelse.

Ved Generalforsamlingen i December 1925 var der Nyvalg i Stedet for Sognefoged *H. P. Mathiasen*, Stenløse (valgt 1919), der var afgaaet ved Døden og iøvrigt i det sidste Aarstid havde været Medlem af Forretningsudvalget. I hans Sted nyvalgtes Gaardejer *Karl Jensen*, Bækkegaard, Ølstykke.

Ved Generalforsamlingen i 1926 afgik Gaardejer *Andreas Hansen*, Skibby (valgt 1920), og i Stedet valgtes Gaardejer *A. P. Larsen*, Manderup Søgaard.

Ved Generalforsamlingen i 1927 afgik Gaardejer *P. C. Sivertsen*, Kirkerup (valgt 1919), og Parcellist *Anders Hansen*, Druedal (valgt 1921). I Stedet for disse valgtes Gaardejer *O. N. Olsen*, Maglegaard, og Sognefoged *L. P. Jensen*, N. Draaby.

Ved Generalforsamlingen i 1928 afgik Sognefoged *Oluf Nielsen*, Græsted (valgt 1922), Gaardejer *And. Frederiksen*, Jørlunde (valgt 1913), og Gaardejer *Chr. Nielsen*, Lavø (valgt 1922). I Stedet for

disse valgtes Gaardejer *Niels Svendsen*, Sperrestrup, Gaardejer *J. Larsen*, Bonderupgaard, Gilleleje, og Gaardejer *Lars Petersen*, Guldmosegaard, Lavø.

Ved Generalforsamlingen i 1929 afgik Gaardejer *A. P. Larsen*, Manderup Søgaard, Skibby (valgt 1926), Gaardejer *Christoffer Larsen*, Ramløse (valgt 1923), og Gaardejer *Karl L. Larsen*, Ørby (valgt 1914). Sidstnævnte var Medlem af Forretningsudvalget siden 1924. Som nye Medlemmer valgtes Gaardejer *Mads Christensen*, Skuldelev, Gaardejer *Lars Larsen*, Ørby, og Gaardejer *Johs. Andersen*, Ramløse.

Ved Generalforsamlingen i 1930 afgik Gaardejer *P. Petersen*, Kasemose (valgt 1925), og i Stedet nyvalgtes Proprietær *N. Nielsen*, Hedegaard, Ballerup.

Endelig ved Generalforsamlingen i December 1931 afgik Gaardejer *Anders Poulsen*, Græse (valgt 1922), der havde været Medlem af Forretningsudvalget fra 1924 til Begyndelsen af 1931, endvidere Gaardejer *Jens Larsen*, Bonderupgaard, Gilleleje (valgt 1928), og Gaardejer *Niels Svendsen*, Sperrestrup (valgt 1928). I Stedet for disse nyvalgtes Gaardejer *Anton Petersen*, Uggeløse, Gaardejer *Bendt Petersen*, St. Esbønderup, og Gaardejer *P. Fr. Petersen*, Kregme.

Med Hensyn til de øvrige Tillidshverv, hvortil der foretoges Valg af Generalforsamlingen, skal nævnes, at *Revisions- og Forvaltningsinstituttet*, København, gennem alle Aarene 1921—31 valgtes som den ene Revisor, og som den anden var i Aarene indtil 1929 valgt Gaardejer *Andreas P. Larsen*, Ølstykke, der paa dette Tidspunkt afløstes af Gaardejer *And. Poulsen*, Græse.

Som Medlem af Noteringsudvalget var gennem hele den her omtalte Periode valgt Gaardejer *Oluf Mortensen*, Udesundby.

Direktør Siecks Død.

Ligesom Aaret 1931 paa forskellige rent praktiske Omraader betegnede Afslutning af en Epoke i Frederikssund Andels-Svineslagteris Historie, saaledes indtraf netop ved Aarets Slutning en Begivenhed, der paa en Maade satte Punktum for en Udviklingslinie helt fra Slagteriets første Dage, nemlig Direktør *Fr. L. Siecks* Død, den 18. December 1931. Han var født i 1864 og blev saaledes 67 Aar gammel. Fra sin tidligste Ungdom var han uddannet ved Handel, som Lærling hos *Hans Broge* i sin Hjemby Aarhus, i Broges efter Datidens Forhold særdeles omfattende og mangeartede Virksomhed. Til denne

hørte ogsaa Aarhus Svineslagteri, hvor Sieck blev Bogholder, for derefter allerede som 25-aarig at tiltræde Stillingen som Leder af Maribo Slagteri. Med Slagterivirksomhed for Øje foretog han imidlertid efter et Aars Forløb en Studierejse til England og blev derefter i 1890 Direktør for Svendborg Svineslagteri.

Det var i Stillingen her, at Opmærksomheden henleledes paa ham som Emne til »Bestyrer« af det nyoprettede Andelsslagteri i Frederikssund i 1894. Hans personlige Egenskaber og hans Dygtighed som Administrator og Sælger dannede Baggrunden herfor, men dertil kom ogsaa bl. a. hans Forstaaelse af Forbindelsen mellem selve Slagterivirksomheden og den Kreds af Producenter, altsaa Landmændene, der danner det egentlige Grundlag herfor. I Tale og Skrift virkede han paa dette Tidspunkt for Fremme af Svineavlen som den nødvendige Forudsætning for en tilfredsstillende Udvikling af selve Slagteriets Produktion og Afsætning.

Ved sin Tiltrædelse af Stillingen som den daglige Leder af Frederikssund Andels-Svineslagteri i 1894 tilførte Direktør Sieck derfor dette en værdifuld Sagkundskab, og ved sit Initiativ og sin utrættelige Energi kom han fra en Begyndelse til at betyde en uvurderlig Støtte i Tilrettelægningen og op gennem Aarene Udbygningen af Virksomheden, ligesom han under alle Forhold viste sin Evne til at bevare Overblikket over en Situation og dens Muligheder og Konsekvenser. Ved adskillige Lejligheder øvede han en særlig Indsats i Retning af at anlægge de rette Linier saavel i selve Produktionen som de forskellige Grene af Afsætningen. Ikke mindst paa merkantile Omraader og med Hensyn til Spørgsmaal i direkte Tilknytning hertil viste han sine Evner. Han praktiserede med bemærkelsesværdige Resultater den personlige Forbindelse med Aftagere hjemme og ude, knyttede Venkab med disse og skabte ogsaa derigennem en Position for Slagteriet, som kun blev faa andre til Del. Som i sine yngre Aar viste han fremdeles sin Interesse for og Forstand paa Svineavlen og Spørgsmaal i Forbindelse hermed, ligesom han deltog i Udvalgsarbejder med Henblik paa Avl og Forsøg.

Ogsaa i Forholdet til Andelshavernes Kreds var den personlige Side stærkt fremtrædende hos Direktør Sieck. Han nød ikke alene almindelig Anseelse, men i vid Udstrækning ogsaa Venkab fra denne Kreds, ligesom han i sin Færd og sine Bestræbelser bekræftede Betydningen heraf. For sine vekslende Bestyrelser var han en villig Raadgiver og Medarbejder, hvad ikke mindst de tre Formænd, med

hvilke han under sin 37-aarige Tjeneste for Slagteriet havde Samarbejde, ved mange Lejligheder fandt Anledning til at give Udtryk.

Direktør Sieck hørte til det første Kuld af Direktører for danske Andelsslagterier. Ved sin Dygtighed og Indsigt vandt han derfor og-

Direktør *Fr. L. Sieck*.

saa i videre Kredse en fremtrædende Position. Indenfor Andelsslagteriernes Samvirksomhed blev han baade taget med paa Raad og taget i Anvendelse ved Løsningen af adskillige Opgaver, saaledes hele Noteringsspørgsmaalet og dertil knyttede Detailemner. Hans Anseelse gav sig ogsaa indenfor Kollegernes Kreds Udslag i hans Valg til betroede Hverv, saaledes i en Aarrække som Formand for Direktørenes forening og som dennes Talsmand bl. a. overfor Andelsslagteriernes Delegeretforsamlinger. Nævnes maa ogsaa hans Indsats for en Ord-

ning af Andelsfunktionærernes Pensionsforhold, hans Medvirken til Stiftelsen af Andels-Pensionsforeningen, for hvis Bestyrelse han var Formand i en Aarrække.

Det var, som det blev udtrykt, da Direktør Sieck var død, en stor og smuk Manddomsgerning, han havde udøvet ved sit Arbejde for Slagteriet. Dettets Udvikling og heldbringende Resultater for den Kreds, der gennem Aarene betroede ham Varetagelsen af en saa vigtig Side af sine Interesser, er det bedste Bevis for Rigtigheden af denne Karakteristik. En nærliggende Bekræftelse herpaa taler ogsaa ud af Slagteriets Historie i den Periode, gennem hvilken Fr. L. Sieck var den daglige Leder — saaledes som de foranstaaende Blade viser det.

MOD·NUTIDEN

Som en Reaktion overfor den stadig voksende Produktion særlig gennem de sidste Aar af 1920'erne foregik i 1930—31 Begivenheder ude i den store Verden, der varslede og betegnede Indledning til et Omslag i Konjunkturerne. Og med den Voldsomhed og den nære Sammenhæng mellem Bevægelsen paa økonomiske og erhvervs-mæssige Omraader, der saa stærkt præger den moderne Udvikling, var man i Virkeligheden i Løbet af faa Maaneder inde under Krisens Indstilling og Virkninger, saa at sige Verden over. Ogsaa dansk Erhvervsliv blev ramt heraf, og for Landbrugets Vedkommende viste Vendingen sig i, at det, egentlig allerede i Slutningen af 20'erne mærkbare, Prisfald satte ind med haardhændet Kraft.

For dansk Landbrug som Eksporterhverv fik Krisen sin yderst alvorlige Baggrund og sit særlige Forløb ved Udviklingen paa vort Hovedmarked England. Som det foran er berørt, meldte sig nemlig i Aarene efter Verdenskrigen et forstærket Krav fra Kolonier og Dominions til Moderlandet om en positiv Fortrinsstilling for de saakaldte »fremmede« Lande. Ved en Toldlov af Februar 1932 blev denne Linie anslaaet og fandt sin Videreførelse efter den saa vidtberømte Rigs-konference i Ottawa i Juli-August. Frihandels Højborg gennem adskillige Generationer, Det forenede Kongerige, var hermed falden for Kravet om direkte Told- og Kvotaforanstaltninger ogsaa paa det hidtil ukrænkelige Levnedsmiddel-Omraade.

Virkningerne heraf lod ikke vente længe paa sig. Det meddeltes endnu i Begyndelsen af November 1932 de interesserede Parter i Danmark, at en væsentlig Nedbringelse af Afsætningen til England maatte gennemføres straks, og at der iøvrigt efterhaanden kunde forventes yderligere Nedsækning eller i hvert Fald et væsentligt lavere Afsætningsniveau end hidtil. Hermed var det givet — og heri betegnede

Aaret 1932 et Vendepunkt og Indledning til en ny Epoke — at den danske Landbrugseksport og de forskellige Organisationer og Organer til Varetagelse af fælles Interesser paa dette Omraade i Løbet af faa Uger paany maatte gaa til en Centralisering af Eksporten og, for en enkelt Gren, endogsaa en Regulering af selve Produktionen.

Dette sidste blev nemlig gældende for Slagteriernes Vedkommende, idet man rationelt indtog det Standpunkt, at en Regulering maatte tage Sigte paa Leveringen til Slagterierne, altsaa en Regulering af Produktionen hos de enkelte Landmænd. Tanken om en Reduktion af Eksporten var i og for sig ingenlunde ukendt for Andelsslagteriernes Folk, allerede tidligt paa Aaret 1932. Et Delegeretmøde havde paa dette Tidspunkt faaet Spørgsmaalet lagt klart op fra Ledelsens Side, men man ansaa fremdeles den automatiske Regulering, d. v. s. alene under Indtrykket af Prisudviklingen, for at være den rette Vej. Paa dette Punkt godtgjorde nu Efteraarets Begivenheder det nødvendige i en Ændring, og en midlertidig, saakaldt frivillig, Regulering blev gennemført i November 1932 som Følge af den allerede nu fastlagte Kvota. Til den almindelige Nedskæring knyttede sig den saakaldte »Gentleman-Overenskomst« mellem den engelske Regering og de engelske Importører om, at Importens Kvantum skulde reduceres forholdsmæssigt lige meget for hver enkelt Importør og dermed dennes Leverandører.

Men Forholdene her i Danmark bekræftede snart, at en »frivillig« Regulering ikke i Længden vilde slaa til, og efter Tilskyndelse fra Slagteriernes ledende Kredse blev der i Henhold til Lov af 21. Februar 1933 gennemført en almindelig Regulering af Svineproduktionen og foretaget det fornødne ogsaa med Hensyn til Eksportens Udøvelse. Gennem dertil oprettede ministerielle Organer, *Baconudvalget* og *Svinereguleringsudvalget*, i hvilke Landbruget og Slagterierne havde den altovervejende Indflydelse, og gennem dertil knyttede omfattende Kontorvirksomheder blev der fra den 22. April 1933 — og gennem de følgende syv Aar — foretaget en fuldstændig Regulering af Svineleveringen til Slagterierne, ved Indførelse af et Kortsystem og en talrig Række Bestemmelser af indgribende Art. Denne Svinekort-Periode betegner i Slagteriernes og Svineproduktionens Historie et Afsnit fuldt af mange ejendommelige og ikke alle lige tiltalende Episoder og Udviklingsformer. Men uanset dette maa det erkendes, som ogsaa Forholdene i Frederikssund bekræftede det, at de trufne Foranstaltninger i Princippet viste deres Berettigelse.

Saaledes som Formaålet var, gav selvsagt Svinereguleringen sig typiske Udslag i saavel den samlede Svinebestand som Slagteriernes Produktion og Afsætning, først og fremmest Eksporten. Fra en samlet Bestand i 1931 paa omtrent 5½ Mill. Svin faldt dette Tal i Løbet af de følgende fem Aar til 3½ Mill. og endnu indtil Krigens Begyndelse i 1939 til godt 3 Mill. Svin. Fra dette Tidspunkt indtraf saa den næste Fase i Udviklingen, nemlig Krigen, hvis Virkninger blev en ny vold-

En Haandfuld Svinekort.

som Reduktion, til et Minimum i Juni 1942 paa godt 1 Mill. Svin. En fra dette Tidspunkt indtruffen Stigning tilkendegives ved det senest foreliggende Tal for Bestanden, nemlig paa godt 2,3 Mill. Svin i Marts 1944.

At denne Bevægelse i Svinebestanden gav sig til Kende i tilsvarende Tal for Slagteriernes Produktion, udtrykt ved Antallet af leverede Svin til disse, ligger i Sagens Natur. Ogsaa paa dette Omraade betegnede Tallet for 1932 et Maksimum, nemlig med 7,7 Mill., deraf til Andelsslagterierne 6,3 Mill. Herefter blev Tallet indtil 1936 nedbragt til 4,3 Mill., deraf til Andelsslagterierne 3,7 Mill., men faldt yderligere i 1938 til ialt 3,9 Mill., deraf til Andelsslagterierne 3,4 Mill. Endnu i 1939 og 1940 laa Tallet paa ca. 4,0 Mill., deraf til Andelsslagterierne 3,5 Mill., men derefter indtraadte yderligere den stærke Reduktion, der medførte et Minimum i 1942 paa ialt 1,3 Mill., deraf til Andelsslagterierne 1,1 Mill. Det sidst forløbne Kalenderaar, 1943, viste paa ny en opadgaaende Bevægelse, saaledes at Tallet for den samlede

Levering var 1,6 Mill. Svin, deraf til Andelsslagterierne 1,4 Mill.

Og naar vi derefter ser paa Eksporten gennem Tidsrummet 1932—44, gælder det atter her, at der i 1932 naaedes et Maksimum for alle Tider indtil nu, idet der i dette Aar udførtes 390 Mill. kg Bacon og Flæsk til en Værdi af 383 Mill. Kr. Men allerede i de følgende Aar, indtil 1935—36, kom Eksporten ned paa et Kvantum af ca. 200 Mill.

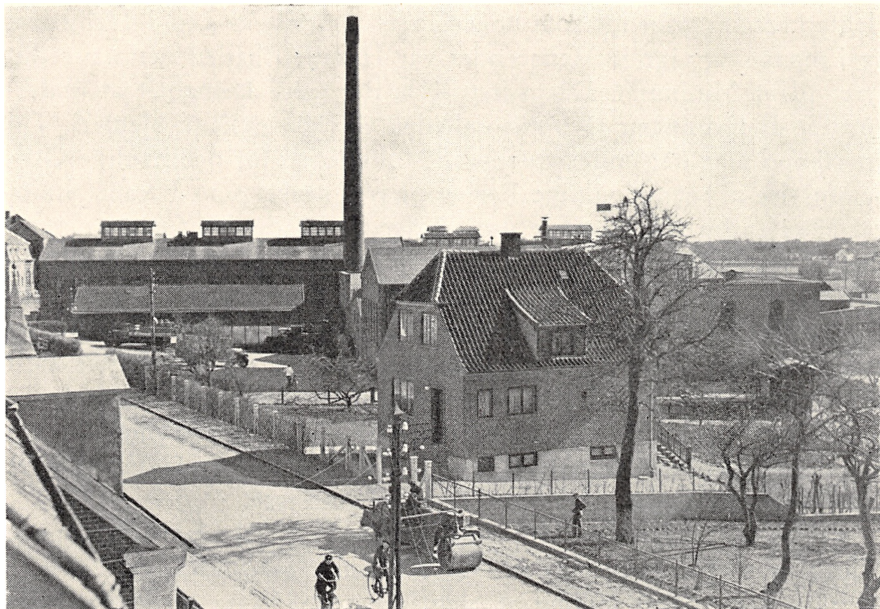
Slagteriet, set fra Københavns-Vejen, 1944.

kg og en Værdi af knap 400 Mill. Kr., og uden større Afvigelser gentog disse Tal sig indtil 1939, det seneste Aar, for hvilket Eksportens Tal kan offentliggøres.

Det maa imidlertid vel erindres, at Perioden efter 1932 ogsaa var stærkt præget af en voksende Eksport af Slagteriernes Biprodukter, saaledes det egentlige Slagteriaffald og Fedt, og endelig kom Eksporten af levende Svin til at spille en væsentlig Rolle i disse Aar. I 1939 udførtes saaledes ikke mindre end 137.000 Stk. til en Værdi af ca. 25 Mill. Kr.

Det er allerede nævnt, hvorledes Slagteriernes Produktion i Almindelighed op gennem 1930'erne viste en ny Udviklingslinie derved, at der ved Siden af Bacon og Flæsk optoges, eller udvidedes, Produk-

tioner paa andre Omraader. En væsentlig og stigende Rolle spillede saaledes Slagtingen af Kreaturer, i hvilken Henseende der iværksattes et nært Samarbejde med Andels-Kreatureksportforeningerne og »Danske Landbrugeres Kreatursalgforening«. Særlig fra 1938 tog dette Samarbejde fastere Form og blev af afgørende Betydning baade for Hjemmemarkedets Forsyning og Eksporten. Ligeledes foregik i

Parti fra Slagteriet, 1944.

Almindelighed en udvidet Udnyttelse af tilstedeværende Biprodukter eller Optagelse af nye Afsætningsformer ogsaa for Hovedprodukterne, for en væsentlig Del paa fælles Virksomheder til Fremstilling bl. a. af Kødkonserver, Kødfoder, Blodalbumin og Fedt.

Men iøvrigt maa ganske naturligt en Karakteristik af den almindelige Udvikling til op imod Nutiden ogsaa omfatte en Omtale af de særlige Forhold, som Krigens Indtræden i 1939 og derefter Danmarks Besættelse den 9. April 1940 medførte paa alle Omraader, ogsaa for Slagterierne. Der skete hermed en gennemgribende Ændring i Markedsforholdene og som Følge deraf en delvis Omlægning af Produktionen i vigtige Henseender. Med Krigsperioden fulgte tillige den Forskydning, at Opretholdelsen af den størst mulige Produktion under

de givne Forudsætninger i disse Aar var Hovedproblemet for Slagterierne, hvorimod Afsætningen ikke i Almindelighed gav Anledning til særlige Overvejelser, endsiige Bekymringer.

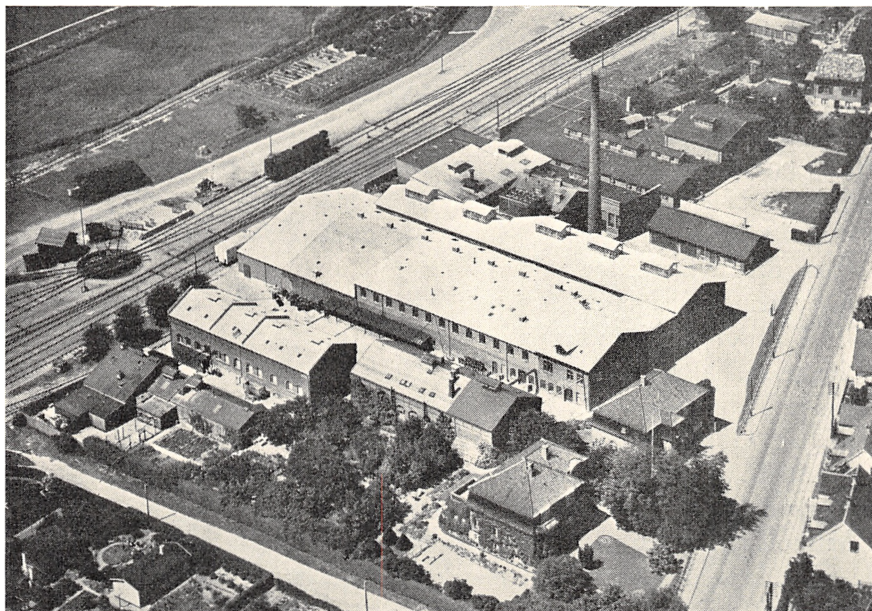
Slagteriet under Regulering og Krigsforhold.

Aarene fra 1932 til Nutiden betegnede en Periode, hvor det enkelte Slagteri saa indgribende som nogensinde udgjorde et Led i Helheden, og i mange og vigtige Henseender var Handlefriheden dermed reduceret til et Minimum. Desuagtet vilde det være kortsynet at undervurdere Betydningen af Virksomheden paa det enkelte Slagteri. Thi tværtimod maa det understreges, at Muligheden for den heldige Gennemførelse af mange vigtige Fællesopgaver saavel som Foranstaltninger af offentlig Art byggede paa, at der fra baade den foreningsmæssige og forretningsmæssige Ledelse ude omkring paa Slagterierne med Forstaaelse og Interesse blev taget Del ikke alene i den rent praktiske Gennemførelse af trufne Ordninger, men ogsaa i Forberedelsen og Tilrettelægningen af disse, til Opnaaelse af det for alle Parter mest gunstige eller, i adskillige Tilfælde, mindst generende Resultat. En Betragtning af Forholdene paa Frederikssund Andels-Svineslagteri i disse Aar bekræfter dette tilfulde, og selve Billedet af Slagteriets ydre Udvikling frembyder adskillige Træk af Interesse.

Ogsaa her blev Aaret 1932 det ubestridte Rekordaar. Det øgede Tillæg i Besætningerne og den i visse Tilfælde forefaldende saa at sige fabrikmæssige Fremstilling af Slagterisvin medførte en fortsat Stigning fra Slagtningsstallet i 1931 (171.000), saaledes at dette i 1932 naaede 172.300. Dette betød et ugentlig Gennemsnit paa 3—4.000 og i adskillige Uger langt mere. Stærkere end nogensinde erkendte man vel i og for sig enkeltvis, at denne Produktion oversteg de prismæssige Kræfter, hvad ogsaa Aarets Gennemsnitspris viste, idet der foregik en yderligere Nedgang fra 1931, nemlig fra 93 Øre til 81 Øre pr. kg. Trods det vældige Produktionstal blev Aarets Pengeomsætning under 10 Mill. Kr. Samtidig hermed indtraf en Nedgang i Prisen paa Æg, saa at Omsætningen ogsaa her blev den laveste i mange Aar, nemlig paa under 1 Mill. Kr.

Men Virkningen af Svinereguleringen fra Begyndelsen af 1933 viste sig nu til Gengæld i dette Aars Tal. Leveringen til Slagteriet gik nemlig ned til godt 151.000, men samtidig indtraf en Prisstigning til 122 Øre pr. kg, saa at Pengeomsætningen steg til 12,7 Mill. Kr. Med

disse Forskydninger, i nedadgaaende Retning for Produktionens Omfang og i opadgaaende Retning for Priserne, var nu Retningslinien angivet for de nærmest følgende Aar, saaledes at man i 1936 var nede paa en Levering til Slagteriet af 87.900 Svin til en Gennemsnitspris af 171 Øre pr. kg. Som Baggrund for Produktionsnedgangen laa en tilsvarende Reduktion af den tildelte Englands-Kvota for Levering af

Slagteriet i Flyver-Perspektiv.

Bacon, idet man selvsagt til enhver Tid udfyldte Rammerne herfor. Men det maa dog ikke lades ude af Betragtning, at ogsaa Markedet Syd paa saavel for levende Svin som navnlig for en Række særlige Kvaliteter af Slagteriprodukter spillede en efterhaanden ikke ringe Rolle.

Dette var naturligvis ikke mindst Tilfældet, efter at den almindelige Tilpasning i Produktionen efter de engelske Muligheders Omfang kunde siges at være tilvejebragt, saaledes at man saa at sige havde Kræfter til at tage bevidst Sigte ogsaa paa andre Markeder.

Prisniveauet omkring 170—180 Øre blev nu faktisk opretholdt i Aarene 1937—39, og en vis Stabilitet var ogsaa genopstaaet med Hensyn til Produktionens Omfang, omend altsaa paa et Niveau, der paa

det nærmeste betegnede Halvdelen af Produktionen i Rekordaarene 1931—32. Der var for Slagteriet en Stigning i 1937, forøvrigt det første Aar efter Reguleringen, hvor der ikke foregik nogen Ændring i Kvotaens Størrelse, men i 1938—39 foregik der paany, i nogen Maade under Hensyn til Rentabiliteten og tillige paa Grund af den paa dette Tidspunkt ophørte Polteslagtning, en Nedgang i Antallet af modtagne Svin, saaledes at dette i 1939 kun naaede godt 76.000.

Den nye Udviklingslinie, som indtraf med Krigsperioden, gjorde sig ogsaa stærkt gældende for Frederikssund. Efter at Leverancen til Slagteriet i 1940 havde været ca. 80.500, hvad der med den væsentlige Forhøjelse af Aarets Gennemsnitspris til 282 Øre bragte Omsætningen op paa 12 Mill. Kr., meldte sig derefter Følgerne af den indtrufne Reduktion af Besætningerne. Allerede i 1941 naaedes kun to Trediedele af Leveringstallet for 1940, nemlig godt 53.000, iøvrigt samtidig med en Prisnedgang for hele Aaret.

Og denne Nedgang fortsattes yderligere i de to sidste Driftsaar 1942—43, idet der kun naaedes en Levering paa henholdsvis 31.600 og knap 24.300 Svin. Naar 1943, i Modsætning til Udviklingen paa de fleste andre Slagterier, blev et Minimumsaar, skyldes det i særlig Grad, at Oplandets Mejerier maatte levere en væsentlig Del af deres Mælk til København, hvorved altsaa Foderknapheden yderligere forstærkedes. Ogsaa Pengeomsætningen faldt væsentligt i disse Aar, til henholdsvis 5,7 og 7,9 Mill. Kr. Stigningen i det sidste Aar berode bl. a. paa den større Gennemsnitsvægt pr. Svin, og iøvrigt var Aarets sidste Del Udtryk for, at det egentlige Minimum var passeret. En Sammenligning med tidligere Aar viser, at Produktionen laa paa samme Niveau som omkring Aarhundredets Begyndelse og i Forhold til Rekordaarene omkring 1930 var nede paa ca. en Syvendedel.

Hvad angaar Ægproduktionen og Ægafsætningen, gjaldt det, at der op igennem 30'erne, trods Vanskeligheder og adskillig Afveksling ofte indenfor de enkelte Aar, var ret gode Vilkaar. Den meget betydelige Leverance til Slagteriet, i Aarene 1936—40 over 1 Mill. kg aarlig, hjembragte et Beløb paa omkring 1½ Mill. Kr. og betegnede saaledes baade for Slagteriet som saadant og Leverandørkredsen en økonomisk Faktor af ingenlunde ringe Betydning. Men ogsaa denne Gren af Husdyrbruget maatte jo føle Reduktionens haarde Haand, og fra 1940 til 1941 foregik paa det nærmeste en Halvering af Ægleverancen til Slagteriet, nemlig fra 1.058.000 til 576.000 kg, hvorefter der i 1942 indtraf et yderligere Minimum paa godt 300.000 kg.

Med Baggrund i den Udvikling, som nu i Hovedtrækkene er tilkendegivet for Aarene siden 1932, er det værd at fastslaa, at Slagteriets væsentligste Produktion fremdeles var knyttet til de Grene af Virksomheden, som havde været de afgørende ogsaa i tidligere Perioder. Men paa den anden Side blev der desuden i disse Aar i stigende Omfang arbejdet paa Slagteriet med en Række andre produktions-

Bestyrelsen med Damer paa Udflugt.

mæssige Opgaver, der baade for Afsætning og Økonomi blev af afgørende Værdi, direkte gennem den Indtægt, som derved skaffedes, men maaske navnlig indirekte ved, at der ogsaa paa denne Maade skabtes Mulighed for Afsætning af en Del af selve Hovedprodukterne og dermed opnaaedes en vis Aflastning og Stabilisering for disse. Der er Grund til i denne Forbindelse at nævne Fremstillingen af Fedt og Pølser saavel som andre Biprodukter, og selv om der paa dette Omraade iværksattes et Samarbejde med andre Slagterier, som skal blive omtalt i det følgende, er der dog Grund til ogsaa for Slagteriet selv at fremdrage Betydningen af disse Bivirksomheder. Det bør ogsaa nævnes, at Slagteriets Virksomhed med Kreaturslagtning og Leverance af dennes Produkter til Afsætning andetsteds eller til Benyttelse

i sideordnede Produktioner baade betegnede et vigtigt Led af det daglige Arbejde og af Økonomien. Slagteriet kom ogsaa i denne Henseende til at betyde en Støtte i en iøvrigt baade økonomisk og produktionsmæssig ret kummerlig Periode.

Trods det ydre Tryk, som Forholdene nødvendigvis maatte lægge paa selve Produktionen i disse Aar, først paa Grund af Reguleringen fra 1932 og for de seneste Aar som Følge af Krigens Produktionsbegrænsning og den næsten utallige Række af Restriktioner, giver Billedet derfor ingenlunde Indtryk af Dødvande ej heller paa dette Omraade. Initiativet fra Ledelsens Side gjorde sig tværtimod fortsat gældende til Opnaelse af en omfattende og økonomisk Produktion.

Aarenes Opgaver og almindelige Udvikling.

Ser vi nu tilbage over denne Periode fra Begyndelsen af 30'erne, udviser den ogsaa uden for det rent praktiske Arbejde en Mangfoldighed af Opgaver og Spørgsmaal, som den ansvarlige Ledelse maatte tage sig af.

En Sag af den største Vigtighed var Bestyrelsen stillet overfor straks ved Nytaar 1932, nemlig Udvælgelse og Antagelse af en Afløser for Direktør *Fr. L. Sieck*. Rent midlertidig blev den Ordning truffet, at Slagteriets Bogholder, *A. E. Larsen*, nogle Uger fungerede som Leder af det daglige Arbejde. Men iøvrigt opslog man Direktørstillingen som ledig, hvorefter der meldte sig et meget stort Antal Ansøgere. Gennem Undersøgelser af disses faglige og personlige Kvalifikationer samlede Interesen sig dog naturligt om nogle enkelte, og ved et Bestyrelsesmøde den 20. Februar blev der taget Beslutning i Sagen, gaaende ud paa, at den hidtidige Leder af Sorøegnens Andels-Svineslagteri, Direktør *J. P. Jensen*, blev antaget som Direktør for Frederikssund Andels-Svineslagteri. Uden at iøvrigt Direktør Jensens personlige Indsats og Virksomhed paa dette Sted skal nærmere omtales, er det som Led i Begivenhedernes Gang værd at fastslaa, at han fra en Begyndelse viste sig værdig til den Tillid, som hans Ansættelse og den Handlefrihed, der blev ham givet, var Udtryk for.

Thi denne Periode i Slagteriets Udvikling var iøvrigt ingenlunde lige til, men indeholdt forskellige Uro- og Spændingsmomenter. Den nærliggende Baggrund herfor var Landbrugskrisen, der nødvendigvis maatte paavirke den almindelige Stemning og Indstilling indenfor Landbrugskredse. I erhvervspolitisk Henseende medførte dette Tendens

til en Spaltning mellem de Kredse, der fortsat sluttede sig til den hidtil fulgte taktiske og faglige Linie i Organisationsarbejdet, og dem, der var indstillet paa en mere aktivistisk, specielt agrarpolitisk Linie, særlig tilkendegivet gennem »Landbrugernes Sammenslutning«. Paa forskellig Maade kom denne Skillelinie til at præge den foreningsmæssige og erhvervspolitiske Side af Slagteriets Virksomhed.

Fra Hovedkontoret (1944).

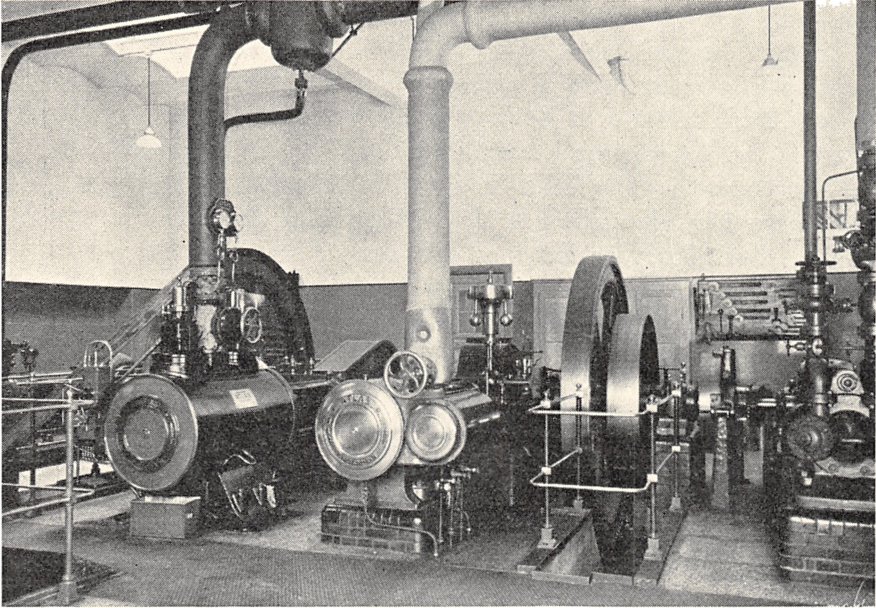
Saaledes forelaa der paa et Bestyrelsesmøde i Juli 1932 en Anmodning fra 500 underskrevne Andelshavere om Afholdelse af en ekstraordinær Generalforsamling til Gennemførelse af en *Revision af Lovene*. Et Hovedpunkt heri var, at der skulde foretages en Ændring af Valgmaaden for Bestyrelsesvalgene, idet disse skulde foregaa kredsvis forud for Generalforsamlingen.

Efter indgaaende Drøftelse besluttede Bestyrelsen at lade foretage en saadan Lovrevision, som man iøvrigt ansaa for ønskelig af forskellige Grunde, men Bestyrelsen kunde dog ikke paa Forhaand tiltræde Ændringen i Bestyrelsesvalgenes Afholdelse. Det besluttedes da at afholde en ekstraordinær Generalforsamling den 16. September (1932). Ved denne var der fremmødt særdeles mange Andelshavere, og Stem-

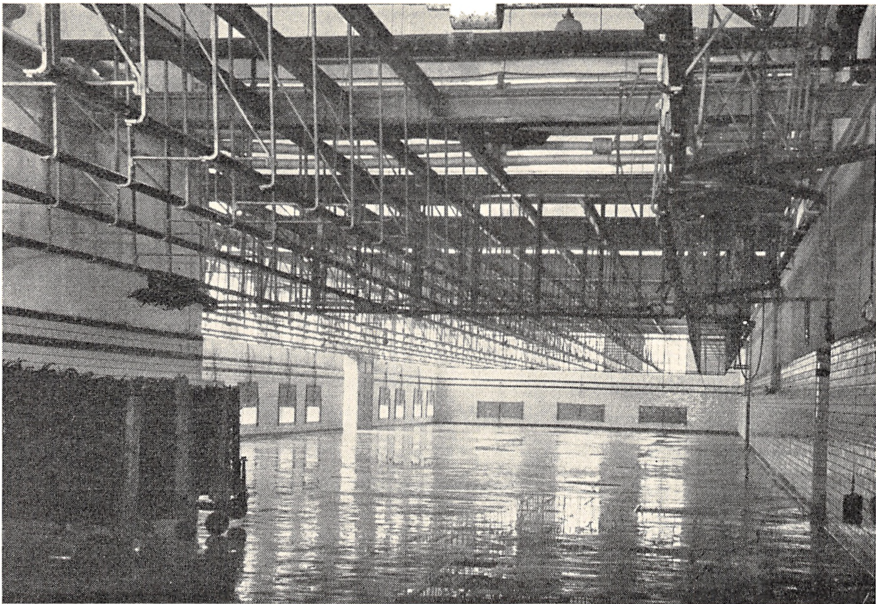
ningen var umiskendeligt præget af den foreliggende noget spændte Situation. Til Dirigent valgtes Proprietær *A. Hartel*, Nellerupgaard, hvorefter Lovforslaget blev forelagt af Bestyrelsens Formand, *Niels Larsen*, Højager. Med enkelte uvæsentlige Ændringer blev de nye Love vedtaget, som de var forelagt, og indeholdt foruden en gennemgribende redaktionel Revision af saa at sige alle Paragraffer ogsaa en Ændring af Maaden for Bestyrelsesvalgene, dog saaledes, at der foruden Kredsvalg af 15 Bestyrelsesmedlemmer skulde vælges 6 Bestyrelsesmedlemmer paa Generalforsamlingen. Af andre mere principielle Ændringer kan nævnes, at de nye Love indeholdt en Mulighed for i givet Fald at nægte en Mand Optagelse i Slagteriet.

Men Hensyn til den erhvervspolitiske Linie iøvrigt stilledes Bestyrelsen i de følgende Maaneder overfor forskellige Afgørelser. I Begyndelsen af Oktober (1932) forelaa en Henvendelse fra L. S.'s Hovedkontor specielt med Henblik paa Valutasituationen og de Forholdsregler, som man i denne Anledning mente burde foretages fra Landbrugets Side til Hidførelse af bedre Eksistens- og Arbejdsvilkaar. Bestyrelsen tilkendegav heroverfor sin Enighed med L. S. i Nødvendigheden af, at Landbrugets Forhold blev forbedrede, omend den udtalte sin Tvivl om, at den af L. S. anviste Vej var den rigtige. Imidlertid tilføjedes, at »hvis der ved et fornuftigt Samarbejde med de forskellige Landbrugsorganisationer, derunder ogsaa Landbo- og Husmandsforeninger, kunde findes Veje og Midler ud af de nuværende fortvivlede Forhold«, vilde Slagteriet yde sin Medvirken hertil. Iøvrigt var der allerede paa et Bestyrelsesmøde i August givet Direktøren Bemyndigelse til, under den fra Regeringens Side fastslaaede Forpligtelse til Aflevering af Sterling, som var hjembragt her til Landet, at lade Betalingen for Varesalg til England blive staaende derovre, saa længe det ansaas for formaalstjenligt.

Som en Fortsættelse af Stillingen til den nævnte Henvendelse fra L. S. deltog Repræsentanter for Bestyrelsen først i November Maaned i Stiftelsen af *Erhvervsudvalget* paa et Møde i København, og Slagteriet gav dermed, sammen med andre Slagterier og Mejerier, Tilslutning til Udvalgets Virksomhed. Først og fremmest beskæftigede Erhvervsudvalget sig med Valutaforholdene og Muligheden for en Aktion fra Landbrugets Side til Bedring af disse. I Sommeren 1933 modtog saaledes Slagteriet Opfordring til at virke for, at den engelske Valuta, der kom her til Landet, skulde tilbageholdes fra Veksling med danske Penge. Bestyrelsen aabnede i denne Anledning Adgang for de Leve-

Maskinhallen.

Svalehallen.

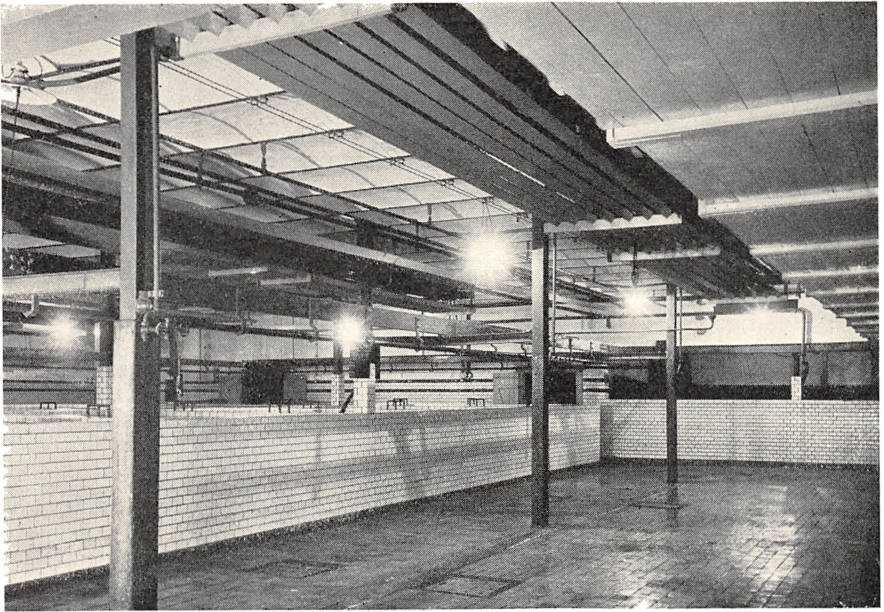
randører, som ønskede det, til at faa deres Afregning fra Slagteriet i Sterling-Checks. Denne Mulighed blev dog ikke praktiseret, og da en Andelshaver, et Aarstid senere, anmodede om Sterling-Afregning, stillede Bestyrelsen som Betingelse, at der maatte melde sig flere til samme Ordning. Ogsaa i Forbindelse med en senere Valuta-Aktion, i Eftersommeren 1935, behandlede Spørgsmaalet om Slagteriets Stilling hertil. Der blev udsendt Spørgeskema om Andelshavernes eventuelle Tilslutning, men der blev kun afgivet ret faa positive Svar, og det vedtoges derfor, at man ikke fra Slagteriets Side kunde paabegynde Aktionen, før Spørgsmaalet om dennes Lovlighed var nærmere afklaret.

Paa Generalforsamlingen i 1940 blev Slagteriets Medlemsforhold i Erhvervsudvalget Genstand for Drøftelse, og det besluttedes at bemyndige Bestyrelsen til at udmelde Slagteriet, hvilket skete i Marts 1941.

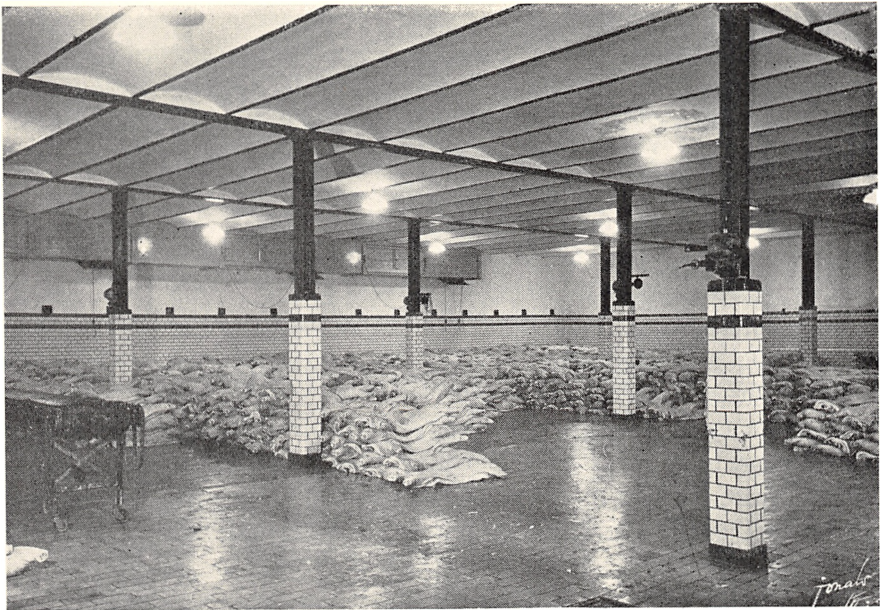
Paa *indre, foreningsmæssige* Omraader frembød Aarene efter 1932 som Helhed ret faa større Spørgsmaal. De nye Vedtægter havde som nævnt medført den ret gennemgribende Ændring i Retning af Kredsvalg for en Del af Bestyrelsen, og disse blev afholdt hvert Aar forud for Generalforsamlingen, indenfor de dertil fastsatte Valgkredse.

Et Par Ændringer i de nye Love blev dog foretaget, i begge Tilfælde med Hensyn til § 8, om den i 1908 oprettede *Driftsfond* for Slagteriet. I 1934 besluttedes det nemlig, i Overensstemmelse med Landbrugets almindelige Krav om Rentenedsættelse, at ændre den fastsatte Forrentning af Driftsfonden paa 5 pCt. til, at Renten skulde være den til enhver Tid gældende Indlaansrente i Sparekasser og Banker. Og dernæst foretoges paa Generalforsamlingen i 1938 en mere principiel Ændring af Driftsfonden, som gik ud paa, at der fra Begyndelsen af det nye Driftsaar skulde tilvejebringes i Virkeligheden en ny Driftsfond ved Tilbageholdelse af 1 Kr. pr. leveret Svin. Dette Beløb skulde godskrives den paagældende Andelshaver paa en særlig Konto og udbetales efter 5 Aars Forløb sammen med hvert Aars Efterbetaling. Indestaaende Beløb paa den gamle Driftsfondskonto skulde udbetales gennem en Periode paa 5 Aar, og vigtigt var det endelig, at enhver Forrentning af Beløb paa Driftsfondskontoen ophørte med den nye Ordning Ikrafttræden.

Den endelige Vedtagelse af den nye § 8 foregik paa en ekstraordinær Generalforsamling den 13. Januar 1939, der i Henseende til Varighed og Deltagelse betegnede absolut Bunderkord i Slagteriets

Saltekælderen.

Fra Ballerummet.

Historie. Det hele var nemlig ordnet paa 7 Minutter, og der var foruden Bestyrelsen kun mødt 3—4 Andelshavere!

Ligesom i tidligere Perioder har Slagteriet ogsaa i den senere Aarække paa virksom Maade deltaget i *Avlsarbejdet*. Det amtsvise *Grisesalg*, som var taget op i 1926 i Samarbejde med Landbrugets faglige Organisationer, fortsattes op gennem 30'erne, omend ikke helt i samme Omfang som i de første Aar. Antallet af solgte Grise laa dog omkring 30.000, og først i Krigsaarene indtraadte nævneværdig Nædgang, til omkring 15.000 aarlig.

I Efteraaret 1933 rettedes der Opfordring til Slagteriet om at slutte sig til et Arbejde for *Udstationering af Orner*, for derigennem at fremme Avlsarbejdet særlig med Henblik paa den rigtige Type Slagterisvin. Baade Bestyrelsen og den paafølgende Generalforsamling gav Udtryk for sin Interesse og har siden bilagt denne ogsaa med økonomisk Støtte. Selve Tilrettelægningen af Arbejdet blev overdraget et Udvalg, i hvilket Direktør *J. P. Jensen* blev Medlem fra en Begyndelse og senere indtil nu. Allerede i de første Aar udstationeredes over 50 Orner indenfor Amtet, og Tallet steg til 70—80, ligesom der i det hele taget opnaaedes øjensynlige Resultater af dette værdifulde Foretagende.

Ogsaa *Forsøgsvirksomheden* paa Svineavlens Omraade ydede Slagteriet fortsat sin Støtte. Indenfor Oplandet oprettedes i 1933 en Forsøgsstation paa Slangerup Landbrugsskole, i 1937 yderligere en Station paa Bjerregaard ved Hillerød, og i Forbindelse med Kaaringen af Søer og Undersøgelse af disses Afkom har ogsaa Forsøgsarbejdet bekræftet sin Værdi bl. a. for Slagteriet.

Af Skildringen af Slagteriets tidligere Udvikling fremgaar det stærkt, hvorledes man Gang paa Gang var stillet overfor Udvidelser og Nybygning, Nyanskaffelse af Maskiner o. s. v. Nu er det jo naturligt, at dette var en direkte Følge bl. a. af Virksomhedens Vækst rent produktionsmæssigt. Perioden siden 1932 har derfor paa den anden Side heller ikke paakrævet saa mange større Udvidelser som tilsvarende Perioder tidligere. Men et og andet Byggearbejde eller en større Nyanskaffelse blev dog foretaget. Den store Byggeplan var jo bleven opgivet i 1931, men allerede i 1932 maatte der foretages en ret indgribende Ombygning af Destruktionsanstalten, og omtrent samtidig blev der foretaget en væsentlig Udvidelse af Ballerummet, bl. a. under Hensyn til de særlige Afsætningsvilkaar, som man ved en og anden Lejlighed var stillet overfor. Yderligere kom hertil en væsentlig For-

bedring af Brændselsøkonomien, nemlig ved Anskaffelse af to Stoker-anlæg til Dampkedlerne, ligesom der foretoges forskellige Ændringer af Saltekældereren samt Kældereren under Pøsemageriet.

Planer om større Udvidelser var iøvrigt i de senere Aar knyttet til Kreaturslagteriet. Der foretoges her en mindre Udvidelse i 1934, bl. a. i Forbindelse med, at Fjerkræslagteriet kort forinden var nedlagt paa Grund af Oprettelsen af Fjerkræslagteriet i Ringsted, og i Foraaret 1939 besluttedes det at lade udarbejde Planer og Overslag til et ret omfattende Nybygningsarbejde. Da man kom saa vidt, at Tilbudene forelaa, var imidlertid Krigen indtraadt, og med den Usikkerhed, som dermed maatte præge Byggeplaner og Priser, besluttedes det at ud-sætte Arbejdet indtil videre.

Endnu skal nævnes, at der i Efteraaret 1943 blev taget Bestem-melse om en ret omfattende Ombygning og Reparation af Pøsemage-riet og i denne Forbindelse Opførelse af et automatisk virkende Køle-anlæg. Dette Arbejde blev sat i Gang lidt før Nytaar 1944, men dets Fuldførelse tilhører endnu Fremtiden.

Afsætningen hjemme og ude.

Det ligger i Sagens Natur, at Afsætningsforholdene under de her-skende Forhold siden 1932 har maattet frembyde adskillige vanskelige og højst særegne Situationer og Perioder. Først og fremmest gælder dette den store Linie, med Hensyn til Eksporten, saaledes som det paa et tidligere Sted er omtalt, men ogsaa med Hensyn til andre Sider tildrager Udviklingen sig Interesse.

Det var saaledes et fremtrædende Træk i Tiden omkring og efter Svinereguleringens Indførelse, at man udfoldede forskellige Bestræ-belser for at øge Slagteriets Afsætning paa Hjemmemarkedet, dette ogsaa forstaaet som det direkte lokale Opland. Med dette for Øje var der jo tidligere oprettet Butikker i Frederikssund, Frederiksværk og Helsingø, men hertil kom, foruden Overvejelser om Oprettelse af nye Butikker, navnlig Optagelse af Forbindelse med en Række Brugsfor-eninger og Landkøbmænd i Oplandet, der forsynedes fra Slagteriet ved Igangsættelse af et Par Engrossalgs-Vogne. Dette Samarbejde har baade forretningsmæssigt og paa anden Maade været af Betydning og til Glæde for begge Parter, og utvivlsomt betegnede dette Salg en ikke helt uvæsentlig Aflastning for andre Produktions- og Afsætnings-grene. Endvidere har Slagteriets ambulante Detailsalg, altsaa ved

Vogn, spillet en Rolle for Salget i Egne, hvor der var lidt langt til Slagter eller Udsalg.

Med Hensyn til Butikkerne drøftedes ved adskillige Lejligheder særlig et Fremstød i Københavns nærmere Opland, og hidtil resulterede dette i Oprettelse af et Udsalg i Herlev i Efteraaret 1942.

Hvad nu dernæst angaar Eksportsalget, er det lejlighedsvis om-

Uddelere fra nordsjællandske Brugsforeninger samlede under et Besøg paa Slagteriet.

talt, at der, navnlig ved Bestræbelser fra Direktør *Siecks* Side, lige fra Slagteriets første Aar blev knyttet Forbindelse med et forholdsvis stort Antal Aftagere i England, og denne Afsætningsform blev i Virkeligheden bibeholdt gennem alle Aarene helt til Foraaret 1940. En Overgang havde Slagteriet sin egen Rejsende i England, der ugentlig besøgte Kunderne. Dette Arbejde blev varetaget af Repræsentant *P. Erlandsen*, en Søn af Slagteriets første Formand, der nu har Ansættelse i Landbrugsraadet.

Enkelte af de mange engelske Forretninger, som Slagteriet har staaet i livlig Forbindelse med, næsten gennem alle de forløbne 50 Aar, skal her nævnes, ud fra den Betydning, de som Slagteriets største og faste Aftagere har haft.

En af disse Forbindelser var Firmaet *C. Horowitz*, Manchester, hvis Grundlægger, *Charles Horowitz*, stod i et nært Venskabsforhold til Direktør Sieck. Efter Optagelse af Sønnen, *Joseph Horowitz*, i Firmaet, ændredes dettes Navn til *C. & J. Horowitz Ltd.*, og der oprettedes senere Filial i London, hvortil *Joseph Horowitz* flyttede. Særlige betydelige Mængder baade af Flæsk og Æg har dette Firma, paa en Maade Slagteriets Hovedforbindelse i England, modtaget fra Frederikssund gennem Aarene, og det kan tilføjes, at denne Forbindelse stedse er foregaaet med Bevarelse af det bedste Forhold mellem de to Parter.

Af andre større Modtagere skal nævnes de store Grossistfirmaer *David Jones & Co. Ltd.*, Liverpool, *J. Sainsbury Ltd.*, London, *Allied Suppliers Ltd.*, London, *Pearson & Rutter Ltd.*, Liverpool, samt *Co-operative Wholesale Society Ltd.* Der har altid i Praktiseringen af Forbindelsen med disse Firmaer bestaaet et udstrakt Tillidsforhold mellem disse og Slagteriet, og først efter 9. April 1940 blev disse stærke Baand for en Tid afbrudt.

Endelig skal nævnes Firmaet *H. P. Pedersen*, Glasgow, hvis Grundlægger og eneste Indehaver er Konsul *H. P. Pedersen*. Født paa Ejendommen »Stagetorn« tæt ved Frederikssund fik han sin første Uddannelse paa Slagteriet her, rejste til England i 1912 og startede, særlig med Støtte af sin tidligere Chef, Direktør Sieck, en Importforretning i Glasgow, der senere ved hans Flid og Dygtighed er arbejdet op til at være en betydelig Aftager af Flæsk fra adskillige danske Andelsslagterier, hvortil kom Import af baade Smør og Æg fra Danmark. Det var en velfortjent Anerkendelse af hans Dygtighed og hans Position, at han i Begyndelsen af 30'erne udnævntes til dansk Konsul i Glasgow.

Slagteriets »Datterselskaber«.

I nogen Maade som et Led i Bestræbelserne for at sprede Slagteriernes Produktion, men dog navnlig for at fremme en mere effektiv Udnyttelse af Biprodukter og Affald fra den øvrige Produktion, oprettedes der op gennem 30'erne og tildels senere forskellige særlige Virksomheder med de nævnte Formaal. Denne Udvikling, der ogsaa gav sig smukke Resultater for Frederikssunds Vedkommende, foregik for en væsentlig Del ved Samarbejde mellem flere Slagterier for derefter at opnaa en større Kapacitet for de paagældende Virksom-

heder og derved en mere gennemført Specialisering og et gunstigere økonomisk Resultat. Disse Fællesvirksomheder, hvori altsaa Slagteriet var Parthaver — man kan ogsaa kalde dem »Datterselskaber« — gør derfor naturligt Krav paa Omtale som Led af Slagteriets Omraade.

Ældst af disse Foretagender er *Danske Andelsslagteriers Tarmsalg*, oprettet som det er allerede i 1913. Siden 1920 har Slagteriet

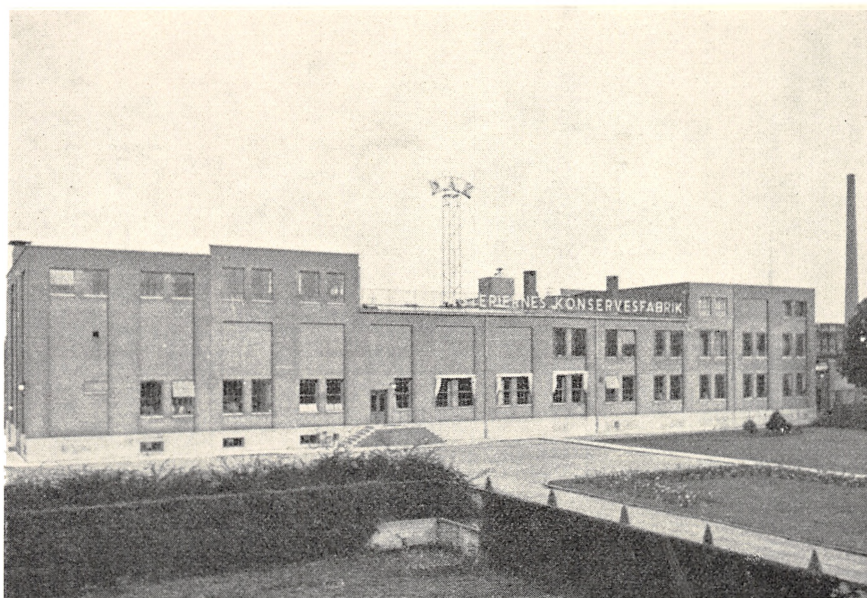

Danske Andelsslagteriers Tarmsalgs Kontor- og Lagerbygninger i København.

været Andelshaver i dette Selskab og har derigennem foretaget Af-sætning først og fremmest af sin omfattende Produktion af Tarme, behandlede og tilberedte paa Slagteriets eget velindrettede og omfattende Tarmrenseri, samt tillige ogsaa af andre Biprodukter. Under Ledelse af Direktør *K. Ramsing-Jensen* er der gennem D.A.T. fore-gaaet en stærkt stigende Omsætning, i nogle Aar paa omkring en halv Snes Mill. Kr., og Afsætningen af de anerkendte danske Kvali-tetsprodukter ogsaa paa dette Omraade er spredt til saa at sige alle Egne af Kloden.

I 1932, og ganske naturligt under Paavirkning af dette Aars vold-somme Begivenheder iøvrigt, drøftedes i Slagteriets Bestyrelse Spørgs-maalet om Samarbejde med en Kreds af andre sjællandske og born-

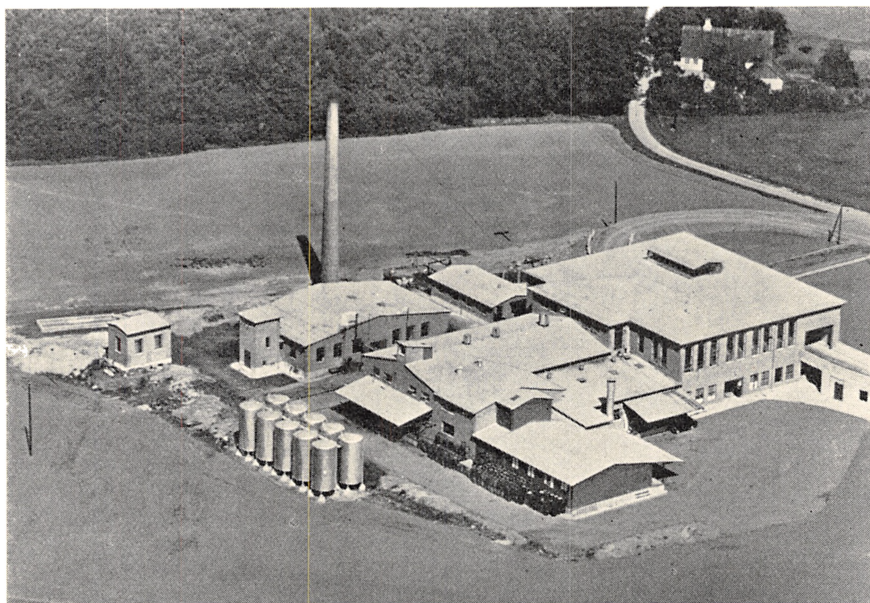
holmske Andelsslagterier om Oprettelse af en Opskærings- og Konserverfabrik, og det besluttedes at yde sin Tilslutning, saafremt Planen iøvrigt kunde virkeliggøres. En Række Forhandlinger maatte føres mellem de interesserede Parter, før Planen blev Virkelighed, men i November 1933 stiftedes *Danske Andelsslagteriernes Konserverfabrik* (D.A.K.) med Hjemsted i Roskilde, hvor et moderne og storstilet

Danske Andelsslagteriernes Konserverfabrik (D. A. K.), Roskilde.

Fabriksanlæg opførtes og kom i Virksomhed i Februar 1935. Paa Grundlag af Leverancer fra de deltagende Andelsslagterier, og blandt disse altsaa Frederikssund, er der paa D.A.K., under Ledelse af Direktør *P. M. Lundberg*, oparbejdet en mangeartet Produktion, hvis Afsætning er foregaaet baade til Eksport og Hjemmemarked. Ligesom denne Virksomhed i særlig Grad er Udtryk for nye Sider af Slagteriernes Produktion, saaledes har den for de deltagende Slagterier bevist sin Værdi ved at bidrage til Aflastning og Stabilisering af Afsætningen som Helhed. En betydningsfuld Linie, hvis Forløb og Retning udpræget peger mod Fremtiden, har dermed fundet sin hidtidige Udformning som Grundlag for yderligere Udbygning, naar Forholdene opfordrer dertil.

I 1934 meldte sig paany for Slagteriets Bestyrelse Planen om et Fællesforetagende, nemlig en Destruktionsanstalt for de sjællandske Andelsslagterier. Formaalet ogsaa med dennes Oprettelse var at drage den fulde Nytte af Biprodukterne, i dette Tilfælde Destruktionsdyrene fra de enkelte Slagteriers Omraader, og at udvinde alle Værdier af Destruktionsmassen, ikke mindst til Fremstilling af Foder-

Kødfoderfabrikken „Sjælland“, Ortved.

kager, Kød- og Benmel o. s. v. Dertil kom, at der, som bl. a. Forholdene i Frederikssund havde bekræftet, stadig blev stillet nye Krav fra Veterinærmyndighederne angaaende Slagteriernes hjemlige Destruktionsanstalter, ofte saaledes, at disse Kravs Opfyldelse maatte betyde stærkt forøgede Udgifter for det enkelte Slagteri.

Det planlagte Foretagende saa Dagens Lys i Marts 1935 ved Stiftelsen af Kødfoderfabrikken »Sjælland«, hvortil et Anlæg opførtes i Ortved, og som under Ledelse af Direktør Sv. E. Christensen begyndte sin Virksomhed i Slutningen af 1936. Ikke mindst under den med Krigsperioden indtrædende Foderknaphed har denne Virksomhed bevist sin Værdi ved Fremstilling af Foderstoffer, teknisk Fedt m. m. i betydelige Kvanta.

Paa et mere specielt Omraade etableredes der i 1941 et Samarbejde mellem en Kreds af Andelsslagterier og forskellige andre Andelsvirksomheder, ved Køb af en Fabrik til Fremstilling af Pakkasser og anden Træemballage, beliggende i Haslev. Med den Interesse, som Frederikssund Slagteri gennem hele sin Tilværelse har haft i Forbruget af saadanne Varer, bl. a. til Anvendelse i Ægpakkeriet, var det

Haslev Træindustri, Haslev.

kun naturligt, at Bestyrelsen besluttede at indtræde som Parthaver ogsaa heri. Under Navnet *Haslev Træindustri* og med *P. Rambäck* som Direktør paabegyndtes denne Virksomhed under Andelsform i 1941 og har allerede gennem sin korte Eksistens som Leverandør til sine Interessenter ydet en værdifuld Service.

Endelig skal nævnes, at Slagteriet ligeledes i Foraaret 1941 tilsluttede sig den paa dette Tidspunkt af en talrig Kreds af Slagterier oprettede *Hude-Central*, hvis Formaal er at varetage Slagteriernes efterhaanden ret omfattende Interesse i Hudesalget. Den tilsyneladende noget ejendommelige officielle Ordning af Omsætning og Afsætning paa dette Omraade har imidlertid indtil nu medført, at det nødvendige Grundlag for denne Virksomheds Udøvelse i Praksis ikke har

kunnet tilvejebringes, og Tidspunktet herfor maa saaledes foreløbig finde sin Placering paa Fremtidens Debetside.

Ved et Formandsskifte.

For Slagteriets foreningsmæssige og praktiske Udvikling gennem de senere Aartier var det utvivlsomt af stor Betydning, at Formandskabet inden for Bestyrelsen helt fra Udgangen af forrige Krig og indtil efter Begyndelsen af den nuværende Krig blev varetaget af en og samme Mand, nemlig Gaardejer *Niels Larsen*, Højager. Han indvalgte i Bestyrelsen i 1915, derefter i Forretningsudvalget i 1918, for saa i 1919, ved Gaardejer *Jens Svendsens* Død, at blive valgt til Formand.

Da han saaledes i 1940 havde været Medlem af Bestyrelsen i 25 Aar og desuden ikke længere hørte til den unge Generation — han er født den 4. Juli 1862 — besluttede han sig til ved Aarets Generalforsamling den 13. December at frabede sig Genvalg til Bestyrelsen. Om end andre Sager af Vigtighed var til Beslutning paa denne Generalforsamling, er det naturligt, at den fik sit særlige Præg ved den mangeaarige Formands Tilbagetræden — baade ved hans egne Udtalelser om sit Arbejde og ved den Tak, der ved denne Lejlighed saavel som ved en senere afholdt Fest lød til ham fra Andelshaverne og hans nære Medarbejderes Kreds. Som Udtryk for denne Taknemlighed havde Bestyrelsen besluttet at lade fremstille et Maleri af *Niels Larsen*, som nu har sin Plads i Slagteriets Bestyrelsesværelse, og endvidere at udnævne ham til Æresmedlem af Bestyrelsen. Dertil kom, at det sidste Slagteriregnskab, for hvilket *Niels Larsen* havde Formands-Ansvaret, kunde forelægges med en Afskrivning paa Anlæget paa 450.000 Kr., saaledes at han kunde »aflevere« dette gældfrit til sin Eftermand og endda med en Reservefond paa 100.000 Kr. Altsaa ogsaa økonomisk og fagligt foregik den gamle Formands Tilbagetræden under de smukkeste Omstændigheder.

I *Niels Larsens* Tid havde Slagteriet gennemgaaet en afgørende Udvikling, rig paa Fremgang, men ogsaa paa Omskiftelser og Vanskeligheder. Administrative og foreningsmæssige Opgaver i talrig Mængde havde foreligget til Løsning og havde stillet store Krav til Ansvar og Indsats fra de ledendes Side og da ikke mindst fra *Niels Larsen* som Formand for den valgte Repræsentation. Men med Indsigt og Besindighed røgtede han dette Hverv, var sine Mandanters

dygtige Talsmand til Fremme af fælles Interesser, deltog i de forskellige Sagers Forberedelse for sin Bestyrelse eller Generalforsamlingen og fulgte sammen med den daglige Ledelse deres Gennemførelse i Praksis.

Niels Larsen, Højager.

Under dette Arbejdes Udøvelse bekræftede Niels Larsen tilfulde sine personlige Evner og Egenskaber. Fra sin tidligste Ungdom var han som selvstændig udøvende Landmand blandt de førende paa sin Egn. Paa Grundlag af sit Arbejde baade hjemme i Bedriften, og hvor han tog Del i Behandlingen af fælles Anliggender, vandt han sine Standsfællers Anseelse og Tillid og fik betroet Hverv af forskellig Art i de landøkonomiske Foreninger og disses faglige Forgrening. Udover dette dyrkede han Interesser paa kulturelle og folkelige Om-

raader, udvidede sin Synskreds ved talrige Rejser i Udlandet og vandt sig Kendskab til andre Folkeslags Færden og Forstaaelse af deres Forhold, hvad han bl. a. i sin Egenskab af Slagteriets Formand ved adskillige Lejligheder har haft Glæde og Nytte af. Og mange er de udenlandske Gæster — ofte Berømtheder og store Mænd indenfor Politik og Erhvervsliv — der ved Besøg hos Niels Larsen i hans smukke og særprægede Hjem er blevet betagede af hans sande og uimponerede Verdenskultur.

Da »Niels Larsen, Højager« — som hans Kendingsnavn er i hans Samtids Bevidsthed — trak sig tilbage som Slagteriets Formand, kunde han med fuld Berettigelse modtage den Hyldest, der blev ham til Del. I Slagteriets, men ogsaa sin Stands Historie, vil han stedse staa som en værdig og smuk Repræsentant for sin Tidsalder, for dens særlige Træk og Udtryksformer som for dens Resultater i kulturel og erhvervsmæssig Henseende.

Paa det efter Generalforsamlingen nærmest følgende Bestyrelsesmøde, den 21. December 1940, valgtes til Niels Larsens Efterfølger Proprietær C. F. Lassen, Islebjerggaard.

Under Krigsvilkaar paany.

De sidste fem Aar af Slagteriets Tilværelse betegner paa forskellig Maade en Periode for sig, dels fordi adskilligt af, hvad der foregik og foretoges, ligger saa nær op ad Nutiden og Fremtiden, at det ikke kan betragtes og belyses »historisk«, men navnlig fordi disse Aar falder sammen med den store Krigs Varighed indtil nu, hvorved adskilligt, ogsaa i en Virksomhed som Slagteriets, har fundet sin særlige Udformning.

Betegnende nok viser Krigsperioden første Gang sit »Ansigt« i Ledelsens Overvejelser, iøvrigt allerede den 1. September 1939, angaaende Iværksættelse af Luftværnsforanstaltninger, og dernæst paa et andet Omraade, nemlig i Forbindelse med de tidligere omtalte Planer om en Udvidelse af Kreaturslagteriet, som maatte udsættes. Men iøvrigt mærkedes Krigens Tilstand ude i Verden paa Fragt- og Forsikringsomkostninger, paa en med Sterlingkursens Fald indtruffen betydelig Nedgang i den danske Flæsknotering og først og fremmest i den almindelige Stemning af Usikkerhed, der ogsaa gjorde sig saa stærkt gældende paa produktions- og forretningsmæssige Omraader.

Men ogsaa Opgaverne af mere normal Art maatte jo røgtes. Saaledes var allerede i Efteraaret 1936 den Mulighed drøftet inden for Bestyrelsen, at Slagteriet selv skulde overtage hele *Transporten af Svin og Kreaturer* fra Andelshaverne. Spørgsmaalet dukkede nu igen op i 1939, og Bestyrelsen besluttede at forelægge Generalforsamlingen et Forslag herom. Selv om dette ikke blev modtaget med udelt Til-

Formanden, Proprietær *C. F. Lassen* og Direktør *J. P. Jensen*
under en Konference i Direktørens Kontor.

slutning, iværksattes dog den omtalte Ordning ret snart efter Nytaar 1940, idet de forskellige lokale Ruter udliciteredes til Vognmænd, og Andelshaverne fik Besked om, hvilken af disse der skulde besørge Transporten for hvert enkelt Sogn. Trods lidt Utilfredshed og lidt Gnidning i Begyndelsen kom denne Ordning dog snart i Gænge, men allerede efter faa Maaneders Forløb viste der sig Vanskeligheder for Vognmændene med at fremskaffe tilstrækkelig Benzin, og man saa sig derfor nødsaget til at oprette Samlepladser forskellige Steder i Oplandet, hvorfra saa Transporten besørgedes i store Gengas-Automobiler til Slagteriet. Efterhaanden som ogsaa Vognmændene selv fik

indlagt »Kakkelovns-Benzin« i deres Vogne, ophørte dog ganske naturligt denne Ordning med Samlepladserne i alt væsentligt.

Det ligger i Sagens Natur, at Begivenhederne den 9. April 1940 maatte øve deres Indflydelse ogsaa paa Slagteriets Omraader. Den umiddelbare Følge blev, at der paa Grund af det ganske usigtbare i Situationen lukkedes for Modtagelse af Svin. Efter faa Dages Forløb var imidlertid en Ordning bragt i Stand af Eksporten Syd paa, ogsaa til Opvejelse af den afbrudte Afsætning til England. Men iøvrigt blev den 9. April jo Indledning til den produktionsmæssige Nedgangsperiode, hvis alt andet end lystelige Forløb er omtalt paa et tidligere Sted. For det daglige Arbejde paa Slagteriet maatte disse Forhold selvsagt efterhaanden vise de mest indgribende Følger, idet der ganske simpelt ikke var noget nævneværdigt at bestille med Slagtingen og den normale Hovedproduktion. Et slaaende Udtryk herfor gav Formanden (*C. F. Lassen*) i sin Beretning til Generalforsamlingen i 1942 ved at sige, at »vi har det mindst mulige Mandskab, og største Parten af vor gode Arbejderstab har kun lejlighedsvis været beskæftiget paa Slagteriet det sidste halve Aar.« Paa den anden Side gav den Skare af Forordninger og Bestemmelser, der saa at sige daglig saa Dagens Lys navnlig i Krigens første Par Aar, mere end nok at bestille til Kontoret og da ikke mindst for hele Virksomhedens ansvarlige Leder, Direktør *Jensen*.

Specielt med Hensyn til Slagteriets Forsyning med Drivkraft havde den knappe Brændselsforsyning naturligvis ogsaa sat sine Spor. Der var saaledes opført en Tørvelade i Sommeren 1940 og indkøbt i Hundredvis af Tons Tørv. Men forøvrigt blev der i Efteraaret 1942 opnaaet en Ordning med Frederikssund By om Levering af Elektricitet og Gas til Aflastning af Brændselsforsyningen, hvad der i det hele taget under den da foreliggende Situation for Slagteriet betegnede en kærkommen Lettelse.

I *Slagteriets Pengeforhold* udviste ogsaa de seneste Aar, trods Nedskæring i Produktion og den alene dermed dikterede stærke Stigning i Driftsudgifterne, en fortsat gunstig Udvikling. Angaaende Bankforbindelse har Slagteriet gennem de mange Aar haft Forretning med Egnens tre Pengeinstituter, *Banken for Frederikssund og Omegn*, *Banken for Frederiksværk og Omegn* samt *Nordsjællands Bank* i Helsingør. Ved forskellige Lejligheder var i Bestyrelsen fremdraget Spørgsmaalet om at træde i Forbindelse med *Andelsbanken*, til hvilken der i 1934 var tegnet en Aktiekapital paa 50.000 Kr. i

Tilknytning til Andelskongressens Program af 1932. I Forbindelse med Drøftelser i Foraaret 1942 om Oprettelse af en Filial af Andelsbanken i Frederikssund besluttede Bestyrelsen at give denne Plan sin Anbefaling og knyttede dertil et Tilsagn om at ville benytte Filialen, saa snart denne var en Kendsgerning.

I nogen Maade som et Udslag af Krigsperiodens særlige Forhold paa Fodringsomraadet skal endnu nævnes en Opgave, som Bestyrelsen op til den seneste Tid har beskæftiget sig med, nemlig Anskaffelsen af *Kartoffelkogeanlæg*, hvor Slagteriet — iøvrigt som det første paa Sjælland — har taget et værdifuldt Initiativ. Efter at det første Anlæg var fremskaffet i Efteraaret 1942, blev det straks taget i Anvendelse forskellige Steder i Oplandet og med det Resultat, at der siden da yderligere er igangsat 4 Anlæg, medens Anlæg Nr. 6 er paa Trapperne. Grundlaget for Anlæggene er lokale Kogeforeninger, men der ydes fra Slagteriet et Tilskud paa 2000 Kr. pr. Anlæg indenfor Andelshavernes Kreds.

Mændene i Slagteriets Ledelse.

Ogsaa de Mænd, der har staaet i Ledelsen af Slagteriet gennem dettes senere og seneste Udvikling, tilkommer der en kort Omtale nu mod Slutningen af vor Skildring. Gennem denne har det iøvrigt været en Rettesnor i overvejende Grad at lade Begivenhederne og Resultaterne tale for det Arbejde og den Indsats, som Mændene paa de forskellige Pladser har ydet. Kun enkelte har fundet en mere fyldig Omtale, og ellers har kun Navnene maattet tjene til Paamindelse om eller Fremdragelse af, hvad disses Bærere har betydet i Samarbejdet.

Af dem, der nu staar paa Kommandobroen, vil det, uden at gaa nogen for nær, være naturligt først og fremmest at hilse paa Formanden og Direktøren, der i dette som saa mange andre Tilfælde udgør en central Faktor i Ledelsen. Vel mere end noget andet Sted gælder det i et stort Andelsforetagende, at Samarbejdet mellem disse to ansvarshavende for den foreningsmæssige og den daglige og tekniske Side af en Virksomhed er afgørende for dennes vellykkede Forløb. Og dette Grundlag har ogsaa under Slagteriets seneste og nuværende Udvikling fuldt ud været til Stede.

Da Proprietær *C. F. Lassen*, Islebjerggaard, i December 1940 valgtes til Bestyrelsens Formand efter Niels Larsen, Højager, var han ikke noget ubeskrevet Blad indenfor Slagteriet. Han var ind-

valgt i dettes Bestyrelse i 1932 og et Aarstid senere i Forretningsudvalget og havde gennem disse Aar vist sin Interesse for Slagteriets Anliggender og sin Evne til at sætte sig ind i de foreliggende Sager saavel som at bidrage til deres bedst mulige Behandling og Gennemførelse. Proprietær Lassen blev indvalgt i Bestyrelsen som Repræsen-

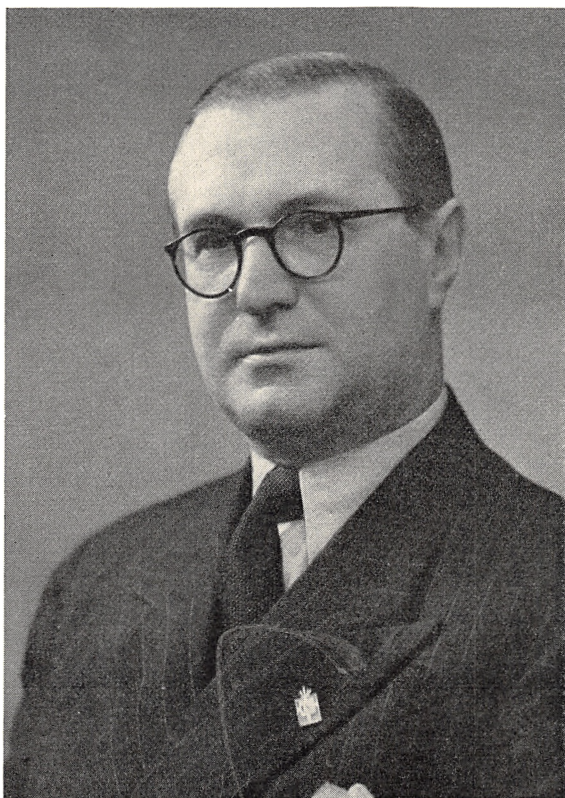

Proprietær *C. F. Lassen*, Islebjerggaard.

tant for bestemte Synsmaader indenfor Landbrugets Kredse, men han har gennem sin Deltagelse i Ledelsen, som Bestyrelsesmedlem og da ganske særlig under sin endnu ret kortvarige Formandstid, forstaaet at forene de forskellige Opfattelser, som kunde foreligge om det ene eller det andet Spørgsmaal.

Da Direktør *J. P. Jensen* blev udset til Direktør for Slagteriet og begyndte denne sin Virksomhed den 1. Marts 1932, blev der, som

det allerede foran er berørt, straks stillet ret store Krav til personlige og administrative Evner, ogsaa uden for det rent tekniske og faglige. Men baade under denne første — i mange Henseender vanskelige — Periode og senere har Direktør Jensen godtgjort sin Duelighed som daglig Leder af den store og mangeartede Virksomhed.

Direktør J. P. Jensen.

Direktør Jensen er Søn af den kendte Kvægopdrætter Lars Jensen, Tvindelstrup, og var endnu en ung Mand (35 Aar), da han indtraadte i Slagteriets Tjeneste efter en særdeles grundig og omfattende Uddannelse og nogle veltjente Aar indenfor Slagterierhvervet. Sine første Læreaar tilbragte han paa Ringsted Andels-Svineslagteri, gennemgik derefter den etaarige Dagskole paa Købmandsskolen i København, og efter at have aftjent sin Værnepligt tog han til England, hvor han i Vinteren 1920

Engelske Levnedsmiddel-Detaillister besøgte i 1934 Danmark som Danish Bacon Co

徐 庚 培 Shu. T. V.
 鄭 方 珩 H. Djes.

游 建 文 Kuehwin Yu

M. Nash Minister of
 Finance

New Zealand

Basil Brooke Minister of Agriculture N. Ireland.

P. Layton Butler Premier
 of South Australia

Berømte Navne i Direktør Jensen Gæstebog.

Gæster og aflagde ved denne Lejlighed ogsaa Besøg paa Slagteriet i Frederikssund.

deltog i et Kursus paa den vidtberømte Højskole »Fircroft« ved Birmingham. Fra dette Tidspunkt genoptog han saa sit praktiske Arbejde og fik Ansættelse i *L. Nielsen Ladefogeds* ansete Forretning i London, bl. a. som Sekretær for dettes Seniorchef. Efter et Studiophold i U. S. A. blev han fra November 1925 ansat som Bogholder ved Sorøegnens Andels-Svineslagteri, men blev allerede Aaret efter Direktør, en Stilling, som han beklædte, da han i 1932 blev Direktør i Frederikssund.

Som det gjaldt hans Forgænger, Direktør Sieck, er ogsaa Direktør Jensen og hans Familie gennem Aarene knyttet til Stedet og til Kredsen, og som i Slagteriets tidligere Dage hersker der forsat en baade venlig og gæstevendig Stemning over selve Virksomheden inklusive dens Direktørhjem. I de gode gamle Dage — d. v. s. før Krigen — modtog Slagteriet ogsaa i Direktør Jensens Tid Gæster fra Udlandet: fremtrædende politiske Personligheder, Repræsentanter for Handel og Landbrug, Videnskabsmænd o. s. v. fra Vestlandene, fra Østen, fra Central- og Sydeuropa. Som ved tidligere lignende Lejligheder vidner baade Direktørens Fremmedbog og de optagne Fotografier om de talrige Gæstemodtagelser.

Op nu foruden Formand og Direktør skal som for forudgaaende Perioders Vedkommende endnu nævnes Navnene paa en Række Mænd, der paa de valgte Poster tog Del i Styret gennem Aarene siden 1932.

Ved Generalforsamlingen i December 1932 afgik følgende som Medlemmer af Bestyrelsen: Gaardejer *Chr. Sylvest Olsen*, Udesundby (valgt 1923), Parcellist *Lars Jørgensen*, Sønderby (valgt 1923), Sognefoged *Ole Jensen*, Jyllinge (valgt 1923), Gaardejer *Mads Chri-*

stensen, Skuldelev (valgt 1929), og Gaardejer *Johs. Andersen*, Ramløse (valgt 1929). I Stedet for disse valgtes Parcellist *Marius Sørensen*, Skærød, Parcellist *Emil Rasmussen*, Brodal, Sognefoged *B. J. Mølgaard*, Veksø, Proprietær *C. F. Lassen*, Islebjerggaard, og Gaardejer *A. P. Larsen*, Manderup Søgaard, der tidligere havde været Medlem af Bestyrelsen (1926—29).

I 1933 foretoges for første Gang de nu indførte Kredsvalg, hvilket yderligere medførte væsentlig Forskydning i Bestyrelsens Sammensætning. Ved denne Lejlighed afgik Forstander *Oluf Jensen*, Slangerup (valgt 1919), der siden 1925 var valgt som Bestyrelsens Næstformand. Gennem Udøvelsen af dette Hverv tog han levende Del i Slagteriets Anliggender og viste ligesom paa andre Omraader af Andelsarbejdet sin varme Interesse og sin Forstaaelse for dette. Hans særlige Indsigt paa landbrugsfaglige Omraader gjorde ham til et meget benyttet Medlem af Bestyrelsen til Varetagelse af forskellige særlige Opgaver. Endvidere afgik Gaardejer *A. C. Andersen*, Skævinge (valgt 1919), Gaardejer *Laurits Jensen*, Vellerup (valgt 1921), Gaardejer *P. Pedersen*, Damgaard, Knardrup (valgt 1925), der havde været Medlem af Forretningsudvalget siden 1926, samt Gaardejer *Søren Sylvest*, Ll. Havelse (valgt 1925), Gaardejer *Karl Jensen*, Bækkegaard (valgt 1925), Gaardejer *O. N. Olsen*, Maglegaard (valgt 1927), Gaardejer *Anton Petersen*, Uggeløse (valgt 1931), Parcellist *Marius Sørensen*, Skærød (valgt 1932), samt endelig Gaardejer *A. P. Larsen*, Manderup Søgaard, der som nævnt var genindvalgt i Bestyrelsen i 1932, men altsaa nu atter udgik.

I Stedet for disse valgtes følgende ved Kredsvalgene og paa Generalforsamlingen: Sognefoged *Ole Jensen*, Jyllinge (tidligere Medlem af Bestyrelsen 1923—32), Parcellist *Hans Jensen*, Bonderup, Statshusmand *Hans Andersen*, Ferslev, Branddirektør *Hans Rasmussen*, Svedstrup, Gaardejer *S. Simonsen*, Uggeløse, Gaardejer *Jørgen Rasmussen*, Sigerslevøster, Parcellist *Anton Nielsen*, Nøddebo, Gaardejer *Anton Andersen*, Bregnerød (Medlem af Forretningsudvalget siden 1939), Gaardejer *Karl Petersen*, Tisvilde, og Statshusmand *Johs. Petersen*, Sigerslevøster.

I 1934 udtraadte af Bestyrelsen Statshusmand *Hans Andersen*, Ferslev (valgt 1933), og i hans Sted valgtes Sogneraadsformand *Ole Nielsen*, Dalby (Medlem af Forretningsudvalget siden 1942).

I 1935 afgik Proprietær *J. Nevermann*, Jørnlunde (valgt 1918), der var Medlem af Forretningsudvalget siden 1930, endvidere Gaardejer

Jørgen Rasmussen, Sigerslevøster (valgt 1933), der var flyttet til en anden Valgkreds, og endelig *Parcellist Anton Nielsen*, Nøddebo (valgt 1933). I Stedet for disse valgtes *Gaardejer Johs. Rasmussen*, Hauge-
rup, *Gaardejer Chr. Skaarup*, Sverkildstrup, og *Gaardejer Niels Jo-*
hansen, Sigerslevøster.

I 1936 afgik *Gaardejer L. Petersen*, Lavø (valgt 1928), der var

Sognefoged *Ole Jensen*, Jyllinge.

Forstander *Oluf Jensen*, Slangerup.

Medlem af Forretningsudvalget i 1932—33, og i Stedet for ham valgtes Sognefoged *Chrf. Larsen*, Tofte.

I 1937 afgik *Gaardejer Lars Larsen*, Ørby (valgt 1929), og i hans Sted valgtes *Gaardejer Laur. Christensen*, Vejbygaard.

I 1938 afgik *Gaardejer Bendt Petersen*, St. Esbønderup (valgt 1931), der var Medlem af Forretningsudvalget siden 1934, samt endvidere *Gaardejer Johs. Rasmussen*, Haugerup (valgt 1935). I deres Sted valgtes *Gaardejer Will. Larsen*, Hanstedgaard, Hørup, og Sognefoged *Jens Nielsen*, Skuldelev.

I 1939 afgik *Parcellist Hans Jensen*, Bonderup (valgt 1933), der var Medlem af Forretningsudvalget siden 1935, samt Sognefoged *Chrf. Larsen*, Tofte (valgt 1936). Nyvalgt blev ved denne Lejlighed *Jens Nielsen*, Skuldelev, og *Parcellist Alfred Petersen*, Lavø.

I 1940 afgik foruden Bestyrelsens Formand, *Gaardejer Niels Larsen*, Højager, *Gaardejer Niels Johansen*, Sigerslevøster (valgt 1935).

I deres Sted nyvalgtes Gaardejer *Th. Due*, Enhøjgaard, Skibby, og Proprietær *H. Fleischer*, Fredhave.

I 1941 afgik Sognefoged *L. P. Jensen*, N. Draaby (valgt 1927), der var Medlem af Forretningsudvalget det sidste Aarstid, endvidere Sognefoged *B. J. Mølgaard*, Veksø (valgt 1932), Statshusmand *Johs. Petersen*, Sigerslevøster (valgt 1933), hvortil kom, at Sognefoged *Jens Nielsen*, Skuldelev (valgt 1939), var afgaaet ved Døden. Endelig

Proprietær *N. Nielsen*,
Hedegaard, Ballerup.

afgik Gaardejer *Will. Larsen*, Hænstedgaard (valgt 1938), der var Medlem af Forretningsudvalget det sidste Aar.

I disses Sted valgtes i 1941 Gaardejer *Oluf Hansen*, N. Draaby, Parcellist *E. Ammitzbøl*, Skuldelev, Gaardejer *Oluf Larsen*, Kvinderup, Gaardejer *H. P. Hansen*, Holmstedgaard, Stenløse, og Gaardejer *Alf. Christensen*, Stenledsgaard, Sønderby.

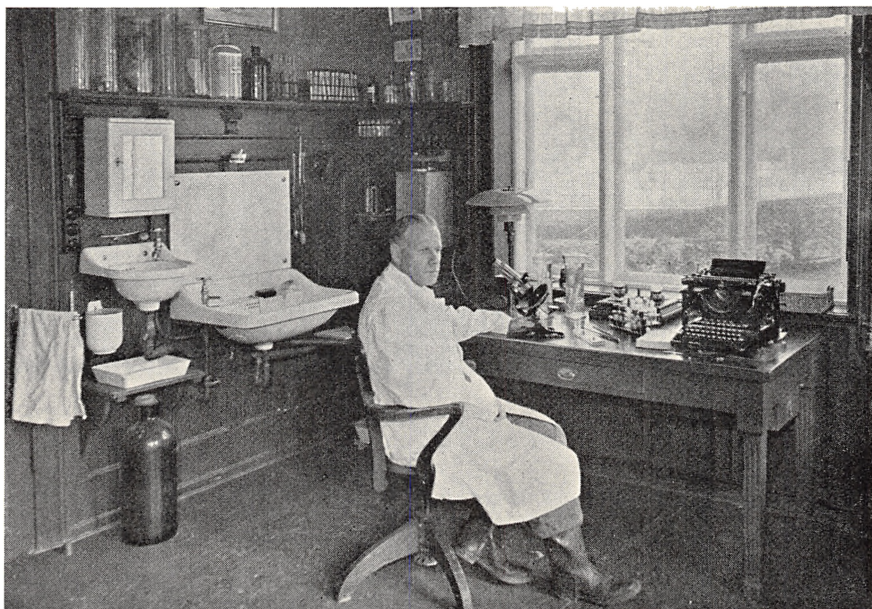
I 1942 afgik Parcellist *Emil Rasmussen*, Brodal (valgt 1932), og Branddirektør *Hans Rasmussen*, Svedstrup (valgt 1933). I deres Sted nyvalgtes Gaardejer *A. P. Andersen*, Birkelund, og Gaardejer *Jørgen Pedersen*, Allingbjerg, Vejleby.

Endelig i 1943 afgik Sognefoged *Ole Jensen*, Jyllinge, der efter at være genindvalgt i Bestyrelsen i 1933 var dennes Næstformand i de følgende ti Aar indtil 1943. Som Næstformand faldt det i hans Lod at tage nær Del i Varetagelsen af mange og vigtige Opgaver for Slagteriet, hvis Interesser han varetog med Dygtighed og Indsigt. *Ole Jensen* afløstes i Næstformands-Hvervet af Proprietær *N. Nielsen*, Hedegaard, der valgtes hertil ved det konstituerende Bestyrelsesmøde efter Generalforsamlingen i December 1943. Endvidere afgik ved samme Lejlighed Gaardejer *S. Simonsen*, Uggeløse (valgt 1933), og Proprietær *H. Fleischer*, Fredhave (valgt 1940). I deres Sted valgtes Gaardejer *Sv. Schellerup*, Asergaard, Ganløse, Gaardejer *Hans Sørensen*, Sigerslevøster, og Gaardejer *Holger Larsen*, Gundsølille.

Med Hensyn til Revisionen var indtil 1933 hertil valgt Gaardejer *And. Poulsen*, Græse, og Revisions- og Forvaltningsinstituttet, Køben-

havn. Ved den paa dette Tidspunkt stedfundne Ændring af Vedtægterne udgik den af Generalforsamlingen valgte personlige Revisor, medens Revisions- og Forvaltningsinstituttet fremdeles, og nu altsaa alene, varetager Revisionen.

Endelig skal nævnes, at der til Noteringsudvalget foretoges et Nyvalg i 1940, idet Gaardejer *Olaf Mortensen*, Udesundby, der havde

Overdyrlæge, Dr. med. veter. *Will. W. Petersen* i sit Kontor og Laboratorium paa Slagteriet.

været valgt siden 1916, afløstes af Gaardejer *Alfred Christensen*, Stenedsgaard, der imidlertid det følgende Aar indvalgtes i Bestyrelsen. Som hans Efterfølger til Noteringsudvalget valgtes da Gaardejer *P. Mortensen*, Udesundby.

Paa et særligt Omraade har der gennem Aarene bestaaet et værdifuldt Medarbejderskab indenfor Slagteriets Virksomhed, nemlig i Udøvelsen af *Dyrlægekollen*. Allerede i Slagteriets første Aar viste Ledelsen sin Interesse for denne Side ved i 1896 at knytte Dyrlæge, senere Overdyrlæge *Olaf Mortensen* til Slagteriet, og da Kollen i 1905 blev gennemført ved Statsforanstaltning, blev han statsansat og virkede i denne Stilling indtil sin Død i 1932. Som Medarbejder

Fra Slagteriets General-

havde han den ansete praktiserende Dyrslæge *L. B. Gottlieb*, der blev fast ansat ved Slagteriet i 1922 og derefter virkede her, indtil han døde i 1935.

Som Efterfølger for Overdyrlæge Olaf Mortensen ansattes i 1932 Overdyrlæge, Dr. med. veter. *Will. W. Petersen*, og tillige har siden 1929 Dyrslæge *A. P. Andersen* været ansat ved Slagteriets Kontrol. Overdyrlæge Petersen har udover det daglige Arbejde vist sine Interesser og Evner ved et ret omfattende Forfatterskab, bl. a. til den i 1940 af Andels- og Privatslagterierne udgivne Bog: »Svinesygdomme og deres Bekæmpelse«, og tillige ved sin Syslen med kunstneriske Opgaver, hvad der i nærværende Fremstilling har fundet sig et saa smukt og særpræget Udtryk.

Men det vilde være urigtigt, om vi sluttede denne Omtale af forskellige personlige Forhold ved Slagteriet — og dermed af dettes Historie i det hele taget — uden at rette Blikket ud til den talstærke Kreds af Andelshavere, der som Producenter og Leverandører af selve Materialet for Slagteriet har dannet det egentlige Grundlag for dettes

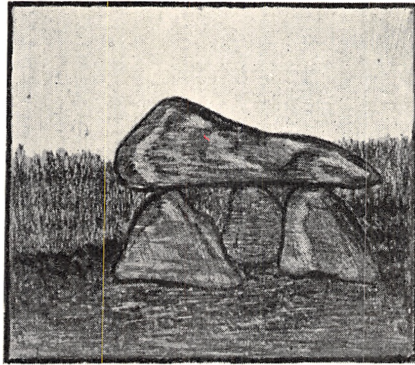
forsamling December 1943.

Virksomhed. Det er ved Produktion og Leverance, at Andelshaverne i det daglige har varetaget deres Interesse i Slagteriet, med dertil knyttede Rettigheder og Ansvar. Og det er i denne Forbindelse, at Værdien af Samarbejdet skal give sig sit praktiske Udtryk.

Men iøvrigt er jo Mødet mellem Andelshaverne og deres fælles Virksomhed først og fremmest henlagt til Generalforsamlingen, den store Dag, hvor Ledelsen forelægger Aarets Resultater, til Meddelelse, til Prøvelse og Beslutning. Situationer og Udtalelser dukker sikkert frem i Erindringen hos en og anden, maaske blot om det almindelige Indtryk, Stemningen over Samværet. Man husker denne eller hin som Generalforsamlingens Dirigent: fra de tidlige Aar Møller *L. Petersen*, Strøllille, i nogle Aar Sagfører *A. C. Hansen*, Frederikssund, senere *Hans Andersen*, Uggeløse, i en Del Aar *Ole Petersen*, Ll. Rørbæk, i nogle Aar *P. Jørgensen*, Brederød, *Oluf Jensen*, Slangerup, i et lille Aaremaal Proprietær *A. Hartel*, Nellerupgaard, og nu i de senere Aar *Niels Mortensen*, Elmegaard. Mange store Generalforsamlinger har Slagteriet oplevet, ogsaa enkelte, hvor Bølgerne viste en Smule Krusning, men gennemgaaende er Sejladsen ogsaa i denne

Henseende gaaet gennem smult Vande eller i hvert Fald med en saadan Kurs, at de smulte Vandets Omraade er naaet.

— — Og lad da Afslutningen paa denne Skildring af Slagteriets Udvikling gennem dets første 50 Aar blive et Ønske om, at Færden ogsaa fremad under de ukendte Vilkaar maa blive præget af Evne og Vilje til et godt Samarbejde mellem den Kreds af danske Landmænd, hvis Virksomhed nu gennem et halvt Aarhundrede har baaret saa smukke og værdifulde Resultater gennem Frederikssund Andels-Svineslagteri.

STATISTISKE OPLYSNINGER OM SLAGTERIETS VIRKSOMHED 1894—1944

Aaret	Antal Andelshavere	Modtagelse af Svin Stk.	Betalt pr. kg slagret Vægt Øre	Omsætning 1000 Kr.	Modtaget kg. Vægt 1000 kg	Betalt pr. kg ialt Øre	Omsætning 1000 Kr.
1895	659	17.669	68	807			
1896	—	34.113	63	1.464			
1897	—	28.256	74	1.447	172	72	131
1898	—	22.470	76	1.168	308	76	249
1899	1.783	27.926	65	1.268	372	79	319
1900	1.751	23.417	79	1.277	500	82	451
1901	1.718	22.095	89	1.369	639	81	571
1902	1.722	26.971	91	1.694	682	82	613
1903	2.072	32.832½	86	1.971	743	87	718
1904	2.274	41.698	77	2.252	729	87	791
1905	2.830	48.447	88	2.882	732	89	822
1906	2.865	44.372½	95	2.992	718	93	846
1907	2.890	49.868	90	3.210	735	96	888
1908	2.934	57.305	81	3.307	766	94	901
1909	2.934	46.401½	96	3.186	791	97	963
1910	2.943	44.646	110	3.630	790	97	984
1911	3.042	56.797	94	4.134	815	102	893
1912	3.077	57.342	100	4.296	828	104	934
1913	2.934	57.581	117	5.030	869	106	986
1914	3.016	74.365	108	6.033	866	115	1082
1915	3.150	62.862	156	7.493	800	154	1324
1916	3.368	76.599	182	10.994	843	196	1777
1917	3.484	75.613	184	10.164	853	214	1962
1918	3.421	13.449	206	1.840	508	338	1828
1919	3.476	10.465	302	2.709	599	414	2626
1920	3.602	21.177	362	6.811	563	488	2994
1921	3.733	37.370	335	10.019	862	330	3453
1922	3.865	51.330	244	9.567	921	239	2701
1923	4.174	79.960	223	12.687	1061	229	2997
1924	4.338	93.761	222	14.885	1101	270	3722
1925	4.443	84.180	241	14.850	1109	227	3202
1926	4.560	82.682	192	11.268	1010	152	2081
1927	4.676	110.969	144	11.245	893	148	1713
1928	4.701	118.835	142	11.752	931	151	1758
1929	4.784	114.255	168	13.448	812	155	1645
1930	4.899	141.007	143	14.324	883	136	1501
1931	4.958	171.064	93	11.555	911	108	1295
1932	4.985	172.295	81	9.879	815	98	970
1933	5.075	151.209	121	12.700	799	105	1005
1934	5.126	102.082	155	11.206	855	101	1071
1935	5.114	90.087	163	10.459	933	109	1162
1936	5.140	87.886	171	10.114	1036	113	1360
1937	5.119	89.658	174	10.355	1078	112	1463
1938	5.085	82.522	181	10.845	1023	128	1567
1939	5.066	76.373	177	10.072	1102	118	1499
1940	5.041	80.503	282	12.181	1058	141	1771
1941	5.007	53.358	255	9.907	576	214	1404
1942	4.953	31.621	269	5.722	304	260	1014
1943	4.861	24.257		7.898	230	232	729

SLAGTERIETS PERSONALE

Det vil være naturligt ved denne Lejlighed at nævne en Del af de Arbejdere og Funktionærer, som igennem en væsentlig Del af de rundne 50 Aar har haft deres Virke ved Slagteriet.

Følgende Arbejdere, der stadig er et vigtigt Led i Slagteriets gode Arbejderstab, har i mere end 25 Aar været knyttet til Virksomheden:

Fedtsmelter *L. P. Olsen*, Nattevagt *Oluf Olsen*, Slagteriarbejderne *Ole Olsen*, *Anders Olsen*, *Chr. Hansen*, *H. C. Druerkjær*, *Oluf Petersen*, *Albert Jensen* og *Ella Jørgensen*, endvidere i Æggpakteriet *Morten Hansen*, *Andr. Andreasen* og *Thora Beckgaard* samt Maskinpasser *P. Petersen*.

De har alle hver paa sit Omraade udført et solidt og godt Arbejde, som der ved denne Milepæl er Grund til at takke dem for.

Vi vil ligeledes nævne to dygtige og pligttopfyldende Funktionærer, som lagde deres Manddomsgerning ved Slagteriet, nemlig afdøde Maskinmester *Thomsen* og afdøde Kasserer *Rs. Jensen*.

Maskinmester *Thomsen* virkede ved Slagteriet fra 1906, til Døden i 1938 paa et Tidspunkt, hvor han endnu stod i sin fulde Manddomskraft, bortrev ham. Direktør *Sieck* skrev med Rette følgende om ham i 25-Aars-Jubilæumsskriftet: »Naar vore Maskiner, der nu er 18 Aar gamle, ser ud som nye, saa er Aarsagen hertil den gode og omhygelige Pasning, som Maskinmester *Thomsen* — udmærket bistaaet af Maskinpasser *Petersen* — besørger«. Maskinmester *Thomsen* var en sjælden indsigtfuld og dygtig Mand paa sit Omraade og var dertil et overmaade venuesælt Menneske, som det altid var en Fornøjelse at samarbejde med.

Kasserer *Rs. Jensen* kom som ganske ungt Menneske paa Kontoret i 1897 og overtog i 1909 Stillingen som Kasserer, i hvilken han virkede lige til sin Død i 1941. *Jensen* var et ualmindeligt retlinet og trofast Menneske og passede med aldrig svigtende Pligttopfyldelse og Omhu sin ansvarsfulde Plads. Han var altid rede til at give en Haandsrækning, naar det kneb med Arbejdet, og med sit venlige Smil og sin hele beskedne Færd var han et smukt Eksempel for Kontorets øvrige Personale, der da ogsaa saa op til ham med en usædvanlig Hengivenhed.

Af de nuværende Funktionærer er Bogholder *Halvor Madsen* den, der har været længst i Slagteriets Tjeneste, idet han blev ansat som Bogholder i 1915. Han er den omhyggelige — vi kan næsten sige pertentlige i dette

Ords gode Betydning — Bogholder, der aldrig gaar paa Akkord med Tilfældighederne. Hans Viden og Indsigt paa dette specielle Omraade er betydelig, og vi ved, at Regnskabet stemmer paa Kroner og Øre, naar Madsen afleverer det. Med sit rolige og imødekommende Væsen tør vi sige, at Bogholder Madsen kun har Venner blandt de mange Mennesker, han i Aarenes Løb er kommet i Berøring med.

Disponent *S. Jørgensen* har været knyttet til Kontoret siden 1920. Han har gennemgaaet alle Grader fra Kontorelev til sin nuværende Stilling og er saaledes fortrolig med hele Kontorets omfattende Arbejde. Som Direktørens nærmeste Medarbejder i den daglige Ledelse af Slagteriet udfører han et betroet og anerkendelsesværdigt Arbejde.

Bogholder *Gustav Madsen* ofrer det meste af sin Tid paa Grisesalget og Kreaturhandelen. Gennem sin ugentlige Ledelse af Kontoret i Markedshallen er han kommet i nøje Berøring med Andelshavernes store Kreds, og hans Personalkendskab her er omfattende og af stor Værdi for Slagteriet. Han har sin egen rolige og bramfri Maade at tage Tingene paa, og der skal en hel Del til at bringe ham ud af Fatning. Som Slagteriets Ledelse sætter stor Pris paa hans Arbejde, gælder dette Landboorganisationernes Grisesalg og D. L. K., med hvilke han gennem sit Arbejde næsten daglig er i Kontakt.

Kasserer *Andersen*, der blev ansat 1935, overtog 1941 Stillingen som Kasserer og har trods sin unge Alder allerede i det forholdsvis korte Spand af Aar forstaaet at gøre sig gældende paa sin Plads. Han er et flittigt og omhyggeligt Menneske med et vindende Væsen, der gør ham velegnet til Kassererstillingen, som stadig bringer ham i Berøring med de mange Mennesker, der har Ærinde paa Slagteriet.

Kjeld Larsen og *H. Jensen* varetager Arbejdet med de mange Afregninger, som gennem Aar og Dag udgaar til Andelshaverne, og de udfører dette Arbejde punktligt og med stor Interesse for, at ingen Fejltagelser indløber. Det er da ogsaa kun yderst sjældent, at der indløber Klager over Fejl her.

Kontorets Damer, Fru *Thyra Davidsen* og Fru *Margrethe Christensen* (en Datter af Direktør Sieck), er Bogholder Madsen behjælpelige med at føre de mange Konti. Fru Davidsen er beskæftiget ved Mellemsregnskabet med Virksomhedens mange Detailkunder og udfører her et godt, nøjagtigt Arbejde.

Da Frk. *Rudkjøbing* i 1943 efter mange Aars trofast Arbejde i Slagteriets Tjeneste forlod os, overtog Fru Christensen hendes Stilling og udfører saaledes nu det omfattende Arbejde med de mange Andelshaveres Konti.

Der har gennem de 50 Aar virket adskillige Slagtermestre i længere eller kortere Tid ved Virksomheden.

I Tiden fra 1911 til 1931 blev denne vigtige Post varetaget af *P. Andersen*, der af sin gamle Chef omtales som en god Arbejdsleder og en meget flink og pligtopfyldende Mand, der fuldt ud var inde i de forskellige Arbejder ved et større Eksportslagteri.

Da der i 1932 skulde ansættes ny Slagtermester, faldt Valget paa *Hilmar Rasmussen*, daværende Mestersvend paa Ringsted Slagteri. Han tiltraadte Stillingen paa et Tidspunkt, hvor Slagtningerne laa paa sit højeste, med ugentlige Modtagelser paa tæt ved 4000 Svin. Slagtermester Rasmussen løste imidlertid Opgaven paa anerkendelsesværdig Maade. Det var ingenlunde noget let Job for en saa ung Mand pludselig at staa som Leder for en Arbejderstab paa omkring 150 Mand, og det kunde vel ikke

Slagteriets Kontor- og Ekspeditionspersonale.

undgaas, at man i Begyndelsen saa med nogen Skepsis til denne unge Arbejdsleder. Ved sin rolige og venlige, men alligevel bestemte Maade at tage Tingene paa kom han dog ret hurtigt paa en god Fod med Arbejderne, og der har da ogsaa gennem mange Aar hersket det bedste Forhold paa Arbejdspladsen.

Slagtermesteren følger levende med i alt, hvad der vedrører Slagteriet, og han nøjes sjældent med en Arbejdsdag paa 8 Timer. Kreatur-slagteriet har hans speciele Interesse, og naar der gennem Aarene er oparbejdet et betydeligt lokalt Salg af Okse- og Kalvekød, tilkommer der ham en Del af Æren derfor. Som en velfortjent Anerkendelse for hans dygtige Arbejde opførte Slagteriet for en Del Aar siden en Bolig til ham paa Slagteriets Grund.

Pølsemester *Nielsen* har kun været beskæftiget paa Slagteriet i nogle faa Aar. *Nielsen* kom fra D. A. K., Roskilde, og havde forinden arbejdet

Slakteriets samlede Stab.

paa adskillige Konserver- og Pølsefabrikker og saaledes erhvervet sig et grundigt Kendskab til sit Fag. I Jubilæumsaaet ombygges Pølsefabrikken, og Pølsemeister Nielsen vil der faa gode Forhold for sin Virkelyst.

Arbejdet i Ægpkakeriet blev i mange Aar ledet af Forvalter *E. Nicolaysen*, der traadte i Slagteriets Tjeneste allerede i 1910. I 1936 overtog han Stillingen som autoriseret Vejer og varetog denne, indtil han for et Par Aar siden paa Grund af svigtende Helbred maatte opgive denne Stilling. Nicolaysen arbejder nu paa Kontoret, hvor han væsentlig er beskæftiget med Udarbejdelsen af de mange Indberetninger, som Krigstiden har bragt med sig. Forvalter Nicolaysen hører saaledes til den gamle Stab af veltjente Funktionærer.

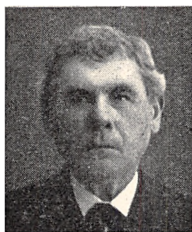
Forvalter *Hans Hansen* har ledet Arbejdet i Ægpkakeriet siden 1936. Han er stærkt interesseret i Ægpkakeriets Trivsel og kommer ofte med gode Forslag vedrørende Afdelingen. Hansen, der er Bindeleddet mellem Ledelsen og Slagteriets mange Ægsamlere, har altid staaet paa den bedste Fod med disse. Han har ogsaa paa forskellig Maade udført et anerkendelsesværdigt Arbejde for at udvide Slagteriets Kundekreds blandt Op-landets Detaillister, og der tilkommer ham en stor Del af Æren for, at denne Side af Afsætningen i de senere Aar er gaaet saa stærkt frem. Han er en Mand med en udtalt Pligtfølelse, og han ser i alle Forhold først og fremmest paa Virksomhedens Tarv.

Det ofte brydsomme Arbejde i Slagteriets Ekspedition har gennem mange Aar været varetaget af *J. Chr. Madsen*. Med den næsten revolutionerende Omlægning af det indenlandske Salg og den omfattende For- delingspligt, som Krigen har ført med sig, er Ekspeditionsarbejdet blevet stærkt forøget, og det har ikke altid været let at stille de mange Kunder tilfreds, naar Beholdningerne af Varer har været smaa. Bistaet af Salgs- chauffør *H. Chr. Jensen*, der paa Grund af Forholdene midlertidigt har maattet lægge Vognen op, har *J. Chr. Madsen* løst de mange vanskelige Problemer paa en tilfredsstillende Maade.

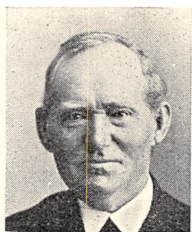
Vi vil ogsaa nævne Bestyrerne i Slagteriets fire Udsalg: *H. Wilhelm- sen*, Frederikssund, *J. P. Nielsen*, Frederiksværk, *N. Olsen*, Helsingø, og *Werner Petersen*, Herlev. De har hver især, som Forholdene paa den Plads, de betjener, tillader det, udført et godt Arbejde for Slagteriet. Ogsaa de har følt Vanskelighederne gennem de senere Aar ved Fordelin- gen af de knappe Varemængder, Kundekort etc., men de har taget Besværlighederne med godt Humør og set hen til den Dag, da de atter kan komme til at arbejde i den frie Konkurrence med rigelige Varemængder til Butikkernes mange Kunder.

J. P. J.

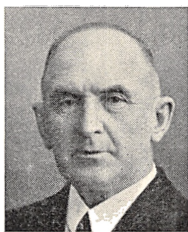
TILLIDSMÆND OG MEDARBEJDERE
GENNEM DE 50 AAR

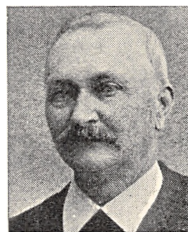
Gdr. Chr. Larsen,
Ordrup
1894—1899.

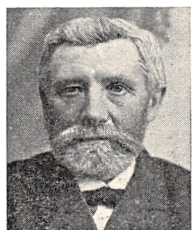
Gdr. J. Christoffersen,
Gerlev.
1894—1906.

Gdr. L. Petersen,
Skuldelev.
1894—1912.

Gdr. With. Olsen,
Sønderby.
1894.

Gdr. P. Andersen,
Vejleby.
1894—1906.

Gdr. N. Jensen,
Jyllinge.
1894—1907.

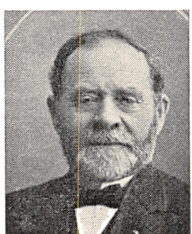
Gdr. C. Jørgensen,
Værebrosølle.
1894—1905.

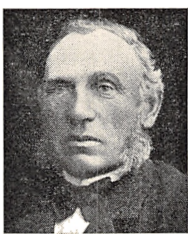
Gdr. N. Larsen,
Veksø.
1894—1898.

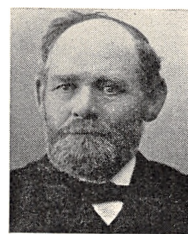
Gdr. J. P. Jensen,
Søsund.
1894—1898.

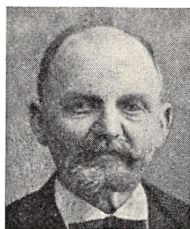
Gdr. J. P. Hansen,
Udlejre.
1894.

Gdr. A. Hansen,
Svedstrup.
1894—1896.

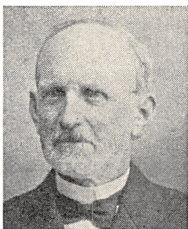
Gdr. Ole Andreasen,
Bønderup.
1894—1908.

Gartner N. Jensen,
Frederikssund.
1894—1907.

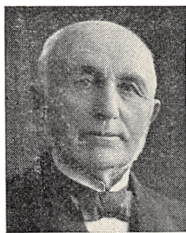
Gdr. Morten Sylvest,
Sigerslevvester.
1894—1897.

Gdr. O. Hansen,
Høgelø.
1894—1903.

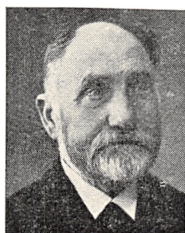
Sognefoged A. Jacobsen,
Jørlunde.
1894—1896.

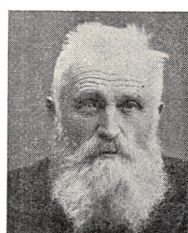
N. Henriksen,
Gundsøllie.
1894—1908.

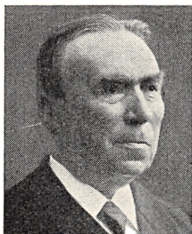
Gdr. O. Petersen,
Hørup.
1894—1900.

Gdr. L. Larsen,
Harløse.
1895—1900.

Gdr. R. Christensen,
Ramløse.
1896—1908.

Gdr. Fr. Andersen,
Uggeløse.
1896—1902.

Gdr. Chr. Larsen,
Skibby.
1896—1901.

Gdr. P. Andersen,
Jagtgaarden, Ganløse.
1898—1908.

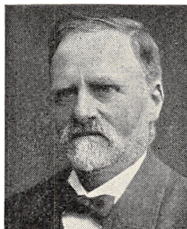
Gdr. Morten Petersen,
Sigerslevvester.
1898—1907.

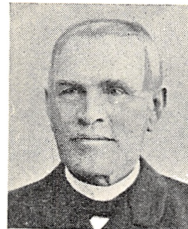
Gdr. Ole Rasmussen,
Stenløse.
1898—1904.

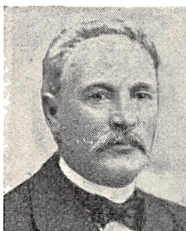
Gdr. Chr. Henriksen,
Onsded.
1899—1908.

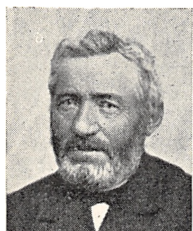
Gdr. R. K. Søberg,
Harløse.
1900—1903.

Gdr. Hans Andersen,
Uggeløse.
1902—1919.

Gdr. Morten Jensen,
St. Havelse.
1903—1915.

Huseier Søren Larsen,
Udlejre.
1903—1912.

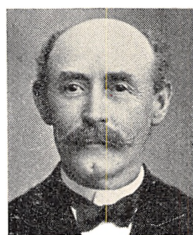
Gdr. A. P. Hansen,
Stenløse.
1904—1910.

Gdr. Hans Aare Jensen,
Jyllinge.
1905—1914.

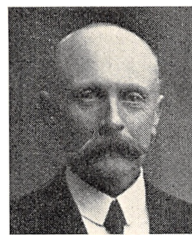
Gdr. Lars Nielsen,
Tranegaard, Lavø.
1905—1911.

Gdr. N. P. Mortensen,
Tørslev.
1906—1915.

Gdr. A. P. Tolversen,
Venslev.
1906—1909.

Sognefoged A. Hansen,
L. Havelse.
1906—1912.

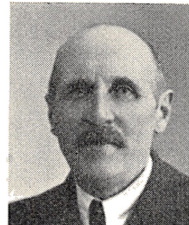
Gdr. Sylvest Nielsen,
Frederikssund.
1907—1913.

Gdr. P. Chr. Petersen,
Saxegaard, Søborg.
1907—1910.

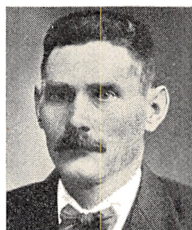
Sognefoged Hans Jensen,
Sigerslevvester.
1907—1922.

Hmd. H. C. Birke
Østby.
1908—1920.

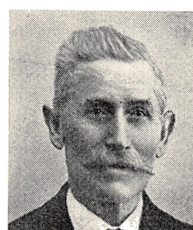
Sognefoged A. H. Larsen,
Bonderup.
1908—1923.

Parcèll. J. P. Jensen,
Onsved.
1908—1911.

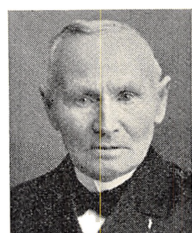
Gdr. N. J. Nielsen,
Ramløse.
1908—1911.

Gdr. Chr. Jeppesen,
Ammindrup.
1908—1913.

Gdr. Lars Nielsen,
Lyngerup.
1909—1915.

Sognefoged A. Jensen,
Kyndby.
1910—1913.

Gdr. L. P. Andersen,
Kirkebondegaard, Alme.
1910—1916.

Gdr. Mads Christensen,
Stenløse.
1910—1919.

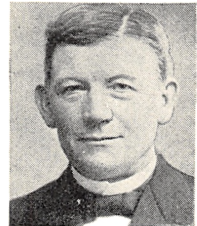
Gdr. Chr. Alfastsen,
Skibby.
1911—1920.

Gdr. Chr. Christensen,
Hyldekjærgaard, Ørby.
1911—1914.

Sognef. Jens Jørg. Andersen,
Skærød.
1911—1914.

Gdr. P. Jørg. Pedersen,
Vejleby.
1912—1915.

Gdr. Chr. Petersen,
Svanholm, Udlejre.
1912—1915.

Gdr. H. Hejlesen Olsen,
Lavø.
1913—1916.

Gdr. N. Hansen Nielsen,
Skævinge.
1913—1919.

Gdr. H. P. Hansen,
Jyllinge.
1914—1923.

Gdr. Karl L. Larsen,
Ørby.
1914—1929.

Gdr. P. Petersen,
Ramløse.
1914—1923.

Gdr. Vilh. Andersen,
Kollerød.
1915—1918.

Gdr. H. P. Hansen,
Tørslev.
1915—1921.

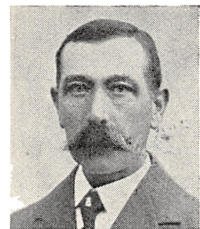
Gdr. H. P. Jørgensen,
Ferslev.
1915—1921.

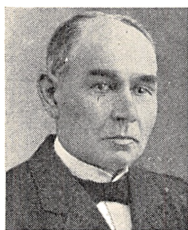
Gdr. Chr. Andersen,
St. Havelse.
1915—1918.

Sogneraadsform. Hans Larsen,
Alme.
1916—1919.

Gdr. P. A. Petersen,
Lavø.
1916—1922.

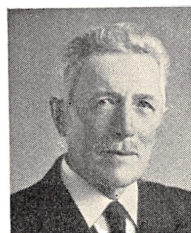
Gdr. N. P. Rasmussen,
Lynge.
1918—1925.

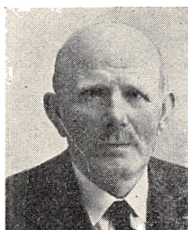
Gdr. Ole Nielsen,
L. Havelse.
1918—1925.

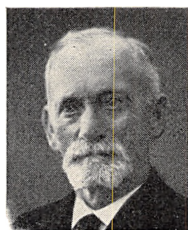
Propr. J. Nevermann,
Dildalgaard, Jørlunde.
1918—1936.

Gdr. A. C. Andersen,
Skævinge.
1919—1933.

Gdr. Kr. Petersen,
Pibemosegaard, Græsted.
1919—1922.

Gdr. P. C. Sivertsen,
Kirkerup.
1919—1927.

Sognefoged H. P. Mathiasen,
Stenløse.
1919—1925.

Parcell. Peter Jensen,
Østby.
1920—1923.

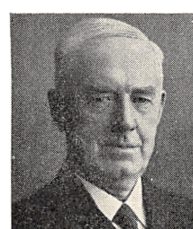
Gdr. Andreas Hansen,
Ventegaard, Skibby.
1920—1926.

Gdr. Laur. Jensen,
Vellerup.
1921—1933.

Parcell. And. Hansen,
Druedal.
1921—1927.

Gdr. And. Poulsen,
Græse.
1922—1931.

Sognefoged Oluf Nielsen,
Græsted.
1922—1928.

Gdr. Chr. Nielsen,
Lavø.
1922—1928.

Gdr. Chr. Sylvest Olsen,
Udesundby.
1923—1932.

Parcell. Lars Jørgensen,
Sønderby.
1923—1932.

Gdr. Chfr. Larsen,
Ramløse.
1923—1929.

Gdr. P. Pedersen,
Damgaard, Knardrup.
1925—1933.

Gdr. P. Petersen,
Kassemose.
1925—1930.

Gdr. Søren Sylvest,
Ll. Havelse
1925—1933.

Gdr. Karl Jensen,
Bækkegaard, Ølstykke.
1925—1933.

Gdr. A. P. Larsen,
Manderup Søgaard, Skibby.
1926—1929. 1932—1933.

Gdr. O. N. Olsen,
Maglegaard, Gundsømagle.
1927—1933.

Sognefoged L. P. Jensen,
N. Draaby.
1927—1941.

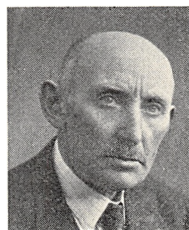
Gdr. N. Svendsen,
Sperrestrup.
1928—1931.

Gdr. Jens Larsen,
Bonderupgaard, Gilleleje.
1928—1931.

Gdr. L. Petersen,
Guldmosegaard, Lavø.
1928—1936.

Grd. Mads Christensen,
Skuldelev.
1929—1932.

Gdr. Lars Larsen,
Ørby.
1929—1937.

Gdr. Johs. Andersen,
Ramløse.
1929—1932.

Gdr. Anton Petersen,
Uggeløse.
1931—1933.

Gdr. Bendt Petersen,
Str. Esbønderup.
1931—1938.

P. Fr. Petersen,
Kregme.
1931.

Parcell. Marius Sørensen,
Skærød.
1932—1933.

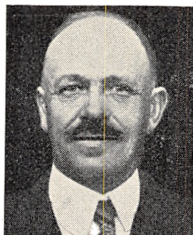
Parcell. Emil Rasmussen,
Brodal.
1932—1942.

Sognefoged B. J. Mølgaard,
Vekso.
1932—1941.

Parcell. Hans Jensen,
Bonderup, Skibby.
1933—1939.

Statshusm. Hans Andersen,
Ferslev.
1933—1934.

Branddirkt. Hans Rasmussen,
Svedstrup.
1933—1942.

Gdr. S. Simonsen,
Uggeløse.
1933—1943.

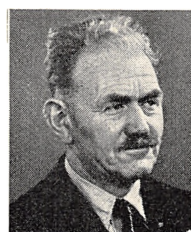
Grd Jørg. Rasmussen,
Sigerslevøster.
1933—1935.

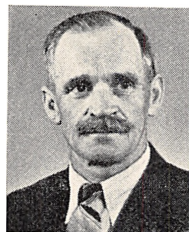
Parcell. Anton Nielsen,
Nøddebo.
1933—1935.

Gdr. Anton Andersen,
Bregnerød, Gilleteje.
1933.

Gdr. Karl Petersen,
Tisvilde.
1933.

Statshusmd Johs. Petersen,
Sigerslevøster.
1933—1941.

Sogneraadsmnd. Ole Nielsen,
Dalby.
1934.

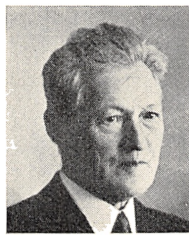
Gdr. Johs. Rasmussen,
Haugerup.
1935—1938.

Gdr. Chr. Skaarup,
Sverkindstrup.
1935.

Gdr. Niels Johansen,
Sigerslevøster.
1935—1940.

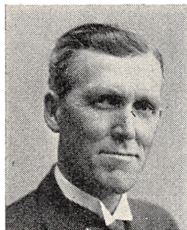
Sognefoged Chrif. Larsen.
Tofte, Helsingø.
1936—1939.

G.f.r. Laur. Christensen,
Vejbygaard.
1937.

Gdr. Will. Larsen,
Hanstedgaard, Hørup.
1938—1941.

Gdr. Fredbo Nielsen,
Fredbogaard, Græsted.
1938.

Sognefoged Jens Nielsen,
Skuldelev.
1939—1941.

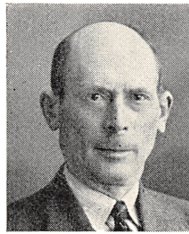
Parcell. Alf. Petersen,
Lavø.
1939.

Propr. H. Fleischer,
Fredhave, Strøllille.
1940—1943.

Gdr. Th. Due,
Enhøjgaard, Skibby.
1940.

Gdr. Oluf Hansen,
N. Draaby.
1941.

Parcell. E. Ammitzbøll,
Skuldelev.
1941.

Gdr. Oluf Larsen,
Kvinderup.
1941.

Gdr. H. P. Hansen,
Holmstedgaard, Stenløse.
1941.

Gdr. Alf. Christensen,
Stenledsgaard, Sønderby.
1941.

Gdr. A. P. Andersen,
Birkelund, Ølstykke.
1942.

Gdr. Jørg. Pedersen,
Allingbjerg, Vejleby.
1942.

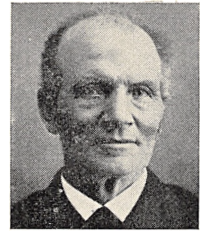
Gdr. Sv. Schellerup,
Asergaard, Ganløse.
1943.

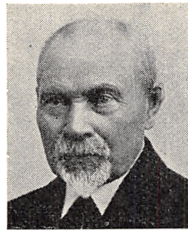
Gdr. Hans Sørensen,
Sigerslevøster.
1943.

Gdr. Holger Larsen,
Gundsøllille.
1943.

P. Nielsen.
Frederikssund.
Noteringsudvalgsmedlem.

O. Larsen,
Marienlyst.
Noteringsudvalgsmedlem.

O. Mortensen,
Frederikssund.
Noteringsudvalgsmedlem.

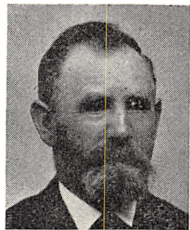
Sagfører A. C. Hansen,
Frederikssund.
Revisor.

Overretssagfører
O. N. Nøkkentved,
Frederikssund. Revisor.

L. P. Andersen,
Ordrup.
Revisor.

P. Bjerregaard,
Ølsted.
Revisor.

Direktør Gunnar Hall,
Toftegaard.
Revisor.

A. P. Larsen,
Ølstykke.
Revisor.

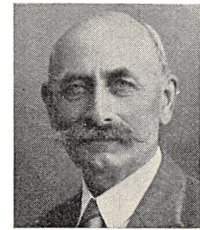
Dagrevisor P. Nielsen,
Oppesundby V.

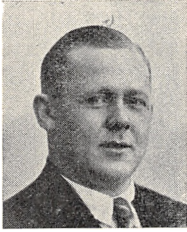
Kasserer R. Jensen.

Maskinmester M. Thomsen.

Slagtermester P. Andersen.

Slagtermester H. Rasmussen.

Bogholder H. Madsen.

Disponent S. Jørgensen.

Forvalter E. Nicolaysen.

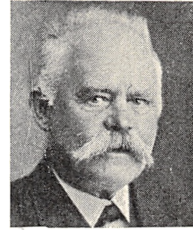
Forvalter H. Hansen.

Pølsemeester Sv. C. Nielsen.

Maskinm. Aage Christensen.

Overdyrl. O. Mortensen.

**Overdyrl. Dr. med. veter.
W. W. Petersen.**

Dyrlæge Gottlieb.

Dyrlæge A. Andersen.

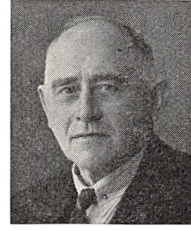
Fedtsmelter L. P. Olsen

Nattevagt Oluf Olsen.

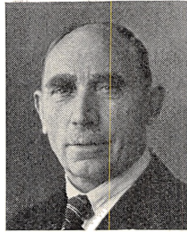
Slagteriærb. Ole Olsen.

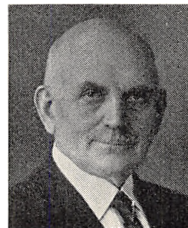
Slagteriærb. Anders Olsen.

Slagter Chr. Hansen.

Slakteriarb. H. C. Druerkjær. Slakteriarb. Oluf Petersen. Slakteriarb. Albert Jensen. Slakteriarb. Morten Hansen.

Slakteriarb. Andr. Andreasen. Ægpakker Thora Bækgaard. Møskinpasser P. Pedersen.

INDHOLD

LIDT FORHISTORIE	S. 5
Fra de helt gamle Dage —. S. 5. — Produktionen begynder at tage Form. S. 10. — Det første Andelsslagteri og Aarene derefter. S. 16.	
GENNEM BRYDNINGER TIL MAALET	„ 21
Forhandlinger i Horns Herreds Landboforening 1887—89. S. 21. — „Svinekrigen“ i 1893—94. S. 26. — Frederikssund rykker frem igen —. S. 30. — Slagteriets foreløbige og endelige Stiftelse. S. 34. — Frederikssund Andels-Svineslagteri bliver til. S. 37. — Slagteriets Vedtægter. S. 47.	
VÆKST OG UDVIKLING	„ 53
Dagens Arbejde tilrettelægges. S. 54. — Samarbejde med andre Andelsslagterier. S. 59. — Indre foreningsmæssige Opgaver. S. 61. — Produktionens almindelige Udvikling S. 62. — Mændene bag Arbejdet. S. 65. — Udvidet Leverandørkreds og nye Fremstød. S. 68. — Konsolidering og Byggeplaner. S. 70. — Udviklingen i Produktion og Afsætning S. 74. — Foranstaltninger til Kvalitetens Hævdelse og Fremgang. S. 76. — Tillidsmænd og Medarbejdere. S. 79. — Ved Perodeskifte S. 83.	
I KRIGENS TEGN	„ 85
Begivenhedernes Udvikling —. S. 86. — Slagteriets Virksomhed under „Ordningerne“. S. 87. — Slagteriets første Formandsskifte. S. 91. — Vanskelige og bevægede Produktionsaar. S. 93. — Paany Formandsskifte i Slagteriet. S. 102. — Mænd, der kom, og Mænd, der gik. S. 103.	
PAA DE STORE HØJDER	„ 106
Den tilsvarende Udvikling for Slagteriet. S. 108. — Deltagelse i fælles Opgavers Løsning. S. 114. — Forskellige Fremstød og Begivenheder. S. 118. — Flaget vises hjemme og ude. S. 123. — Person-Ændringer i Slagteriets Ledelse. S. 127. — Direktør Siecks Død. S. 129.	
MOD NUTIDEN	„ 133
Slagteriet under Regulering og Krigsforhold. S. 138. — Aarenes Opgaver og almindelige Udvikling. S. 142. — Afsætningen hjemme og ude. S. 149. — Slagteriets „Datterselskaber“. S. 151. — Ved et Formandsskifte. S. 156. — Under Krigsvilkaar paany. S. 158. — Mændene i Slagteriets Ledelse. S. 161.	
SLAGTERIETS PERSONALE	„ 174
TILLIDSMÆND OG MEDARBEJDERE GENNEM DE 50 AAR	„ 179

